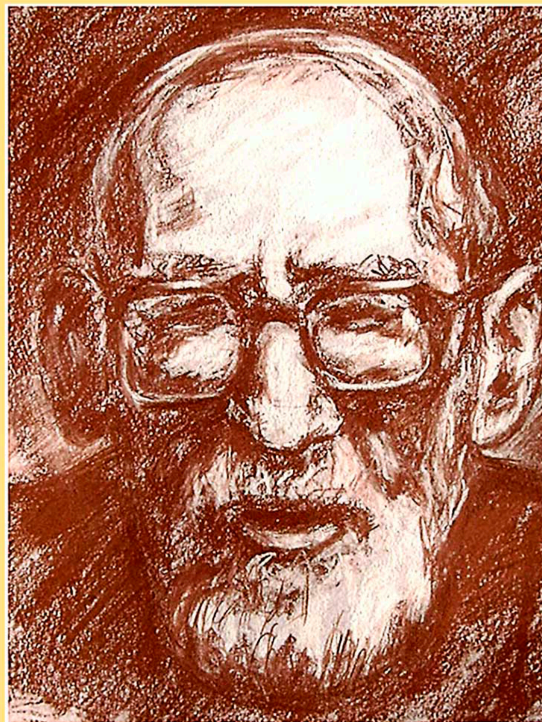
BDP

MIRCEA

ELIADE

PROZĂ FANTASTICĂ

PE STRADA MÎNTULEASA

Pagină intenționat goală

Faceți cinste cu-o cafea?

PayPal

VĂ MULȚUMESC!!!

ALTE CĂRȚI GRATUITE
GĂSIȚI AICI

Contact:
blu.duaine@gmail.com

Pagină intenționat goală

Mircea Eliade

PROZĂ FANTASTICĂ

Volumul II

PE STRADA MÎNTULEASA

Pagină intenționat goală

Format electronic și copertă:
ANTON BUDILEANU

UUID: *6d46cfe9-e01e-4120-8eea-70c7ae5b29fb*
Data versiunii curente: *12-04-2021*

CUPRINS

LA ȚIGĂNCI

...it stood
All beautiful in naked purity,
The perfect semblance of its bodily frame...

P. B. Shelley, *Queen Mab*

Pagină intenționat goală

În tramvai, căldura era încinsă, înăbușitoare. Traversînd grăbit coridorul își spuse: „Ești un om cu noroc, Gavrilescule!” Zărise un loc liber lîngă o fereastră deschisă, la celălalt capăt al vagonului. După ce se așeză, își scoase batista și-și șterse îndelung fruntea și obrajii. Apoi înfășură batista pe sub guler, în jurul gîtului, și începu să-și facă vînt cu pălăria de paie. Bătrînul din fața lui îl privise tot timpul concentrat, parcă s-ar fi trudit să-și aducă aminte unde îl mai văzuse. Pe genunchi ținea cu mare grijă o cutie de tablă.

— E teribil de cald! spuse el deodată. Nu s-au mai pomenit așa călduri din 1905!

Gavrilescu clătină din cap, continuînd să-și facă vînt cu pălăria.

— E cald într-adevăr, spuse. Dar cînd este omul cult, le suportă mai ușor pe toate. Colonelul Lawrence, bunăoară. Știți ceva de colonelul Lawrence?

— Nu.

— Păcat. Nici eu nu prea știu mare lucru. Dacă s-ar fi urcat în tramvaiul ăsta, i-aș fi întrebat, îmi place să intru în vorbă cu oameni culți. Tinerii aceștia, domnul meu, erau desigur, studenți. Studenți eminenți. Așteptam cu ei în stație și i-am ascultat. Vorbeau despre un anume Colonel Lawrence și de aventurile lui în Arabia. Și ce memorie! Recitau pe dinafară pagini întregi din cartea Colonelului. Era o frază care mi-a plăcut, o frază foarte frumoasă, despre arșița care l-a întîmpinat pe el, pe Colonel, undeva în Arabia, și care l-a lovit în creștet, l-a lovit ca o sabie... Păcat că nu pot să mi-o aduc aminte cuvînt cu cuvînt. Arșița aceea teribilă a Arabiei l-a lovit ca o sabie. L-a lovit în creștet ca o sabie, amuțindu-l.

Taxatorul îl ascultase zîmbind, apoi îi întinse biletul. Gavrilescu își puse pălăria pe cap și începu să se caute în buzunare.

— Îmi cer iertare, șopti el după cîteva clipe, neizbutind să găsească portmoneul. Niciodată nu știu unde-l pun.

— Nu face nimic, spuse taxatorul cu o neașteptată voie bună. Avem timp. Că n-am ajuns încă la țigănci...

Și, întorcîndu-se spre bătrîn, îi făcu semn cu ochiul. Bătrînul roși și strînse nervos, cu amîndouă mîinile, cutia de tablă. Gavrilescu întinse o bancnotă și taxatorul începu să numere mărunțișul zîmbind.

— E o rușine! Șopti bătrînul cîteva clipe în urmă. E nepermis!

— Toată lumea vorbește, spuse Gavrilescu, reîncepînd să-și facă vînt cu pălăria. E drept, pare o casă frumoasă, și ce grădină!... Ce grădină!... repetă el clătinînd din cap, cu admirație. Uitați-vă că începe să se zărească, adăugă el aplecîndu-se puțin ca să vadă mai bine.

Cîțiva bărbați apropiară ca din întîmplare frunțile de ferestre.

— E o rușine! repetă bătrînul privind sever înaintea lui. Ar trebui interzis.

— Sînt nuci bătrîni, continuă Gavrilescu, de aceea e atîta umbră și răcoare. Am auzit că nucul începe să dea umbră abia după treizeci, patruzeci de ani. O fi adevărat?

Dar bătrînul se prefăcu că nu aude. Gavrilescu se întoarse către unul din vecini care privise îngîndurat pe fereastră:

— Sînt nuci bătrîni de cel puțin cincizeci de ani, începu el. De aceea e atîta umbră. Pe o arșiță ca asta, e o plăcere. Ferice de ei...

— De ele, spuse vecinul fără să-și ridice ochii. Sînt țigănci...

— Așa am auzit și eu, continuă Gavrilescu. Umblu cu tramvaiul ăsta de trei ori pe săptămînă. Și vă dau cuvîntul meu

de onoare, nu s-a întîmplat o singură dată să nu aud vorbindu-se de ele, de țigănci. Le cunoaște cineva? Mă întreb de unde au venit?

— Au venit demult, spuse vecinul.

— Sînt aici de douăzeci și unu de ani, îl întrerupse cineva. Cînd am venit eu întîi și-ntîi în București, țigăncile astea erau tot aici. Dar grădina era mult mai mare. Nu se clădise încă liceul.

— Eu, cum vă spuneam, reîncepu Gavrilescu, trec regulat cu tramvaiul ăsta de trei ori pe săptămînă. Pentru păcatele mele, sînt profesor de pian. Zic pentru păcatele mele, adăugă încercînd să zîmbească, pentru că n-am fost făcut pentru asta. Eu am o fire de artist...

— Atunci vă cunosc, spuse deodată bătrînul, întorcînd capul.Sînteți domnul Gavrilescu, profesor de pian. Am o nepoțică și i-ați dat lecții acum cinci-șase ani. Mă tot întrebam de unde mi-e cunoscută figura dumneavoastră.

— Da, eu sînt, reluă Gavrilescu. Dau lecții de pian, umblu mult cu tramvaiul. Primăvara, cînd nu e prea cald și adie vîntul, e o plăcere.Stai la o fereastră ca asta și din fuga tramvaiului vezi tot grădini înflorite. Cum vă spuneam, pe linia asta umblu de trei ori pe săptămînă. Și aud mereu vorbindu-se de țigănci. De multe ori mi-am pus întrebarea: „Gavrilescule, mi-am spus, să presupunem că sînt țigănci, mă rog, de unde au ele atîția bani? O casă ca asta, un adevărat palat, cu grădini, cu nuci bătrîni, asta reprezintă milioane."

— E o rușine! exclamă din nou bătrînul, întorcînd capul cu dezgust.

— Și mi-am mai pus și o altă întrebare, continuă Gavrilescu. Judecînd după cît cîștig eu, o sută de lei lecția, ar trebui zece mii de lecții ca să facă un milion. Dar vedeți că lucrurile nu sînt atît de simple. Să presupunem că aș avea douăzeci de ore pe săptămînă, tot mi-ar trebui cinci sute de săptămîni, adică aproape zece ani, și mi-ar trebui douăzeci de eleve cu douăzeci de piane. Dar problema vacanțelor de vară, cînd îmi rămîn două-trei eleve?

Dar vacanțele de Crăciun și de Paști? Toate orele astea pierdute sînt pierdute și pentru milion.Așa că n-ar fi vorba de cinci sute de săptămîni cu douăzeci de ore, și douăzeci de eleve cu douăzeci de piane pe săptămînă, ci mult mai mult, mult mai mult!

— E adevărat, spuse unul din vecini, în zilele noastre nu se mai învață pian.

— Ah! exclamă deodată Gavrilescu, lovindu-se cu pălăria pe frunte. Simțeam că-mi lipsește ceva și nu-mi dădeam seama ce. Servieta! Am uitat servieta cu partituri. M-am luat de vorbă cu madam Voitinovici, mătușa Otiliei, și-am uitat servieta. Ce ghinion!... adăugă scoțîndu-și batista de sub guler și băgînd-o în buzunar. Pe arșița asta, ia-o Gavrilescu înapoi cu tramvaiul pînă în strada Preoteselor...

Privi deznădăjduit în jurul lui, parcă ar fi așteptat să-l oprească cineva. Apoi se ridică brusc:

— Îmi pare bine de cunoștință, spuse, scoțîndu-și pălăria și înclinîndu-se ușor din mijloc.

Apoi ieși repede pe platformă, chiar în clipa cînd se oprea tramvaiul. Coborînd, Gavrilescu regăsi arșița și mirosul de asfalt topit. Traversă cu greutate strada ca să aștepte tramvaiul spre direcția opusă.

„Gavrilescule, șopti, atenție! că parcă, parcă ai începe să îmbătrînești. Te ramolești, îți pierzi memoria. Repet: atenție! Că n-ai dreptul. La patruzeci și nouă de ani bărbatul este în floarea vîrstei..." Dar se simțea obosit, istovit și se lăsă să cadă pe o bancă, în plin soare, își scoase batista și începu să se șteargă pe față. „Asta parcă îmi aduce aminte de ceva, își spuse, ca să-și dea curaj. Un mic efort, Gavrilescule, un mic efort de memorie. Undeva, pe o bancă, fără un ban în buzunar. Nu era așa de cald, dar era tot vară". Privi în jurul lui strada pustie, casele cu obloanele trase, cu storurile lăsate, parcă ar fi fost părăsite. „Pleacă lumea la băi, își spuse, mîine-poimîine pleacă și Otilia." Și atunci își aminti: era la Charlottenburg; se afla, tot ca acum, pe o bancă, în soare, dar atunci era nemîncat,

fără un ban în buzunar. „Cînd ești tînăr și ești artist, le suporți pe toate mai ușor”, își spuse.

Se ridică și făcu cîțiva pași în stradă, să vadă dacă se zărește tramvaiul. Umblînd, parcă arșița își pierdea din văpaie. Se întoarse și, lipindu-se de zidul unei case, își scoase pălăria și începu să-și facă vînt.

La vreo sută de metri în susul străzii era parcă o oază de umbră. Dintr-o grădină se revărsau, înalte, deasupra trotuarului, ramuri stufoase, compacte, de tei. Gavrilescu le privea fascinat, șovăind. Întoarse încă o dată capul în direcția tramvaiului, apoi porni hotărît, cu pași mari, ținîndu-se pe lîngă ziduri. Cînd ajunse, umbra i se păru mai puțin deasă. Dar se simțea totuși răcoarea grădinii și Gavrilescu începu să respire adînc, dîndu-și puțin capul pe spate. „Ce trebuie să fi fost acum o lună de zile, cu teii în floare”, își spuse visător. Se apropie de poarta cu grilaj și cercetă grădina. Pietrișul fusese udat de curînd și se vedeau rondurile cu flori, iar în fund un bazin înconjurat cu pitici. Auzi în acea clipă tramvaiul trecînd cu un uruit uscat pe lîngă el și întoarse capul. „Prea tîrziu!” exclamă, zîmbind. „Zu-spat!” adăugă și, înălțînd brațul, îi făcu semn cu pălăria multă vreme, ca în Gara de Nord, cînd, pe timpuri, Elsa pleca să petreacă o lună la familia ei, într-un sat de lîngă München.

Apoi, cuminte, fără grabă, începu să înainteze. Ajuns la stația următoare, își scoase haina și se pregăti să aștepte, cînd îl lovi deodată mirosul amărui al frunzelor de nuc strivite între degete. Întoarse capul și privi în jurul lui. Era singur. Cît putea vedea cu ochii, trotuarul era pustiu. Nu îndrăznea să privească cerul, dar simțea deasupra capului aceeași lumină albă, incandescentă, orbitoare, și simțea văpaia fierbinte a străzii lovindu-l peste gură, peste obraji. Porni atunci la drum, resemnat, cu haina sub braț, cu pălăria trasă apăsat pe frunte. Cînd zări de departe umbra deasă a nucilor, simți cum începe să i se bată inima și grăbi ușor pasul. Aproape ajunsese cînd auzi tramvaiul gemînd metalic în urma lui. Se opri și-l salută lung cu pălăria. „Prea tîrziu! exclamă. Prea tîrziu!...”

La umbra nucilor îl întîmpină o neașteptată, nefirească răcoare, și Gavrilescu rămase o clipă derutat, zîmbind. Parcă s-ar fi aflat dintr-o dată într-o pădure, la munte. Începu să privească uluit, aproape cu respect arborii înalți, zidul de piatră acoperit cu iederă și, pe nesimțite, îl cuprinse o infinită tristețe. Atîția ani trecuse cu tramvaiul prin fața acestei grădini, fără să aibă o singură dată curiozitatea să se coboare și s-o privească îndeaproape. Înainta încet, cu capul lăsat ușor pe spate, privind crestele înalte ale arborilor. Și deodată se trezi în fața porții și, acolo, parcă ascunsă de mult, pîndindu-l, îi ieși în față o fată tînără, frumoasă și foarte oacheșă, cu salbă și cercei mari de aur. Apucîndu-l de braț, îl întrebă în șoaptă:

— Poftiți la țigănci?

Îi zîmbi cu toată gura și cu ochii și, văzîndu-l că șovăie, îl trase ușor de braț în curte. Gavrilescu o urmă fascinat, dar după cîțiva pași se opri, parcă ar fi vrut să spună ceva.

— Nu vreți la țigănci? îl întrebă din nou fata, coborînd și mai mult glasul.

Îl privi scurt, adînc, în ochi, apoi îi luă mîna și-l conduse repede către o căsuță veche, pe care anevoie ar fi putut-o bănui acolo, ascunsă între tufe mari de liliac și boz.

Deschise ușa și-l împinse ușor înainte. Gavrilescu pătrunse într-o penumbră curioasă, parcă ferestrele ar fi avut geamuri albastre și verzi. Auzi, depărtat, apropiindu-se tramvaiul și uruitul metalic i se păru atît de insuportabil, încît își duse mîna la frunte. Cînd zgomotul se pierdu, descoperi lîngă el, așezată la o masă cu picioarele scurte, cu o ceașcă cu cafea înainte, o bătrînă care-l privea curios, așteptînd parcă să se trezească.

— Ce-ți dorește inima pe ziua de azi? îl întrebă ea. O țigancă, o grecoaică, o nemțoaică...

— Nu, o întrerupse Gavrilescu ridicînd brațul. Nu nemțoaică.

— Atunci, o țigancă, o grecoaică, o evreică, reluă bătrîna. Trei sute de lei, adăugă.

Gavrilescu zîmbi cu gravitate.

— Trei lecții de pian! exclamă el începînd să se caute în buzunare. Fără să mai socotim tramvaiul dus și întors.

Bătrîna sorbi din cafea și rămase pe gînduri.

— Ești muzicant? îl întrebă ea deodată. Atunci are să-ți placă.

— Sînt artist, spuse Gavrilescu scoțînd pe rînd mai multe batiste umede dintr-un buzunar al pantalonilor și trecîndu-le metodic, una cîte una, în celălalt buzunar. Pentru păcatele mele am ajuns profesor de pian, dar idealul meu a fost, de totdeauna, arta pură. Trăiesc pentru suflet... Vă cer iertare, adăugă stînjenit, așezîndu-și pălăria pe măsuță și începînd să depună în ea obiectele pe care le scotea din buzunare. Niciodată nu găsesc portmoneul cînd trebuie...

— Nu e grabă, spuse bătrîna. Avem timp. Nu e nici trei...

— Vă cer iertare dacă vă contrazic, o întrerupse Gavrilescu, dar cred că vă înșelați. Trebuie să fie aproape patru. La trei am terminat eu lecția cu Otilia.

— Atunci să știi că iar a stat ceasul, șopti bătrîna căzînd din nou pe gînduri.

— Ah, în sfîrșit! exclamă Gavrilescu, arătîndu-i triumfător portmoneul. Era acolo unde trebuia să fie.

Numără bancnotele și i le întinse.

— Să-l duci la bordei, spuse bătrîna ridicînd privirile. Gavrilescu se simți apucat de mînă și, întorcînd speriat capul, regăsi lîngă el fata care-l ispitise în poartă. O urmă intimidat, purtînd sub braț pălăria încărcată de obiecte.

— Să le ții bine minte, îi spuse fata. Să nu le încurci: o țigancă, o grecoaică, o evreică...

Traversară grădina, trecînd prin fața clădirii înalte cu acoperișul de olane roșii, pe care o zărise Gavrilescu din stradă. Se opri și, privindu-l o clipă adînc în ochi, izbucni într-un rîs scurt, tăcut. Gavrilescu tocmai începuse să-și transporte diferitele obiecte din pălărie în buzunare.

— Ah! făcu el. Eu sînt artist. Dacă ar fi fost după mine, eu aș fi rămas aici, în boschetele astea, și arătă cu pălăria spre copaci, îmi place natura. Și pe o arșiță ca asta, să poți respira aer curat, în răcoarea asta, ca la munte... Dar unde mergem? întrebă, văzînd că fata se apropie de un gard de lemn și deschide portița.

— La bordei... Așa a spus baba...

Îl apucă din nou de braț și-l trase după ea. Intrară într-o grădină neîngrijită, cu trandafiri și crini pierduți printre bălării și tufe de măceș.

Căldura începea să se simtă din nou și Gavrilescu șovăi, dezamăgit.

— Îmi făcusem iluzii, spuse. Venisem pentru răcoare, pentru natură...

— Așteaptă pînă oi intra în bordei, îl întrerupse fata, arătîndu-i cu brațul o căsuță veche, părînd pe jumătate părăginită, care se deslușea în fundul grădinii.

Gavrilescu își puse pălăria pe cap și o urmă posomorît. Dar cînd ajunse în tindă, simți că inima începe să-i bată din ce în ce mai puternic și se opri.

— Sînt emoționat, spuse, și nu îmi dau seama de ce...

— Să nu bei prea multă cafea, șopti fata deschizînd ușa și împingîndu-l înăuntru.

Era o încăpere ale cărei margini nu le putea vedea, căci perdelele erau trase și în semiîntuneric paravanele se confundau cu pereții. Începu să înainteze, călcînd pe covoare din ce în ce mai groase și mai moi, ca și cum ar fi călcat pe saltele, și cu fiecare pas bătaia inimii i se accelera, pînă ce îi fu frică să mai înainteze și se opri. În acea clipă se simți deodată fericit, parcă ar fi fost din nou tînăr și toată lumea ar fi fost a lui, și Hildegard ar fi fost de asemenea a lui.

— Hildegard! exclamă el adresîndu-se fetei. Nu m-am mai gîndit la ea de douăzeci de ani. A fost marea mea dragoste. A fost femeia vieții mele!

Dar întorcînd capul, își dădu seama că fata plecase. Simți atunci în nări un parfum sfios și exotic și odată auzi bătînd din palme și odaia începu să se lumineze într-un chip misterios, ca și cum perdelele ar fi fost trase încet, foarte încet, una după alta, lăsînd să pătrundă treptat lumina după-amiezii de vară. Dar Gavrilescu avu timp să observe că nici o perdea nu se mișcase, înainte de a da cu ochii de trei fete tinere care se aflau la cîțiva metri în fața lui, bătînd ușor din palme și rîzînd.

— Așa ne-ai ales, spuse una din ele. O țigancă, o grecoaică, o evreică...

— Dar să vedem dacă ai să ne ghicești, spuse a doua.

— Să vedem dacă ai să știi care-i țiganca, adăugă a treia.

Gavrilescu lăsase să-i cadă pălăria de paie și le privea fix, împietrit, ca și cum nu le-ar fi văzut, ca și cum ar fi privit altceva, dincolo de ele, dincolo de paravane.

— Mi-e sete! șopti el deodată și-și duse mîna la gît.

— Ți-a trimis baba cafea, spuse una din fete.

Dispăru după un paravan și se întoarse cu o tavă rotundă de lemn, pe care se aflau o ceașcă cu cafea și un ibric. Gavrilescu apucă ceașca și o dădu peste cap, apoi i-o întinse zîmbind.

— Mi-e teribil de sete, șopti.

— Asta o să fie fierbinte, că e din ibric, spuse fata umplîndu-i ceașca. S-o bei încet...

Gavrilescu încercă să soarbă, dar cafeaua era atît de fierbinte, încît își fripse buzele, și atunci așeză descurajat ceașca pe tavă.

— Mi-e sete! repetă el. Dacă aș putea să beau puțină apă.

Celelalte două fete dispărură după paravan și se întoarseră repede cu două tăvi pline.

— Ți-a trimis baba dulceață, spuse una din ele.

— Dulceață de trandafiri și șerbet, adăugă cealaltă.

Dar Gavrilescu zări cana plină cu apă și, deși văzuse alături paharul gros de sticlă verde, brumată, apucă cu amîndouă

mîinile, cana și o duse la gură. Bău îndelung, gîlgîind, dîndu-și capul pe spate. Apoi oftă, așeză cana pe tavă și scoase din buzunar una din batiste.

— Domnișoarelor, exclamă el începînd să se șteargă pe frunte, tare mi-a fost sete! Auzisem de unul, Colonel Lawrence...

Fetele se priviră între ele cu înțeles, apoi izbucniră toate în rîs. Rîdeau de astă dată din toată inima și din ce în ce mai tare. La început Gavrilescu le privi mirat, apoi fața i se lumină de un mare zîmbet, și în cele din urmă începu și el să rîdă. Se șterse îndelung cu batista.

— Dacă-mi dați voie să pun și eu o întrebare, vorbi el tîrziu; aș fi curios să știu ce v-a apucat.

— Rîdem că ne-ai spus domnișoare, vorbi una din ele. Și aici sîntem la țigănci...

— Nu e adevărat! o întrerupse alta. Nu te lua după ea, că vrea să te păcălească. Rîdeam că te-ai încurcat și-ai băut din cană în loc să bei din pahar. Dacă ai fi băut din pahar...

— N-o asculta! o întrerupse a treia. Vrea să te păcălească. Să-ți spun eu care e adevărul: rîdeam că ți-a fost frică...

— Nu e adevărat! Nu e adevărat! izbucniră celelalte două. Vrea să te încerce, să vadă dacă ți-a fost frică.

— I-a fost frică! I-a fost frică! repetă a treia.

Gavrilescu făcu un pas înainte și înălță solemn brațul:

— Domnișoarelor! strigă el jignit. Văd că nu știți cu cine aveți de-a face. Eu nu sînt un oarecine. Eu sînt Gavrilescu, artist... Și înainte de a fi ajuns, pentru păcatele mele, un biet profesor de pian, eu am trăit un vis de poet. Domnișoarelor, exclamă patetic, după o pauză, la douăzeci de ani eu am cunoscut, m-am îndrăgostit și am iubit pe Hildegard!

Una din fete îi apropie un fotoliu și Gavrilescu se așeză suspinînd adînc.

— Ah! începu el după o lungă tăcere. De ce mi-ați adus aminte de tragedia vieții mele? Pentru că, ați înțeles, Hildegard

n-a devenit niciodată soția mea. S-a întîmplat ceva, s-a întîmplat ceva teribil...

Fata îi întinse ceașca cu cafea și Gavrilescu începu să soarbă gînditor.

— S-a întîmplat ceva teribil, reluă el tîrziu. Dar ce? Ce s-a putut întîmpla? E curios că nu-mi aduc aminte. E adevărat, nu m-am mai gîndit la Hildegard de foarte mulți ani. Mă învățasem cu ideea. Îmi spuneam: „Gavrilescule, ce-a fost, a fost! Așa sînt artiștii, fără noroc". Și deodată, adineauri, intrînd aici la voi, mi-am adus aminte că am cunoscut și eu o pasiune nobilă, mi-am adus aminte că am iubit-o pe Hildegard!

Fetele se priviră între ele și începură să bată din palme.

— Tot eu am avut dreptate, spuse a treia fată. I-a fost frică.

— Da, încuviințară celelalte. Ai avut dreptate: i-a fost frică.

Gavrilescu ridică ochii și le privi lung, melancolic.

— Nu înțeleg ce vreți să spuneți...

— Ți-e frică, rosti provocator una din fete, făcînd un pas spre el. Ți-a fost frică de cum ai intrat...

— De aceea ți-a fost atît de sete, vorbi a doua.

— Și de atunci schimbi mereu vorba, adăugă cealaltă. Tu ne-ai ales, dar ți-e frică să ne ghicești.

— Tot nu înțeleg, încercă Gavrilescu să se apere.

— Trebuia să ne ghicești de la început, continuă a treia fată. Să ghicești care-i țiganca, care-i grecoaica, care-i evreica...

— Încearcă acum, dacă zici că nu ți-e frică, reluă cea dintîi.

Ghicește. Care-i țiganca?

— Care-i țiganca? Care-i țiganca? auzi Gavrilescu, ca un ecou, vocile celorlalte.

Zîmbi și le măsură din nou cu privirile.

— Asta-mi place, începu el, simțindu-se deodată bine dispus. Vasăzică, dacă ați aflat că sînt artist, voi credeți că trăiesc în nori, că habar n-am cum arată o țigancă...

— Nu schimba iar vorba, îl întrerupse una din fete. Ghicește-ne!

— Vasăzică, reluă Gavrilescu cu încăpățînare, voi credeți că n-am nici atîta imaginație, încît să ghicesc cum arată o țigancă, mai ales cînd e tînără și frumoasă și goală...

Căci, firește, le ghicise de cum dăduse cu ochii de ele. Cea care făcuse un pas spre el, pe de-a-ntregul goală, foarte neagră, cu părul și ochii negrii, era fără îndoială țigancă. A doua, și ea goală, dar acoperită cu un voal verde-pal, avea un trup nefiresc de alb și strălucitor ca sideful, iar în picioare purta papuci aurii. Asta nu putea fi decît grecoaica. A treia era, fără îndoială, era evreica: avea o fustă lungă de catifea vișinie, care-i strîngea trupul pînă la mijloc, lăsîndu-i pieptul și umerii goi, iar părul bogat, roșu-aprins, era adunat și împletit savant în creștetul capului.

— Ghicește-ne! Care-i țiganca? Care-i țiganca? strigară toate trei.

Gavrilescu se ridică brusc din fotoliu și, întinzînd brațul spre fata goală și tuciurie din fața lui, rosti solemn:

— Pentru că sînt artist, primesc să fiu pus la încercare, chiar la această încercare copilărească, și răspund: Tu ești țiganca!

În clipa următoare se simți prins de mîini, și fetele începură să-l învîrtească în cerc, strigînd și șuierînd, și parcă vocile veneau de foarte departe.

— N-ai ghicit! N-ai ghicit! auzi el ca prin vis.

Încercă să se oprească, să se smulgă din mîinile acelea care-l învîrteau în iureș, ca într-o horă de iele, dar îi fu peste putință să se desprindă. Simțea în nări dogoarea trupurilor tinere și parfumul acela exotic, depărtat, și auzea în el, dar și în afara lui, pe covor, picioarele fetelor dănțuind. Simțea de asemenea că hora îl poartă ușor, printre fotolii și paravane, către fundul încăperii, dar după cîtva timp renunță să se mai împotrivească și nu-și mai dădu seama de nimic.

Trezindu-se, dădu cu ochii de fata oacheșă și goală îngenuncheată pe covor, în fața divanului, și se ridică în capul oaselor.

— Am dormit mult? o întrebă.

— Nici n-ai apucat să dormi, îl liniști fata. Doar ce-ai ațipit.

— Dar ce Dumnezeu mi-ați făcut? întrebă el ducîndu-și mîna la frunte. Mă simt cam amețit.

Privi cu mirare în jurul lui. Parcă nu mai era aceeași încăpere, și totuși recunoștea, așezate asimetric printre fotolii, divane sau oglinzi, paravanele care-l impresionaseră de cum intrase. Nu-și putea da socoteala cum erau alcătuite. Unele foarte înalte, aproape atingînd tavanul, s-ar fi confundat cu pereții dacă pe alocuri nu s-ar fi întins, prin unghiuri ascuțite, pînă la mijlocul odăii. Altele, misterios luminate, păreau a fi ferestre, pe jumătate acoperite cu perdele, deschizîndu-se spre coridoare interioare. Alte paravane, multicolor și curios pictate sau acoperite cu șaluri, și broderii care cădeau în falduri pe covoare, confundîndu-se cu ele, alcătuiau, s-ar fi spus, prin felul cum erau așezate, alcovuri de diferite forme și mărimi. Dar i-a fost de ajuns să-și oprească doar cîteva clipe privirile asupra unui asemenea alcov ca să înțeleagă că era o iluzie, că de fapt ceea ce vedea el erau doar două sau trei paravane separate care-și împreunau imaginile într-o mare oglindă cu ape verzi-aurii. În clipa cînd își dădu seama de iluzie, Gavrilescu simți că odaia începe să se învîrtească în jurul lui și-și duse din nou mîna la frunte.

— Ce Dumnezeu mi-ați făcut? repetă el.

— Nu m-ai ghicit, șopti fata cu un zîmbet întristat. Și totuși ți-am făcut semn cu ochiul că nu eu sînt țiganca. Eu sînt grecoaica.

— Grecia! exclamă Gavrilescu, ridicîndu-se brusc în picioare. Grecia eternă!

Parcă oboseala i-ar fi pierit ca prin farmec. Își auzea bătăile inimii accelerîndu-i-se, o nemaiîntîlnită beatitudine i se risipi ca un fior cald în tot trupul.

— Cînd eram în dragoste cu Hildegard, continuă exaltat, nu visam decît la asta, să facem împreună o călătorie în Grecia.

— Ai fost un prost, îl întrerupse fata. Nu trebuia să visezi, trebuia s-o iubești...

— Aveam douăzeci de ani și ea nu împlinise încă optsprezece. Era frumoasă. Eram amîndoi frumoși, adăugă.

În acea clipă își dădu seama că era îmbrăcat într-un costum ciudat: avea pantaloni largi, asemenea șalvarilor, și o tunică scurtă de mătase galben-aurie. Se privi mirat în oglindă, parcă i-ar fi fost greu să se recunoască.

— Visasem să mergem în Grecia, reluă el tîrziu cu un glas mai potolit. Nu, era mai mult decît un vis, era ceva care începuse să fie real, căci hotărîsem să plecăm în Grecia foarte curînd după nuntă. Și atunci s-a întîmplat ceva. Dar ce Dumnezeu s-a întîmplat? se întrebă după o pauză ducîndu-și amîndouă mîinile la tîmple. Era tot așa, o zi caldă ca asta, o zi teribilă de vară. Am văzut o bancă și m-am îndreptat spre ea, și atunci am simțit arșița lovindu-mă în creștet, lovindu-mă ca o sabie în creștetul capului... Nu, asta e povestea Colonelului Lawrence, asta am aflat-o azi de la studenți, așteptînd tramvaiul. Ah! Dacă aș avea un pian, exclamă el deznădăjduit.

Fata se înălță sprintenă de pe covor și, apucîndu-l de mînă, îi șopti:

— Haide cu mine!

Îl trase repede după ea printre paravane și oglinzi și, după cîtva timp, grăbi într-atît pasul, încît Gavrilescu simți curînd că aleargă și vru să se oprească o clipă, să-și tragă răsuflarea, dar fata nu-l lăsă.

— E tîrziu, șopti ea din fugă, și iarăși i se păru că vocea e ca un șuierat care îl ajunge de foarte departe.

Dar de data asta nu ameți, deși trebui să ocolească, în fugă, nenumărate divane și perne moi și cufere, și lădițe acoperite cu covoare, și oglinzi mari și mărunte, tăiate uneori în forme ciudate, care apăreau din senin în fața lor, parcă atunci ar fi fost așezate pe covor. Pe neașteptate, ieșind dintr-un fel de coridor alcătuit

din două rînduri de paravane, pătrunseră într-o încăpere largă și însorită. Acolo, rezemate de pian, îl așteptau celelalte două fete.

— Ce-ați întîrziat atît? îi întrebă cea cu părul roșu. S-a răcit cafeaua.

Gavrilescu își trase răsuflarea și, făcînd un pas spre ea, ridică amîndouă brațele în sus, ca și cum ar fi vrut să se apere.

— Ah, nu, spuse, eu nu mai beau! Am băut destulă cafea. Eu, domnișoarelor, deși fire de artist, duc o viață regulată. Nu-mi place să-mi pierd timpul prin cafenele.

Dar, ca și cum nu l-ar fi auzit, fata se întoarse spre grecoaică:

— De ce-ați întîrziat atît? întrebă ea din nou.

— Și-a adus aminte de Hildegard.

— Nu trebuia să-l lași, vorbi a treia fată.

— Pardon, dați-mi voie, interveni Gavrilescu apropiindu-se de pian. Aceasta e o chestiune strict personală. Nu mă poate nimeni împiedica. A fost tragedia vieții mele.

— Acum iar o să întîrzie, spuse fata cu părul roșu. S-a încurcat din nou.

— Dați-mi voie! izbucni Gavrilescu. Nu m-am încurcat deloc. A fost tragedia vieții mele. Mi-am adus aminte de ea cum am intrat aici. Ascultați! exclamă apropiindu-se de pian. O să vă cînt ceva și o să înțelegeți.

— Nu trebuia să-l lași, auzi el pe cele două fete șoptind. Acum n-o să ne mai ghicească niciodată...

Gavrilescu rămase cîteva clipe concentrat, apoi își plecă umerii deasupra clapelor și-și pregăti mîinile, ca și cum ar fi fost gata să atace cu brio.

— Mi-am adus aminte! exclamă el deodată. Știu ce s-a întîmplat!

Se ridică nervos de pe scaun și începu să se plimbe cu privirile plecate în covor.

— Acum știu, repetă el de mai multe ori, în șoaptă. Era

tot așa ca acum, într-o vară. Hildegard plecase cu familia ei la Königsberg. Era teribil de cald. Locuiam în Charlottenburg și ieșisem să mă plimb pe sub arbori. Erau arbori înalți, bătrîni, cu umbra deasă. Și era pustiu. Era prea cald. Nu îndrăznea nimeni să iasă din casă. Și acolo, sub arbori, am zărit o fată tînără, care plîngea în hohote, plîngea cu obrazul ascuns în mîini. Și m-a mirat mult, căci își scosese pantofii, și-și rezema picioarele pe o mică valiză, așezată înaintea ei, pe pietriș… „Gavrilescule, mi-am spus, iată o ființă nefericită. De unde să bănuiesc eu…”

Se opri din mers și se întoarse brusc către fete:

— Domnișoarelor, exclamă patetic, eram tînăr, eram frumos și aveam un suflet de artist! O fată abandonată îmi rupea inima. Am stat cu ea de vorbă, am încercat s-o consolez. Așa a început tragedia vieții mele.

— Și acum ce-i de făcut? întrebă fata cu părul roșu, adresîndu-se celorlalte.

— Să mai așteptăm, să vedem ce ne spune baba, vorbi grecoaica.

— Dacă mai așteptăm, n-are să ne ghicească niciodată, spuse a treia fată.

— Da, tragedia vieții mele, continuă Gavrilescu. O chema Elsa… Dar m-am resemnat. Mi-am spus: „Gavrilescule, așa a fost să fie. Ceasul rău! Așa sînt artiștii, fără noroc”.

— Vedeți? vorbi din nou fata cu părul roșu. Acum iar se încurcă, și n-o să mai știe cum să iasă.

— Ah, destinul! exclamă Gavrilescu, ridicînd amîndouă brațele în aer și întorcîndu-se spre grecoaică.

Fata îl privea zîmbind, cu brațele împreunate la spate.

— Grecia eternă! exclamă el. N-am mai apucat să te văd.

— Lasă asta! Lasă asta! strigară celelalte două fete apropiindu-se de el. Adu-ți aminte cum ne-ai ales!

— O țigancă, o grecoaică, o evreică, spuse grecoaica privindu-l cu înțeles, adînc, în ochi. Așa ai vrut, așa ne-ai ales…

— Ghicește-ne! strigă fata cu părul roșu, și ai să vezi cît o să fie de frumos.

— Care-i țiganca? Care-i țiganca? întrebară toate trei deodată, înconjurîndu-l.

Gavrilescu se retrase repede și se rezemă de pian.

— Vasăzică, începu el după o pauză, așa-i povestea aici pe la voi. Artist sau muritor de rînd, voi o țineți una și bună: să vă ghicesc țiganca. Și de ce mă rog? Cine a dat ordin?

— Ăsta-i jocul nostru, aici, la țigănci, spuse grecoaica, încearcă și ghicește. N-are să-ți pară rău.

— Dar mie nu mi-e capul la joc, continuă Gavrilescu cu fervoare. Eu mi-am adus aminte de tragedia vieții mele. Căci vedeți, acum înțeleg foarte bine: dacă în seara aceea, la Charlottenburg, n-aș fi intrat cu Elsa într-o berărie... Sau, chiar dacă aș fi intrat, dar dacă aș fi avut bani cu mine și aș fi putut plăti eu consumația, viața mea ar fi fost alta. Dar s-a întîmplat că n-aveam bani și a plătit Elsa. Și a doua zi am umblat peste tot, să caut cîteva mărci să-mi plătesc datoria. Dar n-am găsit. Toți prietenii, toate cunoștințele erau plecate în vacanță. Era vară, era teribil de cald...

— Iar îi e frică, șopti fata cu părul roșu, plecîndu-și privirile în covor.

— Ascultați, că nu v-am spus tot! strigă patetic Gavrilescu. Trei zile n-am găsit bani, și mă duceam în fiecare seară s-o văd pe Elsa, la gazda ei, să mă scuz că nu găsisem bani. Și pe urmă mergeam amîndoi la berărie. Dacă măcar m-aș fi ținut tare și n-aș fi primit să merg cu ea la berărie! Dar, ce vreți? Mi-era foame. Eram tînăr, eram frumos, Hildegard era plecată la băi și mi-era foame. Vă spun drept, erau zile cînd mă culcam nemîncat. Viață de artist...

— Și acum ce-i de făcut? îl întrebară fetele. Căci trece timpul, trece timpul.

— Acum? exclamă Gavrilescu ridicînd din nou brațele. Acum e bine și cald, și-mi place la voi, că sînteți tinere și frumoase, și stați aici, în fața mea, gata să mă serviți cu dulceață și cafea.

Dar nu mai mi-e sete. Acum mă simt bine, mă simt perfect. Și-mi spun: „Gavrilescule, fetele acestea așteaptă ceva de la tine. Fă-le plăcerea. Dacă vor să le ghicești, ghicește-le. Dar, atenție! Atenție, Gavrilescule, că dacă iar greșești, te prind în hora lor și nu te mai deștepți pînă la ziuă".

Ocoli zîmbind pianul în așa fel încît să-l aibă pavăză între el și fete.

— Vasăzică, voi vreți să vă spun care-i țiganca. Ei bine, am să vă spun...

Fetele se aliniară emoționate, fără să scoată un cuvînt, privindu-l în ochi.

— Am să vă spun, reluă el după o pauză.

Apoi întinse brusc, melodramatic brațul către fata acoperită cu voalul verde-pal și așteptă. Fetele împietriră, ca și cum nu le-ar fi venit să creadă.

— Ce are? întrebă tîrziu cea cu părul roșu. De ce nu poate să ghicească?

— I s-a întîmplat ceva, spuse grecoaica. Și-a adus aminte de ceva și s-a pierdut, s-a rătăcit în trecut.

Fata pe care el o socotise țigancă înainta cîțiva pași, luă tava cu cafele și, trecînd prin fața pianului, șopti zîmbind întristată:

— Eu sînt evreica...

Apoi dispăru tăcută după un paravan.

— Ah! exclamă Gavrilescu lovindu-se cu palma pe frunte. Ar fi trebuit să înțeleg. Avea ceva în ochi care venea de foarte departe. Și avea un voal prin care se întrezărea tot, dar exista totuși un voal. Era ca în Vechiul Testament...

Brusc, fata cu părul roșu izbucni în rîs.

— Nu ne-a ghicit boierul! strigă. N-a ghicit care-i țiganca.

Își trecu mîna prin păr și, scuturîndu-se de cîteva ori, pletele îi căzură roșii, aprinse pe umeri. Începu să dănțuiască învîrtindu-se încet, în cerc, bătînd din palme și cîntînd.

— Spune, grecoaico, cum ar fi fost? strigă ea scuturîndu-și pletele.

— Dacă ai fi ghicit-o, ar fi fost foarte frumos, șopti grecoaica. Ți-am fi cîntat și ți-am fi dănțuit și te-am fi plimbat prin toate odăile. Ar fi fost foarte frumos.

— Ar fi fost foarte frumos, repetă Gavrilescu cu un zîmbet trist.

— Spune-i, grecoaico! strigă țiganca oprindu-se în fața lor, dar continuînd să bată ritmic din palme și lovind tot mai puternic cu piciorul gol pe covor.

Grecoaica se furișă aproape de el și începu să-i spună. Vorbea repede, în șoaptă, clătinînd uneori din cap sau trecîndu-și degetele peste gură, dar Gavrilescu nu izbutea s-o înțeleagă. O asculta zîmbind, cu privirile pierdute, șoptind la răstimpuri: „Ar fi fost frumos!".

Auzea tot mai puternic piciorul țigăncii lovind în covor cu un sunet surd. Subpămîntean, pînă ce ritmul acela necunoscut și sălbatic i se păru peste putință de suportat și atunci, cu un efort, se repezi la pian și începu să cînte.

— Acum spune-i și tu, țiganco! strigă grecoaica.

O auzi cum se apropie, ca și cum ar fi dănțuit pe o tobă uriașă de bronz, și cîteva clipe în urmă îi simți în spate respirația fierbinte. Gavrilescu se plecă mai mult asupra pianului și-și repezi mîinile cu toată puterea, aproape cu furie, parcă ar fi vrut să răscolească clapele, să le smulgă și să-și facă loc cu unghiile în pîntecul pianului și apoi mai departe, mai în adînc.

Nu se mai gîndea la nimic, furat de melodiile noi, necunoscute pe care le asculta parcă pentru întîia oară, deși îi veneau una după alta în minte, ca și cum și le-ar fi amintit după foarte multă vreme. Tîrziu se opri și atunci își dădu seama că rămăsese singur și că în odaie se făcuse aproape întuneric.

— Unde sînteți? strigă el, ridicîndu-se speriat de pe scaun.

Șovăi cîteva clipe, apoi se îndreptă spre paravanul după care dispăruse evreica.

— Unde v-ați ascuns? strigă din nou.

Încet, călcînd în vîrful picioarelor, ca și cum ar fi vrut să le surprindă, se furișă după paravan. Aici s-ar fi spus că începe o altă odaie care părea că se prelungește într-un coridor întortocheat. Era o odaie curios alcătuită, cu tavanul scund și neregulat, cu pereții ușor ondulați dispărînd și reapărînd din întuneric. Gavrilescu făcu cîțiva pași la întîmplare, apoi se opri să asculte. Chiar în acea clipă i se păru că auzise foșnete și pași repezi trecînd foarte aproape de el, pe covor.

— Unde sînteți? strigă.

Își ascultă ecoul, încercînd să pătrundă cu privirile prin întuneric. I se păru că le zărește pe toate trei pitite într-un unghi al coridorului și porni într-acolo, cu brațele întinse înaintea lui, bîjbîind. Dar după cîtva timp își dădu seama că apucase într-o direcție greșită, căci descoperi coridorul cotind departe, la cîțiva metri pe mîna stîngă, și se opri din nou.

— Degeaba v-ascundeți, că tot am să vă găsesc! strigă el. Mai bine arătați-vă de bunăvoie!

Apoi ascultă încordat, cu ochii țintă asupra coridorului. Nu se mai auzea nimic. Dar parcă aici începea să se simtă căldura și hotărî să se întoarcă și să le aștepte cîntînd la pian. Își aducea foarte bine aminte direcția din care venise și știa că nu făcuse mai mult de douăzeci, treizeci de pași. Întinse brațele și înainta încet, cu prudență. Dar după cîțiva pași dădu cu mîinile de un paravan și se trase îndărăt speriat. Știa bine că, puține clipe în urmă, paravanul nu fusese acolo.

— Ce v-a apucat? strigă. Dați-mi drumul!

I se păru că aude iarăși rîsete înăbușite și foșnete, și atunci prinse curaj.

— Poate credeți că mi-e frică, începu el după o scurtă pauză, silindu-se să pară cît mai bine dispus. Dați-mi voie, dați-mi voie!... adăugă grăbit, ca și cum s-ar fi așteptat să fie întrerupt. Dacă am acceptat să mă joc cu voi de-a v-ați ascunselea, am făcut-o pentru că mi-a fost milă de voi. Asta e adevărul: mi-a fost milă de voi. V-am văzut de la început, copile nevinovate, închise aici,

într-un bordei, la țigănci, și mi-am spus: „Gavrilescule, fetele astea vor să-ți facă o farsă. Prefă-te că te lași păcălit. Lasă-le să creadă că nu știi să ghicești care-i țiganca. Așa e jocul... Așa e jocul! strigă el cît putu mai tare. Și-acum că ne-am jucat destul, ieșiți la lumină”.

— Ah, în sfîrșit! exclamă Gavrilescu, arătîndu-i triumfător portmoneul. Era acolo unde trebuia să fie.

Numără bancnotele și i le întinse.

— Să-l duci la bordei, spuse bătrîna ridicînd privirile. Gavrilescu se simți apucat de mînă și, întorcînd speriat capul, regăsi lîngă el fata care-l ispitise în poartă. O urmă intimidat, purtînd sub braț pălăria încărcată de obiecte.

— Să le ții bine minte, îi spuse fata. Să nu le încurci: o țigancă, o grecoaică, o evreică...

Traversară grădina, trecînd prin fața clădirii înalte cu acoperișul de olane roșii, pe care o zărise Gavrilescu din stradă. Se opri și, privindu-l o clipă adînc în ochi, izbucni într-un rîs scurt, tăcut. Gavrilescu tocmai începuse să-și transporte diferitele obiecte din pălărie în buzunare.

— Ah! făcu el. Eu sînt artist. Dacă ar fi fost după mine, eu aș fi rămas aici, în boschetele astea, și arătă cu pălăria spre copaci, îmi place natura. Și pe o arșiță ca asta, să poți respira aer curat, în răcoarea asta, ca la munte... Dar unde mergem? întrebă, văzînd că fata se apropie de un gard de lemn și deschide portița.

— La bordei... Așa a spus baba...

Îl apucă din nou de braț și-l trase după ea. Intrară într-o grădină neîngrijită, cu trandafiri și crini pierduți printre bălării și tufe de măceș.

Căldura începea să se simtă din nou și Gavrilescu șovăi, dezamăgit.

— Îmi făcusem iluzii, spuse. Venisem pentru răcoare, pentru natură...

— Așteaptă pînă oi intra în bordei, îl întrerupse fata, arătîndu-i cu brațul o căsuță veche, părînd pe jumătate părăginită, care se deslușea în fundul grădinii.

Gavrilescu își puse pălăria pe cap și o urmă posomorît. Dar cînd ajunse în tindă, simți că inima începe să-i bată din ce în ce mai puternic și se opri.

— Sînt emoționat, spuse, și nu îmi dau seama de ce...

— Să nu bei prea multă cafea, șopti fata deschizînd ușa și împingîndu-l înăuntru.

Era o încăpere ale cărei margini nu le putea vedea, căci perdelele erau trase și în semiîntuneric paravanele se confundau cu pereții. Începu să înainteze, călcînd pe covoare din ce în ce mai groase și mai moi, ca și cum ar fi călcat pe saltele, și cu fiecare pas bătaia inimii i se accelera, pînă ce îi fu frică să mai înainteze și se opri. În acea clipă se simți deodată fericit, parcă ar fi fost din nou tînăr și toată lumea ar fi fost a lui, și Hildegard ar fi fost de asemenea a lui.

— Hildegard! exclamă el adresîndu-se fetei. Nu m-am mai gîndit la ea de douăzeci de ani. A fost marea mea dragoste. A fost femeia vieții mele!

Dar întorcînd capul, își dădu seama că fata plecase. Simți atunci în nări un parfum sfios și exotic și odată auzi bătînd din palme și odaia începu să se lumineze într-un chip misterios, ca și cum perdelele ar fi fost trase încet, foarte încet, una după alta, lăsînd să pătrundă treptat lumina după-amiezii de vară. Dar Gavrilescu avu timp să observe că nici o perdea nu se mișcase, înainte de a da cu ochii de trei fete tinere care se aflau la cîțiva metri în fața lui, bătînd ușor din palme și rîzînd.

— Așa ne-ai ales, spuse una din ele. O țigancă, o grecoaică, o evreică...

— Dar să vedem dacă ai să ne ghicești, spuse a doua.

— Să vedem dacă ai să știi care-i țiganca, adăugă a treia.

Gavrilescu lăsase să-i cadă pălăria de paie și le privea fix, împietrit, ca și cum nu le-ar fi văzut, ca și cum ar fi privit altceva, dincolo de ele, dincolo de paravane.

— Mi-e sete! șopti el deodată și-și duse mîna la gît.

— Ți-a trimis baba cafea, spuse una din fete.

Dispăru după un paravan și se întoarse cu o tavă rotundă de lemn, pe care se aflau o ceașcă cu cafea și un ibric. Gavrilescu apucă ceașca și o dădu peste cap, apoi i-o întinse zîmbind.

— Mi-e teribil de sete, șopti.

— Asta o să fie fierbinte, că e din ibric, spuse fata umplîndu-i ceașca. S-o bei încet...

Gavrilescu încercă să soarbă, dar cafeaua era atît de fierbinte, încît își fripse buzele, și atunci așeză descurajat ceașca pe tavă.

— Mi-e sete! repetă el. Dacă aș putea să beau puțină apă.

Celelalte două fete dispărură după paravan și se întoarseră repede cu două tăvi pline.

— Ți-a trimis baba dulceață, spuse una din ele.

— Dulceață de trandafiri și șerbet, adăugă cealaltă.

Dar Gavrilescu zări cana plină cu apă și, deși văzuse alături paharul gros de sticlă verde, brumată, apucă cu amîndouă mîinile, cana și o duse la gură. Bău îndelung, gîlgîind, dîndu-și capul pe spate. Apoi oftă, așeză cana pe tavă și scoase din buzunar una din batiste.

— Domnișoarelor, exclamă el începînd să se șteargă pe frunte, tare mi-a fost sete! Auzisem de unul, Colonel Lawrence...

Fetele se priviră între ele cu înțeles, apoi izbucniră toate în rîs. Rîdeau de astă dată din toată inima și din ce în ce mai tare. La început Gavrilescu le privi mirat, apoi fața i se lumină de un mare zîmbet, și în cele din urmă începu și el să rîdă. Se șterse îndelung cu batista.

— Dacă-mi dați voie să pun și eu o întrebare, vorbi el tîrziu; aș fi curios să știu ce v-a apucat.

— Rîdem că ne-ai spus domnișoare, vorbi una din ele. Și aici sîntem la țigănci...

— Nu e adevărat! o întrerupse alta. Nu te lua după ea, că vrea să te păcălească. Rîdeam că te-ai încurcat și-ai băut din cană în loc să bei din pahar. Dacă ai fi băut din pahar...

— N-o asculta! o întrerupse a treia. Vrea să te păcălească. Să-ți spun eu care e adevărul: rîdeam că ți-a fost frică...

— Nu e adevărat! Nu e adevărat! izbucniră celelalte două. Vrea să te încerce, să vadă dacă ți-a fost frică.

— I-a fost frică! I-a fost frică! repetă a treia.

Gavrilescu făcu un pas înainte și înălță solemn brațul:

— Domnișoarelor! strigă el jignit. Văd că nu știți cu cine aveți de-a face. Eu nu sînt un oarecine. Eu sînt Gavrilescu, artist... Și înainte de a fi ajuns, pentru păcatele mele, un biet profesor de pian, eu am trăit un vis de poet. Domnișoarelor, exclamă patetic, după o pauză, la douăzeci de ani eu am cunoscut, m-am îndrăgostit și am iubit pe Hildegard!

Una din fete îi apropie un fotoliu și Gavrilescu se așeză suspinînd adînc.

— Ah! începu el după o lungă tăcere. De ce mi-ați adus aminte de tragedia vieții mele? Pentru că, ați înțeles, Hildegard n-a devenit niciodată soția mea. S-a întîmplat ceva, s-a întîmplat ceva teribil...

Fata îi întinse ceașca cu cafea și Gavrilescu începu să soarbă gînditor.

— S-a întîmplat ceva teribil, reluă el tîrziu. Dar ce? Ce s-a putut întîmpla? E curios că nu-mi aduc aminte. E adevărat, nu m-am mai gîndit la Hildegard de foarte mulți ani. Mă învățasem cu ideea. Îmi spuneam: „Gavrilescule, ce-a fost, a fost! Așa sînt artiștii, fără noroc”. Și deodată, adineauri, intrînd aici la voi, mi-am adus aminte că am cunoscut și eu o pasiune nobilă, mi-am adus aminte că am iubit-o pe Hildegard!

Fetele se priviră între ele și începură să bată din palme.

— Tot eu am avut dreptate, spuse a treia fată. I-a fost frică.

— Da, încuviințară celelalte. Ai avut dreptate: i-a fost frică.

Gavrilescu ridică ochii și le privi lung, melancolic.

— Nu înțeleg ce vreți să spuneți...

— Ți-e frică, rosti provocator una din fete, făcînd un pas spre el. Ți-a fost frică de cum ai intrat...

— De aceea ți-a fost atît de sete, vorbi a doua.

— Și de atunci schimbi mereu vorba, adăugă cealaltă. Tu ne-ai ales, dar ți-e frică să ne ghicești.

— Tot nu înțeleg, încercă Gavrilescu să se apere.

— Trebuia să ne ghicești de la început, continuă a treia fată. Să ghicești care-i țiganca, care-i grecoaica, care-i evreica...

— Încearcă acum, dacă zici că nu ți-e frică, reluă cea dintîi.

Ghicește. Care-i țiganca?

— Care-i țiganca? Care-i țiganca? auzi Gavrilescu, ca un ecou, vocile celorlalte.

Zîmbi și le măsură din nou cu privirile.

— Asta-mi place, începu el, simțindu-se deodată bine dispus. Vasăzică, dacă ați aflat că sînt artist, voi credeți că trăiesc în nori, că habar n-am cum arată o țigancă...

— Nu schimba iar vorba, îl întrerupse una din fete. Ghicește-ne!

— Vasăzică, reluă Gavrilescu cu încăpățînare, voi credeți că n-am nici atîta imaginație, încît să ghicesc cum arată o țigancă, mai ales cînd e tînără și frumoasă și goală...

Căci, firește, le ghicise de cum dăduse cu ochii de ele. Cea care făcuse un pas spre el, pe de-a-ntregul goală, foarte neagră, cu părul și ochii negrii, era fără îndoială țigancă. A doua, și ea goală, dar acoperită cu un voal verde-pal, avea un trup nefiresc de alb și strălucitor ca sideful, iar în picioare purta papuci aurii. Asta nu putea fi decît grecoaica. A treia era, fără îndoială, era evreica: avea o fustă lungă de catifea vișinie, care-i strîngea trupul pînă la mijloc, lăsîndu-i pieptul și umerii goi, iar părul bogat, roșu-aprins, era adunat și împletit savant în creștetul capului.

— Ghicește-ne! Care-i țiganca? Care-i țiganca? strigară toate trei.

Gavrilescu se ridică brusc din fotoliu și, întinzînd brațul spre fata goală și tuciurie din fața lui, rosti solemn:

— Pentru că sînt artist, primesc să fiu pus la încercare, chiar la această încercare copilărească, și răspund: Tu ești țiganca!

În clipa următoare se simți prins de mîini, și fetele începură să-l învîrtească în cerc, strigînd și șuierînd, și parcă vocile veneau de foarte departe.

— N-ai ghicit! N-ai ghicit! auzi el ca prin vis.

Încercă să se oprească, să se smulgă din mîinile acelea care-l învîrteau în iureș, ca într-o horă de iele, dar îi fu peste putință să se desprindă. Simțea în nări dogoarea trupurilor tinere și parfumul acela exotic, depărtat, și auzea în el, dar și în afara lui, pe covor, picioarele fetelor dănțuind. Simțea de asemenea că hora îl poartă ușor, printre fotolii și paravane, către fundul încăperii, dar după cîtva timp renunță să se mai împotrivească și nu-și mai dădu seama de nimic.

Trezindu-se, dădu cu ochii de fata oacheșă și goală îngenuncheată pe covor, în fața divanului, și se ridică în capul oaselor.

— Am dormit mult? o întrebă.

— Nici n-ai apucat să dormi, îl liniști fata. Doar ce-ai ațipit.

— Dar ce Dumnezeu mi-ați făcut? întrebă el ducîndu-și mîna la frunte. Mă simt cam amețit.

Privi cu mirare în jurul lui. Parcă nu mai era aceeași încăpere, și totuși recunoștea, așezate asimetric printre fotolii, divane sau oglinzi, paravanele care-l impresionaseră de cum intrase. Nu-și putea da socoteala cum erau alcătuite. Unele foarte înalte, aproape atingînd tavanul, s-ar fi confundat cu pereții dacă pe alocuri nu s-ar fi întins, prin unghiuri ascuțite, pînă la mijlocul odăii. Altele, misterios luminate, păreau a fi ferestre, pe jumătate acoperite cu perdele, deschizîndu-se spre coridoare interioare. Alte paravane, multicolor și curios pictate sau acoperite cu șaluri, și broderii care cădeau în falduri pe covoare, confundîndu-se cu ele, alcătuiau, s-ar fi spus, prin felul cum erau așezate, alcovuri de diferite forme și

mărimi. Dar i-a fost de ajuns să-și oprească doar cîteva clipe privirile asupra unui asemenea alcov ca să înțeleagă că era o iluzie, că de fapt ceea ce vedea el erau doar două sau trei paravane separate care-și împreunau imaginile într-o mare oglindă cu ape verzi-aurii. În clipa cînd își dădu seama de iluzie, Gavrilescu simți că odaia începe să se învîrtească în jurul lui și-și duse din nou mîna la frunte.

— Ce Dumnezeu mi-ați făcut? repetă el.

— Nu m-ai ghicit, șopti fata cu un zîmbet întristat. Și totuși ți-am făcut semn cu ochiul că nu eu sînt țiganca. Eu sînt grecoaica.

— Grecia! exclamă Gavrilescu, ridicîndu-se brusc în picioare. Grecia eternă!

Parcă oboseala i-ar fi pierit ca prin farmec. Își auzea bătăile inimii accelerîndu-i-se, o nemaiîntîlnită beatitudine i se risipi ca un fior cald în tot trupul.

— Cînd eram în dragoste cu Hildegard, continuă exaltat, nu visam decît la asta, să facem împreună o călătorie în Grecia.

— Ai fost un prost, îl întrerupse fata. Nu trebuia să visezi, trebuia s-o iubești...

— Aveam douăzeci de ani și ea nu împlinise încă optsprezece. Era frumoasă. Eram amîndoi frumoși, adăugă.

În acea clipă își dădu seama că era îmbrăcat într-un costum ciudat: avea pantaloni largi, asemenea șalvarilor, și o tunică scurtă de mătase galben-aurie. Se privi mirat în oglindă, parcă i-ar fi fost greu să se recunoască.

— Visasem să mergem în Grecia, reluă el tîrziu cu un glas mai potolit. Nu, era mai mult decît un vis, era ceva care începuse să fie real, căci hotărîsem să plecăm în Grecia foarte curînd după nuntă. Și atunci s-a întîmplat ceva. Dar ce Dumnezeu s-a întîmplat? se întrebă după o pauză ducîndu-și amîndouă mîinile la tîmple. Era tot așa, o zi caldă ca asta, o zi teribilă de vară. Am văzut o bancă și m-am îndreptat spre ea, și atunci am simțit arșița lovindu-mă în creștet, lovindu-mă ca o sabie în creștetul capului... Nu, asta e povestea Colonelului Lawrence, asta am aflat-o azi de la

studenți, așteptînd tramvaiul. Ah! Dacă aș avea un pian, exclamă el deznădăjduit.

Fata se înălță sprintenă de pe covor și, apucîndu-l de mînă, îi șopti:

— Haide cu mine!

Îl trase repede după ea printre paravane și oglinzi și, după cîtva timp, grăbi într-atît pasul, încît Gavrilescu simți curînd că aleargă și vru să se oprească o clipă, să-și tragă răsuflarea, dar fata nu-l lăsă.

— E tîrziu, șopti ea din fugă, și iarăși i se păru că vocea e ca un șuierat care îl ajunge de foarte departe.

Dar de data asta nu ameți, deși trebui să ocolească, în fugă, nenumărate divane și perne moi și cufere, și lădițe acoperite cu covoare, și oglinzi mari și mărunte, tăiate uneori în forme ciudate, care apăreau din senin în fața lor, parcă atunci ar fi fost așezate pe covor. Pe neașteptate, ieșind dintr-un fel de coridor alcătuit din două rînduri de paravane, pătrunseră într-o încăpere largă și însorită. Acolo, rezemate de pian, îl așteptau celelalte două fete.

— Ce-ați întîrziat atît? îi întrebă cea cu părul roșu. S-a răcit cafeaua.

Gavrilescu își trase răsuflarea și, făcînd un pas spre ea, ridică amîndouă brațele în sus, ca și cum ar fi vrut să se apere.

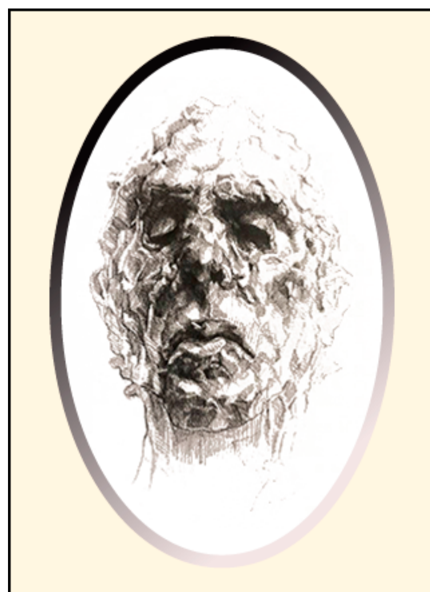
— Ah, nu, spuse, eu nu mai beau! Am băut destulă cafea. Eu, domnișoarelor, deși fire de artist, duc o viață regulată. Nu-mi place să-mi pierd timpul prin cafenele.

VARIANTA COMPLETĂ A ACESTUI VOLUM
VA FI DISTRIBUITĂ PE BAZĂ DE DONAȚIE

(dați un click pe butonul ***PayPal*** din pagina III)

Veți primi volumul la adresa dvs. de email.
Acesta va avea inserat în metadata
un cod unic de identificare.

GHICITOR ÎN PIETRE

Îl văzu de departe, înaintînd agale pe plajă. Avea un mers ciudat. Uneori călca atent, aproape cu teamă, oprindu-se, privind stăruitor nisipul din jurul lui, parcă ar fi căutat ceva, apoi schimba brusc direcția, se îndrepta spre mare pășind pripit pe nisipul ud sau, dimpotrivă, apuca spre dîmb, acolo unde nisipul se amesteca cu lut și printre pietre creșteau mărăcini cu palide flori albastre. Cînd se apropie, Emanuel descoperi cu mirare că era un bărbat destul de bătrîn. Purta pe umeri o haină de vară decolorată, aproape albă, avea pantaloni de o culoare neprecisă, pantofi de tenis și o pălărie de pînză, cu marginile întoarse, semănînd de departe cu un beret de marinar. La vreo zece pași de Emanuel se opri din nou și aruncă o privire spre perechea care tocmai se ridicase și urca spre dîmb, cu halatele de baie pe umeri. Apoi, cu mare atenție, ca și cum i-ar fi fost teamă c-ar putea călca pe ceva foarte prețios, începu să dea tîrcoale locului unde se distingeau încă urmele trupului. Se plecă, ridică o piatră, o privi cu atenție și zîmbi trist, clătinînd din cap. Cercetă din nou urmele trupurilor pe nisip și se posomori. Rămase o clipă nehotărît, jucîndu-se cu piatra, săltînd-o în aer, pînă ce se întoarse brusc spre mare și o zvîrli cît putu mai departe, peste valuri. Apoi scuipă și se îndreptă spre Emanuel.

— Îi cunoașteți? îl întrebă, arătîndu-i cu mîna.

— Din vedere. Domnul și doamna Vălimărescu. Cred, din Focșani. El e, mi se pare, avocat, iar doamna e profesoară.

— Păcat de ei, că sînt tineri, și dacă nu se bucură acum de viață, la tinerețe, cînd or să se mai bucure?

Întoarse capul spre mare și scuipă din nou, cu necaz.

— Dar de ce? întrebă Emanuel. Li s-a întîmplat ceva?

— O să li se întîmple. N-au să mai stea mult pe-aici. Pleacă. Mîine, poimîine, pleacă...

Emanuel lăsă cartea din mînă și-l privi zîmbind.

— De-abia au venit, spuse. Au sosit sîmbăta trecută. Nici măcar o săptămînă...

— Pleacă, repetă celălalt cu hotărîre. Primesc o telegramă și pleacă.

— Vreo nenorocire în familie, spuse Emanuel fără interes.

— Nu, nu e asta. Pentru că, deși pleacă amîndoi, se despart repede și el pleacă mai departe. Și rămîne acolo mult timp. El nici cu gîndul nu gîndește cît de mult va rămîne acolo. Și e mare păcat, că sînt amîndoi tineri. Au să se vadă unul cu altul din an în Paște...

— Atunci înțeleg. Și s-ar putea să aveți dreptate. Cînd am stat de vorbă cu el, am văzut că-i era frică de ceva: să nu fie concentrat.

— Atunci asta e! exclamă celălalt. D-aia pleacă...

— Spunea că a avut noroc în toate, numai cînd a tras sorții la armată n-a avut. A căzut la antiaeriană și pînă acum n-a scăpat de concentrări decît cu protecție și intervenții. Dar am simțit că-i era frică...

— Acum nu mai scapă, făcu celălalt.

— Două, trei luni departe de nevastă... începu Emanuel zîmbind.

Celălalt clătină din cap.

— Nu e vorba de două, trei luni. Vă spun eu: tînărul acesta nu se mai întoarce acasă cu anii. Mîine, poimîine vine războiul și dacă e la antiaeriană...

— Vine războiul? repetă Emanuel. Dar de ce mă mir? Asta o știe toată lumea. Azi, mîine, într-un an, doi, vine războiul...

— La el e mai rău, pentru că va sta departe de nevastă și înainte de a veni războiul. Și va sta mult...

— Dar dumneavoastră de unde știți? îl întrebă Emanuel ridicînd brusc capul și privindu-l fix.

Omul își scoase haina de pe umeri, o împături cu grijă, își roti privirile în jur și făcu cîțiva pași spre o piatră mare, roșcată. Așeză haina pe nisip, la umbra pietrei, se reîntoarse și se așeză și el, în fața lui Emanuel, cu spatele la mare. Emanuel îi întinse pachetul cu țigări.

— Nu, mulțumesc, nu mai fumez de mult. Cînd fumam, în tinerețe fumam lulea. Știți, am fost multă vreme marinar, adăugă. Apoi am fost, cinci ani, paznic la far, la Tuzla. Acum sînt un fel de rentier. Dar tot pe-aci îmi place să trăiesc, între Tuzla și Mangalia. Îmi place Dobrogea, reluă după o pauză. Eu sînt Vasile Beldiman, nepotul lui Leonida Beldiman, vestitul Leonida Beldiman, dacă vă spune ceva numele ăsta.

— Nu, făcu Emanuel încurcat.

— Înțeleg. Nu sînteți din partea locului. Dar Beldimanii se numără printre cele mai vechi familii din Dobrogea. Vestitul Leonida Beldiman era bunică-meu. L-am apucat și pe străbunică-meu, Hagi Anton. Și pot spune că darul acesta l-am avut toți din familie, de la Hagi Anton încoace. El l-a avut cel dintîi.

— Ce fel de dar?

— Ah, începu șovăitor Beldiman, cum să vă spun? E un dar curios. Zic că e dar, pentru că nu ne-a învățat nimeni. Se întîmplă așa, că pe la doisprezece-treisprezece ani unuia din băieți încep să-i placă pietrele. Așa a fost și cu tată-meu: la doisprezece ani a îndrăgit pietrele. Fel de fel de pietre mai mari, mai mici, stînci, pietricele... Pietre de tot felul. Și într-o zi a prins de veste tată-său, Leonida, și a început să-l ajute. Dar nu pot spune că l-a învățat, propriu-zis. L-a ajutat doar să le citească...

— Nu prea înțeleg, spuse Emanuel, zîmbind încurcat.

— Da, recunosc, pare curios. E un dar ciudat. Cum să vă spun? Sînt oameni care citesc în stele sau în drojdie de cafea, sau în boabe de porumb. Noi, Beldimanii, citim în pietre...

Un talaz crescu peste măsură, se sparse asurzitor și se rostogoli alb pe plajă. Beldiman întoarse capul, privirile i se opriră pe copiii tăvălindu-se în spumă, și zîmbi.

— Uite, bunăoară, cum se întîmplă adineauri cu prietenul dumneavoastră Vălimărescu, continuă el. I-am văzut pe amîndoi și, de departe, mi s-au părut tineri și fericiți și am vrut să văd ce le pregătește viitorul. Am cercetat locul pe care stătuseră.

Rareori se întîmplă să nu fie decît nisip curat, fără o singură piatră, fără pietricele. Mi-s de-ajuns cîteva pietre. Chiar pe locul unde se așază omul sau pe alături. Uneori, pietrele cu tîlc se găsesc destul de departe de locul ales de cineva ca să se așeze.

— Le caut din ochi și cînd dau de ele, înțeleg ce se va întîmpla, înțeleg după forma lor sau după anumite colțuri și direcția colțurilor, și culorile pietrei, căci într-o parte e mai întunecată, în altele e mai luminoasă, colorată, vărgată. Și atunci citesc în pietre și înțeleg ce-l așteaptă pe omul care s-a așezat lîngă ele sau, uneori, de-a dreptul pe ele. Pentru că, după cîte m-am lămurit eu, niciodată omul nu se așază la întîmplare. Fiecare se așază după cum îi e scris. N-ai văzut? Te îndrepți spre un loc, ți se pare că e frumos, te pregătești să te așezi acolo, și apoi vezi că e mai frumos locul de alături. Dar cînd te așezi acolo, simți că ceva nu-ți priește și iar te schimbi, pînă ce te înseninezi deodată, și te întinzi și parcă toate sînt dintr-o dată bune și frumoase, parcă toată lumea e a dumitale. Ți-ai găsit locul care ți-era scris și care te aștepta.

Emanuel își stinse țigara strivind-o, afundînd-o încet în nisip, pînă ce-o îngropa în întregime.

— Bine, să spunem că e așa, făcu el, să spunem că fiecare își caută locul care i se potrivește. Dar cum de poți ghici viitorul cercetînd pietrele?

— Nici eu nu știu prea bine cum să vă explic. E un dar de la Dumnezeu. Mă uit la pietre, la pietricele și încep să văd. Uite, începusem să vă povestesc de Vălimărescu, dar m-am luat cu vorba și l-am uitat. Să vă spun cum a fost. Am cercetat locul și am văzut deodată o piatră rea, piatră fără noroc. Sta pe jumătate îngropată în nisip, și așa cum se înfundase singură, cu colțul negru spre miazăzi, rînjind ca o piază-rea, am înțeles că tinerii aceștia nu vor sta mult pe aici. Dar de-abia după ce-am luat-o în mînă și am întors-o pe toate părțile, am văzut cît nenoroc se citea în ea. Azi, mîine primesc telegrama și pleacă... Păcat! oftă trăgîndu-și pălăria pe frunte.

Emanuel îl ascultase, privindu-l adînc în ochi, concentrat. Cînd tăcu, își lăsă amîndouă mîinile în nisip și începu să se joace, scormonind.

— E teribil să poți citi lucrurile acestea triste și tragice...

— Nu sînt întotdeauna triste, îl întrerupse Beldiman. Uite, bunăoară, cînd mă plimbam azi-dimineață m-a impresionat la capătul plajei figura unei femei tinere. Era singura care tăcea, într-un grup vesel și vorbăreț, tăcea cu ochii peste mare, și la răstimpuri întorcea capul și privea pe furiș o familie vecină, privea spre copii. M-am învîrtit pe-acolo mai bine de un ceas, pînă ce-am văzut-o că se ridică și pleacă singură. Și atunci m-am apropiat de locul ei și l-am cercetat. Simțeam că ceilalți din grup mă privesc curioși, că unii din ei rîd pe înfundate și-și fac semne, dar la vîrsta mea m-am învățat cu multe. Și deodată am înțeles, parcă aș fi citit într-o carte. Femeia aceea tînără era căsătorită de cîțiva ani, nu avea copii. Voia să aibă, dar nu-i avea. Și de curînd, cineva, poate vreun doctor, îi spusese că s-ar putea să nu aibă niciodată copii. Dar se înșelau amîndoi, și ea și doctorul. Are să aibă copii. Nu unul, nici doi. Patru... Așa că, vedeți, mai aflu cîteodată și vești bune.

— N-ați alergat după ea să-i spuneți? îl întreabă Emanuel.

Beldiman clătină din cap, zîmbind.

— Nu. Asta nu se cade. Nu sînt ghicitor de meserie. Nu am dreptul să m-amestec în viața altuia, necunoscut, și să-i dau o veste pe care nu mi-a cerut-o. De altfel s-ar putea să mă înșel. Știu bine că m-am înșelat o dată. E drept era pe munte, pe Pietrele Arse. Stînci care nu s-au mai mișcat din loc de sute de ani. Dar și-acolo credeam că după felul cum se așază omul, cu fața sau cu spatele la cutare stîncă, credeam că și acolo aș putea vedea ceva. Am văzut, e drept, mai multe lucruri, dar pe cel mai însemnat n-am știut cum să-l citesc, pot spune deci că nu l-am văzut. Eram cu un grup întreg. Nu erau prietenii mei. I-am întîlnit pe drum...

Dacă l-ar fi privit, și-ar fi dat seama că Emanuel nu-l mai asculta, își tot schimba poziția, trăgea des, adînc din țigară.

— Așa că vedeți, mă pot înșela, își încheie Beldiman povestea.

— N-aș vrea să mă înțelegeți greșit, începu brusc Emanuel, să vă închipuiți că sînt curios și indiscret. Dar vedeți, e pentru prima oară că mi se întîmplă acest lucru extraordinar, cum să vă spun? Să întîlnesc un cititor în pietre...

— Știu ce vreți, îl întrerupse Beldiman. Vreți să vă ghicesc și dumneavoastră.

— Exact.

— Da, dar nu știu dacă am dreptul, continuă Beldiman cu gravitate. Eu nu mă pot amesteca în destinul altora. Nu mi s-a: dat acest drept. Pot citi în pietre ce se va întîmpla diferitelor persoane din apropierea mea, dar în afară de cazuri de forță majoră, n-am destăinuit niciodată persoanei în chestiune ce-am aflat.

— Poate că și de data aceasta e un caz de forță majoră, stărui Emanuel. Mai stau doar cîteva zile aici. Apoi plec în străinătate. Plec la Stockholm. Sînt în serviciul consular. Cine știe cînd mă mai întorc în țară...

Beldiman își dădu pălăria pe ceafă și-l privi lung, cercetător.

— Bine, dacă este așa... Dar să știți, adăugă repede, să știți că nu vă spun decît începutul.

— Ce trebuie să fac?

— Ridicați-vă încet, pășiți pe aici, spuse, arătîndu-i cu brațul pe unde s-o ia, și așezați-vă lîngă mine...

Cînd îl văzu așezat, Beldiman se ridică în genunchi și se aplecă cît putu mai mult înainte, rezemîndu-se în mîini. Rămase așa cîtva timp, nemișcat. Apoi întinse brațul și apucă volumul.

— *Drum pe ape*, citi el titlul cu glas tare. Ce e cu cartea asta? întrebă, întorcîndu-se spre Emanuel.

— E un roman. N-aveam nimic de citit și l-am cumpărat la Constanța...

— Nu vă poartă noroc, spuse Beldiman, lăsînd cartea să cadă pe nisip.

— Dar spuneați că citiți numai pietre...

— E drept, dar așa cum era așezată cartea, cu scoica asta spartă spre miazăzi și pietricelele astea tăind drumul norocului... E curios, adăugă încurcat, frecîndu-și încet bărbia. Nu prea înțeleg nici eu bine ce se întîmplă. Pentru că *văd* două fete care vă poartă nenoroc, și totuși nu înțeleg de ce, pentru că nu vă îndrăgostiți de nici una din ele. Dar sînt două fete care *într-adevăr* vă poartă nenoroc... Și e curios, reluă după o pauză. Parcă pe una din ele ați întîlni-o undeva la un patinaj sau pe o stradă cu polei, și ea alunecă, și tocmai alergați spre ea, ca s-o ajutați, cînd din senin apare o a doua fată și o ridică ea. Și atunci vreți să spuneți ceva, dar în aceeași clipă fata care o ajutase spunea ea ceva și atunci începeți să rîdeți...

— Domnule Beldiman, strigă Emanuel, punîndu-i mîna pe umeri. Dumneavoastră sînteți un om extraordinar! Sînteți un magician sau un vizionar, un clarvăzător, cum să vă spun? Dar n-o să mă convingeți niciodată că ați citit lucrurile astea în pietricelele și scoicile de aici...

Se opri, parcă i s-ar fi stins deodată glasul și începu să înghită adînc. Pălise ușor și-și trecea în neștire mîna prin păr.

— Pentru că tot ce-mi spuneți dumneavoastră acum, izbuti el să continue tîrziu, *s-a întîmplat deja*.

— Imposibil, îl întrerupse Beldiman. Absolut imposibil. Astea dacă s-au întîmplat cumva au să se mai întîmple a doua oară întocmai.

— Nu m-ați înțeles, făcu Emanuel încercînd să zîmbească. S-au întîmplat în vis, în imaginație...

Beldiman își trase din nou pălăria pe frunte și-l privi curios, încruntîndu-se.

— Să vedeți, începu Emanuel, după ce-și aprinse o nouă țigară. Acum vreo două, trei ceasuri, după ce-am venit la plajă și am început să citesc romanul acesta, m-am trezit deodată că nu mai urmăream ce citeam. Nu știu dacă mi-era somn, dar m-am întins

pe nisip și am închis ochii. Și deodată m-am văzut pe o stradă pe care o știu eu, la București, în plină iarnă și am văzut o fată căzînd. Era o femeie tînără cu un palton albastru-închis și un beret, și cînd a căzut, i s-a desprins beretul și a alunecat pe trotuar. Am traversat strada s-o ajut, dar dintr-o curte ieșise, tocmai atunci, o fată și o ajuta ea să se ridice. Mă gîndeam să-i spun, așa în glumă: „Iată o femeie căzută", cînd aud pe fată spunîndu-i *exact aceleași cuvinte*. Am rămas o clipă dezorientat, apoi am început să rîd în neștire... Și cu rîsul acesta a luat sfîrșit vedenia.

— O fi fost vedenie, spuse Beldiman, dar o să trăiți s-o vedeți și aievea. Și e păcat, căci fetele astea nu vă poartă noroc.

Emanuel îl privi lung, dar cu o expresie ciudată, ca și cum nu l-ar fi înțeles.

— Este extraordinar, spuse. Ați izbutit să *vedeți* ce mi-am imaginat eu cu două, trei ceasuri înainte. Prin ce minune ați putut vedea toate astea, nu înțeleg. Dar nu pot să cred că le-ați văzut în nisip și pietricele...

Beldiman tăcu cîtva timp, căutînd parcă cu ochii alte semne.

— Să dea Dumnezeu să mă fi înșelat, începu el tîrziu. În orice caz, dacă veți întîlni, curînd de tot, două fete, una ajutînd-o pe cealaltă să se ridice, să vă depărtați cît veți putea mai repede. Nu vă poartă noroc.

Se ridică încet și se duse să-și ia haina.

— Cum spuneați că vă cheamă? îl întrebă.

— Emanuel. Alexandru Emanuel. Dar, evident, cei ai casei și prietenii îmi spun Sandi.

— Curios, făcu Beldiman, așezîndu-și haina pe umeri. Și fără să mai adauge ceva, fără să-l salute, se îndreptă agale spre mare.

Emanuel deschise întristat ferestrele. Cerul era cenușiu și jos și marea se pierdea în pîclă.

Coborî fără chef în *hall*. Aron, nepotul proprietarului, îi făcu semn de la birou.

— Este o telegramă pentru dumneavoastră, spuse. A sosit chiar acușica...

Emanuel o luă emoționat, citi cu neîncredere numele și adresa, apoi începu s-o răsucească între degete.

— N-a venit decît telegrama asta? întrebă. Vreau să spun, n-au mai sosit și alte telegrame, pentru alții? Pentru domnul Vălimărescu, bunăoară?

— Nu, n-am primit decît telegrama asta.

— Poate aseară, stărui Emanuel. Nu cumva domnul Vălimărescu a primit aseară o telegramă?

Aron rămase cîteva clipe pe gînduri.

— Nu, spuse, nu-mi aduc aminte.

Emanuel puse telegrama în buzunar și se îndreptă spre ușă, dar după cîțiva pași se întoarse.

— Cunoști cumva pe un domn Beldiman? întrebă.

— Ah, l-ați întîlnit și dumneavoastră? Mare minune. Nu-i place să intre în vorbă cu vilegiaturiști. E cam mizantrop, îi place să se plimbe singur.

— Dar ce fel de om e? Vreau să spun: ce se știe despre el? Ce spun oamenii?

Aron ridică din umeri și începu să se joace cu creionul, proptindu-și-l cînd în bărbie, cînd sub buza de jos.

— Vă închipuiți și dumneavoastră, despre oameni ca el se spun multe. E un om curios. Unii spun că el și-ar fi omorît nevasta, cînd era paznic la far, la Tuzla. Alții, dimpotrivă, spun că de-atunci, de cînd i s-a înecat nevasta, a ajuns mizantrop și puțin cam pe altă lume...

— Dar se știe și altceva despre el? stărui Emanuel. Bunăoară, dacă are vreo însușire excepțională, vreun dar neobișnuit?

— Ce fel de dar?

— Mai știu și eu? Să spunem, dacă știe să ghicească în... Dacă poate să cunoască viitorul...

Aron clătină hotărît din cap.

— Nu, de asta n-am auzit. Se spun de el fel de fel de lucruri, că ar fi moștenit o avere nemaipomenită și ar fi putred de bogat, că femeia aceea care s-a înecat n-ar fi fost nevasta lui... Se spun tot felul de lucruri...

— Ceva în legătură cu pietrele? îl întrerupse Emanuel.

— În legătură cu pietrele? Ce fel de pietre? Pietre scumpe?

— Nu prea știu nici eu bine. Vă întrebam...

— S-ar putea să fie ceva și cu pietrele, spuse, dacă e adevărat că ar fi moștenit averea aceea grozavă, în străinătate...

Emanuel zîmbi, își aprinse țigara și se îndreptă spre ușă. Pe trotuar, zăpușeala îl lovi fierbinte în obraz. Șovăi o clipă, apoi luă drumul spre plajă. La vreo 200 de metri se opri din nou, trecu strada și intră la Vidrighin. De-abia tîrziu, cînd băuse două cafele și terminase de citit ziarele, scoase din buzunar telegrama și o desfăcu. Se lumină deodată la față și începu să rîdă. Era de la Alessandrini, din Constanța, îl invita la masă pentru seara aceea. Nu-i era greu să ghicească de ce-l invita. Sosiseră, desigur, pe neașteptate prieteni de la București.

Cînd se reîntoarse la hotel, începuse să plouă. Picături mari, calde, repede înghițite de praf. Mîncă distrat, fără poftă, ascultînd cum se întețește ploaia. Avea un autobuz la 5. Urcă la el în cameră și se culcă.

Cînd se coborî în *hall*, ploua mărunt și îndesat, ploaie de toamnă. Ca să nu aștepte autobuzul în ploaie, se așeză pe o canapea, cu macferlanul pe genunchi și-și aprinse o țigară. Căută din ochi o scrumieră, cînd zări, la ușă, băiatul de la poștă, scuturîndu-și mantaua de ploaie. „A contramandat masa!” gîndi Emanuel și se îndreptă spre birou.

— Nu, nu e pentru dumneavoastră, spuse Aron. E pentru domnul Vălimărescu...

Emanuel îl privi zîmbind încurcat, apoi se reîntoarse pe canapea și începu să fumeze, absent. Din cînd în cînd întorcea capul spre pendulă. Cînd bătu ora 5, răsuflă ușurat. Atîrnă macferlanul pe

speteaza canapelei și se duse să-și aleagă o revistă din teancul de numere vechi de pe masă. Începuse să se întunece și Aron aprinse lampa cea mare suspendată chiar deasupra mesei cu reviste, în *hall* plutea acum o lumină mohorîtă, tristă, prăfuită. Vălimărescu coborî pe lîngă el fără să-l vadă, îndreptîndu-se spre birou. Emanuel rămase cu o revistă în mînă, neîndrăznind să se miște.

— Am venit să vă anunț că trebuie să plec, îl auzi.

Aron încercă să spună ceva, dar Vălimărescu îl întrerupse ridicînd glasul, exasperat:

— Știu, știu. Aveți dreptate. Dar nu e vina mea. E un caz de forță majoră. Poftim, să vă arăt telegrama...

Emanuel luă un teanc întreg de reviste sub braț și se reîntoarse pe canapea. Începu să le răsfoiască absent, oprindu-se la răstimpuri în dreptul unei fotografii, privind-o îndelung, dar fără să înțeleagă despre ce era vorba. Brusc, trînti teancul de reviste pe canapea și se îndreptă spre birou.

— Dacă am fi știut de azi-dimineață, spuse Aron plictisit. Am refuzat cinci clienți azi-dimineață. Putea să-i sosească telegrama cu șase-șapte ceasuri mai devreme.

— Ordin de concentrare, rosti Emanuel cu oarecare gravitate.

— Poftiți?

— Spuneam: a primit, desigur, ordinul de concentrare...

— Nu, era altceva. Era o telegramă de la tribunal. Să se prezinte de urgență pe 20 august, la 8 dimineața la tribunal. Care va să zică, poimîine dimineață.

— La 8 dimineața, la tribunal, repeta mirat Emanuel. Dar credeam că tribunalele sînt în vacanță, adăugă. Atunci pleacă el singur...

— Nu, pleacă amîndoi, spuse enervat Aron.

Emanuel îl privi cum își proptește bine brațul stîng pe registru, moaie adînc penița în călimară și începe să scrie încet, literă după literă, caligrafic.

— Doreați ceva? îl întrebă el tîrziu, ridicînd capul din registru.

— Ah, da, făcu Emanuel, ca și cum s-ar fi trezit. Voiam să te întreb dacă știi cumva unde l-aș putea găsi pe domnul Beldiman.

— La ora asta? se miră Aron privind pendula. N-am idee...

Emanuel se întoarse la canapea, încarcă revistele sub braț, apucă macferlanul cu cealaltă mînă și porni spre camera lui. Dar după ce urcă cîteva trepte, se răzgîndi, depuse revistele pe masă, îmbrăcă macferlanul și ieși în stradă. Ploaia continua, măruntă, și cele cîteva felinare erau aprinse. Emanuel se îndreptă spre plajă.

Marea părea înecată în negură, dar talazurile se rostogoleau mai grăbite ca de obicei. Nu era singur. Pe dig se plimbau, dezamăgite, două perechi. Un tînăr tocmai ieșise din apă și-și îmbrăca mantaua de ploaie peste costumul ud. La cîteva sute de metri în susul plajei, călcînd cu pas robust, se depărta un bărbat. Își sumesese pantalonii și, în picioarele goale, mergea chiar pe pîrtia de nisip bătută de valuri. Emanuel se opri, își scoase repede pantofii, își sumese pantalonii și începu să alerge după el. Cînd îl auzi la cîțiva pași în urma lui, omul se întoarse brusc.

— Ah! făcu Emanuel, neizbutind să-și ascundă dezamăgirea. Credeam că sînteți domnul Beldiman. De departe, vă confundasem cu domnul Beldiman.

Omul zîmbi, dar nu-i răspunse.

— Bună seara! spuse Emanuel.

Cînd ajunse din nou pe dig, își scutură picioarele de nisip, își aranjă pantalonii și, cu pantofii într-o mînă, se îndreptă spre Vidrighin. Terasa și cele două odăițe erau ticsite de vilegiaturiști. Cîțiva îl priviră, zîmbind, urmărindu-l cum calcă, în picioarele goale, cu macferlanul peste costumul elegant și cu pantofii negri în mînă. Nu mai era nici o masă liberă și Emanuel se îndreptă spre tejghea, se așeză pe un scăunaș și începu să-și șteargă picioarele cu batista. După ce se încălță, își scoase macferlanul, îl așeză pe marginea tejghelei și ceru o cafea. O bău pe scăunaș, fumînd visător, privind cum se scurg picăturile din macferlan.

— Se face o masă liberă pe terasă, îi șopti Vidrighin cînd trecu pe lîngă el. Mai doriți ceva?

— Adu-mi un coniac.

La masa de-alături, pe terasă, cineva dintr-un grup îi făcu semn cu mîna. Emanuel salută zîmbind, dar nu se mișcă, așteptînd pe Vidrighin.

— Cunoști pe un domn Beldiman? întrebă el, scoțînd portmoneul să plătească.

— Îl cunosc, dar nu ne avem bine, spuse Vidrighin. Dumnealui nu dă pe aici. Lucrează cu concurența, dacă înțelegeți ce vreau să spun, adăugă făcînd cu ochiul. E clientul lui Trandafir, îl găsiți la Trandafir.

Emanuel bău repede coniacul și ieși. Se întunecase bine și lumina felinarelor părea mai puțin sinistră în ploaia rece și măruntă. La Trandafir era lume mai puțină și aproape numai localnici. Trandafir nu avea radio, ci gramofon. Cînd intră, Trandafir tocmai pusese o nouă placă, *Cer albastru*. Emanuel se opri în mijlocul sălii și începu să cerceteze mesele, una după alta.

— Căutam pe domnul Beldiman, spuse el băiatului care se apropiase să ia comanda.

— Nu l-am văzut astăzi. Dacă-i vremea prea urîtă, nu vine pe la noi. Se duce la vilă... Ce-o să serviți? întrebă.

— Un coniac.

Căută din ochi o masă mai retrasă și se așeză gînditor.

— Da, îi explică Trandafir, cîteva minute în urmă, cînd plouă sau ninge sau e vreme rea, mai ales iarna, domnul Beldiman se duce la vila cea mare. Restul timpului îl găsiți ori la el acasă, adică la casa primei lui neveste, lîngă primărie, ori aici la noi, ori pe plajă...

— Dar unde-i vila? Poate mă reped pînă acolo și-l găsesc.

— Ah, făcu Trandafir clătinînd din cap, e departe, tocmai spre Tuzla. Și acum, cu ploaia asta, nu vă duce nici o mașină. Sînt drumuri rele, fără felinare... E mare pustietate acolo, la vilă, adăugă.

— Dar el cum de poate ajunge pînă acolo?

— Ah, cu dînsul e altceva. Dînsul știe cînd vine vremea rea, ploaie sau furtună și pleacă din timp. Uneori urcă cu piciorul, alteori ia autobuzul de Tuzla, care-l lasă aproape...

— Dar cum de știe cînd o să vină vremea rea?

— Ah, asta e o poveste lungă. Dînsul a fost marinar. A fost și paznic de far, la Tuzla. Cunoaște timpul, știe ce se pregătește...

— Îl cunoașteți bine? întrebă Emanuel după o pauză.

— Îl cunosc de cînd trăia prima lui soție. Care va să zică, mai bine de treizeci de ani.

— Ce fel de om e? stărui Emanuel. E adevărat că are daruri neobișnuite, că știe să ghicească viitorul?

— Ah, făcu Trandafir cu un zîmbet plin de înțelesuri. Domnul Beldiman știe toate. Vă spun, a fost marinar...

Trecuse de miezul nopții cînd se hotărî să se reîntoarcă la hotel.

Ploaia se mai potolise, dar digul și plaja erau de mult pustii. Zadarnic se plimbase de la un capăt la altul al digului, așteptînd să apară, cineva cu care să intre în vorbă. Nu se auzeau decît valurile, tot mai înfuriate, și, la răstimpuri, geamătul geamandurii. Cînd ieșeau grupuri de la Vidrighin, ajungeau pînă la dig frînturi de muzică de jazz, glasuri tinere, rîsete.

În fața hotelului tocmai se oprise o mașină și Emanuel grăbi pasul.

— Nu, îi spuse șoferul. Sînt din Constanța. Am adus pe un domn din Constanța și mă întorc.

— Asta vreau și eu! exclamă Emanuel cu emoție, aproape patetic. Să mă duci la Constanța.

Șoferul îl privi curios. I se păruse că rostise cuvintele cu oarecare efort.

— O să vă coste o avere, spuse. În ce parte a orașului?

— La domnul Alessandrini. E pe strada...

— Cunosc, spuse șoferul deschizînd portiera. Poftiți.

Cînd au ajuns la Constanța, ploaia încetase. Luminile

din port sticleau neobișnuit de clare, și pe străzi plutea un miros puternic de mare și iarbă udă. Casa lui Alessandrini era încă luminată. Emanuel plăti, urcă alergînd cele cîteva trepte de piatră și apăsă îndelung pe butonul soneriei. Tîrziu, o voce de femeie bătrînă întrebă, cu neîncredere, cine este.

— Sînt eu, domnul Sandi. Sandi Emanuel.

Bucătăreasa răsuci cheia și deschise.

— V-a așteptat pînă mai adineauri, spuse. Acum s-au dus cu toții la „Albatros".

— Cine sînt? Sînt de la București?

— Nu. Sînt artiști. Parcă am înțeles că unii din ei sînt pictori. Au sosit de la Balcic, azi-dimineață, cu iahtul.

— Cîte doamne sau domnișoare sînt? întrebă Emanuel repede.

— Vreo două, trei.

— Ia gîndește-te bine, stărui Emanuel. Două sau trei?

— Trei, spuse bucătăreasa după o scurtă pauză. Au venit întîi două, apoi încă două, dar una din domnișoare a plecat înainte de masă. Nici nu știu cînd a plecat...

— Vasăzică trei. Bine! și coborî grăbit treptele.

În fața „Albatrosului" șovăi cîtva timp, plimbîndu-se pe trotuar, cu mîinile în buzunarele macferlanului. Cînd se hotărî să intre, ușa se deschise pe neașteptate și portarul împinse pe trotuar doi marinari beți. Emanuel întoarse repede spatele și traversă strada. Dar reveni cîteva minute în urmă, intră, își lăsă macferlanul la garderobă și cumpără un pachet de „Lucky Strike".

— Cîntă *mademoiselle* Odette, îi spuse portarul.

Își aprinse o țigară și așteptă, în dreptul ușii, sfîrșitul cîntecului. Cînd auzi aplauzele, intră în vîrful picioarelor. Alessandrini era așezat la masa de onoare, înconjurat de bărbați și femei de toate vîrstele, unii îmbrăcați sumar și multicolor, ca la plajă, alții exagerat de corect chiar elegant. Alessandrini îl zări și se ridică.

— Excelență! strigă el, făcîndu-i semn cu mîna.

Dar Emanuel se retrase brusc, își ceru macferlanul de la garderobă și, apropiindu-se de portar, îi strecură o bancnotă în mînă și-i oferi o țigară „Lucky Strike".

— Venisem să întîlnesc pe domnul Beldiman, șopti el, dar nu-l văd. Nu cumva a plecat?

— Nu cred c-a plecat, spuse portarul. Marieto, se adresă garderobierei, l-ai văzut cumva pe domnul Beldiman?

— A plecat, spuse garderobiera. A plecat pe la două. Dumnealui nu bea, nici nu fumează, adăugă zîmbind cu înțeles. Vine doar pentru program.

— Vă vorbesc de domnul Vasile Beldiman, explică Emanuel.

— Îl cunoaștem bine, spuse portarul. Cînd se plictisește la vilă, vine la Constanța, la casa dînsului din Porumbari, și cam la două, trei zile o dată vine și pe la noi. Vine pentru program...

Alessandrini deschise ușa și se opri spectacular în prag, cu brațele deschise, gata să-l îmbrățișeze.

— Excelență! exclamă el. În sfîrșit!

— Mă întorc imediat, spuse Emanuel dînd să iasă. Trebuie să-l văd pe Beldiman.

— A fost aici cu noi, la masa noastră, spuse Alessandrini, rostind sacadat cuvintele și cu oarecare greutate. Dacă veneai cu vreun ceas, două, mai devreme, îl găseai.

— Mă întorc imediat, repetă Emanuel și ieși în stradă.

Își ridică gulerul de la macferlan și începu să umble cu pasul repede, apucînd pe străzi la întîmplare. După vreo jumătate de ceas, se opri, parcă și-ar fi adus aminte de ceva și se îndreptă spre promenadă. Cînd ajunse, auzi orologiul sunînd ora 4, dar era încă întuneric și cerul părea tot atît de acoperit. Talazurile se apropiau negre, înalte de dig, și se spărgeau asurzindu-l. După ce le privi în neștire, timp îndelungat, căută o bancă și se așeză. Se făcuse frig și ca să se dezmorțească, Emanuel suflă în mîini, apoi își aprinse o țigară. Tîrziu, simți că-l doboară oboseala și își rezemă capul în mîini, pe speteaza băncii. Dar nu reuși să adoarmă. La răstimpuri,

valurile se spărgeau înalte, și spuma îl stropea din belșug. Se ridică în picioare, se întinse din toate încheieturile, căscă adînc și, cu pas hotărît, urcă spre „Albatros”. Se mai uită încă o dată la ceas înainte de a intra. Era 5 fără un sfert.

Barul era pustiu. La o masă, cu fața prinsă în palme, îl aștepta Alessandrini.

— Ah! exclamă el cînd îl văzu apropiindu-se.

Apoi tăcu, privindu-l lung, concentrat, în ochi.

— Te rog să nu te superi, dar e vorba de ceva realmente important, începu Emanuel, trăgînd un scaun și așezîndu-se alături de el. Mă pot încrede în spiritul dumitale de observație și în memoria dumitale? Îmi poți jura că-ți aduci aminte *de tot ce s-a întîmplat astă-seară*?

Alessandrini îl ascultase încruntat, dar pe nesimțite figura i se lumină și zîmbi visător.

— Așa vorbea și ea, spuse. Parcă o aud vorbind.

— Cine vorbea așa? îl întrerupse Emanuel, pălind ușor.

— Ea, Adriana, Ariana, șopti Alessandrini, continuînd să zîmbească. A vorbit de altfel tot timpul. La început, credeam c-o cheamă Adina. Dar n-o chema așa. O chema Ariana. Sau Adriana...

Emanuel scoase pachetul cu țigări, dar se răzgîndi și-l așeză resemnat pe masă.

— E ceva foarte important, începu el din nou. Te rog să-mi spui sincer dacă mă pot încrede în dumneata.

Alessandrini întoarse capul spre el și izbucni pe neașteptate în rîs.

— Ești extraordinar! exclamă el tîrziu, cu oarecare greutate. Ești pur și simplu extraordinar, repetă clătinînd din cap.

Apoi zîmbetul i se stinse și, încrucișîndu-și brațele pe masă, plecă fruntea și căzu din nou pe gînduri. Emanuel îl privi cîtva timp în tăcere, șovăind. În cele din urmă apucă pachetul cu țigări și începu să-l învîrtească nervos între degete.

— Alessandrini, reluă el cu gravitate, e vorba de ceva foarte important. Te rog să-mi spui doar atît, dacă astă-seară, aici

sau la dumneata, la vilă, una din prietenele dumitale a alunecat și a căzut, și cînd cineva dintre dumneavoastră s-a repezit s-o ridice, o altă doamnă sau domnișoară era deja acolo și o ajutase să se ridice.

Alessandrini încercase să-l asculte, dar renunță repede și clătină hotărît din cap.

— Nu, îl întrerupse el, nu m-ai înțeles. Nu era vorba de asta. Am vrut să spun altceva.

— Poate, dansînd, a alunecat, continuă Emanuel emoționat, sau poate cineva a împins-o din greșeală pe parchet, și atunci s-a împiedicat și a căzut...

— Nu, n-a căzut nimeni. Dar, stai, că povestea nu s-a terminat. N-au plecat încă. S-au dus la vilă, să facă un duș și să se schimbe. Iahtul nu pleacă înainte de zece. Te așteaptă pe dumneata.

— Pe mine? se miră Emanuel zîmbind. Dar eu nici nu-i cunosc...

— A fost ideea Adrianei, continuă Alessandrini visător. A Arianei... Te-a zărit cînd ai intrat aici, azi-noapte. Ah, excelență, exclamă aproape patetic, ce femeie extraordinară! Îți spun, a fost destul să te zărească. O clipă! N-a avut nevoie mai mult de-o clipă...

Emanuel desfăcu distrat pachetul și scoase încet o țigară.

— Nu prea înțeleg, spuse. Nu văd ce legătură poate să aibă.

— Doar ce te-a zărit, o singură clipă, și-apoi ne-a vorbit un ceas de dumneata. Ce inteligență! Te-a ghicit imediat. Spunea: „Tînărului acestuia îi e frică de mine! Fuge de mine!”

Emanuel își aprinse țigara și trase primul fum cu sete.

— N-am de ce să fug de ea, spuse. Nici n-o cunosc. Nici nu știu cum arată la față.

— Ea te cunoaște bine, reluă Alessandrini. Te-a ghicit imediat că ți-e frică. Am vrut să trimit pe Gib să te caute, îmi închipuiam că trebuie să fii pe promenadă, dar ea, Adriana, nu m-a lăsat. „Nu-i nimic, mi-a spus, îl așteptăm, și mîine dimineață îl luăm cu noi la Balcic.”

— E absurd! făcu Emanuel, începînd să rîdă. Știi bine că nu pot să vin, că în două săptămîni trebuie să fiu la Stockholm.

— Așa spunea și ea, Ariana, continuă Alessandrini zîmbind. Spunea: „Iar dacă nu vrea să vină cu noi la Balcic, nu-i nimic; în două săptămîni ne întîlnim la Stockholm".

— La Stockholm? întrebă Emanuel. Dar ce caută ea la Stockholm?

— Nu știu. N-am întrebat-o. Dar ți-am spus: e o femeie extraordinară. Te-a ghicit imediat... Bei o cafea? îl întrebă întorcîndu-se către el. Că eu trebuie să mai stau aici. Îl aștept pe Botgros.

Emanuel clătină absent din cap.

— Dar cine e ea? întrebă deodată, cu un glas schimbat, parcă s-ar fi trezit din somn. Cum o cheamă?

— Ah, făcu Alessandrini cu gravitate, asta n-o știu. Cred că mi-a spus numele, dar nu l-am reținut. La început credeam că o cheamă Adina. Dar Adina era alta, era cea care a plecat. Cred, de altfel, c-a plecat la Movilă, să te caute, adăugă visător. Spunea că te cunoaște, că te cunoaște chiar foarte bine.

— Adina? se miră Emanuel. Adina și mai cum?

Alessandrini ridică din umeri.

— Drept să-ți spun, nu i-am reținut numele. Dar spunea că te cunoaște bine, că dacă n-ar fi intervenit un anumit eveniment în viața dumitale, v-ați fi logodit.

— Atunci mă confundă cu altcineva! făcu Emanuel, luminîndu-se deodată la față.

— Nu, nu cred, continuă Alessandrini. Ne-a povestit o seamă de lucruri despre dumneata. Și acum, că mă gîndesc bine...

Dar nu apucă să-și încheie fraza. Îl văzu pe Botgros intrînd și-i făcu semn cu mîna. Botgros se apropie agale, cu un pas legănat, zîmbind.

— Așadar, dumneata ești omul cu pricina, spuse așezîndu-se și privind cu interes spre Emanuel. Te închipuiam altfel...

— Poți să-i spui tot, îl îndemnă Alessandrini. L-am pregătit.

Emanuel începu să rîdă încurcat și, neștiind ce să facă, întinse pachetul cu țigări peste masă.

— Nu, mulțumesc, nu mai fumez, spuse Botgros. Am fumat toată noaptea... Vasăzică, dumneata ești, adăugă el, continuînd să-l privească cu un zîmbet misterios.

— Nu te mai codi, îl întrerupse Alessandrini. Ți-am spus că l-am pregătit.

— Cucoane, începu Botgros, întorcîndu-se spre Alessandrini, să nu te încrezi niciodată în descrierile femeilor. Dacă vrei să știi cum arată cineva, să întrebi întotdeauna și un bărbat. Eu, bunăoară, dacă te-aș fi întrebat pe dumneata în loc s-o ascult pe Adina l-aș fi recunoscut imediat.

Alessandrini apucă brațul lui Emanuel și-i șopti, arătînd spre Botgros:

— Dacă am înțeles bine, Adina este logodnica lui.

— Oh, nu! făcu Botgros zîmbind amar. Știu că se spune asta, dar nu e adevărat. Poate că dacă n-ar fi intervenit un anumit eveniment în viața noastră... Dar, în sfîrșit, ce-a fost a fost. Să nu mai vorbim de trecut... A plecat la Movila să te caute, adăugă el după o scurtă pauză, întorcîndu-se spre Emanuel. Spunea că nu v-ați mai văzut de mult. Se întreba dacă ai s-o mai recunoști, după atîția ani...

Emanuel asculta atent, silindu-se să înțeleagă. Își trecu mîna pe obraz, parcă ar fi încercat să se pipăie și să se regăsească, apoi izbucni din nou în rîs.

— Cred că e o confuzie la mijloc, rosti el în cele din urmă, încercînd să pară indiferent.

— Ce ți-am spus? se adresă triumfător Alessandrini lui Botgros. Ți-am spus că Adriana l-a ghicit imediat. I-a fost de ajuns o clipă.

— Da, e curios, reluă Botgros, fixîndu-și din nou privirile, asupra lui Emanuel. Deși l-a cunoscut atît de bine, Adina mi l-a descris în așa fel, încît nu l-aș fi putut recunoaște. Iar împărăteasa, doar ce l-a zărit o clipă în prag...

— O fracțiune de secundă! interveni Alessandrini. Ce femeie extraordinară, exclamă. Ce inteligență!

— Împărăteasa? repetă Emanuel.

— Da, așa îi spunem noi, în glumă, lămuri Botgros.

— Ariana, adăugă Alessandrini. Ți-am explicat cine e.

— Dar cine e ea? Cum o cheamă? izbucni exasperat Emanuel.

— Adriana, reluă Botgros. Pînă mai acum cîteva luni, era Adriana Palade, dar acum, că s-a transcris divorțul, a devenit din nou Adriana. Sau împărăteasa, cum îi spunem noi. E bună prietenă cu Adina. S-au cunoscut astă-iarnă la patinaj și de-atunci sînt nedespărțite.

— E o femeie extraordinară! exclamă din nou Alessandrini.

Emanuel rămăsese cu privirile pierdute în gol.

— La patinaj, repetă el încet, mai mult pentru sine.

— Poți să-i spui și restul, stărui Alessandrini. L-am avertizat.

Cu un efort, Emanuel se ridică brusc de pe scaun.

— Trebuie să plec, spuse încercînd să zîmbească. Am un autobuz la opt dimineața...

Dar Alessandrini îi prinsese brațul și îl reținu.

— Ce te-a apucat? Nu ți-am spus că mergem cu toții la Balcic?

Emanuel scutură cu îndîrjire capul.

— Imposibil! spuse. Am cameră angajată la Movila. Mai am de stat doar o săptămînă. Apoi, la București, la datorie...

Cei doi izbucniră deodată în rîs. Botgros rîdea discret, cuminte, aproape fără zgomot, închizînd ușor ochii, dar Alessandrini părea zguduit de o răbufneală adîncă, lăuntrică, pînă ce se înecă, și începu să tușească.

— Este pur și simplu extraordinar! izbuti el în cele din urmă să rostească, istovit.

Începu să-și șteargă lacrimile cu dosul palmei. Barmanul tocmai adusese tava cu cafele. Alessandrini apucă grăbit un pahar cu apă și începu să bea.

— Da, făcu Botgros, plecîndu-și stingherit privirile, este într-adevăr extraordinar. Sînt exact cuvintele împărătesei.

Emanuel se îmbujorase și învîrtea în neștire pachetul cu țigări între degete.

— Nu înțeleg ce vreți să spuneți, rosti el rar apăsînd cuvintele.

— Excelență! izbucni Alessandrini cu un neașteptat entuziasm. Este o femeie pur și simplu extraordinară! Trebuie neapărat s-o cunoști.

— Regret din suflet, spuse Emanuel, dar înainte de prînz trebuie să fiu la Movila.

Alessandrini se întoarse brusc spre Botgros.

— Atunci e din cauza Adinei, spuse. Așa că pînă la urmă s-ar putea să aibă dreptate Adina.

Botgros zîmbi din nou, apoi începu să soarbă din cafea.

— În ceea ce mă privește, spuse fără să ridice privirile, Adina e liberă să ia orice hotărîre va voi. Ce-a fost în trecut nu mă interesează.

Emanuel încercă din nou să rîdă.

— N-o cheamă Adina, rosti grav Botgros. Adina îi spunem noi, prietenii. Așa i-a spus odată Gib, și de-atunci i-a rămas numele de Adina.

— A confundat-o cu Adriana, interveni Alessandrini.

— Da. A confundat-o cu împărăteasa. Și totuși nu seamănă deloc.

Emanuel rămăsese, încurcat, în picioare, umezindu-și buzele, privind cînd spre unul, cînd spre celălalt.

— Dar ei i-a plăcut numele ăsta, continuă Botgros, și de atunci a rămas Adina.

În acea clipă, Alessandrini ridică amîndouă brațele în aer.

— Stați! Stați! strigă el, adresîndu-se cuiva care se pregătea să intre. Nu veniți cu toții, că încă n-am terminat!

Emanuel păli și întoarse alarmat capul spre ușă. Un tînăr blond, cu fața plină de pistrui, se îndreptă spre masa lor. Era îmbrăcat sumar, parcă s-ar fi pregătit de plajă.

— M-a trimis împărăteasa să vă spun că facem escală la Movila, vorbi el apropiindu-se.

Apoi întoarse capul spre Emanuel și-l privi curios, zîmbind.

— Dumnealui e Ioniță, explică repede Alessandrini. Pictor de talent.

Emanuel apucă mîna întinsă peste masă și o strînse absent.

— Nu mi-l închipuiam așa, vorbi Ioniță. Mi-l închipuiam mai scund. Și mai nervos, adăugă după ce-l cîntări din nou cu privirea.

— Te-a influențat împărăteasa, spuse Botgros. Așa cum ni-l descria ea azi-noapte...

— Nu, continuă Ioniță fără să-și ridice privirile de pe figura lui Emanuel. Mă luasem după descrierea Adinei.

Trase un scaun și se așeză.

— I-ați povestit tot? îl întrebă.

— N-am avut timp, spuse Alessandrini. A sosit adineauri, pe la cinci.

— Împărăteasa insistă să-i povestiți mai ales cum a încercat să scape sărind în apă și înotînd spre țărm.

Alessandrini și Botgros se priviră cu înțeles și fețele li se luminară, cuprinse parcă de același zîmbet.

— Asta a fost partea cea mai frumoasă, șopti Botgros, închizînd ușor ochii. Povestește dumneata, cucoane.

— Ah, nu! făcu Alessandrini, clătinînd din cap. Sînt cam obosit. Și eu nu știu să povestesc bine.

— Cum s-a înțeles cu Botgros să aducă iahtul cît mai

aproape de țărm, începu Ioniță și, la momentul potrivit, o sărutare, cîteva cuvinte: „Adio! N-ai să știi niciodată cît te-am iubit de mult!...” și apoi zdruști în apă...

Ioniță începu să rîdă, foarte bine dispus, și privi din nou spre Emanuel.

— Dar ce-a fost mai pe urmă a fost și mai frumos, interveni Alessandrini. Căci, după vreun kilometru, a obosit, a încercat să facă pluta și, cînd i-a intrat apa în gură și în nas, s-a speriat și a început să strige după ajutor.

— Noroc c-a sărit și ea, împărăteasa, după el, și înota în spatele lui, nevăzută, gata să intervină.

Botgros își îndreptă privirile, oarecum vinovat, spre Emanuel.

— Într-adevăr, asta a fost partea cea mai frumoasă, spuse. Păcat că nu era și Adina s-o asculte...

— Ah, nu! exclamă Ioniță. Dacă ar fi fost și Adina de față, împărăteasa n-ar fi îndrăznit. Adina pretinde că dumnealui înoată foarte bine. Pentru un bun înotător, un kilometru, doi e o nimica toată. Dacă era și Adina de față, împărăteasa n-ar fi putut spune că, numai după un kilometru, a obosit și a strigat după ajutor.

— Îmi dai voie, îl întrerupse Alessandrini, Adriana ne-a explicat că era foarte obosit, și avea dreptate. Uitați-vă la el cum arată acum și nu e încă șase. Dar în cîteva ceasuri? Aduceți-vă aminte cum ni l-a descris Ariana, plimbîndu-se pe digul de la Movila în ploaie, și apoi aici, de promenadă, fumînd țigară de la țigară. Era extrem de obosit.

Emanuel îi ascultase încercînd să pară absent, dar se îmbujorase de-a binelea.

— Despre cine vorbiți? întrebă el cu o voce uscată, tăioasă.

— Ei, parcă n-ai fi înțeles? exclamă Alessandrini. De cine altul am putea vorbi?

— Ne-a povestit azi-noapte împărăteasa ce se va întîmpla, îi explică Botgros. Cum ai să te întorci aici, ai să ne găsești și în cele din urmă ai să te lași convins să vii cu noi, cu iahtul, la Balcic.

— Imposibil! îl întrerupse Emanuel. Alessandrini vă poate asigura că în nici un caz nu m-aș fi lăsat convins...

— Se vede că n-o cunoști! exclamă Alessandrini.

— Evident, n-o cunoaște, întări Ioniță.

— În orice caz, ai fi venit cu noi, cu iahtul, continuă Botgros. Dar sentimentul datoriei și mai ales frica de împărăteasă...

— Vă repet pentru ultima oară, începu Emanuel cu un glas sugrumat de emoție.

— Te rog nu-l întrerupe! strigă Alessandrini, apucîndu-l de mînă.

— Nu povestești bine, interveni Ioniță. Ai uitat lucrurile cele mai importante: cum sta acolo în iaht, în costum de baie – costumul pe care i-l împrumutaseși dumneata cucoane – adăugă întorcîndu-se spre Alessandrini – tremurînd de frig, dar neîndrăznind să facă vreo mișcare, căci împărăteasa îi înlănțuise umerii cu brațul și îi șoptea...

— Ah, ce frumusețe! exclamă Alessandrini, închizînd ochii ca să-și aducă mai bine aminte. Parcă eram acolo și te vedeam. Căci și eu aveam un rol în toată povestea asta. Telegrafiasem la hotel să-ți expedieze bagajele la Balcic.

— Eu aveam rolul cel mai ingrat, spuse Botgros visător, îmi era milă de dumneata, auzisem că pleci la Stockholm, viceconsul, că e primul dumitale post în străinătate, și mi-a fost milă. Voiam să te ajut să ieși din încurcătură. Eu eram la cîrmă. Am adus iahtul la vreun kilometru, doi de țărm...

Alessandrini îl apucă de braț.

— Și eu ți-am strigat: „Hei, Botgros, ține cîrma spre stînga, că ne duci în stînci. Spre stînga!...”

— Și-atunci ai sărit în mare, continuă Botgros, și ai încercat să înoți spre plajă.

— Dar erai obosit, reluă Alessandrini, și după vreun kilometru ai început să înghiți apă, te-ai speriat și ai strigat după ajutor.

— Împărăteasa sărise și ea în apă, îl întrerupse Ioniță, dar n-o vedeai, înota în urma dumitale.

— Noroc că era și Beldiman acolo, continuă Alessandrini, și te-a văzut.

Emanuel se făcu deodată extraordinar de palid.

— Beldiman! strigă. Dar ce caută Beldiman în toată povestea asta?

— Era acolo, pe plajă, și te-a văzut, continuă Alessandrini cu însuflețire. Ți-a strigat să faci pluta, s-a dezbrăcat repede, a intrat în apă și a înotat spre dumneata.

— Dar ce caută Beldiman în povestea asta? întrebă din nou Emanuel cu un glas aspru, răgușit. De unde știți de Beldiman?

— Cum de unde știm? se miră jignit Alessandrini. A fost cu noi aici, azi-noapte, la masa asta...

— Dar de unde îl cunoaște ea, Adriana, Ariana?! strigă exasperat Emanuel. De unde îl cunoaște ea pe Beldiman?

Cei trei rămaseră o clipă derutați, ca și cum nu le-ar fi venit să-și creadă urechilor.

— Ei, asta-i bună! exclamă Alessandrini lovind cu palma în masă. Asta-i cea mai bună!

Și izbucni într-un rîs violent, cutremurîndu-se din tot trupul.

Emanuel îl privi cu o expresie sălbatică, apoi întoarse spatele și se depărta grăbit de masă.

— La revedere! le strigă el din prag.

Ar fi putut prinde autobuzul de 8 dimineața, dar apropiindu-se de stație, zări o femeie tînără și i se păru că-l așteaptă pe el, așezată pe o bancă, prefăcîndu-se că citește. O văzu cum ridică mereu ochii din revistă și cercetează curioasă în jurul ei, întorcînd uneori capul spre mesele de pe trotuar. Emanuel apucă pe prima străduță care-i ieși în cale și, pentru că, foarte curînd, dădu cu ochii de o frizerie, intră înăuntru.

Cînd reveni pe la 8 jumătate, femeia era tot acolo pe bancă, răsfoind plictisită revista. Emanuel șovăi cîteva clipe, apoi se reîntoarse și căută o cafenea. Ceru un ceai și-l bău pe îndelete

gînditor. Cerul începea să se limpezească și se vestea o dimineață caldă. După vreo jumătate de ceas se ridică și porni agale spre stația de autobuz. Fata se plimba enervată pe trotuar. Emanuel simți cum inima începe să i se zbată, dar își continuă drumul și, privind fix înaintea lui, se îndreptă spre autobuz. Găsi un loc chiar în spatele șoferului și se așeză răsuflînd ușurat.

Ajunse la hotel aproape de 11. Cînd îl văzu, Aron îi făcu semn cu mîna.

— Aveți o surpriză, șopti el după ce-și roti cu atenție privirile în *hall*. Nu pot să vă spun cine e, dar o să vă facă plăcere...

Și zîmbi misterios, închizînd ușor ochii...

— Cum o cheamă? întrebă sever Emanuel.

— Nu pot să vă spun că atunci o să ghiciți... A venit de aseară și v-a căutat peste tot, v-a căutat la Vidrighin, la Trandafir... Apoi v-a așteptat aici, în *hall*, pînă pe la două...

— Nu poți să mi-o descrii?

— Nu, că e o surpriză. Nu s-a dus la plajă, ca să vă aștepte. Și am rămas înțeleși că, îndată ce veniți, fără să vă spun ceva, să trimit pe Mariana la dînsa în cameră, s-o anunțe...

Emanuel îl privi lung, umezindu-și buzele în neștire.

— Bine, spuse, am să mă întorc imediat.

Ieși și se îndreptă de-a dreptul spre plajă. Începea să se simtă arșița și Emanuel înainta încet, oprindu-se la răstimpuri să se odihnească. Ajuns pe dig, își scoase haina și se descălță, își puse ciorapii în buzunar, apoi porni din nou, cu haina pe braț și cu pantofii în mînă. După vreo sută de metri, se opri și căută o batistă să-și apere fruntea, dar se răzgîndi și se întoarse spre chioșc. Cumpără un ziar, îl împături în așa fel încît să-l poată pune pe cap, ca un coif, și porni din nou. Dar curînd se simți peste măsură de obosit, istovit pînă la măduvă și se așeză pe marginea digului. Rămase acolo timp îndelungat, cu privirile pierdute peste mare.

Tîrziu, simți că cineva se oprise în spatele lui, și întoarse speriat capul. Dînd cu ochii de Beldiman, se lumină la față și oftă adînc.

— V-am căutat toată noaptea, începu el repede. V-am căutat și la „Albatros". Voiam să vă spun c-ați avut dreptate. A primit telegrama și a plecat. Vălimărescu, adăugă el, văzînd că Beldiman îl privea absent. O telegramă, să se prezinte de urgență la tribunal...

Beldiman își scoase haina și se așeză lîngă el, pe dig. Părea cufundat în gînduri.

— N-a fost ordinul de concentrare cum credeam noi, reluă Emanuel zîmbind.

Apoi, pentru că Beldiman continua să tacă, îl întrebă coborînd brusc glasul.

— De ce nu mi-ați spus? Dacă ați știut, de ce nu mi-ați spus?

Beldiman întoarse capul spre el și-l măsură curios parcă atunci l-ar fi văzut pentru întîia oară.

— Ce trebuia să vă spun?

— Tot ce-a urmat. Toate încurcăturile acestea, cu Alessandrini, cu prietenii lui de la Balcic...

— Ah, făcu Beldiman, parcă și-ar fi amintit deodată, vorbiți de Alessandrini. L-am întîlnit azi-noapte la „Albatros". Trebuie să pice și el, dintr-un moment într-altul, adăugă arătînd cu capul spre mare.

Emanuel îi urmări gestul și văzu iahtul plutind lin, la vreun kilometru de țărm.

— Dacă ați știut, trebuia să mă avertizați, continuă el scoborînd și mai mult glasul. E vorba de ceva foarte important, e vorba de cariera mea. E primul meu post în străinătate, adăugă în șoaptă.

— Așa cum îl vedeți, vorbi Beldiman cu o licărire de orgoliu în priviri, costă, astăzi, zece, douăsprezece milioane. Și eu l-am cumpărat acum doi ani cu mai puțin de patru milioane. Chilipir!

— E al dumneavoastră? întrebă turburat Emanuel.

— A fost al meu cînd l-am cumpărat. Dar nu l-am cumpărat pentru mine. L-am cumpărat pentru zănateca de Adriana. Păcatele bătrîneților! adăugă tîrziu, în șoaptă.

Ca prin vis, Emanuel întinse mîna, își căută ciorapii și începu să se încalțe.

— Să vă uitați acum, continuă Beldiman cu privirile ațintite asupra iahtului, că o să sară în mare și o să vină pînă aici, la noi, înotînd. Așa face de cînd o știu. De aceea am ales locul ăsta, că nu sînt stînci. Uitați-vă acum! exclamă însuflețit. A sărit!

Emanuel rămăsese cu un pantof în mînă, privind încordat peste valuri.

— N-o văd, spuse.

— Înoată pe sub apă. Dar o s-o vedeți acum, în trei, patru minute, răsărind deodată, tocmai aici, în fața noastră...

Tremurînd, Emanuel își încălță și celalt pantof, își potrivi jurnalul în creștetul capului și, cu greutate, se ridică.

— Păcatele bătrîneților! continuă Beldiman mai mult pentru sine. Bine a spus cine a spus: să nu faci copii la bătrînețe...

Emanuel rămase lîngă el, în picioare, ascultîndu-l.

— E fata dumneavoastră? întrebă el tîrziu.

Beldiman ridică mirat privirile și zîmbi.

— Așa pretinde lumea, spuse. Și așa îmi place și mie să cred...

— I se spune împărăteasa, adăugă Emanuel, încercînd să zîmbească.

— Da, făcu Beldiman cu gravitate. E frumoasă ca o împărăteasă și n-are frică de nimic, dar ce folos! Că trăiește pe altă lume...

— Eu trebuie să mă duc, spuse deodată Emanuel.

— Pe altă lume, repetă Beldiman ca pentru sine.

— Mi-a părut bine că v-am întîlnit, spuse Emanuel pregătindu-se să plece. La revedere!

Dar o zărise deja, înotînd neobișnuit de repede, la vreo douăzeci de metri de țărm, și nu mai îndrăzni să se miște, parcă tot sîngele i s-ar fi scurs deodată din vine. Nici nu-și dădu seama cînd își scoase jurnalul de pe cap, și-l lăsă să cadă, la picioarele lui, pe dig. Tîrziu, se trezi că o așteaptă zîmbind și fericit în același timp, dar cînd fata îi întîlni privirile și le desprinse indiferentă,

depărtată, ca și cum nu l-ar fi recunoscut. Cîteva clipe în urmă, figura toată i se lumină de un mare zîmbet și începu să facă semn cu brațul spre capătul digului.

— Adina! strigă ea. Adina!

Chicago, martie 1959

Pagină intenționat goală

PODUL

— **S**e întîmplă tot felul de lucruri. Îmi amintesc de un motociclist. Stam în fața cabanei și-l urmăream cu privirile. Voiam să văd cînd se va plictisi. Urca pentru a patra oară coasta abruptă și, îndată ce ajungea în vîrful dealului, întorcea motocicleta și cobora lin, fără zgomot, în vale. A cincea oară, era inevitabil, s-a întîmplat; accidentul, vreau să spun. L-am adus pe brațe în cabană, plin de sînge, inconștient. L-am stropit cu apă. S-a deșteptat și, spre mirarea mea, mă recunoaște. „Credeam că n-ai să mai vii, îmi spune. Te-am așteptat și anul trecut, tot cam pe timpul ăsta." Nu înțelegeam. „Cred că mă confunzi cu altcineva, îi spun. Cabana asta nu e a mea. Mi-a cedat-o, pentru o săptămînă, un prieten." Zîmbea. „Știu că așa e regula jocului: să te prefaci că nu mă cunoști. Dar sînt eu Emanuel." Și începu să-mi povestească. Tot felul de întîmplări stranii, cu totul neverosimile. L-am întrerupt de mai multe ori. „Dar toate acestea *nu* sînt adevărate. Știi foarte bine că nu pot fi adevărate. Le-ai inventat dumneata." „Și accidentul? mă întrebă zîmbind. Tot eu am inventat și accidentul?" își apăsă batista pe buza de sus, însîngerată, și mă privea cu candoare, dar și cu o imperceptibilă ironie. Șovăiam. Îmi venea greu să-i spun adevărul, să-i spun că e amnezic. În cele din urmă, a trebuit să mă hotărăsc. Dacă ar fi leșinat din nou, aș fi fost obligat să-l duc la spital și s-ar fi ivit atîtea complicații. „E o eroare la mijloc, i-am spus cu blîndețe. Te afli aici printr-o eroare. Mă confunzi cu altcineva. Dumneata aparții altei lumi, altei societăți. Poate ești scriitor, poate aventurier, în orice caz, ești plin de taine, cu întîmplări fabuloase în trecutul și înaintea dumitale. Eu mă mișc într-o lume modestă, cuminte, neinteresantă. Nu aveai cum să mă cunoști, îți repet, cabana asta nu e a mea; e a unui prieten. Vin aici pentru întîia oară..." Continua să mă privească tamponîndu-și buza cu batista. L-am lăsat să plece, deși știam bine că se va pierde. Era amnezic. Ce șanse ar fi avut să regăsească pe cei care-l așteptau, care-l așteptaseră și anul trecut? Era amnezic și regula jocului – cred că așa înțelesesem de

la el – cerea să nu fie recunoscut de la început. Ar fi trebuit deci să revină, a doua sau chiar a treia oară, dar cum să știe la cine fusese deja și la cine nu fusese, dacă era amnezic? A plecat și știam bine că se va pierde. Începuse parcă să-mi pară rău că-l lăsasem să plece. Era un om interesant. Răbdarea pe care o avusese să urce de atîtea ori dealul cu motocicleta și să coboare pînă în vale, pînă jos în vale în dreptul podului...

— Da, se-ntîmplă tot felul de lucruri, mă întrerupse Onofrei. (Știam de ce mă întrerupe: din nebăgare de seamă, făcusem iar aluzie la pod.) Se întîmplă tot felul de lucruri. Treceam astă-primăvară pe strada Domniței. Văd ieșind dintr-o curte un locotenent de roșiori. Am încremenit pe marginea trotuarului, privindu-l. Era atît de frumos, încît despre el nu se putea vorbi decît în termeni de teologie negativă. Zîmbeam. Așa ar trebui să-l descrie cineva, îmi spuneam. Să întrebuințeze și alt limbaj decît cel de toate zilele. Limbajul teologiei, bunăoară, sau al metafizicii. Îmi spuneam: un locotenent de roșiori prezentat în termeni de teologie negativă constituie în el însuși un mister, un paradox. *Coincidentia oppositorum*[1], ar fi spus Nicola din Cusa. Îmi plăcea cum gîndeam. Mă înălțasem dintr-o dată într-altă lume, pătrundeam într-un univers de esențe și arhetipuri. Zîmbeam fericit și poate zîmbetul acesta l-a încurajat. Pe vecinul meu, tînărul de pe trotuar, vreau să spun, nu pe locotenent. Locotenentul trecuse mai departe. „L-am admirat și eu, îmi spuse. (Mi-a fost de ajuns să-l privesc, ca să-mi dau seama că am de-a face cu un intelectual.) Pot să vă spun că e mai mult decît un bărbat frumos, atît de frumos, încît nu poate fi descris decît în termeni de teologie negativă. Îl cunosc. E însetat de cultură. Citește *Upanișadele*[2]. Pot să vă spun și altceva:

[1] Concept filozofic și religios care semnifică „coincidența contrariilor". În fizică și lumea rațională există o dualitate de genul cald–rece sau zi–noapte, dar *coincidentia oppositorum* se referă la o presupusă realitate suprarațională (divină) în care toate contrariile coincid *(n. r.)*

[2] *Upanișadele* (în limba Devanagari, *Upanișad*) sînt o parte din Vede și formează Scripturile hinduse, care discută în principal

caută o casă cu doi studenți. Adică, nu vreau să mă înțelegeți greșit: vrea să închirieze o casă cu doi studenți; o casă întreagă, nu un apartament. O casă cu grădină, curte, verandă. Probabil că nu i-a plăcut casa asta, adăugă, după ce mai privi o dată fațada. Așa cum îl cunosc, ar fi preferat o casă mai spațioasă. Pentru conferințe, pentru petreceri." Îl ascultam fascinat, îl cunoștea atît de bine, îl înțelegea. „Evident, continuă, lui îi place să se întoarcă acasă călare, de aceea a și ales un regiment de roșiori. Dar i-a interzis colonelul. Călare, un bărbat atît de frumos, în uniformă de roșiori, pe străzile acestea cu atîtea frunze veștede, toamna, străzi atît de melancolice către apusul soarelui..." „Și toate fetele pîndindu-l la ferestre, am adăugat eu. Avea dreptate colonelul..." „Nu, nu era asta, continuă el. Era din cauza melancoliei, a tristeții amurgurilor bucureștene. Căci, dacă îmi dați voie, domnul meu, mi se adresă el foarte politicos, avem norocul sau nenorocul să trăim în cel mai melancolic oraș din lume."

— Atunci îl cunosc! îl întrerupse Gologan. L-am întîlnit și eu o dată. Îi place să intre în vorbă cu necunoscuți, pe stradă. E un original.

— Eu îi sînt recunoscător, continuă Onofrei, pentru că prin el l-am cunoscut pe locotenent. Pe locotenent și pe cei doi studenți... Cînd am spus *coincidentia oppositorum*, n-am exagerat. Evident, Cusanus utiliza expresia asta ca să definească pe

---

despre filozofie, meditație și ființa divinității; formează principiul spiritual al hinduismului vedic. Considerate a fi contemplări mistice sau spirituale ale Vedelor, *Upanișadele* sînt cunoscute ca Vedānta („sfîrșitul/punctul culminant al Vedelor").
Upanișadele au fost compuse timp de cîteva secole. Cele mai noi, *Brhadaranyaka* și *Chandogya*, au fost datate în jurul secolului al VIII-lea î.Hr.
Potrivit lui Paul Deussen, *Upanișadele* conțin următoarele domenii: teologie, cosmologie, psihologie, eshatologie și etică. Mai multe tipuri de doctrine definesc *Upanișadele*, cum ar fi cele despre Dumnezeu *(brahmavada)*, suflet *(atmavada)*, transmigrație *(karmavada)*, iluzie *(mayavada)* și eliberare *(mokshavada)*. *Upanișadele* se concentrează asupra unității dintre Dumnezeu și sufletul uman *(n. r.)*

Dumnezeu. Dar, să ne înțelegem, eu nu spun că locotenentul seamănă sau că poate fi comparat, sau că participă la un mod de a fi asemănător lui Dumnezeu. Nu, nu spun asta. Dar vă asigur că despre felul lui de a fi nu se poate vorbi decît în termeni de teologie negativă. Nu numai că a citit *Upanișadele*. Dar de cînd le-a citit și-a pus anumite probleme. Cred că înțelegeți la ce fac aluzie: *neti! neti!* și celelalte: realitatea ultimă, ființa, în sfîrșit, *atman*[3]. Cînd m-am dus să-l văd pentru întîia oară, condus de prietenul meu Blanduzia...

— Cred că nu-l cheamă așa, îl întrerupse Gologan. Dacă este originalul de care vă vorbesc eu, cel cu melancoliile Bucureștiului și celelalte, îl cheamă Gorovei, Iancu Gorovei.

— Vă asigur că-l cheamă Blanduzia, continuă Onofrei.

— În fond, n-are nici o importanță, spuse Gologan ridicînd din umeri.

— Eu, dimpotrivă, cred că are foarte mare importanță. E bine să știm dacă e vorba despre aceeași persoană. Or, eu vorbesc despre Blanduzia, prietenul meu și al locotenentului. Cînd m-am dus să-l văd pentru întîia oară, în noua lor locuință din strada Preoteselor, am rămas profund impresionat. Trebuie să adaug că oamenii aceștia superiori, locotenentul și cei doi studenți, trăiesc

[3] Cuvînt sanscrit care înseamnă *Sine* și care se referă la spiritul nostru interior.
În filozofia hindusă, în special în școlile Vedanta, *Atman* este principiul prim, adevăratul sine interior al oricărei ființe, superior oricărei energii sau fenomen, de aceeași natură cu Sinele suprem care este Dumnezeu, esența oricărei ființe individuale.
O corespondență creștină a înțelesului termenului, care surprinde cel mai bine ceea ce sanscritul *atman* vrea să exprime, sînt cuvintele din crezul creștin: *„lumină din lumină, dumnezeu adevărat din dumnezeu adevărat."* În fapt acest *atman* individual este suportul și modalitatea prin care ființa umană se poate uni cu Dumnezeu, astfel salvarea/mîntuirea (sau *eliberarea* hindusă), nu este posibilă decît prin această cunoaștere interioară a *Sinelui (atma jnana)*, care ne face să realizăm că sinele nostru individual este o scînteie din Sinele suprem și una cu acest Sine suprem care este *Dumnezeu* sau *Brahman (n. r.)*

o existență deosebită de a noastră. Pot merge mai departe și spune că și-au transformat existența într-un ritual. Bunăoară, toți știu că locotenentului nu-i place să aștepte cu masa. Și atunci au alcătuit de comun acord, acest ritual: seara, cînd se întoarce acasă de la regiment – v-am spus de ce nu se poate întoarce călare – ordonanța îl așteaptă la colțul străzii. Cînd îl zărește coborînd din tramvai, o ia înapoi la fugă și, din curte, strigă: „Vine!” Primul student destupă atunci prima sticlă de vin. Al doilea student se repede la ușa salonului și o încuie cu cheia. Trebuie să vă spun și de ce o încuie cu cheia: în salon, la ora aceea, se află trei, patru, cîteodată și mai multe femei tinere, domnișoare, doamne – soții, vreau să spun – văduve, divorțate și locotenentul, de acord cu toți ai casei, a hotărît să... Ah, dar probabil că ăsta e un secret al lor, n-ar trebui să vi-l spun. Deși, existența trăită ca ritual de aici începe. Ritual, în sens de taină, mister, sacrament... E curios, cînd stai și te gîndești.

Am așteptat toți, respectuoși, curioși, să continue, dar Onofrei zîmbea pierdut.

— E adevărat, se întîmplă fel de fel de lucruri, începu Zamfirescu. Lucruri pe care adesea le uităm. M-am trezit o dată privind o femeie bătrînă. Cred că era oarbă; o ținea de mînă o fetiță, o conducea. Dar cum o conducea? Abia ieșiseră pe poartă și fetița s-a oprit. Avea o carte deschisă în mîna dreaptă, a ridicat cartea și a început să citească. Bătrîna o asculta cu atenție, încordată, aproape cu evlavie, trudindu-se să înțeleagă. O asculta ținînd-o de mîna stîngă. Reflectam tocmai asupra faptului acestuia, că o ținea de mîna stîngă, cînd mi-am amintit deodată că toate acestea se întîmplaseră demult și le uitasem. Într-adevăr, e așa cum vă spun. Cu mult timp înainte – poate o lună, poate mai mult, cîțiva ani, nu știu – mă trezisem o dată în fața unei case. N-aș putea să vă spun de ce mă oprisem tocmai acolo, dar parcă așteptam ceva. Abia mai tîrziu am înțeles. În casa aceea se afla o bătrînă care trăgea să moară. Trăgea de mult să moară, dar nu putea muri printre străini. Voia să se întoarcă acasă, să moară la ea în țară, să fie înmormîntată acolo, în pămîntul lor. Dar cum să ajungă pînă acasă? Abia se putea mișca.

Mă întrebam și eu, îmi puneam și eu această problemă – vreau să spun – cînd o fetiță, fata unui vecin, o fată de vreo paisprezece, cincisprezece ani, îi spune că va merge cu ea, o va conduce ea. Și atunci – într-un anumit fel pare de necrezut – bătrîna se dă jos din pat, apucă mîna fetei și pornesc. Pornesc amîndouă la drum. „Dar n-avem pașaport, spune fata. Trebuie să iau o hartă și o carte. Să citesc din carte, să mă orientez." Domnii mei, aveam în fața mea o scenă de o rară frumusețe. Bătrîna obosise deja și se așezase pe un scăunaș. Și fata îi citea din carte. O scenă de o rară frumusețe. Fata citea admirabil, intonînd fiecare cuvînt, ridicînd ușor glasul de cîte ori se vorbea despre casă. Da, cartea aceasta – nu știu ce titlu avea, nu știu cine o scrisese – cartea aceasta avea în fond un subiect simplu. Era vorba despre casă, despre întoarcerea acasă – la tine acasă, vreau să spun, oriunde s-ar fi întîmplat să fi avut casa. Mi se părea că seamănă cu ceva cunoscut. Cîteva clipe m-am întrebat dacă nu e o nouă *Odisee*: nouă, adică mai frumoasă, scrisă anume pentru femei, bătrîni, copii. Dar mi-am dat repede seama că mă înșelasem. Și iată cum: curînd după aceea a apărut un tînăr. Trebuie să adaug că fetița care mi se păruse să aibă vreo 14–15 ani, acum, la lumina zilei, arăta cîțiva ani mai mult. Nu mai mult de nouăsprezece, douăzeci de ani, dar acum, la lumina zilei, se făcuse foarte frumoasă. Și, evident, tînărul acela, răsărit Dumnezeu știe de unde, cînd a văzut-o citind dintr-o carte, s-a oprit curios, și – îl înțeleg foarte bine – într-un anumit fel, a început să-i facă curte. Spun într-un anumit fel, pentru că tînărul era foarte delicat. Îmi aduc perfect aminte cum a început: „Ah, a exclamat, sînteți idealistă, profesoară, poetă! Vă place să citiți. Am și eu cărți, a adăugat cu o discretă modestie. Am idei."

— Îl cunosc, l-a întrerupt Onofrei. E Blanduzia. Deși e un tînăr de o rară modestie, nu ascunde faptul că are cărți, are idei. Prietenia lui cu locotenentul de roșiori și cu cei doi studenți pe acest fapt se întemeiază: toți au cultul lumilor nobile, al universurilor ideale. V-am spus că existența lor se desfășoară pe un plan înalt, aș îndrăzni să-l numesc metafizic, teologic. Căci, în fond, ce

caută tinerii aceștia, dacă nu realitatea ultimă, care, pentru noi, oamenii, e aburită, camflată sub atîtea iluzii și erori? O caută și, aș îndrăzni să adaug, uneori o găsesc. Să-l ascultați pe locotenent vorbindu-vă despre *atman* sau, încă și mai tragic, despre mitul lui Adonis! Ați înțeles la ce fac aluzie. Nu la faptul că e tot atît de frumos ca Adonis, ci, din nefericire, la tragedia lui personală, o tragedie, de altfel, de ordin metafizic. Cred că v-am mai spus: totul a pornit de la *Upanișade*. Cînd locotenentul și-a pus întrebarea: „Cine sînt eu?" și a răspuns corect: „Eu, adevăratul eu, sînt *atman*", care e identic cu *brahman*[4] (în sanscrită: *atman brahmasmiti* sau, folosind o altă expresie, *ayam atma brahma*), ceva s-a surpat în adîncurile ființei lui. Este ceea ce unii numesc ruptura metafizică. În cazul lui, traumatismul a fost total. Așa cum Adonis a fost rănit de un mistreț, adică indirect, castrat prin voința Afroditei, a unei mari zeițe, al cărei amant, fiu sau soț era, tot așa locotenentul a fost traumatizat prin întîlnirea cu realitatea ultimă, cu acest mister al identității *brahman-atman*. Dar n-aș vrea să mă înțelegeți greșit. N-aș vrea să credeți că e vorba de un accident de ordin fiziologic sau chiar psihosomatic. V-am spus că tragedia lui e de ordin metafizic și teologal. Nu interesează cu cîte femei se culcă locotenentul. Cînd l-a cunoscut primul student, se culca cu douăsprezece. Acum, în urmă, cînd l-am cunoscut eu, se culca cu unsprezece. Dar vă rog să nu vedeți în această diferență numerică o prevestire sinistră. Lucrul e mult mai grav. Continuînd să se comporte ca un Don Juan, locotenentul se comportă ca un Adonis. Înțelegeți ce vreau

[4] Reprezintă în hinduism Spiritul universal suprem, *Sinele* suprem, care este la originea universului, a lumii fenomenale. *Brahman* este uneori menționat ca *Eternul Absolut* sau *Dumnezeirea* și este solul divin pentru sămînța originală *Hiranyagarbha*, originea tuturor creațiilor ulterioare. În funcție de școala filozofică, *Brahman* poate fi conceput ca personal *(cu calități)*, impersonal *(fără calități)* și suprem. Întelepții *Upanișadelor* învață că *Brahman* este esența ultimă a lumii fenomenologice (inclusiv identitatea originară a sinelui uman) ce nu poate fi văzută sau auzită, dar a cărui natură poate fi descoperită prin dezvoltarea cunoașterii de sine *(atma jnana)* *(n. r.)*

să spun: sufletește, e deja detașat. Or, la el, numai spiritul contează. Tragedia lui e de ordin spiritual. Dar, cum vă închipuiți, asta a adus o schimbare radicală în existența lor. Salonul, bunăoară, care era înainte consacrat petrecerilor și conferințelor, acum a devenit... Cum să vă spun? Aș exagera dacă aș spune un sanctuar, dar e ceva cam în sensul acesta: un loc rezervat meditațiilor și ceremoniilor. Mă veți întreba: dar femeile, toate acele femei tinere și frumoase, domnișoare, doamne, soții, văduve, care-l așteaptau acolo în salon, în fiecare seară, și pe care le închide cu cheia unul din studenți îndată ce aude ordonanța strigînd din curte: „Vine!"? Ei bine, dacă știți să vă puneți corect această întrebare, implicit ați aflat și răspunsul. Vă rog să nu stăruiți asupra ușii, nici asupra cheii – simbolurile acestea sînt perimate pentru un om de statura spirituală a locotenentului. Răspunsul îl aveți în definiția de la care am plecat: locotenentul nu poate fi descris decît în termeni de teologie negativă. Răspunsul îl aveți în conceptul de *coincidentia oppositorum*. Meditați asupra acestui detaliu: unsprezece femei, dar detașat. Cu alte cuvinte...

Se opri din nou și zîmbi cu înțeles, mai mult pentru sine.

— Vi s-a întîmplat vreodată să vă aflați într-o situație absolut fără ieșire, într-o situație absurdă pentru că n-are început și, ca atare, nu poate avea sfîrșit, nu-și poate găsi soluția pe nici unul din planurile realității imediate? Sau, ca să folosesc altă imagine, v-ați aflat vreodată într-o cameră fără absolut nici o ieșire, fără uși, fără ferestre, în care v-ați trezit fără să știți cum și din care, pe plan rațional, nu există nici o posibilitate de evadare?

Tăcu din nou și ne privi pe rînd, continuînd să zîmbească.

— Eu v-am întrebat doar. Răspunsul îl aștept de la dumneavoastră.

— Știu la ce faci aluzie, începu Gologan. Mi s-a întîmplat, într-adevăr, întocmai așa cum spui: să mă aflu într-o situație absolut fără ieșire. Eram cu mai mulți prieteni la cineva pe care nu l-ați cunoscut, la Stavroghin, faimosul Stavroghin, cel cu magazinul de coloniale și delicatese. Deși au trecut de atunci aproape treizeci

de ani, îmi aduc foarte bine aminte. Eram adunați acolo mai mulți prieteni, după un botez. Botezul avusese loc în dimineața aceea, dar, evident, în altă casă, într-un alt mediu – profesori secundari, preoți, pensionari – mult mai departe, într-o mahala. Eram la Stavroghin acasă și cine nu l-a cunoscut, nu-și poate închipui ce însemna asta în anii aceia. Trebuie doar să vă spun că magazinul de coloniale era la parter, la etajul I locuia o parte din familia lui Stavroghin – este prea complicat să vă spun de ce, cine și cum – iar în celelalte două etaje, doi și trei, locuia Stavroghin cu altă parte a familiei, dar locuia și singur, pentru că, vedeți, era un original, avea avere, avea și magazinul de delicatese, în fond își putea permite orice. Ne aflam, deci, cum vă spun, mai mulți prieteni la Stavroghin, după botez. Cînd, deodată, se aude soneria și se duce să deschidă chiar stăpînul casei. Eram toți curioși. Cine ar fi putut să fie? Pentru că, înțelegeți, nimeni nu știa că sîntem aici, la Stavroghin acasă. Toți își închipuiau că sîntem la botez, în celălalt mediu, la capătul orașului, la mahala. Deschide Stavroghin ușa și, închipuiți-vă, un bătrîn foarte corect îmbrăcat, foarte politicos, ne privește pe rînd și se vedea bine că nu-i venea să-și creadă ochilor. „Îmi permiteți, se adresă el lui Stavroghin. Cu cine am onoarea?" „Stavroghin", se prezentă el. „Și aceștia, desigur, sînt prietenii dumneavoastră. Pot spune atunci că am avut noroc. Am încercat la toate celelalte etaje, dar fără rezultat." „Ceilalți sînt la botez", explică Stavroghin. „Mi-am închipuit", vorbi bătrînul. Se apropie de fiecare din noi și, întinzîndu-ne mîna, se prezintă: „Herghelie. Aici îmi dau de obicei întîlnirile, adăugă el. Într-unul din aceste etaje. Anul trecut n-au putut veni toți. Baronul, bunăoară, se afla în trenul care s-a înzăpezit la Valea Largă. Vă amintiți cît s-a mai vorbit atunci." Evident, ne aminteam toți foarte bine. „Baronul, deci, n-a putut veni. Dar am avut și surprize la care nu ne așteptam. Uite, doamna Pelican, pe care o vedeți aici, a fost și anul trecut, deși ne scrisese că nu va putea veni." Se apropie de ea și-i sărută politicos mîna. Apoi ne prezentă, oarecum în bloc: „Prietenii domnului Stavroghin", spuse. Ne-am apropiat pe rînd, sărutîndu-i fiecare mîna și ea, la rîndul

ei, ne prezenta prietenelor ei. Tot doamne de mare prestanță, elegante, multe din ele străine. Era curios să auzi atîtea limbi străine în apartamentul lui Stavroghin. Dar vă închipuiți în ce situație se găsea Stavroghin, cu atîta lume bună, majoritatea străini, și el abia vorbind franțuzește. (Știa ceva mai bine grecește, dar nu mult mai bine, ne-am dat seama mai ales în seara aceea.) Noroc că totul era pregătit de la botez: șampanie, icre negre și toate celelalte. Curînd, Stavroghin a coborît în magazin, cu doi dintre noi, și a mai adus o ladă de șampanie, batog, trufandale. Toate scaunele, fotoliile și canapelele erau acum ocupate, le cedaserăm doamnelor, iar noi, prietenii lui Stavroghin și ceilalți, stăm pe lîngă pereți sau rezemați de mobile. Dar ce conversație interesantă! Prin ce case nu fuseseră oamenii aceștia! Își dădeau de obicei întîlnire în case cu etaj. Și mi-au explicat de ce. Dar e curios că acum, cînd vă povestesc, nu-mi mai amintesc bine de ce. Și mai curios: am întîlnit o doamnă pe care o cunoscusem la legația Elveției, căreia pot să vă mărturisesc, încercasem să-i fac curte, dar fără succes. Evident, m-a recunoscut imediat și a avut destul tact să nu-și aducă aminte de curtea pe care încercasem să i-o fac. Dimpotrivă, de data aceasta mi s-a părut mult mai prietenoasă. „Văd că duceți o viață foarte interesantă, i-am spus. Viață de ambasade, reuniuni mondene, tot cu oameni distinși." „Oh, da, răspunse, am mare slăbiciune pentru casele cu etaj. Urci, cobori. Urci, cobori. Nu te saturi niciodată. *Nu te plictisești*, vreau să spun." Și atunci mi-am adus deodată aminte că, de data aceasta, nu urcasem în apartamentul lui Stavroghin. Nu știu cum ajunsesem aici, dar știam bine că nu urcasem pe scări. M-am apropiat de Stavroghin. „Ia spune, am șoptit, cum am ajuns noi aici? După cîte știu, voi n-aveți ascensor." „Nu, n-avem, mărturisi Stavroghin. Și mă tot întreb și eu cum am urcat. Îmi aduc foarte bine aminte cum am coborît adineauri în magazin; mi-aduc foarte bine aminte că am coborît pe scări, dar nu știu cum am urcat." „Vasăzică, de coborît, putem coborî oricînd", i-am spus. „Poți fi fără grijă." M-am liniștit pe loc. Totuși, i-am spus: „Ce-ar fi dacă ne-am întoarce la botez?" „E departe, mi-a răspuns

Stavroghin, e tocmai la capătul celălalt al orașului." „Pot fi și acolo oameni interesanți", am încercat să-l conving. „Dar trebuie să mă ocup de ei", făcu Stavroghin arătîndu-mi odăile pline de oaspeți. „A sosit Baronul, i-am spus. O să se ocupe Baronul." Și pînă la urmă l-am convins. Dar înțelegeți în ce situație ne aflam. Fără început și fără sfîrșit. Căci nimeni dintre noi nu-și amintea să fi urcat pe scări. Noroc că de coborît puteam coborî fără grijă. Așa că înțeleg la ce faci aluzie, adăugă privind spre Onofrei.

— Nu cred că e vorba de același lucru, spuse Onofrei. În cazul dumneavoastră exista o ieșire, pentru că puteați coborî.

— Nu numai asta, interveni Zamfirescu. Ați avut de-a face cu o lume distinsă, lume mondenă, de ambasade, care era deja inițiată. Vreau să spun, care descoperise deja secretul etajelor: să urci și să cobori, să urci și să cobori. Bătrîna, fata și tînărul de care vă vorbeam erau, aș spune, pierduți în lume, nu descoperiseră încă nimic. De aceea le era atît de greu... După nu știu cîte luni de la întîmplarea aceea, i-am întîlnit din nou, într-o gară. Cred că așteptau un tren. Bătrîna era tot pe scăunaș, ținînd fata de mînă, de mîna stîngă, și fata îi citea. Oh, dar cîte lucruri se petrecuseră între timp!... Să fi ascultat ce citea fata și ți se rupea inima de tristețe. Cîte nu se întîmplaseră de la plecarea lor! Băiețelul acela, care locuia cu ea în casă, cu care vorbea pe vremuri bătrîna, băiețelul acela crescuse, se făcuse acum mare, avea fel de fel de probleme, se lupta cu atîtea greutăți. Evident, fata citea ca să se orienteze. Cum vă spuneam, n-aveau pașaport. Aveau, deci, nevoie de hartă, să fie sigure de direcție. Din fericire, apucaseră direcția cea bună. Dar cîtă tristețe în paginile pe care le citea atunci, așteptînd pe peronul gării... În plus, fata era acum singură. Tînărul care intrase în vorbă cu ea, acolo, în fața casei, dispăruse.

— Nu dispăruse, îl întrerupse Onofrei. Dar el, Blanduzia, nu părăsește niciodată Bucureștiul. Are mare slăbiciune pentru orașul acesta, București. Iar de cînd s-a împrietenit cu locotenentul și cu cei doi studenți, viața lui e aproape în întregime închinată desăvîrșirii lăuntrice. Discuțiile la care am avut fericirea să asist

nu le voi uita niciodată. Chiar așa, cu toate femeile acelea închise cu cheia, în fiecare seară, în salon, și totuși atmosfera e înălțătoare. Zadarnic uneori femeile încep să bată cu pumnii în ușă, să strige, să amenințe. Parcă nici nu le-ar auzi. Și înțelegeți de ce: viața acestor oameni superiori este zilnic sanctificată prin ritual. Cînd stau la masă, atenția toată le e concentrată asupra cinei. Este, de altfel, singura lor masă împreună, pentru că locotenentul dejunează la regiment, iar studenții la cantină. Dar masa de seară e un ritual și nimeni n-are dreptul să-i distragă. V-ați închipuit că la al doilea fel de mîncare, al doilea student va deschide o a doua sticlă de vin. Așa mi-am închipuit și eu, dar m-am înșelat. *A doua sticlă de vin o destupă locotenentul.* Ordonanța stă lîngă el, gata să-i ia sticla îndată ce-o destupă și să umple paharele. Dar a doua sticlă trebuie să o deschidă locotenentul. Nu știu dacă înțelegeți la ce fac aluzie... Vă întrebam adineauri dacă v-ați găsit vreodată într-o situație absolut fără ieșire. Cea mai adecvată imagine este totuși aceea a unei camere fără uși, nici ferestre sau, încă și mai sugestivă, imaginea aceasta: la capătul unui tunel te lovești de peretele muntelui și încerci atunci să te întorci, dar nu izbutești. Nu izbutești să-ți întorci nici măcar trupul, căci simți peretele chiar acolo, în spatele tău, te lovești de el, și-l simți de asemenea deasupra craniului, parcă tot mai aproape, parcă amenințînd să te strivească, și totuși îți spui: *trebuie să existe o ieșire!* Ei bine, domnilor, vă asigur că *există* o ieșire. Dar, evident, pe alt plan. Și aș îndrăzni să precizez: pe un alt plan al *irealului*. Ați înțeles la ce fac aluzie: numerele negative, paradoxul, în fond, negația care neagă negația și te scoate din nou la lumină chiar în clipa în care tu, biet om lipsit de imaginație, te socotești prins pentru vecie în acel sarcofag de piatră închis în cripta aceea strîmtă, înghețată, din inima muntelui. Ați înțeles acum de ce locotenentul destupă *a doua* sticlă de vin. V-am dat cheia: gîndiți-vă la istoria religiilor, la ceea ce aș putea numi taina primei repetiții, la misterul acestei expresii: *a doua oară*, expresie aparent banalizată printr-o excesivă uzură, și deci profanizare a limbajului, dar care păstrează totuși, bine camuflate,

fragmente dintr-o revelație primordială. A doua oară, adică născut a doua oară, re-născut, înviat din morți, într-un cuvînt: *născut în lumea spiritului*. A doua sticlă de vin este calitativ deosebită atît de prima, cît și de a treia sau a zecea sticlă. Nu interesează cîte sticle de vin se golesc în fiecare seară în strada Preoteselor. Dar ați înțeles că soluția situației aparent fără ieșire se află în a doua sticlă, pe care o deschide locotenentul. Dacă v-aș spune că e vorba de o transfigurare, aș exagera. Căci, aparent, nimic nu se transfigurează. Ordonanța e tot acolo, cu tava cu pahare și studenții continuă să discute, ridicînd uneori glasul, iar locotenentul și-a descheiat gulerul tunicii și uneori recită versuri, alteori meditează sau chiar evocă amintiri din copilărie. Dar, repet, toate acestea, numai aparent. In realitate, o dată destupată a doua sticlă, începi să simți cum, treptat, totul se transformă în jurul tău. La început nu-ți dai seama. Ții paharul în mînă, guști cu o sinceră încîntare, asculți conversația și se pare că ghicești ceva neobișnuit, oarecum ireal în jurul tău, mai sorbi o dată și nu-ți vine să crezi. Începi să auzi pași, șoapte, hohote înfundate! Întorci capul mirat. În spatele tău nu e nimeni. Dar nu te liniștești, privești în dreapta și în stînga ta, privești în față, privești mai ales pe locotenent. Vorbește despre regiment, vorbește despre cai. Atunci începi să înțelegi. Să-l vezi trecînd călare către casă, în amurg, frumos ca un luceafăr și totuși detașat, rănit, să auzi pașii calului pe covorul de frunze veștede, cînd lumina scade pe nesimțite, și se aprind felinarele, se aprind lămpile cu gaz, și să te întrebi atunci: la ce bun? ce sens mai pot avea toate acestea? de ce ne-am născut dacă nu-l putem înțelege, dacă nu-l putem recunoaște? Nu, colonelul a avut dreptate interzicîndu-i să se întoarcă acasă călare. Nu se poate lupta, nepregătit, împotriva melancoliei... N-ai știut cînd ai mai sorbit din pahar și asculți mereu pe locotenent povestind și te-ai aștepta să rămînă acolo, la masă, încă un ceas, poate încă două ceasuri, atît pare de identificat cu propria lui încîntare, cînd, deodată, îl vezi că-și încheie tunica și se ridică, ușor emoționat, cu paharul în mînă, și rostește: „Ne recunoaștem bătuți. Arătați-vă!" Și încep

toate să rîdă, și le vedem pe toate acolo, în spatele nostru, în fața noastră, toate tinere și frumoase, de te întrebi dacă sînt aievea, în carne și oase și te întrebi mai ales pe unde au intrat. Ritualul cere ca al doilea student să se ridice și el, îmbujorîndu-se, și să le arate, ținînd-o cît poate mai sus, cheia salonului. Și atunci fetele izbucnesc din nou în rîs. Evident, dacă nu ești de-al casei, nu știi că salonul comunică cu sufrageria, că le desparte doar o perdea. Nu știi, pentru că nu îndrăznești să-ți imaginezi. Dar dacă ai imaginație, vezi imediat perdeaua și atunci înțelegi lucrul acesta atît de simplu, pe care, totuși, nimeni din noi nu-l poate înțelege neajutorat: înțelegi că există un prag, și o perdea, chiar acolo în fața noastră. Dar nu înțelegi asta decît *a doua oară*. Este ceea ce-mi place să numesc misterul primei repetiții...

Zîmbea fericit și parcă se abandonase ca o epifanie privirilor noastre curioase, fierbinți.

— Da, e într-adevăr vorba de un mister. Ai dreptate: nu numai că se întîmplă lucruri, dar uneori se întîmplă a doua oară. Vă vorbeam de un motociclist. Îmi împrumutase un prieten cabana. Mi-o împrumutase pentru o săptămînă și mă pregăteam de plecare, cînd am auzit din nou motocicleta. Mi-era teamă să nu aibă un alt accident și am alergat în marginea șoselei, am ridicat brațul și l-am strigat: „Emanuel!” S-a oprit și mi-a zîmbit cu aceeași candoare, dar cu o nedefinită ironie. „Vasăzică, mă recunoști...” „Evident că te recunosc, i-am spus. Mi-a fost teamă că ai să te pierzi, că n-ai să reușești să-i găsești...” Își plecă privirile. „E adevărat că nu i-am găsit, spuse. Am mai fost și pe la alții, tot cu motocicleta, dar nu i-am găsit. Iar cei pe care i-am întîlnit întîmplător, pe la cabane, pe la hoteluri, nu m-au recunoscut.” „Aș vrea să te ajut, i-am spus. Dar trebuie să știu mai mult despre dumneata, să știu din ce lume vii.” M-a privit lung și a zîmbit din nou. „Credeam că, în cazul nostru, întrebarea aceasta trebuia să ți-o pun mai degrabă eu. Din ce lume vii, dacă, deși știi că sînt Emanuel, nu mă recunoști? Credeam că dacă n-ai uitat regula jocului, ai să mă recunoști...” Mi-am pus deodată mîna la ochi. Aș fi intrat în pămînt de rușine, dar și de tristețe,

de părere de rău. „Vladimire! mi-am spus. Cîți ani ai?” Știam cîți aveam: 55 de ani. Viața mi se apropia repede, tot mai repede, de sfîrșit. Într-un anumit sens, puteam spune că-mi trăisem viața. Era prea tîrziu acum. N-o mai puteam începe din nou. Și o trăisem greșit, mai precis, o trăisem ca într-un vis, fără să-mi dau seama ce se întîmpla cu mine. Trăisem la întîmplare, deși în adolescență, în primii ani ai tinereții, aflasem de Iosafat și începusem să-l învăț. Ceva mai mult: cîțiva ani, cei mai frumoși ani, ajunsesem la partea a doua, cea care începe: „La moară la Iosafat”. Îmi plăcea atît de mult, eram atît de fericit jucînd-o, încît eram sigur că nu o voi uita niciodată, că, dimpotrivă, voi ajunge să joc și partea a treia și din ce în ce mai bine, că o voi juca pînă la sfîrșitul vieții. Și acum mă apropiam repede, tot mai repede, de sfîrșit și m-am trezit că uitasem de mult de Iosafat, că-mi trăisem viața fără să-l joc că, în fond, nu trăisem eu, ci trăiseră alții prin mine, mă lăsasem trăit laolaltă cu alții, pentru alții... Cît de total puteam uita esențialul! Îl purtasem în brațele mele, plin de sînge pînă la cabană și nu-l recunoscusem. Nu-l recunoscusem nici cînd mi-a spus că e Emanuel. Crezusem că e amnezic. Mi-era milă de el. Mi-era teamă că se va rătăci, că se va pierde. Și el venise să mă trezească pe mine, să-mi reamintească de Iosafat. Încercase totul ca să mă trezească. Urcase de cinci ori cu motocicleta panta aceea abruptă și în cele din urmă recursese la accident, își închipuia că poate sîngele mă va trezi. Sau una din povestirile lui, evident, atît de neverosimile, de fabuloase. Sau poate numele lui, Emanuel. Dar nu mă trezise nimic... Din fericire, a mai venit a doua oară, și l-am recunoscut. „Mai avem timp? l-am întrebat repede. Nu e prea tîrziu?” „E tîrziu și timp avem puțin, mi-a răspuns. Dar partea a doua se joacă înainte și, dacă vrei...” „Unde sînt ceilalți? l-am întrerupt. Mi-aduc aminte de Prajan: avea o frunte frumoasă, iubea muzica, iubea pe Goethe, spunea că va compune un Divan... Îmi aduc aminte de Elina, care ne striga la sfîrșitul părții a doua: «Cine nu tăgăduiește, nu-și mai amintește». Îmi aduc aminte de...” „S-au rătăcit toți, spuse Emanuel. Au uitat. Unii au obosit și s-au așezat. Îți

amintești de regula morii: cînd, intrînd în moară, vezi un scaun gol, să te întrebi cine ți l-a pus acolo și să treci mai departe. Cînd vezi pe cineva odihnindu-se pe scaun, să întrebi... Ia să văd, îți amintești ce trebuie să întrebi?" Îl ascultam și simțeam cum îmi dogoresc obrajii. Nu-mi mai aduceam aminte. „Aproape nimeni nu-și mai amintește către sfîrșitul tinereții, spuse el zîmbind. Dar partea a doua o joacă alții. Unii uită cîtva timp, dar apoi, deodată, își amintesc de partea a doua și reîncep s-o joace. Dar, evident, cei care au fost de la început și joacă acum partea a treia au trecut mai departe. Treci dintr-o grădină într-alta, dintr-o pădure într-alta, dar pînă ce nu ieși din moară jocul e același, întîlnești mereu alte perechi, alte grupuri și dacă întîrzii prea mult, sau uiți una din regulile jocului, te rătăcești..."

— E adevărat, îl întrerupse Zamfirescu. Dacă uiți, te rătăcești. V-am spus că uitasem de întîmplarea cu bătrîna oarbă și cu fata. Crezusem la început că era oarbă, crezusem asta pentru că uitasem. De fapt, așa cum mi-am dat seama îndată ce mi-am amintit, bătrîna trăgea să moară. Și de atunci, de cîte ori îmi amintesc de amănuntul acesta, le întîlnesc. Evident, fata îi citește mereu și astfel bătrîna află lucruri interesante, înțelege ce se întîmplă cu ea, își înțelege mai ales viața. Dar prin cîte n-au trecut, sărmanele, de cînd le-am întîlnit pentru întîia oară, în fața casei. Le zăresc uneori prin restaurante. Oamenii nu înțeleg de ce este vorba și ating brațul fetei, îi zîmbesc cu milă și îi strecoară o bancnotă între filele cărții. Fata roșește, înclină ușor capul, mulțumindu-le cu un zîmbet și trece mai departe, cu cartea într-o mînă, trăgînd ușor bătrîna după ea. E greu să refuze, pentru că oamenii au bancnotele gata pregătite, ar putea să se supere. Dar nici ea, nici bătrîna n-au intrat în restaurant ca să cerșească. Traversează restaurantele, după cum traversează băncile, școlile, bisericile, spitalele, pentru că pe-acolo trece drumul lor, cel puțin drumul pe care-l arată harta. Uneori, traversările acestea dau loc la tot felul de încurcături. Bunăoară, în ziua cînd s-a pus piatra de temelie la Primăria de Verde. Vă amintiți cît au vorbit ziarele, căci venise și primul-ministru. Eu

reprezentam Societatea. Îmi aduc aminte, tocmai își terminase primarul discursul și primul-ministru apucase cărămida, cînd au apărut. Nu-mi dau seama pe unde au intrat. Veniseră probabil de-a dreptul din biserică. La ora aceea, biserica era goală. N-o mai păzea nimeni. Și, în timp ce primul-ministru cîntărea cărămida în mîna dreaptă, bătrîna s-a așezat pe scaun chiar acolo, în fața lui, la un pas de șanțul temeliei, ca și cînd nu l-ar fi văzut. Și fata a început imediat să-i citească din carte. S-au descoperit toți, respectuoși; se vedea bine că erau impresionați. Nu înțelegeau despre ce era vorba, dar își închipuiau că e ceva în legătură cu datinile strămoșești. Și, într-adevăr, fata citea admirabil. Și ce text înălțător, era tocmai vorba despre apa Vavilonului, despre luntrile care ne așteaptă acolo, la apa Vavilonului. Arhiereii plîngeau ascultînd-o citind și oamenii politici căzuseră pe gînduri, cu ochii la fată. Parcă se făcuse acum și mai frumoasă. Și cînd a închis cartea și a tras ușor bătrîna după ea, primul-ministru s-a repezit și i-a sărutat mîna. Am știut că face asta din interes, pentru propagandă, dar nu e mai puțin adevărat că am fost toți impresionați. Ne-a plăcut gestul, vreau să spun. Însă cîte încurcături n-au mai fost și atunci! Întîi, că n-au mai găsit cărămida, piatra de temelie pe care se imprimase inscripția; un text scurt, dar în legătură cu Primăria de Verde. Erau cărămizi destule acolo, la îndemîna primului-ministru, dar se pierduse tocmai cărămida cu inscripția. Și oamenii, dîndu-se respectuoși la o parte, ca să facă loc bătrînei, se produsese confuzie. O parte din arhierei, în odăjdii, plecaseră după bătrînă. Ar fi plecat și fanfara dacă cineva nu și-ar fi adus aminte că fanfara nu poate pleca înaintea primului-ministru și dacă nu i-ar fi oprit. Eu reprezentam Societatea, trebuia să rămîn pe loc, lîngă temelie, și-mi părea rău. Recunosc că eram emoționat. Aș fi vrut să mă iau după ele, să ascult fata citind. Știam că bătrîna obosește repede, și atunci se așază pe scaun, și fata deschide cartea și-i citește. Dar nu puteam pleca pînă nu se găsea cărămida. Încercam să mă consolez, spunîndu-mi că am să le mai întîlnesc, că am să le mai întîlnesc, poate foarte curînd.

— E adevărat, începu Gologan, asta e o consolare să știi că-i întîlnim mereu. Vă spuneam de Stavroghin. Stavroghin a murit demult, văduva lui s-a întors în Grecia, magazinul a trecut pe mîna unui nepot, dar prietenii lui Herghelie se întîlnesc mereu, prin casele mari, luxoase, case cu etaj, și așa avem și noi prilejul să-i reîntîlnim, vreau să spun, noi, prietenii lui Stavroghin. La cîțiva ani numai după botez, eram la Aristide. Sărbătorea nunta de argint și invitase, spunea el, trei sute de persoane. Noroc că n-au putut veni toți, căci, vă întreb, unde ar fi încăput? E adevărat, are și el parter și trei etaje, dar cine ar fi îndrăznit să urce pînă la etajul al treilea? Scara aceea largă, maiestuoasă, de marmură, era ticsită. Cu greu, cerîndu-ți scuze, făcîndu-ți loc cu coatele, ajungeai – dar cum? Cît de obosit! Pînă la etajul doi. De acolo, înainte, nu te mai încumetai. Nu se mai vorbea decît (engl.)ezește și rusește. Domni cu barbișon, în frac și decorații, doamne în rochii lungi de seară, dar ce bijuterii, ce minunăție de bijuterii! Rămăsesem cu privirile pironite asupra unui diamant de o neobișnuită mărime și frumusețe, cînd cineva mă apucă de braț. Era Baronul. „Dacă ai ști că pînă acum vreo două ceasuri Madame de Chenier vindea bilete la cinema *Select*, îmi șopti el zîmbind. Dar a făcut ce-a făcut și a venit. E drept, adăugă, la Aristide venim întotdeauna cu plăcere. Totul depinde de Herghelie: dacă are timp să ne anunțe cu o săptămînă înainte, venim chiar din străinătate. Cum s-a întîmplat cu doamna Pelican. S-a întors alaltăieri de la Stockholm." „Dar doamna, doamna aceea frumoasă, blondă – începui eu, stingherit că nu-mi aduceam aminte numele – am întîlnit-o mai demult la legația Elveției..." „Evangelina, zîmbi el. Evangelina Farmaki. Trebuie să fie și ea pe-aici. Mi s-a părut chiar că am zărit-o adineauri." Și întîmplarea a făcut să ne trezim față în față, cîteva clipe în urmă. I-am sărutat mîna cu o sinceră bucurie. „După cum văd, începui eu, duceți aceeași viață distinsă, strălucitoare." „Da, spuse, dar vezi că oamenii obosesc. Încep să se plictisească și atunci încearcă altceva. Unii se instalează în orășelele de băi, rămîn acolo zece, douăzeci de ani. Îmi închipui că îi atrage în primul rînd confortul. Ascensoarele, odăile cu baie și

duș, sălile de joc, dar mai ales terenurile de tenis. Mingile acelea neastîmpărate, rachetele, sunetele, căci nu e așa? Cînd mingea e prinsă corect de rachetă, auzi un sunet inimitabil, sunet cu totul turburător, îți amintești de copilărie, de tinerețe, înțelegi atunci că sînt oameni în stare să asculte zece, douăzeci de ani mingile de tenis prinse în rachete, înțelegi că nu te mai saturi, același ritm, misterios, turburător, îți dă necontenit de gîndit, ai putea privi și asculta zeci, sute de ani și să te tot întrebi: „De ce? De ce?" O ascultam fascinat. Nu mai mă săturam, ascultînd-o vorbindu-mi de orășelele de băi, de viața lor mondenă, atît de interesantă, de strălucitoare...

— Te înțeleg, îl întrerupse Onofrei. Uneori, la anumiți oameni, sub aspectul celei mai stridente banalități, ți se revelează structurile profunde ale realului. Structuri care altminteri, rațional, vreau să spun, ne sînt inaccesibile. Cum îi mărturiseam lui Blanduzia, dacă de la presocratici încoace gîndirea occidentală n-a mai făcut nici un progres ba, dimpotrivă, am putea spune chiar că s-a înfundat în văgăuni fără ieșire, asta se datorește în primul rînd arbitrarei, monstruoasei importanțe acordate limbajului. S-a crezut, greșit, că realitatea nu poate fi înțeleasă decît prin concepte, și conceptele le făurim prin limbaj și nu le putem perfecționa decît perfecționînd și purificînd limbajul. Dar realitatea ultimă nu poate fi surprinsă în concepte și nici exprimată prin limbaj. Pentru mintea noastră, realitatea ultimă, *ființa*, e un mister, și eu definesc misterul: ceea ce nu putem recunoaște, ceea ce este irecognoscibil. Asta, însă, poate însemna două lucruri: ori că nu putem cunoaște niciodată realitatea ultimă, ori că o putem cunoaște *oricînd*, cu condiția să învățăm s-o recunoaștem sub infinitele ei *camuflări în aparențe*, în ceea ce numim realitatea imediată, în ceea ce indienii numesc *maya*, termen pe care l-aș putea traduce prin *irealitatea imediată*. Ați înțeles la ce fac aluzie: la întîmplări, la evenimente, la întîlniri fortuite, la ceea ce, aparent, ar putea să nu aibă nici o semnificație. Zic aparent. Dar dacă aparența asta e numai o cursă pe care ne-o întinde *maya*, vrăjitoarea cosmică, materia în devenire?

De aceea vorbeam de *coincidentia oppositorum*, de acest mister în care ființa poate coincide cu neființa. Repet: *poate* coincide. Dar nu coincide întotdeauna căci, dacă ar fi coincis, nu s-ar mai fi numit mister. Și locotenentul? mă veți întreba. Cum a izbutit locotenentul, atît de tînăr, atît de frumos și mai ales așa cum e, Don Juan și totodată Adonis, cum a putut locotenentul să-și reveleze acest mister? Cred că v-am răspuns de mai multe ori la această întrebare. Dar am să mai răspund o dată. Cînd a înțeles că *atman* e identic cu *brahman*, locotenentul a înțeles că a murit pentru lume, căci s-a trezit deodată detașat de tot și de toate și, deși această moarte însemna libertatea lui, el era, așa cum prea bine spun indienii, „un mort în viață", și așa cum se întîmplă în asemenea cazuri limită, uneori simți viața, dar alteori simți mai degrabă moartea, și într-un asemenea moment locotenentul s-a întrebat dacă nu există vreo ieșire. Și, evident, exista o ieșire. Trebuia să moară *a doua oară* și să redevină ceea ce fusese la început – locotenent de roșiori – continuînd totuși (căci aici stă paradoxul coincidenței *oppositorum*) să rămînă ce izbutise să devină prin *Upanișade*: *atman-brahman*. Dar cum? Cum să găsească această ieșire, cum să mai moară a doua oară, cînd, devenind spirit pur, devenise nemuritor? Dacă știți să vă puneți corect această întrebare, ați aflat răspunsul. Vă vorbeam de o perdea, de un prag. Termenii aceștia v-au dat răspunsul. Vă vorbeam de un grup de femei tinere și frumoase care apar deodată, din nevăzut, în sufragerie și izbucnesc în rîs. Femeile acestea v-au dat răspunsul. Una din ele este Magna Mater, marea zeiță, spuneți-i Afrodita dacă vreți, deși numele ei sînt fără număr. *Una din ele*, spun. Aproape întotdeauna, într-un grup de femei tinere și frumoase, una din ele este o mare zeiță, dar cum s-o recunoști? Nu știe nimeni asta, nu o știe nici chiar ea însăși. Și acum vă dau din nou răspunsul: locotenentul se comportă ca și cum n-ar ști că este el, locotenentul de roșiori, ca și cum ar fi uitat că este un Adonis rănit de marea zeiță, un Adonis agonizînd lîngă trunchiul de copac, un Adonis însîngerat, trăgînd să moară... Dar vedeți, reluă

Onofrei după o lungă tăcere, aici stă misterul, că locotenentul nu știe niciodată mai dinainte dacă va muri de-a binelea sau dacă va izbuti să reînvie, în fiecare seară deci, începînd ritualul, ia acest risc: să nu se mai trezească, să nu mai reintegreze *lumea aceasta*, vreau să spun. Căci, evident, el – *atman* – fiind nemuritor, spiritul e indestructibil. Dar viața aceasta n-are nimic de-a face cu nemurirea. În viața aceasta nu ți se cere să fii nemuritor, nici indestructibil; tot ce ți se cere este să fii viu. Și, evident, viața, plenitudinea aceasta trupească, frumusețea, virilitatea, fertilitatea, toate acestea nu le dobîndești prin spirit, nu ți le dă *atman*, ci marea zeiță, spuneți-i dacă vreți Afrodita. Ea e izvorul vieții, al vieții *acesteia*, din lumea *aceasta*, lume în care, în fiecare seară, locotenentul riscă să nu se mai întoarcă. Înțelegeți la ce fac aluzie: dacă printre cele cîteva femei frumoase se întîmplă să nu se afle și o mare zeiță? Pentru că, înainte de ritual, nimeni nu știe dacă marea zeiță este *acolo*, nici *cine* este ea. Nu știe nici ea asta. Femeile și fetele acelea cred că sînt doamne, domnișoare, văduve, divorțate. Încă și mai grav: ar continua să creadă asta pînă la sfîrșitul vieții dacă n-ar fi *cineva* – în cazul nostru locotenentul – care să le reveleze adevărata lor identitate. Și care este adevărata lor identitate? Patru, cinci sau zece, douăsprezece sînt într-adevăr ceea ce arată a fi – doamne, domnișoare – dar una se dovedește a fi marea zeiță. Mai precis, *în acea seară*, una din ele întrupează, fără s-o știe, fără ca nimeni altcineva s-o știe, o mare zeiță. Evident, în seara următoare poate fi o alta și aici stă misterul, că nimeni nu știe mai dinainte, nu o știe nici locotenentul. Din fericire...

Se opri, extenuat, și ne privi pe toți, zîmbind.

— Din fericire, adăugă după o pauză, Dumnezeu a lăsat pe lume, pentru păcatele noastre, strugurele roșu și vița-de-vie...

Tresării și mă pregăteam să-l lămuresc, să-i explic că mă înțelesese greșit, cînd Zamfirescu mi-o luă înainte:

— E curios să vorbești de vie și de vița-de-vie.

— E într-adevăr curios, spuse și Gologan.

— Spun că e curios, continuă Zamfirescu, pentru că ultima oară cînd le-am întîlnit s-a întîmplat tocmai așa, să le întîlnesc într-o vie, la via unui cumnat al meu, Eufrosin. Cînd să fi fost asta? Nu-mi amintesc bine, dar nu poate fi prea demult. Era după ce se născuse al doilea copil, deci acum vreo doi, trei ani. La un cules de vii, la ei la vie, lîngă Tîrgoviște. Și, evident, lume multă, prieteni, vecini, unii din Tîrgoviște, alții din București. Le-am recunoscut îndată: Bătrîna se așezase pe scaun, fata începuse să citească și pe nesimțite culegătorii se adunaseră în jurul lor. M-am apropiat și eu, emoționat, dornic mai ales s-o aud citind. Dar ce e mai curios, n-o mai auzeam. Sau, poate, o auzeam, dar n-o mai înțelegeam. Nu înțelegeam ce citește. Toți ceilalți, culegători, lucrători, oaspeți, o ascultau cu evlavie, s-ar fi spus că o aud și o înțeleg. „Ce spune?" am întrebat, în șoaptă, pe cineva de lîngă mine. S-a întors și m-a privit. Se vedea bine că era iritat. „Ascultă și dumneata, că e frumos", mi-a răspuns și mi-a întors spatele. Am mai rămas acolo cîteva minute trudindu-mă s-o aud, s-o înțeleg și apoi m-am întors abătut spre conac. Dar l-am zărit pe Eufrosin alergînd și m-am luat după el. M-am trezit că alerg și eu căci, deși îl strigam din urmă, nu mă auzea sau poate se prefăcea că nu mă aude. Dar cînd l-am ajuns, mi-a șoptit: „O să treacă pe la pod. Fata spune c-au să treacă pe-acolo."

— Ei, vezi?! îl întrerupse Onofrei, înflăcărîndu-se deodată. Se întîmplă așa cum ar fi trebuit să mă aștept. Există întotdeauna o ieșire, există un prag, un pod, în cazul viei dumitale exista un pod. Dar erați acum fără grijă, pentru că erați în vie. Nu știu dacă înțelegeți la ce fac aluzie, ne întrebă privindu-ne pe rînd. Vă aflați acolo *în mod natural*, într-un anumit sens inconștient, pentru că nu apucaserăți să vă puneți întrebarea. Dar ce ne facem noi care, punîndu-ne întrebarea, nu mai putem reintegra spontaneitatea pură, modul natural de a fi? Noi care am pierdut beatifica inconștiență a copiilor și a ignoranților? Noi *știm* că trebuie să trecem podul. Repet: *știm*, și mai știm și ce ar putea însemna asta – să-l trecem și să nu ne mai putem întoarce...

Aș fi vrut să-l întrerup, dar Gologan mi-o luă înainte:

— Aveți perfectă dreptate, începu el turburat. Aveți perfectă dreptate să vă puneți această întrebare. Dacă Dumnezeu, pentru păcatele noastre, a lăsat vița-de-vie, de ce, totuși e atît de greu? De ce ne frămîntăm toți, din zori pînă seara, și nu mai prididim niciodată, o luăm întotdeauna de la început, în fiecare dimineață, același și același lucru? Și nu e greu numai pentru noi, oameni ca toți oamenii, fiecare cu treburile și necazurile noastre, dar și pentru superiori, bunăoară prietenii lui Herghelie. Baronul, doamna Pelican, Evangelina și toți ceilalți. Asta mi se pare de neînțeles. Că oameni superiori ca ei, oameni culți, învîrtindu-se tot în cercuri distinse, călătorind în străinătate, să nu se poată așeza, cum ar dori, să nu se poată odihni. Bunăoară Baronul, care-mi spunea la un Sfîntul Dumitru: „Nu zic, e frumos și aici, că au parc cu havuz, casă încăpătoare, luxoasă, cu patru etaje, dar ia închipuiește-ți să fii acum la țară, să te pregătești pentru culesul viei? Ia închipuiește-ți să ai via ta, cît ar fi ea de modestă, dar să știi că e a ta, că o lucrezi tu, că din strugurii pe care-i culegi ai să-ți pregătești vinul tău, și apoi ai să te odihnești acolo, în vie, să aștepți, să nu te grăbești, ci să lași să îmbătrînească vinul, să-l lași așa zece, douăzeci de ani, și tu să stai lîngă el, fără griji, fără gînduri...”

— M-ați înțeles greșit, îl întrerupsei eu, adresîndu-mă mai ales lui Onofrei. Via aceasta la care mergem e la Gorgani, lîngă mare. Și e fără îndoială cea mai frumoasă vie din această parte a Dobrogei. Acum vreo cincisprezece ani a voit s-o cumpere județul, s-o dăruiască reginei. Dar s-au opus unchii mei și bine au făcut. E o minune. Acum, cînd se apropie culesul, parcă ar fi de pe altă lume. Să priviți via de pe terasă, s-o priviți cum se întinde pe deal, urcă, tot urcă mereu și deodată parcă dispare, parcă s-ar fi prăvălit malul și de acolo nu mai vezi decît marea, cît poți cuprinde cu ochii, nu mai vezi decît marea...

— Îmi pare rău, vorbi Onofrei privindu-mă lung, dar am impresia că nu ne înțelegem. Pentru că, evident, ca să ajungem la mare, trebuie să trecem Dunărea. Și o trecem pe un pod.

— Da, la Cernavodă.

— Asta voiam să vă spun. Există și aici un pod. Și acum, de vrem, de nu vrem, ne apropiem de el și o să-l trecem. Dar noi ne-am pus întrebarea. Sau, ca să vorbesc numai pentru mine, eu mi-am pus întrebarea. Nu mai pot uita că mi-am pus întrebarea. Și atunci, cine îmi garantează că, o dată trecut podul, am să mă mai pot întoarce?

— E un pod solid, începui.

— Știu ce vrei să spui, mă întrerupse Onofrei. Vrei să spui că nu e un pod simbolic. Dar eu nu m-am referit la un pod simbolic, nici la simbolismul podului. Nu prea mă prăpădesc după simboluri. Or fi avînd și simbolurile rostul lor în economia spiritului, dar simbolismul, ca și limbajul, te menține într-un univers abstract. Or, toată problema este: cum să evadăm din universurile abstracte pe care ni le-am construit singuri? Nu simbolul în el însuși e important, ci obiectul concret în care se manifestă. Aici stă tot misterul. Nu simbolismul viței-de-vie interesează, ci o viță-de-vie, una singură, care ar putea fi și altceva, care ar putea semnifica, bunăoară, prezența zeiței. Observați că spun: prezența zeiței, prezența ei reală, concretă, nu ideea, nici imaginea ei. Asta e, de fapt, problema locotenentului: cum să identifice marea zeiță între cele cinci sau zece femei tinere și frumoase care-l înconjoară în fiecare seară? Dar dacă țineți seama de faptul că între vița-de-vie, ciorchinele roșu și marea zeiță există o misterioasă solidaritate, că în anumite cazuri vița-de-vie crește chiar din trupul gol al zeiței, iar, în alte cazuri ciorchinele roșu este chiar gura zeiței, gura care dă viață, bogăție, fertilitate, noroc, beatitudine, dacă țineți seama de toate acestea, ați ghicit cum identifică locotenentul în fiecare seară, pe marea zeiță camuflată printre atîtea alte doamne, văduve și domnișoare. Este vorba de un ritual, nu de un simbol. Simbolismul n-are nimic de-a face cu drama pe care o retrăiește zilnic locotenentul, și anume: cum să reintegreze *lumea aceasta*, după ce a devenit spirit pur, *atman-brahman* și, deci, implicit, după ce a cunoscut accidentul tragic al lui Adonis?

— Înțeleg foarte bine, am încercat să-l întrerup.

— Nu cred că înțelegi, a continuat Onofrei. Pentru că altminteri n-ai fi făcut aluzie la soliditatea podului de la Cernavodă. Dacă n-aș recunoaște soliditatea podului peste Dunăre, n-aș trăi *în lumea aceasta*. Dar pe mine mă interesează în primul rînd lumea aceasta, pentru că numai aici sînt camuflate misterele și, ca atare, numai *aici*, într-o existență încarnată, avem oarecare șanse să ni le revelăm. Dar dacă acceptăm principiul că misterele sînt camuflate în ființe și obiecte, trebuie să acceptăm și acest caz particular: că podul de la Cernavodă *ar putea camufla* un mister. Zic: *ar putea* și adaug: cel puțin pentru unii din noi. Evident, nu putem ști asta mai dinainte. Acum, despre ce fel de mister ar putea fi vorba? Simbolismul te ajută oarecum, dar te ajută numai în parte. Simbolismul îți spune că podul semnifică o trecere spre altceva, către o altă lume, către un alt mod de a fi. Dar simbolismul nu-ți poate garanta mai dinainte ce fel de *altă lume* vei integra sau ce alt mod *de a fi* vei dobîndi... Ați înțeles, deci, de ce mă găsesc într-o situație comparabilă cu a locotenentului, într-o situație aparent fără ieșire. Pentru că, iată, ne apropiem de Pod, și în cîteva minute vom avea sub noi Dunărea. Iar în cîteva ceasuri ne vom apropia de vie, la Gorgani, dar cum? În ce mod? Vreau să spun: în ce mod de a fi? Pentru că, în ceea ce mă privește, pe locurile acestea eu am mai fost, dar îmi amintesc vag de ele, mai exact îmi amintesc doar faptul că-mi amintesc. Să fi visat oare? Dacă aș izbuti să-mi amintesc, aș înțelege dacă am visat sau n-am visat. Dar, domnii mei, și profit de acest prilej, ar putea fi ultimul, ca să vă spun cît am fost de încîntat să vă cunosc, cu cîtă plăcere vă voi reîntîlni la București, domnii mei, acum, că vă privesc pe fiecare, simt o beatitudine adîncă și fără motiv și-mi reamintesc vag de călătoria pe care o făceam cîndva, poate în vis, poate altădată, dar o călătorie întocmai ca aceasta de acum, tot așa, noi patru, într-un compartiment de clasa I, și tot așa, ca și acum, locomotiva își potolește suflul, pentru că ne apropiem de Pod. N-aș vrea să mă socotiți un sentimental, dar îndrăznesc să vă spun că sînt fericit, tot mai fericit.

Și de asta m-a avertizat locotenentul, că simți o indescriptibilă beatitudine în clipa cînd te cuprinde frica, te cuprinde deodată din toate părțile, izvorăște din adînc, din inima vieții și dacă în clipa aceea nu-ți spui: *trebuie să existe o ieșire!*, ești pierdut, nu te mai poți întoarce, ai rămas îngropat de viu acolo, în cripta aceea din inima muntelui, în camera aceea obscură, fără uși și fără ferestre. Simt această beatitudine, simt cum mă cuprinde frica și îmi spun, și vă spun și dumneavoastră: *există o ieșire!*

Se opri brusc și mă privi fără să mă vadă, cu ochii sticloși. Cît a durat asta? Cît a durat? Dar l-am văzut că se ridică și își caută servieta.

— Aș vrea să mai pot adăuga ceva, spuse. Dar, așa cum mă așteptam, nu se mai poate adăuga nimic. Căci iertați-mă dacă îmi permit să fiu sincer, ce-ați putea înțelege mai mult acum decît ați înțeles acum o jumătate de ceas, cînd vă spuneam că, pentru mine, misterul este irecognoscibil? Probabil că unii dintre dumneavoastră ați privit pe fereastră și ați văzut-o. Dunărea vreau să spun. Ați văzut Dunărea în timp ce o treceam, ați văzut Podul, și o să vedeți via de la Gorgani. Într-un anumit sens, vă invidiez, dar pe de altă parte... Ce-aș mai putea adăuga altceva? Acum, că am început să vă cunosc, nu vă pot spune decît atît: că ni se întîmplă, fiecăruia din noi, fel de fel de întîmplări, dar din nefericire le uităm. Iar cînd nu le uităm, nu știm să le recunoaștem. Cu puțină imaginație, aș fi putut să vă recunosc, și atunci mi-aș fi amintit și eu tot ce-ar fi trebuit să-mi amintesc.

Își luă servieta, ne strînse mîna cu căldură și ieși pe culoar. Nu îndrăzneam să mai adăugăm ceva. Dar îl priveam toți depărtîndu-se. Și, ca din întîmplare, cînd a ajuns la capătul culoarului, trenul s-a oprit și a coborît. Nu bănuisem că mai există o gară atît de aproape de Pod. Niciodată n-am mai reușit să-mi amintesc numele ei.

Decembrie, 1963

Pagină intenționat goală

ADIO!

Dacă mă voi hotărî vreodată să scriu o piesă de teatru, iată cum aș face:

Un actor apare de după cortină și, apropiindu-se de rampă, strigă: *„Adio!”*... Își rotește încet privirile în sală, ca și cum ar căuta pe cineva și strigă a doua oară: *„Adio!”*... Apoi, după o pauză lungă, apăsătoare, adaugă: *„Asta era tot ce aveam să vă spun: Adio!”*... Cu pricepere, cu emoție (căci e actor), ridică brațele în sus, sau face un alt gest de rămas bun și, discret, dar întristat (lăsînd să se înțeleagă că nu există altă soluție), se îndepărtează încet și dispare în spatele cortinei.

Evident, publicul nu va înțelege. Va crede că asta face parte din piesă și va aștepta să vadă ce se mai întîmplă. Unii vor întoarce capetele, vor privi pînă în fundul sălii, vor începe să vorbească între ei – așteptînd. Zadarnic. Cortina nu se va ridica. Dar vor începe să se audă zgomote pe scenă, în spatele cortinei și curînd se vor auzi voci, un strigăt de femeie, apoi alte voci, parcă mai mulți bărbați ar fi rostit împreună același text, alcătuit din propoziții scurte și oarecum amenințătoare. În fundul sălii, spectatorii, în majoritatea lor studenți, vor începe să rîdă. Unii se vor ridica în picioare, sperînd, poate, că astfel ar putea să vadă ce se întîmplă. Dar ceilalți vor protesta, vor striga: „Stați jos! Stați jos!” Și apoi, deodată, cei din primele rînduri vor începe să aplaude și, după ei, sala întreagă – ropote de aplauze, urale și tinerii studenți vor lovi ritmic podeaua cu amîndouă picioarele.

Atunci, dintr-un colț pe care încă nu l-am precizat, cineva, un bărbat între două vîrste, dar cu o figură palidă, melancolică, se va îndrepta spre scenă. Aplauzele vor înceta o clipă, dar vor porni din nou, furtunoase pînă ce omul va ridica brațele în sus și, înainte de a se face pe deplin tăcere, va începe. (De aceea primele cuvinte nu vor fi auzite. Spectatorii se vor întreba unii pe alții: „Ce-a spus? Ce-a spus?”)

— În numele directorului, dar și în numele camarazilor mei, vă rog, vă rugăm să faceți liniște. Este greu să vă explic de ce și, dacă m-ați crede, am încercat să mă recuz. „Trimiteți pe altcineva, domnule director, i-am spus, l-am implorat chiar. Alegeți pe cineva care să știe să le vorbească direct – pe Darius, bunăoară, pe Melania. Dumnevoastră știți – mă adresam eu directorului – mă cunoașteți bine; nu mă pricep decît la limbajele indirecte. Puneți-mă să le explic de ce acum, la începutul toamnei, soarele se înclină spre miazănoapte și voi găsi zeci, nenumărate, felurite și seducătoare aluzii și imagini și alegorii. Dar de ce tocmai pe mine, acum, *cînd încă n-am trecut de prima scenă*?...”

— Mai tare! Vorbește mai tare! a strigat cineva din fundul sălii.

— Îmi va fi greu, pentru că monologul meu... Pot să vă spun asta: pentru monologul din actul II am refuzat angajamentele în provincie, roluri de mare prestigiu...

— Mai tare! au strigat din nou.

— Vă spuneam că o să-mi fie greu, pentru că monologul de care vă vorbeam trebuie rostit aproape în *sotto voce*. Mă voi furișa printre butoaie, voi privi spre dumneavoastră și voi monologa, dar n-o să mă auziți. Și nici de văzut nu mă veți putea vedea, pentru că între noi și voi se află cortina.

— Vorbește, domnule, mai tare! a țipat o doamnă ridicîndu-se brusc în picioare. (O doamnă în vîrstă.)

Și cîțiva au izbucnit în rîs, alții au aplaudat. Dar s-a auzit din nou, cu severitate „Șșșt!... ” și sala a împietrit într-o nefirească tăcere, întreruptă cîteva clipe în urmă de o voce puternică, străbătînd de dincolo de cortină. Parcă ar fi poruncit ceva, pentru că s-au auzit urale depărtate, dar și un hohot de plîns, foarte aproape de cortină. Plîngea desigur o femeie. Actorul și-a întors mirat capul.

— Cum trece timpul, aici la dumneavoastră! a exclamat. Parcă zboară! Am ajuns deja la scena a III-a, poate cea mai misterioasă, în orice caz, e cea mai tragică. Credeți-mă, e greu, e greu... Cum

să vă explic? Eu știu ce-ar fi vrut directorul. Ar fi vrut să vă spun, politicos, dar cu multă simpatie, că noi, așa cum era convenit, am început spectacolul la opt treizeci și să vă rog să fiți înțelegători, să nu faceți prea mult zgomot. E adevărat, cortina aceasta e veche, așadar e solidă, amortizează zgomotele. Dar dacă rîdeți prea tare sau aplaudați, sau bateți cu picioarele în podea, se aude și dincolo de cortină. Și sînt scene de mare subtilitate, monologuri rostite aproape în șoaptă, dialoguri imperceptibile, căci de ce-am răspunde imediat cînd ni se adresează cineva necunoscut sau prea depărtat de noi? Răspundem cînd credem noi de cuviință. Avem timp. Vă repet: în aparență, spectacolul trebuie să se încheie la unsprezece și treizeci și cinci – dar în realitate *avem timp*. Nu ne grăbim...

Voia, desigur, să zîmbească, dar se răzgîndi și-și trecu palma pe buze, își mîngîie bărbia. Și tocmai atunci cortina fremăta o clipă, de la un capăt la altul, parcă ar fi fost bătută de vînt, și se auzi un zgomot surd, peste putință de identificat.

— A căzut cineva! exclamă un tînăr din rîndul I și voi să se ridice în picioare.

— Vedeți, tocmai asta voiam să vă spun, continuă actorul. Nu ne mai înțelegem. Am crezut întîi că e cortina de vină, că ne desparte cortina. Că, în fond, prin simplul fapt că dumneavoastră alcătuiți publicul, iar noi sîntem actori, o prăpastie se deschide între noi. Dar nu e asta. Orice s-ar spune și de o parte și de cealaltă a cortinei sîntem tot oameni. *Dar e din cauza Timpului.* Noi avem timp, nu ne grăbim și atunci, tot ce ne spunem *noi, între noi*, pur și simplu...

Ezită din nou și-și trecu palma pe bărbie.

— De fapt, nu e atît de simplu, adăugă. Dar nu ne înțelegem. Nu ne puteți înțelege, deși în aparență vorbim același limbaj. Cine dintre dumneavoastră n-a înțeles cuvîntul acesta simplu, patetic, dacă nu chiar de-a dreptul tragic: *Adio?* Și totuși, cînd, adineauri, camaradul meu v-a explicat că *asta era tot*, că *asta era tot ce aveam de spus*, ați izbucnit în rîs, ați început să aplaudați și să

bateți din picioare... Dar, încă o dată, și directorul, și noi, actorii, atîta vă rugăm: liniște. Sau, dacă nu aveți răbdare să așteptați sfîrșitul spectacolului, la unsprezece treizeci și cinci puteți pleca, vă puteți întoarce acasă. Aveți desigur atîtea alte lucruri de făcut...

Se înclină, parcă ar fi vrut să se retragă. Dar deodată, din primele rînduri, s-au ridicat brusc spectatorii. Unul din ei a încercat să strige: „Nu sîntem public de rînd!" Avea o voce gravă, părea emoționat și cuvintele abia s-au auzit. Dar l-au susținut ceilalți, vecinii lui din rîndul I.

— Nu sîntem public de rînd! au repetat ei. Am învățat, ne-am pregătit...

— În timpul verii, au continuat ceilalți. Am citit cărți grele.

— Am studiat, au adăugat vecinii lor. Ne-am pregătit.

— *Ca să vă înțelegem!* izbucni din nou domnul cu voce gravă. Așteptam toamna... *Așteptam toamna*, repetă el cu vocea cea sugrumată de emoție, dar nu izbuti să continue.

— Trecea vara, începu vecinul lui.

— Dar nu ne părea rău, continuară ceilalți.

— Ne spuneam: „Nu e nimic! Nu e nimic! La toamnă se redeschide teatrul"...

— Teatrul! strigară deodată, entuziasmați, cîțiva studenți ridicîndu-se în picioare. *Viață, idei, imaginație!*

— Cînd am citit titlul pe cel dintîi afiș, mărturisi cu fervoare o femeie tînără, *am înțeles...*

— Am înțeles! repetară mai mulți, ridicîndu-se în picioare.

Actorul îi asculta cu simpatie, dar absent, clătinînd la răstimpuri din cap. Înălță amîndouă brațele și, înainte de a se face tăcere, începu:

— Este exact așa cum l-am prevenit. „Domnule director, i-am spus: Scena V! Trebuie să ne pregătim pentru scena V, căci și ei s-au pregătit. Au avut toată vara înaintea lor ca să se pregătească.

Poate au învățat sanscrita; în orice caz, au studiat antropologia, miturile, structurile. Mai ales la premieră o să avem un public cultivat, probabil foarte mulți studenți. Va trebui să ridicăm cortina...”

În sală se făcuse din nou liniște, așa că ultimele cuvinte s-au auzit aproape în întregime. „Acum începe de-adevărat, a șoptit cineva. Acesta e începutul.” (Evident, nu au înțeles toți. „Ce vrea să spună?” întrebă, în șoaptă, dar insistent, o femeie tînără. „E un text dificil, i-a explicat tovarășul ei. Text poetic, plin de aluzii enigmatice.”)

Actorul rămăsese în mijlocul scenei, cu privirile pierdute, parcă s-ar fi întrebat ce căuta acolo.

— *Pentru numele lui Dumnezeu!* s-a auzit, foarte clar, din spatele cortinei.

Aproape nimeni nu mai îndrăznea să respire. Încet, și parcă fără convingere, actorul începu să pipăie cortina. Găsi marginea pe care o căuta și începu să tragă cortina după el.

— Scena V, reluă el. Dintr-un anumit punct de vedere...

Dar nu-l mai asculta nimeni. Deși cortina se ridicase mai puțin de jumătate, esențialul era acolo: o femeie tînără, frumoasă, cu părul căzîndu-i pe umeri, ținînd mîinile la spate, și foarte curînd toți au înțeles că le ținea așa pentru că mîinile îi erau legate la spate. În fața ei, un bărbat aproape bătrîn, încruntat, cu privirile pironite în pămînt. Dar abia au apucat spectatorii să-l vadă, să înțeleagă că e încruntat, că nu îndrăznește să-și ridice privirile, și bătrînul dispare. Face doar cîțiva pași și dispare în dosul cortinei. Fata parcă s-ar fi trezit din vis. Privește în jurul ei și, pe nesimțite, figura i se luminează. „Zîmbește?” s-au întrebat unii. Dar, înainte ca să poată răspunde, cortina, pe care actorul o ținea ridicată cu un mare efort, s-a coborît brusc, și sala întreagă a fremătat dezamăgită.

— Vă rog să nu aplaudați, începu actorul, apropiindu-se de rampă, pentru că scena V încă nu s-a terminat. Cum vă spuneam, și cum spunea și directorul...

— Mai tare! strigară cîțiva studenți din fundul sălii.

Actorul ridică exasperat brațele în sus.

— Liniște, vă rog, vă rog! șopti. Acceptați și dumneavoastră acest sacrificiu. Nu va dura mult, dar pentru noi e o scenă capitală. Gîndiți-vă la copilăria dumneavoastră, amintiți-vă de prietenii pe care i-ați pierdut...

În acea clipă, din spatele cortinei izbucniră urale prelungite. Actorul întoarse capul, vădit emoționat. S-au mai auzit cîteva glasuri, înecate din nou în urale. Dar dintr-o dată, pe neașteptate, spectatorii și-au pierdut răbdarea și au început să aplaude, să bată cu picioarele în podea. Zadarnic îi implora actorul cu amîndouă brațele ridicate în sus. Studenții se dezlănțuiseră. Atunci, din spatele cortinei își făcu loc, furtunos, fata.

— Ce se întîmplă aici? întrebă ea cu o voce aspră, neașteptat de groasă, aproape vulgară. Poate ați uitat că sînteți la teatru. Dacă nu înțelegeți, nu aveți decît să ieșiți în vîrful picioarelor. Treceți pe la casă și vi se va restitui costul biletelor.

— Ba înțelegem, vorbi un tînăr, calm și totuși amenințător. Pînă acum am înțeles foarte bine. E misterul Tatălui. Dar vrem să vedem ce se întîmplă mai departe. De ce-ați lăsat cortina?

Fata îl privi adînc, concentrat, parcă nu l-ar fi înțeles.

— Cine a lăsat cortina? întrebă.

— Camaradul dumneavoastră, spuse tînărul, intimidîndu-se deodată.

— Nu înțeleg ce vrei să spui, continuă fata. Noi nu țineam seama de cortină. Asta e de altfel marea noutate a piesei: că jucăm ca și cînd n-ar exista o cortină. Autorul a păstrat împărțirea pe scene și în acte, dar a suprimat cortina. Și e limpede de ce-a recurs la acest procedeu. E mai aproape de realitate, de viață. Viața cunoaște scene și se poate spune că e împărțită în acte, dar cortina se lasă o singură dată. Dacă nu înțelegeți nici măcar atîta...

Ridică din umeri și nu mai adăugă nimic.

— Și totuși, reîncepu tînărul prinzînd din nou curaj, totuși *cineva a lăsat cortina*. Adineauri. Cortina pe care o aveți în

spatele dumneavoastră. Și nu putea s-o lase decît cel care o ridicase, camaradul dumneavoastră!

Și-l arătă cu degetul.

— Are dreptate! au izbucnit mai mulți. L-am văzut și noi. L-am văzut, i-a dat drumul din mînă.

Fata se întoarse spre actor și-l privi exasperată, întrebătoare.

— Le-am spus, începu el cu o mare tristețe în glas. Le-am spus că nu înțeleg. Zadarnic s-au pregătit în timpul verii și au învățat. Zadarnic: orice am face, *nu înțeleg*!

— Sau poate înțeleg, șopti fata, dar înțeleg tocmai pe dos...

— Mai tare! Pentru numele lui Dumnezeu, vorbiți mai tare! strigară studenții.

Fata își scutură pletele pe umeri, își duse mîinile la spate și, făcînd un pas către rampă, începu:

— Ca și camaradul meu, am încercat să mă recuz. „Nu mă pricep, domnule director, i-am spus. Vreți să le explic, *dar cum să le explic?* Dacă m-ați lăsa să dansez, ar fi ușor, le-aș explica. Dar știu, adăugă coborînd glasul, nu vrea autorul. Spune că el e profesor, îi e teamă să nu fie rău înțeles".

— Mai tare, domnișoară! strigară cîțiva.

— În sfîrșit, reluă fata, m-am rugat de el, l-am implorat. „Alegeți pe altul, domnule director, alegeți un bărbat, dacă se poate un bărbat cu profunde sentimente religioase, pe Darius, bunăoară. Cineva pe care să-l asculte, pe care să-l audă", strigă ea cît putu mai tare.

— Așa! Așa!, o încurajară studenții din fundul sălii.

— *„Alegeți pe Fiul lui Dumnezeu, născut, iar nu făcut!"* strigă fata din toate puterile. Dar își duse repede mîna la frunte și apoi, foarte palidă, privi în jurul ei: îmi cer iertare, șopti. Nu trebuia să vă spun asta. Asta era din scena XI...

— Da și nu, preciza cineva. Mai întîi a fost în *Crezul* de la Niceea.

— Ce spune? Ce spune? au întrebat mai mulți.

— Cred într-un Dumnezeu etc, *născut, iar nu făcut*, a repetat cel din banca I. (Bărbat încă tînăr, inteligent, erudit, cu mult umor.)

— Ei, și ce-are a face? întrebă cineva.

— Are a face, pentru că domnișoara pretinde că e din scena XI. Dar, dacă e așa, e un plagiat...

— Poate fi un citat.

— Depinde de context, spuse un student.

— Și depinde mai ales cum e pronunțat, adăugă vecinul lui.

— Să ne spună cum îl pronunță! strigară studenții.

Fata își duse din nou mîinile la tîmple. Se vedea bine că era turburată. Poate de aceea în sală se făcu deodată tăcere.

— E foarte greu să vă explic, începu ea, încercînd să zîmbească, să vă spun cum îl pronunț. Pentru că ar trebui să cunoașteți, în prealabil, starea mea sufletească. Dar ca să înțelegeți starea mea sufletească, ar trebui să cunoașteți trecutul meu, originea mea socială, problemele care mă frămîntă din fragedă copilărie. Căci din copilărie m-am simțit atrasă de tot ce-mi era necunoscut. Pînă ce într-o bună zi, da, îmi aduc foarte bine aminte, nu e mult de atunci, o zi de vară, de fapt, în vara aceasta. Treceam pe stradă și am văzut că se anunța o piesă, *Adio!* Am fost profund emoționată. Am înțeles. Cineva, pe care nu-l cunoșteam, dar pe care-l așteptam, pe care-l iubeam deja, poate fără să-mi dau seama, cineva care ar fi putut juca un rol hotărîtor în viața mea, care m-ar fi putut face fericită... Ah! Mă exprim prost, nu e vorba de fericire, de ceea ce numim noi fericire, era ceva mai nobil și mult mai profund... în sfîrșit, acel cineva pe care încă nu apucasem să-l cunosc, deși îl așteptam și poate chiar îl căutam, omul acela îmi spunea, mie, o necunoscută care se oprise în fața afișului, cu ochii în lacrimi (căci titlul era tipărit cu litere enorme, care-ți făceau rău, care te sugrumau), îmi spunea: *Adio!...* Am înțeles, și am început să plîng, chiar acolo, în fața afișului. Am înțeles că nu mai e nici o speranță,

că nu-l voi mai întîlni niciodată, căci și-a luat rămas bun de la noi. A avut doar timpul să ne spună, să-mi spună, în primul rînd *mie*, să-mi spună: *Adio!* Plîngeam în fața afișului, cînd s-a apropiat de mine. L-am recunoscut imediat: era directorul. M-a întrebat dacă nu vreau să joc rolul Melaniei și mi l-a arătat pe afiș: îl juca, într-adevăr, Melania, căci așa o chema, Melania. Șovăiam. „Știu la ce te gîndești, mi-a spus directorul, dar nu e vorba de o dublură, îți propun rolul Melaniei. E un rol greu, dar plin de surprize." Șovăiam. „De felul meu sînt dansatoare, i-am spus. Mă exprim prin dans." M-a privit cu surprindere și, mi s-a părut, decepționat. „Atunci va fi greu, a adăugat. Va fi greu din cauza profesorului". Dar, evident, eu nu știam nimic. Și acum că stau și mă gîndesc, mă întreb cine știa. Dumneavoastră știați? Spuneți cinstit, știați?

În sală se făcu deodată tăcere. Dar era o tăcere grea, stingherită, aproape vinovată.

— Ce trebuia să știm? se auzi, tîrziu, o voce timidă.

— Că va fi greu din cauza profesorului.

— Nu știam, au recunoscut foarte mulți (dar aproape nimeni nu îndrăznea să-și ridice privirile).

— Evident! În afară de director, nu știa nimeni...

— Dar el, directorul, de unde știa? întrebă domnul din rîndul I.

Fata îl privi cu mirare.

— Toată lumea știe că marea lui pasiune e istoria religiilor...

În sală se făcu din nou tăcere. De data aceasta, o tăcere gravă, reculeasă.

— Nu toată istoria religiilor, continuă Melania, dar esențialul: India, bunăoară, Tibetul, Japonia. V-ați dat seama și dumneavoastră cînd ați văzut cum a interpretat el scena V: nu e un simbol, cum ar fi vrut autorul, ci, ca o realitate imediată, *hic et nunc*[1], așa cum o înțelege, bunăoară, Mahayana cînd afirmă că *nirvana* și *samsara* sînt identice...

[1] aici și acum *(lat.) (n. r.)*

— N-am văzut nimic! strigă doamna în vîrstă, ridicîndu-se brusc în picioare. Nimic! Absolut nimic! Și doar am studiat și eu Mahayana și pot să spun cînd e nirvana și cînd nu e nirvana!

— Am studiat-o și noi! strigară mai mulți studenți. Am studiat-o în original.

— Unde e directorul? continuă doamna. Să vină directorul, să stăm de vorbă cu el. Prea ne credeți ignoranți!

— Directorul? întrebă cineva din fundul sălii. În seara aceasta eu sînt directorul...

Și se îndreptă agale spre scenă.

— Dar ce-aș putea să vă explic? Și, mai ales, cînd? adăugă privindu-și ceasul. (Un cronometru de argint.) Antractul e pe sfîrșite. În trei, patru minute începem actul II și puțin timp după aceea o să vă rugăm din nou să faceți liniște. Actul II e prin excelență un act interior, dacă înțelegeți ce vreau să spun.

— Înțelegem, au răspuns foarte mulți.

— Tăceri lungi, apăsătoare, întrerupte de monologuri. Unele monologuri într-adevăr sublime, dar ce folos dacă nu le aude nimeni? *Sotto voce?...* E puțin spus. De fapt, sînt mai degrabă meditații. Și, după cum îmi atrage atenția autorul, unii eremiți, chiar dintre cei mai iluștri, în timp ce meditează, adorm. Și atunci nu mai știu nimic. Vreau să spun, nu mai știu ce se întîmplă cu ei: se reîntorc în neant, se pierd în inconștient, se întîlnesc față în față cu Dumnezeu?

Se rezemase de rampă și, rostindu-și întrebările, privea cînd într-un colț, cînd într-altul al sălii, ca și cum ar fi așteptat un răspuns. Dar nu îndrăznea nimeni să răspundă.

— Într-un anumit sens, reluă directorul, misterul e de nepătruns... Dar vă dați seama ce înseamnă asta pentru un director de scenă. Cum să *arăți* tăcerile, lungile, aridele tăceri care traversează istoria religiilor care, de fapt, alcătuiesc în bună parte istoria religiilor, ca și, de altfel, oricare altă istorie în general?

— Tăceri? Pur și simplu tăceri? întrebă cineva.

— ...Cînd nimic important nu se mai spune, continuă

directorul, cînd oamenii trăiesc cum au apucat să trăiască strămoșii strămoșilor lor, cu sute, cu mii de ani înainte, cînd nici un zeu și nici o idee nu se mai inventează și totul se repetă și *se repetă mai ales tăcînd*? Cum să prezinți o *tăcere sterilă*, cînd nimic nou nu se mai spune pentru că nimeni nu mai simte nevoia sau nu mai are timp să spună ceva nou, semnificativ, fecund?... În textul pe care mi l-a dat de curînd, profesorul sugerează acest decor: butoaie și spînzurători.

— Butoaie și ce altceva? întrebă o persoană tînără.

— Butoaie și *spîn-zu-ră-tori*. Dar mi se pare prea *direct* și totodată prea *simbolic*, dacă înțelegeți ce vreau să spun...

— Înțelegem! se auzi din mai multe locuri deodată.

— Adică: secole sau chiar milenii, nu se întîmplă nimic în lumea spiritului, nu se *creează* nimic, dar istoria continuă, oamenii beau și petrec ca să uite, iar stăpînii spînzură ca să rămînă stăpîni. E o imagine prea apăsată. Evident, teroarea istoriei e una din obsesiile profesorului. Dacă ați citit *Le Mythe de l'éternel retour*, vă aduceți aminte.

— Butoaie, repetară cîțiva, visători. Butoaie...

— Mai plicticos e că profesorul schimbă necontenit ordinea scenelor. Bunăoară, ce era alaltăieri scena III a devenit azi scena V, scena la care, după indicațiile autorului, ați participat și dumneavoastră. Evident, înțeleg și punctul lui de vedere: el e profesor și ca atare se ține la curent cu ultimele descoperiri și publicații pentru că, o recunoaște deschis, nu vrea să trădeze adevărul istoric...

— Și, cu toate acestea, izbucni din nou doamna în vîrstă, ce spune el că e Mahayana nu este Mahayana!

Directorul o privi cu mirare.

— Dar de unde știți dumneavoastră ce spune el despre Mahayana? o întrebă.

— Din ce ne-ați arătat adineauri, cînd domnișoara stătea cu mîinile legate la spate, iar un domn în vîrstă... în sfîrșit, vă aduceți toți aminte, adăugă, adresîndu-se de-a dreptul sălii.

— Ne aducem foarte bine aminte! s-au auzit de pretutindeni nenumărate voci.

— E adevărat că asta nu e Mahayana, recunoscu directorul. Scena V, fostă scena III, prezintă situația existențială, dar nu mai puțin exemplară, a Indiei postvedice; deci, cu cel puțin o mie de ani înainte de Mahayana. Cred că era foarte clar…

— Misterul Tatălui! strigă tînărul. (După voce, ca și după întregul lui comportament, se vedea bine că e un intelectual.)

— Aș spune mai degrabă misterul descoperirii spiritului, al ființei, misterul descoperirii lui *atman*. Bătrînul mîniat și cu privirile pironite în pămînt, reprezintă *lumea veche*, în cazul nostru politeismul vedic, ideologia și praxiologia sacrificiului și celelalte. E mîniat pentru că simte că istoria l-a scos din circulație. Și l-ați văzut: a dispărut după cîteva clipe; exact după cinci secunde, corespunzînd celor cinci secole care despart ultima creație vedică de prima *Upanișadă*…

Sala îl asculta înfiorată. („*Upanișadele!* s-a auzit din mai multe părți deodată. Le-am citit. Sînt sublime!…")

— Fata cu mîinile legate, Melania, reprezintă spiritul, mai precis *atman*. Spiritul care parcă s-ar deștepta dintr-un vis și își dă seama că *i se părea numai* că e legat. Cînd se deșteaptă bine, Melania – adică spiritul, *atman* – înțelege că n-a fost niciodată legată, că în fond *atman* nu poate fi niciodată „legat", adică robit, de materie…

— Dar atunci, Mahayana? întrebă doamna cu o urmă de regret în glas. Cînd începe Mahayana?

Directorul cercetă din nou cronometrul. Închise o clipă ochii ca și cum ar fi făcut repede socoteala în gînd.

— Depinde de perspectiva temporală în care ne situăm, răspunse. Pentru noi, vreau să spun actorii care participăm la mister, Mahayana a avut loc exact acum un minut și jumătate. Pentru dumneavoastră, publicul, Mahayana poate interveni oricînd, depinde de pregătirea personală a fiecăruia dintre dumneavoastră…

— Așadar, putem spera? întrebă doamna.

— Eu așa cred, o încuraja directorul.

(Dar mulți au zîmbit, sceptici. Li s-a părut că directorul nu vorbise cu toată convingerea.)

— În fond, dacă am înțeles bine... începu cineva.

Dar directorul îi făcu semn cu mîna, ca și cum ar fi vrut să mai adauge ceva. Într-adevăr, în clipa următoare începură să se audă din nou urale, de data aceasta mai timide, mai depărtate. Directorul le asculta cu o atenție încordată, clătinînd încet din cap. Curînd ecoul uralelor se stinse și directorul își privi cronometrul cu oarecare satisfacție.

— Și aceasta a fost o scenă interesantă, începu el, deși extrem de greu de jucat. Căci textul indică *în același timp*, monologuri interioare, deci meditații și urale. E adevărat, de data aceasta uralele sînt mai modeste. Și, exact cronometrate, nu trebuie să treacă de opt secunde. Mă grăbesc să adaug că, de data aceasta, nu e vorba de secole; secundele nu reprezintă secole, ci personaje istorice. Dar acum începe marea dificultate, pentru că textul fiind extrem de dens, nu poți fi niciodată sigur de care personaje istorice este vorba. Ați înțeles, cred, că mă refer la campania iconoclastă și antiiconoclastă și totodată la irupția Islamului în istorie.

— În fond, dacă am înțeles bine, se auzi din nou, avem de-a face cu o piesă inspirată din istoria religiilor.

— Nu inspirată, îl întrerupse directorul, îndreptîndu-se agale spre mijlocul sălii. Așa cum o spune, ba chiar o subliniază titlul, *Adio*, rezumă și totodată explică întreaga istorie a religiilor. Era de altfel de așteptat, căci autorul – poate e bine s-o amintesc pentru unii dintre dumneavoastră – autorul este istoric al religiilor. Și ce poate scrie un autor decît despre ce *știe* sau, mai precis despre ce *este* el, ca vocație sau ca meserie? Un poet scrie poezie, un filozof scrie despre filozofie. Despre ce vreți să scrie un profesor de istoria religiilor, mai ales cînd se ho-tărăște să scrie teatru?

— Dacă am înțeles bine, vorbi cineva din rîndul I, este ceva nou. Ceva care nu s-a mai încercat pînă acum...

— Nu s-a încercat în perspectiva în care se situează autorul, preciză directorul. După cum ați putut vedea pînă acum, autorul nu mai ține seamă de cortină. Și este ușor de înțeles de ce nu ține seamă. În concepția lui – concepție care este rezultatul studiilor lui de istoric al religiilor – cortina nu se poate lăsa decît *o singură dată*.

— Cînd murim, șopti cineva, poate mai mult pentru sine.

Dar directorul îl auzi și clătină dezamăgit din cap.

— Ah! Nu, nu, nu! exclamă. Atunci nu ne înțelegem. Nu ne înțelegem chiar deloc...

Sala începu deodată să fremete.

— Ce se întîmplă cu noi, oamenii, continuă directorul, nu poate constitui subiectul unei piese de teatru, în care e condensată, și chiar distilată, întreaga istorie a religiilor. După cum bine remarca adineauri cineva dintre dumneavoastră, avem de-a face cu ceva nou, cu ceva care nu s-a mai încercat pînă acum. Evident, datorită modului de a fi al acestei noutăți, nu ne putem da seama de ea. Înțelegeți ce vreau să spun...

Cei mai mulți clătinară din cap, unii cu oarecare gravitate.

— Refuzînd să mai utilizeze cortina, autorul o *presupune* și în același timp o *ignoră*.

Directorul își roti ochii în sală, încurajînd întrebările. Dar nimeni nu îndrăzni să-i întrerupă expunerea punîndu-i întrebări.

— Cu alte cuvinte, continuă, cortina este și nu este sau, mai precis, *există* și totodată *nu există*. Prin chiar faptul că ea există pentru dumneavoastră, spectatorii, ea încetează să existe pentru noi, actorii. Înțelegeți?

— Eu nu înțeleg! strigă doamna în vîrstă, ridicîndu-se din nou în picioare. Și nu înțeleg de ce întîrziați atît, de ce nu ne arătați Mahayana.

— V-am spus, începu directorul încurcat, depinde de pregătirea dumneavoastră personală.

— Dar eu m-am pregătit! exclamă doamna. Și cred că mai sînt și alții ca mine, adăugă, adresîndu-se sălii.

— Evident că ne-am pregătit, strigară mai mulți.

— Am impresia că ne credeți niște ignoranți, continuă doamna. Vă e teamă că textul e prea dificil pentru noi și de aceea nu ridicați cortina. Credeți că numai dumneavoastră, inițiații, actorii sînteți în stare să înțelegeți piesa.

Ultimele cuvinte au fost înecate de puternice urale. Se auzeau atît de aproape, încît cortina începu să tremure. Directorul privi încruntat cronometrul. Mai mulți spectatori se ridicară în picioare, sperînd, probabil, că vor vedea ceva.

— Cortina! Cortina! începură să strige studenții.

Dar înainte ca tumultul să se întețească, un actor apăru grăbit din stînga scenei. Era curios și, mai ales, fără gust îmbrăcat, pentru că pe deasupra costumului de epocă, pe care nu apucase să și-l scoată decît în parte, îmbrăcase, desigur în mare grabă, o pijama veche. Dar încă nu se demachiase și spectatorii l-au recunoscut cu ușurință: era Darius.

— În numele autorului, dar și în numele nostru, al actorilor, începu el, vă rugăm, vă implorăm: liniște! Ne apropiem de sfîrșitul actului II, poate cel mai important pentru mulți dintre noi, mai ales pentru cei tineri. Dacă ați ști ce sacrificii am făcut cînd ne-am hotărît să jucăm *Adio!* Mai ales cei mai tineri dintre noi. La cîte nu am renunțat! La critică, la public. Avem dreptul să vă cerem măcar atîta: liniște! Nu mai avem mult.

— Unsprezece minute, preciză directorul din mijlocul sălii.

— Pentru dumneavoastră nu e mult, continuă Darius. De cîte ori pe zi nu pierdeți unsprezece minute? Dar pentru noi sînt minute decisive, esențiale. În fond pentru asta trăim noi, actorii, mai ales actorii tineri: pentru ca să putem juca, o dată, de două ori în viață, o asemenea piesă...

O parte din sală îl ascultase cu simpatie, dar erau și cîțiva care rămăseseră neînduplecați.

— Ridicați cortina! sugeră domnul din rîndul I.

— Ridicați-o măcar pe jumătate! strigară cîțiva.

Melania și primul actor alergară repede lîngă Darius și, împreună, începură să facă semne cu mîinile. Probabil că cei mai mulți dintre spectatori n-au înțeles și în sală s-a făcut din nou liniște.

— Nu se poate! începură actorii, vorbind cînd împreună, cînd pe rînd. Nu se poate, pentru că e împotriva adevărului istoric. Pentru dumneavoastră, spectatorii, cortina *a fost lăsată înainte de a fi venit*, a fost lăsată azi după masă, pe la patru jumătate. Pentru că *acesta* e adevărul istoric. Dumneavoastră trăiți în secolul XX, exact în 1964 și *nu vă puteți întoarce înapoi în Timp*. Noi putem, pentru că sîntem actori, adică participăm la mister, retrăim, condensat, întreaga istorie a religiilor.

— Asta putem face și noi! strigară mai mulți.

— Vi se pare numai că asta puteți face și dumneavoastră! E o iluzie. Încercați să trăiți în Evul Mediu, în chip *real*, adică în concretul istoric, nu ca noi, actorii, care jucăm tocmai pentru că sîntem actori, sîntem eliberați de contextul istoric. Dar dumneavoastră nu vă puteți elibera, pentru că nu știți – sau poate nu vreți – să jucați. Dumneavoastră sînteți persoane responsabile, adică asumați în deplină conștiință momentul dumneavoastră istoric. Dumneavoastră nu puteți trăi *decît* în 1964...

— Ei, și ce-are a face? Ce-are a face? începură să se audă voci din toate părțile.

Cei trei se priviră unii pe alții, șovăind.

— Cum să le explicăm, domnule director? îl întrebă Darius. De unde să începem și cum să le explicăm? Dacă am fi mai mulți, poate ar înțelege...

— Mai aveți șase minute, îi preveni directorul. Ar trebui să vă grăbiți.

Cei trei prinseră curaj. Din dosul cortinei începură să apară, în grupuri mici, actori, actrițe, figuranți, îmbrăcați în tot felul de costume, unele oarecum extravagante. (Aveau, bunăoară, coifuri, dar și pistoale.) Melania îi privea cu căldură.

— I-ați auzit, începu ea, arătîndu-i cu brațul. Toată vara am repetat împreună uralele. Și, după fiecare repetiție, aveam toți ochii în lacrimi. Fiecare voce reprezintă ceva – un secol, un simbol, un profet. Niciodată nu s-au auzit urale mai semnificative, mai încărcate de mesaje, și totuși impecabil cronometrate. Nu judecați după ce-ați auzit dumneavoastră aici, în sală. Uralele, ca și monologurile interioare, ni se adresează nouă, actorilor.

— Bine, am înțeles asta, o întrerupse domnul din rîndul I. Dar de ce-ați lăsat cortina la patru jumătate?

— Pentru că *asta corespunde adevărului istoric!* strigă Melania, nemaiizbutind să-și ascundă exasperarea. Vi s-a spus de atîtea ori că *Adio!* este o piesă istorică, adică rezumă întreaga istorie a religiilor.

— Gîndiți-vă la Nietzsche! strigă directorul din mijlocul sălii. Cînd a proclamat el pentru întîia oară moartea lui Dumnezeu? Pe la 1808–1882. Faceți socoteala...

— Asta înseamnă? întrebă o doamnă, încă tînără, distinsă, ridicîndu-se în picioare.

— Asta înseamnă, continuă directorul, că pentru dumneavoastră, care faceți parte din elita societății occidentale moderne, Dumnezeu a murit de mai bine de optzeci de ani. În concepția autorului, cortina se lasă o singură dată, ați înțeles cînd. Nu cînd moare un om, căci nu oamenii constituie obiectul istoriei religiilor. Ci cînd moare Dumnezeu, sau un dumnezeu, cum vreți s-o luați. În orice caz, în ce privește dumnezeul dumneavoastră, moartea lui a fost deja proclamată, de aceea cortina a fost lăsată *înainte* ca dumneavoastră să fi pătruns în sală.

Doamna rămăsese în picioare, nehotărîtă, oarecum derutată.

— Atunci de ce nu ne-ați spus? întrebă.

— Aduceți-vă totuși bine aminte, șopti Melania.

Dar aproape nimeni n-a auzit-o și studenții reîncepură să strige.

— Mai tare, domnișoară! Mai tare!

Directorul își privi cronometrul și se lumină deodată la față.

— Sîntem în antract, spuse, adresîndu-se Melaniei. Poți vorbi cît de tare.

Cîteva clipe în urmă, din spatele cortinei, au mai apărut cîțiva actori. Unul din ei se apropie, obosit, istovit, de rampă.

— V-am spus, începu el. Am venit pînă aici, în fața dumneavoastră și v-am strigat *Adio!* V-am strigat chiar de trei ori.

— Dar de ce? De ce? întrebă, de data aceasta iritat, domnul din rîndul I.

— Trebuie să recunosc că acesta este singurul amănunt care nu corespunde adevărului istoric, interveni directorul. Pentru că nu avem absolut nici o dovadă că, înainte de a muri, Dumnezeu și-a luat rămas bun de la oameni. Nici unul dintre toți cei care au proclamat și demonstrat moartea lui Dumnezeu n-a pretins că l-a auzit spunîndu-i *Adio!* În fond, asta face parte din destinul civilizației occidentale, că Dumnezeu, fie că a murit de moarte bună, fie că l-am omorît noi, nu ne-a spus nimic cînd a murit, nici măcar un singur cuvînt. Ca și cum noi, oamenii, făpturile lui, nici n-am fi existat! Și poate asta explică resentimentele și amărăciunea omului occidental modern. Căci, orice s-ar spune, e trist ca cineva în care ai crezut, la care te-ai rugat, *pe care contai*, să moară fără să-ți adreseze măcar un cuvînt. Chiar dacă explicația lui Nietzsche e justă, chiar dacă *noi*, oamenii, am ucis pe Dumnezeu, e totuși trist că nu ne-a spus nimic înainte de a se despărți de noi...

— Asta e foarte adevărat, se auzi din mai multe părți.

— Dar autorul e de altă părere, reluă directorul. El crede că anumiți oameni, îndeosebi copiii, dar și cîteva femei, l-au auzit cînd le-a șoptit: *Adio!* Și cum cu acest cuvînt se încheie istoria religiilor, cel puțin pentru noi, aici, în Occident, *Adio!* a devenit și titlul piesei. Piesă în care, vă repet, e rezumată întreaga istorie a religiilor...

— Dar, atunci, uralele, și monologurile interioare, și butoaiele? întrebă tînărul care menționase misterul Tatălui.

— Ah, făcu directorul, ridicînd din umeri, asta e cu totul altceva! Astea s-au petrecut demult și, deci, le putem juca noi, actorii, între noi, pentru că noi sîntem liberi să trăim – adică să jucăm – în orice secol, în orice epocă istorică. Iar pentru noi, lucrurile acestea sînt extraordinar de importante dar, evident, noi jucăm, deci ne putem permite să credem cu adevărat, să ne rugăm, să blestemăm...

— Dar Mahayana? întrebă, sfios, doamna în vîrstă.

— V-am spus! Depinde de pregătirea dumneavoastră personală. Dar asta n-are nimic de-a face cu moartea lui Dumnezeu, fapt istoric, bine documentat. Și n-are nimic de-a face cu misterul dispariției lui fără să ne spună rămas bun sau, acceptînd ipoteza autorului, spunînd *Adio!* doar cîtorva copii, cîtorva femei...

— Dar de ce *de trei ori*? întrebă o doamnă. De ce-a spus de trei ori *Adio*?!

— Da ce de trei ori? repetă directorul, încurcat. De ce de trei ori? Nu m-am gîndit niciodată la asta.

— Și totuși pare a fi important, stărui doamna.

— E un număr simbolic, vorbi cineva. E deci foarte important.

— Probabil că cifra trei e cheia de boltă a piesei...

— Este în orice caz o cheie...

— E curios că nu m-am gîndit, recunoscu directorul. S-a gîndit cineva dintre voi? se adresă el actorilor și figuranților.

Clătinară toți din cap; se vedea bine că erau și ei încurcați.

— Și totuși e important, e chiar foarte important, repetară cîțiva studenți.

— Tot misterul teologiei trinitare la asta se reduce, la înțelegerea simbolică, teologică și sacramentală a numărului trei...

— Acum, că vă ascult vorbind, începu directorul, îmi dau și eu seama că, într-adevăr, e foarte important. Dar nu m-am gîndit

niciodată la asta. Să-l întrebăm pe autor, adăugă el, întorcîndu-se brusc către mine.

De cîteva minute mă așteptam la asta și nu-mi mai găseam locul pe scaun. Dacă aș fi bănuit că se va ajunge aici, aș fi plecat cu zece minute mai devreme, îndată ce venise vorba despre moartea lui Dumnezeu. (S-ar fi crezut că părăsesc sala în semn de protest.)

— De ce de trei ori, domnule profesor? mă întrebă directorul zîmbind.

Se vedea bine că era și el curios, că-l interesa problema.

— Ah!, începui, încurcat. E greu de spus...

— Mai tare! strigară din mai multe părți deodată.

— Ar fi bine dacă v-ați ridica în picioare, sugeră directorul. Și puteți vorbi oricît; avem timp. Sîntem în antract.

Auzeam ca prin vis: „Ce spune? Ce spune?"

— E greu de spus, am repetat, ridicîndu-mă în picioare și privind încurcat către actorii adunați în fața cortinei. (Din fericire, îi cunoșteam pe toți.)

— Evident că e greu, mă întrerupse domnul din rîndul I. (Se ridicase și el în picioare.) E greu, pentru că e simbolic. Dar de la un specialist ca dumneavoastră...

— Evident, încercai eu din nou, e simbolic. Dar de data aceasta, cum să vă spun? De data aceasta, recunosc, n-am plecat de la o idee precisă, de la un simbol precis, vreau să spun. M-am gîndit, *în general*, m-am gîndit că dacă eu, bunăoară, aș vrea să-mi iau rămas bun de la cineva, aș repeta de mai multe ori cuvîntul *Adio!* i-aș spune *Adio!*

Mă oprii, încercînd să zîmbesc.

— Dar acum ați spus numai de două ori *Adio!* observă unul din vecinii mei.

— Numai de două ori? am exclamat surprins. Atunci am greșit. Dacă eu aș vrea să-mi iau rămas bun de la cineva, aș repeta *Adio!* de cel puțin trei ori.

— Dar nu se pune așa problema, mă întrerupse din nou domnul din rîndul I. Nu discutăm ce-ați face dumneavoastră, ci ce-a făcut Dumnezeu – sau reprezentantul lui Dumnezeu – în piesa dumneavoastră. De ce-a spus el de trei ori *Adio*?!

— E desigur un simbol, auzii din mai multe părți.

— E un simbol, repetai.

— Asta știm și noi. Dar ce simbolizează? Cum trebuie interpretat?

Căutam cu deznădejde o interpretare. Dar nu mă puteam opri să nu ascult șoaptele din jurul meu.

— E partea cea mai interesantă, și nici măcar nu știe ce simbolizează...

— De fapt, era singura parte originală...

— Dar dacă n-o înțelege nici el...

— *Cum trebuie interpretat?* auzii grupul de studenți din fund. (Se ridicaseră și ei în picioare.)

M-am apropiat de director.

— Știam eu bine de ce nu voiam să scriu teatru, i-am șoptit. Eu sînt timid, nu știu să vorbesc în public. Publicul mă intimidează. Publicul savant, mai ales, publicul din zilele noastre cunoaște atîtea lucruri, studiază, meditează. Simbolurile, sensurile profunde... Știam de ce nu voiam să scriu piesa asta...

Directorul mă privea zîmbind.

— Dacă nu vrei, n-o scrie...

Am răsuflat ușurat.

— Atunci n-o mai scriu, i-am spus.

Continua să zîmbească, dar îl ghiceam: era și el dezamăgit

1969

PE STRADA MÎNTULEASA

CAPITOLUL I

De cîteva minute, bătrînul se plimba prin fața casei neîndrăznind să intre. Era o clădire cu multe etaje, sobră aproape severă, așa cum se clădea pe la începutul secolului. Pe trotuar, castanii păstrau încă oarecare umbră dar strada era încinsă; soarele lovea din plin, cu puterea nămiezii de vară. Bătrînul își scoase batista și și-o înfășură în jurul gîtului. Era un bărbat destul de înalt și foarte slab, cu o figură prelungă, osoasă, ștearsă, cu ochii cenușii, fără expresie; mustața, crescută neîngrijit, era aproape albă, ușor îngălbenită de tutun. Avea o pălărie veche de paie și era îmbrăcat în haine de vară, decolorate, foarte largi, parcă n-ar fi fost ale lui.

Văzu pe ofițer apropiindu-se de el și-l întîmpină de departe, scoțîndu-și pălăria.

— Îmi puteți spune cît e ceasul? întrebă el extrem de politicos.

— Două, răspunse ofițerul fără să se uite la ceas.

— Vă foarte mulțumesc, făcu bătrînul clătinînd de mai multe ori din cap, și zîmbi.

Apoi se îndreptă hotărît spre poartă. Cînd puse mîna pe clanță, auzi pe ofițer în spatele lui:

— Trebuie să apăsați întîi pe buton.

Întoarse speriat capul.

— Și eu stau tot aici, spuse ofițerul întinzînd mîna și apăsînd pe buton. Pe cine căutați? îl întrebă el cîteva clipe în urmă fără să-l privească.

— Pe domnul maior de la M. A. I., Borza.

— Nu știu dacă e acasă. La ora asta e de obicei la serviciu.

Vorbea cu un glas neutru, privind doar înaintea lui. Poarta se deschise și ofițerul îl lăsă să intre, dar tot fără să-l privească. Din penumbra *hall*-ului răsări un portar și-l salută.

— Dumnealui caută pe tovarășul maior, spuse ofițerul și trecu înainte, spre ascensor.

— Nu știu dacă e acasă, spuse portarul. Mai bine treceți pe la comisariat.

— Am întîlnire cu dumnealui, spuse bătrînul. Vin din partea familiei. Mai bine zis, pentru dumnealui, domnul maior, *sînt* o parte a familiei, adăugă cu înțeles. Sînt partea cea mai prețioasă: copilăria...

Portarul îl privea nedumerit, clătinînd din cap.

— Încercați, spuse în cele din urmă. E la etajul IV. Dac-o fi acasă, adăugă repede.

Bătrînul își așeză pălăria la subțioară și se îndreptă spre scări.

— Așteptați o clipă și puteți lua ascensorul, îi strigă portarul din urmă.

Bătrînul se întoarse spre el și se înclină de mai multe ori, cu respect.

— Vă foarte mulțumesc, spuse. Nu prea suport ascensorul. Prefer să urc scările. Mai ales cînd intru pentru întîia oară într-o casă, îmi place să urc scările, adăugă melancolic.

Începu să urce tacticos, fără grabă, ținîndu-se cu mîna dreaptă de balustradă și păstrînd pălăria sub brațul stîng. Cînd ajunse în dreptul primului etaj, se opri și se rezemă de perete, făcîndu-și vînt cu pălăria.

Auzi glasuri de copii, apoi ușa se deschise brusc și o femeie fără vîrstă ieși grăbită cu o sticlă goală de bere în mînă. Zîmbea, dar cînd dădu cu ochii de el, figura i se împietri deodată.

— Pe cine căutați? întrebă.

— Mă odihneam o clipă, făcu bătrînul înclinîndu-se de mai multe ori politicos. Urc la etajul IV, la domnul maior de la M. A. I. Borza, îl cunoașteți?

— Întrebați jos la intrare, vorbi femeia repede, învîrtind în neștire sticla de bere între degete. E portarul acolo, vă puteți informa.

Apoi dădu să coboare pe scări, dar se răzgîndi și se reîntoarse.

Sună de mai multe ori, scurt, nervos, și glasurile de copii se auziră din nou; apoi, cîteva clipe în urmă, ușa se deschise și cineva, pe care bătrînul nu avu timp să-l vadă, voi să scoată capul afară, dar femeia îl împinse, dispărînd repede și ea. Bătrînul zîmbi încurcat și, reașezîndu-și pălăria sub braț, porni mai departe. În dreptul etajului II, îl aștepta ofițerul.

— Ziceai că-l cauți pe maior, îi șopti. De ce n-ai luat ascensorul?

— Nu suport, răspunse intimidat bătrînul. Mai ales în timpul verii, pe călduri, mi se urcă la cap. Nu suport.

— Dar ce căutai atunci la etajul I? îl întrebă tot în șoaptă ofițerul. Cunoști vreo persoană la etajul I?

— Nu, nu cunosc pe nimeni. Mă oprisem doar să răsuflu. Și tocmai atunci a ieșit o doamnă și m-a întrebat...

— Ce te-a întrebat? îl întrerupse ofițerul, aplecînd capul spre el.

— Nu m-a întrebat nimica propriu-zis, m-a întrebat doar pe cine caut. Ei i-am răspuns...

— Am înțeles, îl întrerupse scurt ofițerul.

Apoi, după ce-și zvîrli privirile spre etajul de sus, se apropie mai mult de bătrîn.

— Cunoști bine pe maior? îl întrebă în șoaptă.

— Îl cunosc de cînd era de-o șchioapă, făcu bătrînul zîmbind și arătă cu palma. Pot spune că fac parte din familie, poate chiar mai mult decît din familie...

— Aha, făcu ofițerul, vasăzică îl cunoști bine. De-aia i-ai aflat adresa, că de-abia s-a mutat aici. De altfel, îl cunosc și eu bine, adăugă, am lucrat împreună. E un om solid, de încredere.

Se auzi zgomotul ascensorului și ofițerul rămase o clipă încurcat, apoi, fără să mai adauge ceva, fără să salute, deschise ușa de la apartamentul din față și intră. Bătrînul se rezemă de perete și reîncepu să-și facă vînt cu pălăria. Ascensorul trecu lin pe lîngă el. Zări, în treacăt, o figură palidă, cu doi ochi mari vineți, care-l priviră pătrunzător. Mai așteptă cîteva clipe, apoi se hotărî și începu să urce.

Ascensorul se oprise la etajul III și tînărul pe care-l zărise îl aștepta, ținînd ușa ascensorului deschisă.

— Intrați, îi spuse. Eu rămîn aici.

— Vă foarte mulțumesc, începu bătrînul. N-am luat ascensorul pentru că nu prea îl suport. Prefer să urc cu piciorul, încet, ca la munte, adăugă zîmbind.

— O să vă fie greu, încă trei etaje, spuse tînărul.

Avea o față neobișnuit de palidă.

— Din fericire, începu bătrînul făcîndu-și vînt cu pălăria, pot spune că am ajuns.

— Veniți la tovarășul inginer? se miră celălalt, arătînd cu mîna spre ușa din față. Nu cred c-o să-l găsiți acasă. V-ați anunțat jos, la portar? întrebă repede, scăzînd brusc tonul.

Bătrînul clătină de mai multe ori din cap și zîmbi încurcat.

— M-am exprimat greșit... Ar fi trebuit să spun: aproape am ajuns. Mă duceam la etajul IV.

Tînărul clipi des și-și scoase repede batista. Începu să-și șteargă nervos mîinile.

— La tovarășul maior? Numai de-o fi acasă. De obicei ia masa la serviciu. Îl cunoașteți bine? întrebă privindu-l adînc în ochi. Nu v-am mai văzut pe aici...

— De-abia s-a mutat, făcu bătrînul, îl cunosc de cînd era de-o șchioapă.

Tînărul rămase o clipă nehotărît, continuînd să-și frămînte batista între degete. Apoi apăsă pe butonul ascensorului și-l trimise jos.

— Îi cunoașteți și familia? întrebă el în șoaptă, după ce privi de cîteva ori spre etajele superioare.

— Pot spune că fac parte din familie, începu bătrînul.

— Atunci, sînteți din provincie, îl întrerupse tînărul. Familia lui e din provincie. Cunosc pe fratele lui de la „Parafina". E un element excepțional. Un vechi luptător, îl cunosc foarte bine.

Voia, fără îndoială, să mai adauge ceva, căci se apropiase de bătrîn cu un zîmbet misterios, dar auzi pași pe scări și se trase repede spre ușă, întoarse spatele și începu să-și caute nervos cheia.

— Îmi pare bine că v-am cunoscut, spuse bătrînul înclinîndu-se și porni mai departe, cu mîna pe balustradă.

Pe scări întîlni o pereche și o salută. Femeia avea părul tuns scurt, era îmbăcată într-un fel de uniformă și purta o insignă. Bărbatul, mult mai tînăr ca ea, călca stînjenit ferindu-se parcă s-o privească. Dar după ce trecură, se opriră amîndoi și întoarseră capetele, să vadă ce va face. Bătrînul se opri în fața ușii, își scoase batista și-și șterse fața, apoi își netezi reverurile hainei cu dosul palmei. Părea că era gata să sune, cînd se răzgîndi și o porni înapoi pe scări, cu pas neobișnuit de sprinten. Se opri cîteva trepte în fața perechii care rămăsese surprinsă, lîngă perete, și se înclină politicos.

— Dacă nu v-aș supăra, îmi puteți spune cît e ceasul? întrebă el adresîndu-se femeii.

— Două, două și cinci, răspunse ea.

— Mulțumesc, și toate scuzele mele. Am întîlnire pe la două.

Apoi urcă repede, grăbit, scările și sună prelung. Îi deschise o femeie tînără, puternic și nepriceput fardată.

— Sărut mîinile, coniță, făcu bătrînul înclinîndu-se. Sper că n-am venit nici prea devreme, nici prea tîrziu. Mi-am zis: două și cinci e tocmai ora potrivită.

— E la masă, spuse femeia zîmbind, dezvăluindu-și cîțiva dinți de aur. Vă aștepta pe la două și-un sfert, două jumătate...

— Atunci aștept, aștept, făcu bătrînul, dînd să se retragă.

— Nu, intrați, că e mai răcoare aici. E apartament boieresc, adăugă zîmbind.

— Cunosc, cunosc, făcu bătrînul. De-abia s-a mutat.

— Cel dinainte, din Calea Rahovei, era prea departe de serviciu. Și nu făcea de el, maior la M. A. I. și tot cu misiuni importante. Era prea mic. N-avea pian, n-avea radio.

— Cunosc, cunosc, repetă bătrînul foarte bine dispus dintr-o dată. Iar pe el îl cunosc de cînd era atîtica și scoborî mult palma deasupra covorului.

Femeia începu să rîdă.

— Poftiți în salon, spuse, conducîndu-l într-o încăpere spațioasă, sobru și elegant mobilată. Am să-i spun c-ați venit.

Bătrînul se așeză zîmbind pe canapea și începu să-și mîngîie fericit genunchii cu palmele. Dar, cîteva clipe în urmă, femeia reapăru și-i făcu semn să se ridice.

— Spune să poftiți în birou, că vine și dumnealui acușica.

Îl conduse în odaia alăturată și-i arătă un fotoliu mare, de piele, din fața bibliotecii. Bătrînul mulțumi din nou și se așeză, reîncepînd să-și mîngîie genunchii. La răstimpuri își apropia capul de rafturi și citea titlurile. Auzi ușa deschizîndu-se și se ridică emoționat. Din prag îl privea un bărbat oacheș, voinic, aproape gras, cu obrajii purpurii, cu părul negru, cu sprîncenele groase și apropiate și cu ochii foarte mici, oțeliți, ascunși între pleoapele umflate, vinete, pătate. Era în cămașă și bretele, cu mînecile suflecate. Intrase rîzînd, cu șervetul prins încă de cămașă, dar dînd cu ochii de bătrîn, se întunecă deodată.

— Ce-i cu dumneata? întrebă cu un glas aspru, răgușit. Pe unde ai intrat?

— Nu mă mai cunoști? se miră bătrînul, încercînd să zîmbească. Eu te țin minte de cînd erai de-o șchioapă, și întinse palma înaintea lui, coborînd-o cît putu mai mult deasupra covorului.

— Cum de-ai intrat? întrebă maiorul, apucînd un capăt al șervetului și începînd să se șteargă pe gură și pe obraz. Cum ți-a dat drumul portarul?

— Mi-am spus că pe la două, două și-un sfert te găsesc sigur acasă, începu bătrînul, continuînd să zîmbească.

— Dar cine ești dumneata? întrebă maiorul.

— Vasăzică, nu mai mă recunoști, făcu bătrînul clătinînd din cap cu melancolie. E drept, au trecut peste treizeci de ani de-atunci, dar eu te-am ținut minte. Și, cînd am aflat că te-ai mutat aici, mi-am spus: ce-ar fi să-i fac o vizită, să văd dacă mă mai recunoaște?

— Dar cine ești dumneata, domnule?! izbucni maiorul și făcu, amenințător, un pas spre el.

— Pe strada Mîntuleasa, începu bătrînul clătinînd din cap, nu era o școală pe strada Mîntuleasa, cu castani în curte și în fund o grădină, cu zarzări și vișini?... Nu se poate să fi uitat asta. E aici, la doi pași de dumneata, făcu întinzînd capul spre fereastră. Parcă te văd și-acum: aveai un costum de marinar și transpirai, grozav ce transpirai...

Maiorul ieși repede, trîntind ușa în urma lui.

— Aneto! strigă trecînd cu pași mari prin salon. Aneto!

Femeia apăru într-o clipă.

— Tu l-ai introdus pe individul ăsta în birou? o întrebă coborînd glasul. Nu ți-am spus să nu primești pe nimeni, să-i trimiți pe toți la minister? Nu ți-am spus că aștept un inspector, pe la două și-un sfert, două jumătate?

— Păi credeam că ăsta era, dacă l-a lăsat portarul. Și parcă mi-a spus ceva, că te cunoaște bine, că ar fi fost și el inspector.

Maiorul traversă din nou, cu pași mari, salonul și intră în birou.

— Vasăzică, te-ai introdus prin fraudă! făcu micșorîndu-și ochii. Ai spus nevesti-mii că ești inspector!

— N-am spus, se apără cu demnitate bătrînul. Dar aș fi putut spune, pentru că sînt inspector. La pensie, dar se poate spune că tot inspector am rămas...

— Dar cine ești dumneata, domnule? izbucni din nou

maiorul, smulgîndu-și șervetul de la gît și începînd să se joace cu el în mînă, frămîntîndu-l și strîngîndu-l ca pe o curea.

— Tot nu-ți aduci aminte? Strada Mîntuleasa? Cînd îți făceai școala primară pe strada Mîntuleasa, și în recreații te cățărai în vișini și, odată, ți-ai spart capul căzînd, și te-a luat în brațe directorul școlii, și te-a dus în cancelarie, și te-a pansat? Și a doua zi era serbarea de Zece Mai, și erai foarte mîndru că veniseși cu capul bandajat? Și te-a întrebat directorul: „Cum îți mai merge capul, mă, Borza?" Și dumneata ai răspuns: „Mi-e teamă de poezii, domnule director, că nu-ți plăcea deloc memorizarea, adăugă bătrînul zîmbind. Mi-e teamă, că n-o să le mai pot învăța pe dinafară." Ei bine, directorul, eu sînt. Învățătorul Fărîmă, Zaharia Fărîmă, cincisprezece ani directorul școlii Mîntuleasa și apoi inspector școlar clasa a II-a pînă am ieșit la pensie... Tot nu-ți aduci aminte?!

Maiorul îl ascultase atent, încruntîndu-se.

— Dumneata îți bați joc de mine, începu el șuierînd cuvintele printre dinți. Dacă n-ai fi om bătrîn, te-aș aresta pe loc. Te-ai introdus în casa mea spunînd că ești inspector...

— N-am spus asta.

— Nu mă întrerupe cînd îți vorbesc eu! făcu maiorul înaintînd amenințător spre el. Te-ai introdus în casa mea prin fraudă. Dar trebuie să fi avut dumneata vreun scop. Acum, spune repede, pînă nu mă supăr, spune: de ce-ai venit? Cu ce scop?

Bătrînul își trecu o mînă tremurîndă pe față și, fără voia lui, suspină.

— Vă rog să nu vă supărați, începu el cu glasul scăzut. N-am voit să vă supăr. Poate e la mijloc vreo confuzie și atunci îmi fac toate scuzele. Dar nu sînteți dumneavoastră domnul maior de la M. A. I. Vasile I. Borza?

— Eu sînt ăla. Nu *domnul*, ci *tovarășul* maior Borza I. Vasile. Ce-i cu el? Ce te interesează pe dumneata?

— Atunci, mă scuzați, dar ați învățat la mine la școală pe strada Mîntuleasa. Vă pot spune și anii: între 1912 și 1915. Vedeți că, deși au trecut mai bine de treizeci de ani, eu tot îmi aduc aminte.

Din fiecare clasă, mă legam de cîțiva băieți, nu întotdeauna premianții, adăugă zîmbind, dar băieții pe care-i simțeam că au ceva deosebit. Și apoi îi urmăream cît puteam, prin liceu, pe la universitate... E adevărat, dumneavoastră v-am pierdut urma, dar a venit războiul din 1916 și asta explică multe. Am uitat că ați fost plecat în provincie...

Maiorul îl ascultase atent, întorcînd din cînd în cînd capul spre odaia alăturată.

— Ascultă, domnule director, începu el cu un ton mai puțin agresiv, dar tot atît de aspru. Eu nu sînt ăla pe care-l crezi dumneata, cu liceu și universitate. Eu sînt din popor, am fost persecutat în viață, n-am avut timp și bani și privilegii să umblu prin școli înalte...

— Vă vorbeam de școala primară din Mîntuleasa.

— Ți-am spus să nu mă întrerupi cînd îți vorbesc! făcu maiorul privindu-l adînc în ochi. Chestiile astea cu titluri și școli înalte, cunoaștem noi povestea! Dar s-au dus timpurile alea, de privilegii, diplome și baliverne! Am îngropat regimul dumneavoastră, adăugă, întorcînd încă o dată capul spre odaia alăturată. Regim de exploatatori! strigă ridicînd deodată glasul. Acum își spune cuvîntul poporul muncitor! Bagă-ți asta în cap cît mai e timp. M-ai înțeles?

— Am înțeles, făcu bătrînul înclinînd din cap. Vă rog să mă iertați. A fost o confuzie, a fost fără voia mea...

Maiorul îl privi lung, apoi zîmbi.

— Sper c-a fost o confuzie, că altminteri o pățeai rău de tot. Și acuma, zi bogdaproste că nu m-am supărat, și șterge-o!

Întinse brusc o mînă scurtă spre ușă.

— Vă salut, făcu Fărîmă, vă salut cu respect. Vă rog încă o dată să mă iertați...

Ieși de-a-ndăratelea și traversă grăbit, speriat, salonul. Borza începu să rîdă, dintr-o dată bine dispus.

— Aneto! strigă el din prag. Fă-ne repede cafeaua!

Apoi se apropie de cealaltă ușă și o deschise.

— Ce zici, Dumitrescule, de drăcovenia asta?

Din sufragerie apăru un bărbat încă tînăr, cu părul castaniu, lins pe cap, cu o mustață tunsă mărunt, cu gura mică și buzele surprinzător de subțiri, dînd aproape impresia că n-are buze. Avea pleoapele palide și ochii gălbui și figura îi era pămîntie, bolnăvicioasă.

— Cam suspect, făcu Dumitrescu zîmbind în silă. Mi se pare cam suspect...

Borza se schimbă deodată la față.

— Așa mi se pare și mie, spuse. Pretindea că m-a confundat, dar poți să-l crezi?

— Chestia cu confuzia de nume mi se pare cusută cu ață albă. Să fie doi Borza I. Vasile și cam de aceeași vîrstă, și în același oraș, nu-mi prea vine să cred. Ăsta știe ceva, adăugă zîmbind. Ăsta urmărește ceva. Vezi că-ți cunoștea adresa, deși de-abia te-ai mutat.

— Îl arestez! izbucni Borza. Îl arestez pe loc!

— Stai, nu te pripi, făcu Dumitrescu îndreptîndu-se spre fereastră. Dacă urmărește ceva, e mai bine să-l urmărim noi întîi.

Trase perdeaua și privi în stradă.

— N-a coborît încă, spuse. Mi se pare foarte suspect, adăugă, continuînd să privească în stradă. Dar, în fond, poate că chestia e mai complicată. Poate că nu te confundă și d-aia urmărește ceva, că știe cine ești. Poate o fi avînd dreptate. Oi fi învățat la el la școală, pe strada Mîntuleasa.

— Fii serios, domnule! se încruntă Borza. Mă știe toată lumea că sînt din popor, că n-am mers la școală...

— Borza, făcu Dumitrescu fără să se întoarcă, nu e nici o rușine dacă ai făcut școala primară pe strada Mîntuleasa. Școala primară se mai putea face de oamenii săraci și cinstiți și sub regimul trecut.

— Dar dacă-ți spun că n-am fost la școală în strada Mîntuleasa?! izbucni Borza. Nici măcar nu știu unde e.

— E aici, lîngă dumneata, spuse Dumitrescu lipindu-și fruntea de geam.

— O fi, dar eu îți spun și-ți repet că n-o cunosc. Eu am copilărit în Tei. Tata era căruțaș... Dar ce se întîmplă de nu mai sosește cafeaua aia? șuieră mîniat printre dinți și dădu să iasă din odaie. Că acu vine inspectorul și vreau să bem cafeaua în liniște.

— A coborît în stradă, spuse Dumitrescu deschizînd fereastra și plecîndu-și capul. Ar trebui să telefonezi jos să-i ia urma... Nu te pripi, adăugă întorcîndu-se și privind lung spre Borza. Ăsta știe ceva, urmărește ceva. Fii cu băgare de seamă.

CAPITOLUL II

În zorii zilei următoare, Fărîmă fu trezit de un agent al Securității.

— Veniți cu noi pentru niște informații, îi spuse. Nu luați nimic cu dumneavoastră. N-o să stați mult.

În curte mai erau cîțiva agenți, iar în fața casei îi aștepta o mașină. Urcară fără să scoată un cuvînt. Fărîmă începu deodată să tremure.

— Zi de vară, spuse el tîrziu, și încercă să zîmbească.

Mașina se opri în fața Securității. Îl conduseră prin cîteva coridoare lungi, apoi îl urcară într-un ascensor spațios și murdar, în care se transportau materiale la ultimul etaj, încă în lucru. Fărîmă nu-și dădu seama la al cîtelea etaj s-au oprit. Au ieșit pe ușa din partea opusă și au pornit pe un coridor întunecat, cu cîteva becuri slabe atîrnînd din loc în loc de tavan. Au coborît apoi cîteva scări și au pătruns într-un alt coridor, care parcă n-ar fi făcut parte din aceeași clădire; avea ferestre mari și curate și parchet nou și lucios, iar pereții erau proaspăt vopsiți în alb. În fața uneia din numeroasele uși, unul din agenți îi făcu semn să se oprească și intră singur. Reveni după cîtva timp, însoțit de un funcționar încovoiat din umeri, purtînd un teanc de dosare sub braț. Au pornit din nou, ocolind tot coridorul, care parcă trasa un lung semicerc, apoi s-au oprit în fața unui alt ascensor și au coborît. Fărîmă ar fi voit să numere etajele, dar așa cum se afla încadrat între doi agenți și în spatele funcționarului cu dosare, nu-și putea da seama de nimic. Cînd au ieșit, i-a întîmpinat un grup întreg, care aștepta să le ia locul în ascensor. Cu coada ochiului, Fărîmă zări uniforma

cîtorva agenți ai Securității, amestecați printre funcționarii civili care purtau dosare sub braț. De data aceasta n-au mai mers mult. Funcționarul cu dosar se opri în fața primei uși pe dreapta și intră fără să bată. Puțin timp în urmă, ieși un tînăr cu ochelari, cu aer de intelectual, și făcu semn unuia din agenți să-l urmeze. Curînd după aceea ușa se deschise din nou și apăru funcționarul care purtase dosarul. îl privi pătrunzător în ochi și-l întrebă:

— Dumneata spuneai că ești Fărîmă Zaharia, fost director al Școlii primare numărul 17, din strada Mîntuleasa?

— Da, răspunse solemn Fărîmă. Am fost și inspector școlar clasa a II-a, adăugă, încercînd să-și dreagă glasul.

Funcționarul îl mai privi o dată, încruntîndu-se ușor, și exclamă, mai mult pentru sine:

— Curios!

Apoi dispăru din nou. Nu reveni decît după mult timp, cînd Fărîmă simțea că încep să-l doară genunchii și se rezema cînd într-un picior, cînd în celălalt.

— Poftește înăuntru, spuse funcționarul.

Era un fel de cameră de așteptare, cu cîteva bănci lipite de pereți, o singură fereastră și mai multe uși. Funcționarul se îndreptă către cea de lîngă fereastră și-i spuse fără să se întoarcă:

— Vino cu mine.

Au intrat într-un birou cu o singură masă, pe care se aflau mai multe telefoane. Răsturnat pe speteaza scaunului, jucîndu-se cu un creion în mînă, îl aștepta Dumitrescu.

— De cînd îl cunoști pe tovarășul Borza?

— De cînd era atîtica, făcu Fărîmă zîmbind și întinse palma deasupra covorului. L-am avut elev la școala mea.

— Da' de unde știi că era el?

Fărîmă începu să rîdă, clătinînd melancolic din cap.

— Vedeți, că tocmai aici se încurcă lucrurile. Pînă ieri pe la amiază, puteam să jur că era dînsul, domnul maior Vasile I. Borza. Dar am fost pe la dumnealui și dumnealui spune că nu-și aduce aminte...

— Dar ce căutai la tovarășul maior Borza? Cum de i-ai aflat adresa?

— Să vedeți cum a fost, începu Fărîmă, pregătindu-se parcă pentru o lungă povestire. Mai acum cîteva săptămîni, prin iunie, mă plimbam o dată pe bulevard, că eu tot pe-acolo îmi place să mă plimb, pe lîngă școală. Mă plimb de la statuia Pache Protopopescu, pe bulevard, și mă întorc prin Mîntuleasa. Mă odihneam pe o bancă și am văzut un camion că se oprește în dreptul numărului 138, chiar în fața mea. S-au coborît cîțiva tineri, cîțiva milițieni, și au început să descarce. Și apoi a venit cineva din casă și le-a strigat să încarce la loc. Le-a strigat: „La etajul IV vine tovarășul maior Vasile Borza". Și atunci mi-am adus deodată aminte de el, de cînd era mic: Borza I. Vasile. Și mi-am adus aminte de întîmplarea lui cu băiatul rabinului...

— Ce întîmplare? îl întrerupse Dumitrescu.

— Ah, asta e o poveste lungă. O poveste lungă și ciudată. Pot spune chiar misterioasă. Au scris ceva ziarele pe atunci, dar nu cred că i-a dat cineva de rost. Pot spune că a rămas un mister.

— Ce fel de întîmplare? insistă Dumitrescu. De ce crezi că a rămas un mister?

— A rămas mister, pentru că nu i-a dat nimeni de rost, începu Fărîmă, parcă înviorat dintr-o dată. Dar ca să înțelegeți, trebuie să știți că Borza n-a fost de la început acolo în pivniță, cu băiatul rabinului. Darvari și ceilalți patru, ăsta pot spune că era în miezul lucrurilor. Băiatul ăsta avea un spirit foarte inventiv. L-am urmărit pînă tîrziu în viață, pînă a dispărut cu avionul lui, între Insula Șerpilor și Odessa, a dispărut fără urmă. Darvari ăsta, de care vă vorbesc, a descoperit că un prieten de-al lui, Aldea, de la altă școală, de pe Calea Moșilor, cunoscuse cu un an mai înainte, la Tekirghiol, un băiat de tătar care-și cîștiga viața intrînd din vilă în vilă și exterminînd muștele. Da, pot spune că ăsta e cuvîntul potrivit: le extermina. Dacă nu l-aș fi văzut, n-aș fi crezut. Pentru că trebuie să vă spun că în anul următor am fost și eu la Tekirghiol și l-am cunoscut. Puiul ăsta de tătar era extraordinar.

Parcă-l văd și-acum: un băiat frumos, ras în cap, focos, cu ochii ca două mărgele de oțel. Parcă-l aud: „Aveți muște multe în casă? Vorbea perfect românește, că făcuse școala la Constanța, dar vorbea cu accent tătărăsc. Aveți muște în casă?” întreba. Bătea întîi la ușă, ca să atragă atenția, și apoi întreba, de pe coridor, fără să intre: „Aveți muște multe?” Așa întreba, cu un ton puțintel ironic, parcă ar fi vrut să le cumpere, dar așa, pe nimica toată, chilipir. Să vă spun ce mi s-a întîmplat mie. Auzisem de el, dar nu-l văzusem încă. Îl așteptam. Vila în care găsisem eu cameră în vara aceea era tocmai pe deal, era ultima vilă din sat. Vila „Cornelia”, așa-i spunea. De aceea tătarul a ajuns mai tîrziu la noi. Dar tot a ajuns, că asta îi era meseria, așa își cîștiga el viața, exterminînd muștele. Era după-masă pe la două. Dormeam. Și deodată ce-l aud bătînd în ușă: „Aveți muște?” întrebă. Am sărit din pat, că eram dornic să-l cunosc. Aveam și eu muște, ca toată lumea în Tekirghiol, dar mai mult mă interesa să-l cunosc pe el. „Am destule, i-am răspuns, ce vrei să faci cu ele?” „Le gonesc și una nu mai vine timp de-o săptămînă. Dacă mai vine una, nu-mi dați nici un ban.” „Cîte parale?” l-am întrebat. „Un leu. O băncuță acuma și cealaltă după o săptămînă. Dacă-mi arătați o singură muscă la dumneavoastră în odaie vă dau băncuța înapoi.” „Sîntem înțeleși, i-am spus. Să te văd!” Și acum, să mă iertați, dar dacă nu vă supărați, am să vă fac o rugăminte, adăugă Fărîmă cu un alt glas.

— Spune, îl încurajă Dumitrescu.

— V-aș ruga să-mi dați voie să mă odihnesc o clipă pe scaun. Cad de oboseală. Sufăr de un fel de reumatisme.

— Stai jos, făcu Dumitrescu arătîndu-i cu capul un scaun.

Fărîmă se înclină și se așeză, răsuflînd adînc.

— Vă foarte mulțumesc, spuse. Eu v-am văzut de la început că aveți inimă bună. Semănați cu un bun prieten al meu, unul Dorobanțu.

— Lasă astea, îl întrerupse Dumitrescu. Te-am întrebat ce căutai la tovarășul maior Borza. Ai luat-o cam pe departe, dar tot nu mi-ai răspuns.

— Să vedeți, că tocmai asta voiam să vă spun. Eram acolo pe bancă, în dreptul *numărului* 138, și mi-am adus aminte de el, de cînd era școlar la mine, în Mîntuleasa. Și mi-am spus: Am să mă duc să-l văd. A ajuns bine acum, e maior. O să mai stăm de vorbă, o să ne mai amintim de cînd eram în școală. Am să-l întreb, să văd dacă mai știe ceva de Lixandru. Că, în clasa a IV-a, se împrietenise cu Lixandru, erau ca frații. Lixandru ăsta era și el un băiat ciudat, un visător, un fel de poet în felul lui de copil de 13–14 ani. Avea, în clasa a IV-a, vreo 13–14 ani, pentru că intrase tîrziu la școală. Fusese bolnav cîțiva ani de-a rîndul. Dar, cînd a venit la mine la școală, era sclipitor. Ar fi putut trece, nu două, ci trei clase într-un an, așa cum a făcut, de altfel, mai tîrziu, în liceu... Voiam să-l întreb pe domnul maior dacă mai știe ceva de el.

— Cum spuneai că-l cheamă? întrebă Dumitrescu tresărind, parcă s-ar fi trezit din somn.

— Lixandru. Gheorghiță V. Lixandru.

— Ei, și ce era cu el? Ce legături avea el cu tovarășul Borza?

— Avea multe, făcu Fărîmă clătinînd din cap. Erau ca frații. Cînd a fugit Lixandru de-acasă, Borza l-a ascuns. Nu la el acasă, bineînțeles, ci într-o pivniță, pe maidan. Căci toți băieții ăștia, trebuie să vă spun, prinseseră mare slăbiciune de pivnițe și bordeie părăsite, de cînd cu întîmplarea de care vă vorbeam, întîmplarea cu băiatul rabinului. Era pe-atunci un maidan în fața Universității, îi spunea Maidanul Primăriei și se grămădiseră pe el blocurile de piatră din care s-a clădit după război aripa cea nouă a Universității. Parcă le văd și-acum: blocuri mari de piatră albă-sinilie...

— Lasă astea, îl întrerupse Dumitrescu. Spuneai ceva de-o pivniță și mai spuneai adineaori de-un mister cu băiatul rabinului. Ce legătură are una cu alta?

— Are legătură, că băiatul rabinului a dispărut într-o pivniță. A dispărut, ca și cum n-ar fi fost niciodată pe suprafața pămîntului. Fără urme. Parcă l-ar fi înghițit pămîntul. Dar trebuie să precizez, ce e drept e drept: el, băiatul ăsta, Iozi, știa că are să

dispară. Și-a luat rămas bun de la toți, s-a îmbrățișat cu toți, apoi s-a azvîrlit în apă și nimeni nu l-a mai văzut de atunci.

— Ce vorbești, domnule?! Unde se întîmpla asta?

— Într-o pivniță părăsită, de lîngă Biserica cu Tei. Dar ca să înțelegeți, trebuie să cunoașteți toată povestea. E o poveste lungă... îmi permiteți să aprind o țigară? întrebă cu un ton umil.

— Poftește.

— Vă foarte mulțumesc, spuse scoțîndu-și tabachera din buzunar. Am fost mare fumător în viața mea, dar acum pot spune că m-am lăsat de fumat. Doar din cînd în cînd, cîte o țigară. Mi-o răsucesc singur, adăugă. Dumneavoastră, probabil, nu fumați?

— Nu.

— Aveți toată dreptatea, făcu Fărîmă răsucindu-și țigara. Am auzit că tutunul provoacă și cancer...

Își lipi țigara, și-o aprinse și trase primul fum cu sete. Apoi zîmbi și închise puțin ochii, visător.

— E o poveste lungă, începu el. Ca s-o înțelegeți, trebuie să știți că totul a început de la Abdul, puiul de tătar de care vă vorbeam adineaori. Cum vă spuneam, pe ăsta l-am văzut și eu la lucru. A intrat în cameră, s-a așezat turcește pe podea, a scos din sîn un fel de traistă de piele și a început să murmure cuvinte neînțelese, în limba lui pe tătărește. Și-atunci am văzut ce n-am văzut în viața mea; am văzut muștele adunîndu-se ca un roi negru deasupra capului lui și, cînd s-au strîns toate ca într-un ghem, s-au zvîrlit în traistă. Abdul a închis traista, a pus-o din nou în sîn și s-a ridicat zîmbind. I-am dat băncuța și trebuie să adaug că o săptămînă întreagă, dar exact o săptămînă n-am mai văzut o singură muscă la mine în cameră. Bîzîiau pe coridor, se mai opreau cîteva pe la ferestre, dar de intrat, n-a mai intrat una. După o săptămînă, Abdul a venit ca să-și ia băncuța. A doua zi, adică a opta zi după vrăjitoria lui, au năvălit muștele în odaie, parcă și mai numeroase. Bineînțeles că l-am chemat să mi le adune. A venit așa de trei ori, în trei săptămîni cît am stat la vila „Cornelia”. Asta e ce-am văzut eu. Dar Aldea se împrietenise deja cu un an mai înainte cu

Abdul. Nu știu ce i-a spus și cîte i-a spus. Dar mai tîrziu am aflat de la Lixandru că Aldea se întorsese toamna la București cu un secret învățat de la Abdul. După cîte am înțeles eu, secretul era cam ăsta: că dac-or găsi vreodată o pivniță părăsită, plină cu apă, să caute nu știu ce fel de semne și, dacă găsesc semnele toate, să știe că în pivnița aceea e loc vrăjit, că pe-acolo se poate trece pe tărîmul celălalt.

— Ce vorbești, domnule?! exclamă zîmbind Dumitrescu.

— Da, așa se pare că i-a învățat Abdul. Poate i-o fi învățat și altele, dar mai mult nu mi-a spus Lixandru. Că eu toate astea le-am aflat mai tîrziu de la Lixandru. Aldea, Lixandru și cu Iozi, băiatul rabinului din Calea Moșilor, au început în anul acela să umble pe maidane și pe la marginile Bucureștiului, să caute pivnițe părăsite. Au găsit mai multe, dar numai două pline cu apă. Și, cum spunea Lixandru, numai la una s-au potrivit semnele pe care le învățase Aldea de la Abdul.

— Ce fel de semne? întrebă Dumitrescu.

— Asta n-o știu, că nu mi-au spus-o. Poate vreo măsurătoare, pentru că am aflat mai tîrziu că băieții umblau cu un baston lung și cu o traistă veche după ei. Bastonul l-au găsit rupt în două, dar de traistă nu i-au mai dat de urmă. Poate a luat-o băiatul rabinului cu el. Ce știu, că toate astea le-am aflat la anchetă și au scris și ziarele, ce știu e că Lixandru a sărit cel dintîi în apă, cu capul în jos, și a stat așa, sub apă, cîteva minute. Iar cînd a ieșit, era alb la față și tremura de frig și le-a spus: „Dacă mai rămîneam puțin, nu mă mai vedeați. Apoi a adăugat: Dar să știți că e frumos, e ca în basme.” Apoi a sărit și Darvari, tot cu capul în jos, dar a ieșit numaidecît, și-i clănțăneau dinții. „Eu mă cobor mîine, că acum e tîrziu”, le-a spus. Apoi au sărit încă doi băieți, Aldea și cu Ionescu. Primul știa să înoate pe sub apă, și a rămas mult. Celălalt, lonescu, ieșise repede, aproape înghețat. Aldea, care știa bine să înoate, s-a ridicat de mai multe ori deasupra apei și le-a strigat: „N-o mai găsesc! O găsisem adineaori și acum a pierit, s-a ascuns din nou. Era ca o

lumină mare de tot." S-a mai dat o dată la fund, a mai rămas cîtva timp, apoi a ieșit, descurajat. „Era ca o peșteră de diamant, le-a spus, și luminată de parcă ardeau o mie de făclii." „Asta e! a strigat atunci băiatul rabinului. O cunosc și eu." Și, după ce și-a luat rămas bun de la toți și s-a îmbrățișat cu Aldea și cu Lixandru, s-a zvîrlit cu capul în jos și n-a mai ieșit. Băieții au așteptat pînă seara, apoi s-au dus fiecare pe la casele lor, după ce s-au jurat să nu dezvăluie nimănui semnele pe care le știau. A doua zi, Lixandru s-a dus la rabin, să vadă dacă i s-a întors fecioru-su. Nu se întorsese și poliția îl căuta prin mahalale. Cînd a trecut și a treia zi și băiatul tot nu s-a întors, Lixandru a venit să-mi povestească întîmplarea. A venit cu Borza, deși el nu fusese de față cînd se petrecuseră lucrurile. Apoi au început cercetările. Dar de la început s-au ivit dificultăți. Căci băieții spuneau toți că apa era mare, peste doi metri, căci nu-i dădeau ușor de fund, iar cînd a venit poliția, apa abia dacă era de un metru. Au căutat peste tot, zadarnic. Apoi au adus o pompă și au scos toată apa din pivniță, dar tot zadarnic. Mai tîrziu, cînd s-a reluat ancheta, s-au făcut săpături în fundul pivniței și au dat de un zid vechi și comisia arheologică a intervenit și au lărgit aria săpăturilor; s-au găsit resturi de fortificație medievală, apoi, și mai în adînc, urme de așezări omenești și mai vechi. Dar de băiatul rabinului, nici urmă.

— Cînd s-a întîmplat asta? întrebă Dumitrescu.

— În octombrie 1915, pe la începutul lunii, pe la 5, 6 octombrie.

Dumitrescu își însemnă data pe un carnet.

— În ce parte a orașului se găsește pivnița asta?

— Era aproape de Obor, pe maidanul care se întindea pe atunci între Obor și începutul bulevardului Pache Protopopescu. Am văzut-o și eu, am văzut și săpăturile comisiei arheologice. Dar acum n-a mai rămas nimic. Cînd au intrat nemții, în noiembrie 1916, au făcut acolo un depozit de muniții, iar în retragere l-au aruncat în aer. N-a mai rămas nimic din tot șantierul. Apoi, după război, s-a construit pe toate locurile acelea. Acum sînt numai case noi.

— Și era și Borza acolo, cu dumneata? întrebă Dumitrescu.

— Venise cu Lixandru. Știa și el, deși nu fusese de față.

— Bine, spuse Dumitrescu zîmbind. Destul pentru astăzi. O să mai stăm noi de vorbă.

Apoi, cu un aer preocupat, apăsă pe un buton.

— Condu pe domnul director în sala B, se adresă milițianului care intrase. Îi servești masa de la cantină.

— Vă foarte mulțumesc, spuse Fărîmă sculîndu-se de pe scaun și înclinîndu-se de mai multe ori.

CAPITOLUL III

A patra zi, Dumitrescu dejuna din nou la Borza. Cînd au ajuns la cafea, îi spuse în treacăt, jucîndu-se cu scobitoarea și privind vag spre peretele din față, unde erau atîrnate cîteva talere de lemn și farfurii țărănești din Ardeal.

— Au fost cei de la Secția a III-a la Biblioteca Academiei și au cercetat colecțiile de ziare din 1915. Știi că Fărîmă avea dreptate. Lucrurile s-au petrecut așa cum ne-a spus Fărîmă: Iozi, băiatul rabinului, s-a azvîrlit în apă și n-a mai ieșit. Și nici nu i s-a mai găsit corpul. A dispărut fără urmă... N-ai auzit niciodată de povestea asta? Nu-ți amintești nimic? întrebă întorcînd capul și privindu-l în ochi.

— Habar n-am despre cine vorbești, făcu Borza scoțîndu-și șervetul și ștergîndu-se cu el pe față.

— Vorbeam de directorul dumitale, Fărîmă, cel de la Școala Mîntuleasa.

Borza își așeză tăcut șervetul pe masă și se lăsă pe speteaza scaunului.

— Da, continuă Dumitrescu zîmbind. E la noi. L-am oprit pentru anchetă. Mi se părea suspect...

— Vasăzică... începu Borza îmbujorîndu-se. Vasăzică, de-aceea ați schimbat și portarul.

— N-are nici o legătură una cu alta, îl întrerupse Dumitrescu. I s-a încredințat o altă misiune. Dar revenind la directorul dumitale, Fărîmă, pot să-ți spun că e un om ciudat. Are o memorie extraordinară. Își aduce aminte de cele mai mici amănunte. Îmi povestea despre dumneata că, în clasa a IV-a primară...

— Dar nu ți-am spus, domnule, că nu-l cunosc, că n-am făcut școala la el?! Nu ți-am spus că eu sînt din Tei, că am copilărit acolo, în Tei!

— Ei, tocmai aici e buba. Pentru că ai adus dumneata vorba, pot să-ți spun. Pe vremea dumitale, erau în Tei doar trei școli primare: două de băieți și una mixtă.

— Ei, și ce-are a face una cu alta? îl întrerupse nervos Borza.

— Are a face, pentru că în nici una din școlile astea nu s-a găsit înmatriculat numele dumitale.

— Da' de unde știți?

— Pentru că s-au făcut cercetări.

Borza păli deodată, îl privi lung, apoi lovi cu pumnul în masă.

— Aneto! strigă. Fă repede niște cafele și adu și sticla cu rom!

— Ți-am spus că directorul mi se părea suspect, continuă Dumitrescu tot atît de blînd. Și atunci am făcut cercetări.

— Unde e, mama lui de director, că-l mănînc fript! izbucni Borza, lovind din nou cu pumnul în masă. Să mi-l dați măcar pentru o noapte, că-i scot eu matricolele prin piele, îl învăț eu minte să mai umble cu denunțuri și intrigi!

Dumitrescu ridică din umeri și zîmbi în silă.

— Tovarășe Borza, începu cu un glas neutru, degeaba te superi pe director că cel puțin în chestia asta, el n-are nici o vină. Că e suspect, e altă poveste, și cînd om descoperi ce urmărea el venind să te vadă, o să-ți spunem și ai să te bucuri... Dar, în chestia dumitale cu Școala Mîntuleasa, el n-are nici o vină. Dumneata te găsești înmatriculat la Școala Mîntuleasa, între anii 1913–1916 și nu te găsești înmatriculat la nici o școală din Tei. Și cum ai declarat că ai făcut școala primară, că fără școala primară nu puteai să fii numit direct maior clasa I, dumneata n-ai nici un interes să-l contrazici pe Fărîmă. De altfel, e foarte probabil că ți-ai făcut școala

la Mîntuleasa și ai uitat. Au trecut de-atunci peste treizeci de ani. Cine își mai aduce aminte de ce s-a întîmplat acum treizeci de ani?!

— Te pomenești că am uitat, făcu Borza căzînd pe gînduri. Să știi că ai dreptate: am uitat. Am avut o copilărie grea. Eram din popor. Am fost persecutat de societate.

— Dar ce ți s-a mai întîmplat și dumitale, domnule, e de speriat! exclamă Dumitrescu cu admirație. Ce prieteni aveai, ce tipuri curioase. Parcă ați fi dintr-un roman.

— Ei, copii! făcu Borza, zîmbind încurcat.

— Nu, e altceva, continuă Dumitrescu cu o urmă de melancolie în glas. Ați apucat alte timpuri, ați copilărit înainte de războiul ălalt. Și ai avut norocul să te împrietenești tot cu băieți inteligenți și întreprinzători. Mai ales ăla, Lixandru, și cum îi mai spune, ăla de trăgea cu arcul...

— Parcă îmi aduc ceva aminte, începu Borza visător. Dar să-ți spun drept, adăugă, ce-a fost mai interesant am uitat. Acum, că-mi spui, parcă îmi aduc și eu aminte de unul care trăgea cu arcul, dar atîta tot.

Aneta intră cu tava de cafele și sticla de rom. Le așeză pe masă și dădu să se așeze și ea, dar Borza îi făcu semn cu ochiul și, zîmbind încurcată, destupă sticla de rom, umplu două pahare și se retrase. După ce dădu dușcă pe gît paharul cu rom, Borza apucă sticla și-l umplu repede la loc.

— Și-acum ce aveți de gînd să faceți? întrebă. Îl mai țineți mult?

Dumitrescu șovăi cîtva timp, jucîndu-se cu scobitoarea între degete.

— Nu depinde de noi, spuse. Trebuie să-și termine întîi de scris declarația. Pe măsură ce scrie, facem cercetările. Pînă la urmă, aflăm noi ce voia de la dumneata. Pentru că, un lucru e sigur: e suspect. Toate poveștile astea cu Școala Mîntuleasa le spune ca să cîștige timp... Nu-i nimic, adăugă zîmbind, îl lăsăm să spună. Noi avem timp. Nu ne grăbim.

— Mă tot întreb ce voia de la mine, făcu gînditor Borza. Cînd l-ați întrebat, ce v-a spus?

— Ei, cred că aici a făcut prima greșeală, începu Dumitrescu, parcă înviorat dintr-o dată. Nu și-a dat seama că a făcut-o, dar cînd am ascultat a doua oară placa, m-am convins că i-a scăpat ceva, că s-a trădat fără să vrea, și ne-a dat un fir important. Spunea că venise să te vadă ca să mai stați de vorbă, să vă mai amintiți din copilărie și să te întrebe *dacă mai știi ceva de Lixandru*. Ei, nu știu dacă înțelegi...

— Parcă înțeleg ceva...

— Ei vezi?! Lixandru ăsta, după spusele lui Fărîmă, se legase mult cu dumneata și cu un alt băiat, unul Darvari. Și Darvari, am verificat, a dispărut cu avionul lui, în 1930. Or, sînt indicații că ar fi putut fugi în Rusia. Și asta, nu știu dacă înțelegi, în 1930. Acum facem cercetări. Dar e foarte probabil că Fărîmă l-a mai întîlnit, și încă de mai multe ori, mulți ani după ce-și terminase școala militară, chiar după ce-și luase brevetul de pilot căci, după propria lui mărturisire, Fărîmă se întîlnea des cu cel mai bun prieten al lui Darvari, cu Lixandru... Cred că pe aici trebuie căutat firul, adăugă Dumitrescu, clipind misterios din ochi.

— Nu mi-aduc deloc aminte! făcu Borza cu un aer deznădăjduit.

— Și pe urmă, cînd mi-a povestit cum trăgeați cu arcul, m-am convins că pentru asta venise să te vadă: să te descoase de Lixandru și Darvari, să afle dacă ai mai aflat ceva. Pentru că, de asta cred că-ți aduci aminte, vă întîlneați cu toții pe Maidanul Primăriei și trăgeați cu arcul.

— Da. Trăgeam, făcu Borza clătinînd din cap.

— Ei bine, nu ți se pare curios că tocmai lui, lui Lixandru, i s-a întîmplat ce i s-a întîmplat? îl întrebă Dumitrescu privindu-l în ochi.

Borza înghiți în sec, apoi apucă paharul cu rom și-l dădu peste cap.

— Să mă trăznească Dumnezeu dacă-mi aduc ceva aminte! exclamă el și începu să se șteargă cu șervetul pe obraz.

— Atunci ești amnezic, spuse Dumitrescu zîmbind. Ți-ai pierdut memoria.

— Să știi că ai dreptate. Mi-am pierdut memoria din bătaie. Ți-am spus cum am fost schingiuit în beciurile Prefecturii.

— Pentru că un lucru ca ăsta, chiar după treizeci de ani și mai bine nu poate fi uitat, continuă Dumitrescu. Vă adunați pe maidan și trăgeați cu arcul. Trăgeați, evident, în sus, de cînd v-ați speriat pentru că nu mai găseați săgeata lui Lixandru. Asta v-a pus pe gînduri de la început: voi toți trimiteați săgeata la 12–15 metri și cînd a tras Lixandru, ați văzut săgeata zburînd pe deasupra blocurilor de piatră – alea care, îți aduci aminte, erau acolo, pe maidan, pentru clădirea Universității – ați văzut-o zburînd peste blocuri, peste maidan și îndreptîndu-se spre statuia Brătianu. V-ați luat după ea, speriați, că vă era teamă să nu fi lovit vreun trecător. Ați căutat-o pe bulevard, pe la statuie, dar n-ați mai găsit-o. Și de-atunci trăgeați în sus. Trăgeați fiecare după puteri, la 12, 15, maximum la 20 de metri. Ei bine, cînd a venit rîndul lui Lixandru, ați văzut săgeata zburînd, ați urmărit-o cît ați urmărit-o pînă ce vi s-a înțepenit la toți ceafa, apoi n-ați mai văzut-o și v-ați așezat pe lîngă pietre, așteptînd să cadă înapoi. Așteptați cu frică, pentru că vă era teamă că are să cadă cu putere, și ședeați pe lîngă pietre, ca să vă feriți. Dar ați așteptat așa vreo două ceasuri și săgeata n-a mai căzut.

— Nu mai spune! exclamă neîncrezător Borza. Cînd se întîmpla asta?

— După spusa lui Fărîmă, în primăvara 1916, probabil prin aprilie–mai 1916, în timpul vacanței de Paște. Ei, ce zici? îl întrebă zîmbind cu înțeles. Nu ți se pare suspect? Nu vezi legătura?... De asta venise să te vadă, adăugă coborînd brusc glasul.

— Să știi că de asta, făcu Borza copleșit.

Dumitrescu începu să rîdă, bine dispus, și-și umplu din nou paharul cu rom.

— Nu trebuie să-ți faci sînge rău, spuse, îi dăm noi de rost. Trebuie să avem puțină răbdare. L-am pus să scrie tot ce știe despre Lixandru și Darvari. A cerut pînă acum de două ori hîrtie, de două ori în trei zile. Scrie frumos, curgător, artistic, dar are un scris greu de citit. Acum se bate la mașină ce-a scris pînă ieri. Dar a luat-o, după obiceiul lui, pe departe. Am citit toată dimineața și încă n-am ajuns la Darvari. A scris o întreagă poveste cu o prietenă de-a voastră, una din Obor, Oana, dacă-ți mai aduci aminte de ea, Oana, fată de cîrciumar. Teribilă femeie și asta. Avea 2 metri și 42. Fărîmă a început cu sfîrșitul: cum, după ce s-a măritat Oana, tîrziu, cu estonul ei, și-au donat amîndoi scheletele Universității din Dorpat. Am cerut să se facă cercetări la Dorpat, să vedem ce e adevărat din toată povestea asta. Așteptăm acum rezultatul.

CAPITOLUL IV

Toată săptămîna aceea, și săptămîna care urmă, Fărîmă și-o petrecu aplecat deasupra mesei de lemn, scriind. De a doua noapte i se dăduse o altă cameră, din aripa veche a clădirii, o odăiță cu un pat de fier fără saltea, un scaun și o masă. Avea o fereastră, dar nu vedea decît zidul cenușiu din față. De două ori pe zi venea un gardian și-i aducea masa de la cantină, apoi îl punea și semna un bon. Cînd termina hîrtia, se ridica de la masă și bătea în ușă. Gardianul îi lua teancul de foi scrise și, curînd după aceea, se întorcea cu o altă testea de hîrtie. Scria pe ambele fețe, căci așa i se spusese după ce terminase pentru prima dată hîrtia. De cîte ori era chemat la interogatoriu, i se atrăgea atenția să scrie mai citeț și Fărîmă își dădea toată silința, scriind literele una cîte una, dar curînd se lăsa furat de amintiri și-și regăsea grafia lui de totdeauna, anevoie descifrabilă.

Fărîmă bănuia că datorită scrierii lui ilizibile era chemat atît de des la interogatoriu. Uneori i se cerea să povestească noaptea ceea ce scrisese ziua. Venea să-l ia gardianul și porneau amîndoi, parcă niciodată pe același drum, căci treceau necontenit prin alte coridoare, coborau și urcau alte scări, traversau săli mari, întunecate sau prea puternic luminate, în care nu zărea decît cîte un milițian luptîndu-se cu somnul pe vreo bancă. Pe neașteptate, gardianul îl oprea în dreptul unui perete și apăsa pe buton. Curînd, în spatele lor se oprea ascensorul și coborau sau urcau mai multe etaje. Apoi gardianul bătea la o ușă și-l introducea într-un birou puternic luminat. Din spatele biroului, jucîndu-se cu creionul, îl aștepta, zîmbind, Dumitrescu.

Așa s-a întîmplat timp de două săptămîni. Apoi, într-o dimineață, gardianul deschise ușa și-i strigă din prag:

— Poftiți cu mine.

Fărîmă scria și întoarse capul încurcat.

— De-abia m-apucasem să scriu, începu el cu glas umil. Aveam un chef grozav de scris...

— Ordin, repetă gardianul.

Fărîmă așeză corect tocul pe sugativă, astupă sticla de cerneală și ieși. De data aceasta au mers mai puțin ca de obicei. La capătul coridorului îi aștepta un milițian. Gardianul i-l dădu în primire și milițianul îl conduse la un ascensor nou. Au coborît pînă în curte, au făcut cîțiva pași pe trotuarul de lîngă zid, apoi au pătruns într-un alt corp al clădirii. La etajul I, gardianul s-a oprit în fața unei uși și a bătut. I-a deschis un tinerel, cu o figură luminoasă care parcă tot zîmbea întruna.

— Dumneata ești Fărîmă, directorul Școlii Mîntuleasa? l-a întrebat.

— Eu sînt, a răspuns el, înclinîndu-se politicos.

— Vino cu mine, a continuat tinerelul. Dumneata așteaptă jos, a adăugat el adresîndu-se milițianului.

Au traversat o sală, apoi tînărul a deschis o ușă și i-a făcut semn să intre singur. Era o încăpere spațioasă, cu multe ferestre și luxos mobilată. La birou se afla un bărbat de vreo 50 de ani, cu tîmplele cărunte, cu nasul turtit și buzele foarte subțiri.

— Ei, l-a întîmpinat jovial, ia spune, Fărîmă, ce-a fost cu Oana?

— E o poveste lungă, începu încurcat Fărîmă. Ca s-o înțelegeți bine, ar trebui să cunoașteți întîi pățania lui bunică-său, pădurarul. După chibzuința mea, toate li s-au tras de-acolo, că bunică-său, care avea, cînd l-am cunoscut eu, prin 1915, aproape nouăzeci și șase de ani, și-a călcat legămîntul cu băiatul ăl mare al pașei din Silistra. Pădurarul ăsta, copil fiind, a fost prins de turci cînd încercase o dată să arunce în aer pulberăria garnizoanei din Silistra. A fost osîndit să fie aruncat în Dunăre, legat într-un sac și

cu pietre la picioare, căci așa făceau turcii cu copiii de ghiauri; nu-i spînzurau, nici nu-i tăiau, îi înecau. Și pe copilul ăsta l-a scăpat băiatul ăl mare al pașei. L-a cerut să i-l dea lui rob. Dar erau cam de-o vîrstă, s-au împrietenit repede și au ajuns ca frații. Au rămas împreună vreo zece ani. Pe băiatul ăsta al pașei îl chema Selim, și ar fi ajuns și el om mare în țara lui dacă nu și-ar fi călcat pădurarul legămîntul. Dar ca să înțelegeți cum s-au petrecut lucrurile, trebuie să vă spun că pe Selim îl însurase tată-său, pașa, cînd împlinise șaisprezece ani. Îl însurase cu două neveste deodată: o grecoaică turcită din Fanar și o turcoaică...

— Nu, Fărîmă, îl întrerupse domnul de la birou. Lasă astea. Eu ți-am pus o întrebare precisă: ce-a fost cu Oana?

— Are să-mi fie greu să vă povestesc, se scuză Fărîmă, pentru că, după chibzuință mea, toate li s-au tras de la pădurar...

— Lasă pe pădurar, îl întrerupse din nou celălalt, zîmbind. Spune ce știi dumneata despre Oana. Cînd ai cunoscut-o? Cum era?

Fărîmă clătină deznădăjduit din cap, parcă s-ar fi întrebat cum îi va fi cu putință să se facă înțeles dacă nu e lăsat să povestească așa cum s-au întîmplat lucrurile.

— Cînd am cunoscut-o eu, începu el deodată, în 1915, avea treisprezece ani și aproape doi metri. Dar nu era numai înaltă. Era voinică, spătoasă și frumoasă ca o statuie. Avea ochii negri, părul lung, bălai, lăsat pe spate, umbla cu picioarele goale și sărea de-a dreptul pe cai, fără șa, ca o cazacă. Încăleca numai cai nărăvași. De copilă încă, o duceau geambașii la iarmarocuri, să le încalece caii. Așa am cunoscut-o eu pe Oana. Îmi aduc aminte și-acum. A venit unul din părinți la mine, un negustor din strada Armenească, să se plîngă că fecioru-său zace la pat dintr-o bătaie cu băieții. „Unde s-au luat la bătaie?” l-am întrebat. „Nu vrea să-mi spună” mi-a răspuns negustorul. „Lasă că vin eu cu dumneata și aflu” i-am spus. Mi-am luat pălăria și m-am dus cu el în strada Armenească. Am intrat singur în odaia băiatului. Zăcea la pat și era palid. „Cu cine te-ai bătut puișor?” l-am întrebat. „Cu Oana, mi-a spus. Cu Oana

lui nenea Fănică din Obor. Dar nu ne-am bătut. Ne-am luat doar la trîntă, că eu sînt cel mai tare la trîntă, și m-au pus băieții să mă înfrunt cu ea. Și nici Oana n-a vrut să mă trîntească, dar mă ridicase în spate și mă tot învîrtea mai mult în glumă pînă ce unul din băieți a strigat: «Uitați-vă că n-are izmene!» și atunci Oana m-a zvîrlit peste cap și-am căzut. Și pe urmă m-au adus băieții acasă." „Bine, i-am spus, nu-i nimic, are să-ți treacă." Și cînd am dat cu ochii de tată-său, care mă aștepta pe coridor i-am spus: „Ține-l acasă cîteva zile că-i motivez eu absențele. Dar n-ar fi rău să-l vadă și un doctor." Și pe urmă m-am dus în Obor... Și acum, să mă iertați, dar dacă nu vă supărați, am să vă fac o rugăminte, adăugă Fărîmă, cu un alt ton.

— Spune.

— V-aș ruga să-mi dați voie să mă odihnesc o clipă pe scaun. Sufăr de un fel de reumatisme.

— Ia loc, încuviință domnul de la birou.

— Vă foarte mulțumesc, făcu Fărîmă așezîndu-se pe scaunul din stînga biroului și începînd să-și mîngîie cu palmele genunchii. Da, reluă el după cîteva clipe, m-am dus la Obor, chiar în după-amiaza aceea. Am găsit repede cîrciuma lui Fănică Tunsu, căci o cunoștea toată mahalaua. Am intrat întîi în cîrciumă și-am întrebat de Tunsu. Cîrciumarul părea un om de treabă, zdravăn și rumen în obraji, dar altminteri om ca toți oamenii. „Dumneata ai o fată, Oana, am început eu. E cam năzdrăvană." „Eu și cu maică-sa am făcut cît și cum ne-am priceput, mi-a răspuns cîrciumarul. Restul e de la Dumnezeu." Nu prea am înțeles atunci pe loc ce voia să spună. Dar am ieșit în curte și m-am lămurit. Adevărat pot spune că restul era de la Dumnezeu. Se blagoslovise Dumnezeu din cale afară. Oana se luase la trîntă cu un argat, un flăcău cît un munte. Omul își scosese cizmele și rămăsese în nădragi. Se opintea din toate puterile, dar se vedea că de-abia își mai trăgea răsuflarea. Îl prinsese Oana sus, de coaste, și-l strîngea să-l sugrume. Și-apoi, o dată s-a învîrtit cu el de cîteva ori și l-a trîntit în praf, așezîndu-se și ea deasupra, ca să-l pună bine cu umerii la pămînt. Și atunci am

văzut și eu că băiatul avusese dreptate. Pe vremea aceea, femeile purtau încă un fel de pantaloni lungi. Dar Oana n-avea nimic pe dedesubt. Era ca o statuie, dacă înțelegeți ce vreau să spun.

— Și zici că era frumoasă? întrebă celalt visător.

— Era ca o statuie, repetă Fărîmă clătinînd din cap. Că o statuie, dacă e bine făcută, nu te supără cît ar fi ea de mare. Așa era și Oana. Dacă ar fi umblat numai goală, poate nici nu s-ar fi observat că era din cale afară de mare și de voinică. Dar, cînd o vedeai îmbrăcată, te cam speria. Părea o fată de uriaș. Și așa a început povestea Oanei, de la o trîntă. E o poveste lungă... Îmi dați voie să aprind o țigară? întrebă el după o scurtă pauză.

— Poftește, răspunse celalt cu o voce depărtată, parcă s-ar fi trezit din amintiri.

— Vă foarte mulțumesc.

Își scoase pachetul și aprinse o țigară.

— De unde să încep? se întrebă el după ce trase, adînc, primul fum. V-am spus că e o poveste lungă care se prelungește mulți ani, pînă pe la 1930. Și dacă ar fi fost după mine, ar fi trebuit s-o încep pe la 1840. Căci e o poveste care ține aproape o sută de ani. Dar să zicem că cunoașteți începutul și că sîntem acum în 1915, în anul cînd am cunoscut-o eu. Băieții o întîlniseră și se împrieteniseră cu ea cîteva luni mai înainte, tot umblînd pe la marginile orașului după pivnițe părăsite. Și dintre toți, Oana se împrietenise mai mult cu Lixandru și Darvari. Iar în vara următoare, în 1916, băieții veneau sîmbăta la Obor și Oana îi lua în brișcă și se duceau la bunică-său, în pădurea Paserea, și rămîneau acolo pînă luni dimineața. Oanei îi plăcea de ei, că erau toți băieți dezghețați și aveau imaginație. Căci imaginație avea și ea, și încă destulă deși, cum o să vedeți, o avea în felul ei. S-au întîmplat multe acolo, nopțile, în pădurea de la Paserea. Nu le-am aflat nici eu pe toate. Dar ce-am aflat mi-a fost de-ajuns ca să înțeleg de ce-au pornit băieții ăștia pe căi atît de neobișnuite. Pentru că trebuie să știți că, în afară de Lixandru, care avea atunci vreo paisprezece ani, toți ceilalți cinci erau niște copii, aveau între unsprezece și doisprezece ani. De prima

întîmplare am aflat de la Ionescu. Se pare că într-o noapte din vara aceea, pe la începutul lui iunie, Ionescu s-a trezit, că i-a fost sete, și a ieșit afară să caute donița cu apă. Băieții dormeau într-un fel de hambar, alături de casa pădurarului, chiar în inima pădurii. Și Ionescu, după ce a băut, a privit spre pădure și i s-a părut că vede o arătare și i-a fost frică. Dar și-a dat repede seama că era Oana și atunci, în picioarele goale, s-a luat după ea, că Ionescu ăsta era din fire un copil curios. Era lună și putea s-o urmărească de departe. Dar n-a mers mult. Oana s-a oprit la marginea unui luminiș și-a tras rochia de pe ea și-a rămas goală. A îngenuncheat întîi și a căutat ceva între buruieni, apoi s-a ridicat și a început să dănțuiască învîrtindu-se în cerc, cîntînd și murmurînd. Băiatul nu auzea tot, dar auzea refrenul: „Mătrăgună, doamnă bună, mărită-mă într-o lună!" El, copil, nu-și dădea seama că e un descîntec de dragoste, o vrajă de măritiș. Ședea acolo, ascuns după un copac, la cîțiva metri, și se pregătea s-o sperie, cînd o văzu deodată pe Oana oprindu-se din dănțuit, punîndu-și mîinile în șold și strigînd: „Mărită-mă, fă! Că mi s-au înfierbîntat creierii!..." Și în clipa următoare, băiatul a înlemnit, căci dintre buruieni s-a ridicat deodată o arătare, ca un fel de femeie bătrînă, îmbrăcată în zdrențe, despletită și cu o salbă de aur la gît și s-a repezit amenințătoare spre Oana...Ho, nebuno! i-a strigat bătrîna. Ho, că n-ai împlinit încă paisprezece ani!" Oana a căzut în genunchi și și-a plecat capul. „Potolește-te, a continuat bătrîna. Că ce ți-a fost ursit, eu nu pot dezlega. Cînd ți-o fi și-o fi de măritiș, să te duci la munte, că de-acolo îți vine bărbat. Năzdrăvan ca și tine, călare pe doi cai și cu o năframă roșie la gît." Și apoi, spunea Ionescu, arătarea a pierit între buruieni. Dar asta a fost de-ajuns Oanei, că de-atunci nu i-a mai fost gîndul decît la munte. Dar în toamna aceea a intrat și România în război și n-a mai ajuns să urce la munte, deși plecase într-acolo. Dar nu plecase singură. Luase cu ea pe băieți...

— Dar cum i-a dat tată-său voie să plece, așa, la paisprezece ani, singură, cu băieții pe munte? întrebă domnul de la birou.

— Ah, zîmbi Fărîmă, asta este o poveste lungă. Am scris o parte alaltăieri. Nu știu dacă ați avut ocazia să vă uitați prin ce-am scris. A lăsat-o tată-său să plece pentru că, în anul acela, venise din nou Doftorul la pădurar și Doftorul ăsta era înzestrat cu puteri ciudate.

— Doctorul și mai cum? îl întrebă celalt. Cum spuneai că-l cheamă?

— Cum îl chema pe numele lui adevărat, asta n-a știut-o decît pădurarul, pentru că el îl cunoștea de copil. Oamenii îi spuneau Doftorul pentru că se pricepea la fel de fel de leacuri și tot umbla prin țări străine, depărtate. Cunoștea multe limbi, nenumărate științe și vindeca oamenii și vitele cu leacuri simple, băbești. Dar marea lui slăbiciune era scamatoria. Era un prestidigitator neîntrecut, dar era și iluzionist și fakir, și Dumnezeu știe ce mai era altceva, căci făcea lucruri de necrezut. Făcea toate acestea pentru plăcerea lui și numai la iarmaroace și prin tîrguri mici, niciodată în București. Avea pasiunea asta: lua cîțiva copii cu el în două căruțe și șase cai și colindau satele timp de o lună, două, între Sfîntul Petru și Sfînta Măria, în anul acela, în 1916, a plecat cu Oana, Lixandru, Aldea și Ionescu. Au plecat spre Cîmpulung, și de-acolo au luat-o spre munte. Dar n-au apucat să urce la munte pentru că între timp a intrat România în război... Mare scamator! exclamă Fărîmă, clătinînd din cap.

— Dumneata l-ai văzut?

— L-am văzut de mai multe ori, la lucru vreau să spun, la scamatoriile lui. Întîia oară la pădurar, în curte. Și m-am crucit. Era într-o duminică, pe seară și așteptam să se înhame caii la trăsuri, să ne întoarcem căci eram vreo zece și aveam toți treburi la București a doua zi. „Ia mai stați să vă arăt ceva!” strigă Doftorul și bătu din palme, să se facă tăcere. Apoi începu să se plimbe prin fața noastră, cu mîinile în buzunare, încruntat, pe gînduri. Deodată ridică mîna în aer și prinse ceva. Ne uitarăm bine și văzurăm că era un fel de linie lungă, dar de sticlă. O așeză pe pămînt și începu să

tragă de ea, s-o întindă, și linia se făcu repede un geam lat și înalt cam de vreun metru și jumătate. Îl fixă bine în pămînt, apoi apucă de-o latură și iar începu să tragă și geamul se întindea după el; în vreo două, trei minute, făcuse un bazin de sticlă de cîțiva metri, un fel de acvarium enorm. Apoi văzurăm cum țîșnește apa din pămînt, cu putere, și bazinul se umplu pînă la vîrf. Doftorul mai făcu cîteva semne și văzurăm fel de fel de pești, mari și colorați, înotînd în bazin. Noi împietriserăm. Doftorul își aprinse o țigară, apoi se întoarse spre noi și ne spuse: „Apropiați-vă, uitați-vă bine la pești și spuneți-mi pe care voiți să vi-l dau." Ne-am apropiat și-am ochit un pește mare, cu coama albastră și ochii roz. „Ha, spuse Doftorul, ați ales bine; ăsta e *Ichtys columbarius*, pește rar, din mările de sud." Și, fără să-și scoată țigara din gură, intră prin sticlă, ca o umbră, și pătrunse în bazin. A rămas acolo, în mijlocul bazinului, în apă, printre pești, cîtva timp, ca să-l putem vedea bine cu toții; se plimba cu țigara în gură, fumînd, apoi a întins mîna și a prins pe *Columbarius*. A ieșit din bazin tot așa cum a intrat, trecînd prin sticlă, cu țigara în colțul buzelor, cu peștele în mînă și ni l-a arătat. Ne-am uitat și la pește, așa cum se zbătea în mîna lui, dar ne uitam mai ales la el, la Doftor: n-avea o picătură de apă pe el, nici pe față, nici pe haine. Unul dintre noi a luat peștele în mînă, dar l-a scăpat imediat în iarbă și-am sărit toți să-l prindem. Doftorul rîdea. A apucat peștele, s-a apropiat de bazin, a întins mîna prin sticlă și i-a dat drumul în apă. Apoi a bătut din palme și acvariul, cu pești cu tot, a dispărut...

— Mare iluzionist! exclamă domnul de la birou.

— Mare de tot, spuse Fărîmă. Dar asta, ce vă povestii eu acum, n-a fost nimic pe lîngă ce făcea el în tîrguri și iarmaroace, mai ales în vara aceea, cînd luase pe Oana și pe băieți. Vă închipuiți că, după ce-l văzusem la Paserea, nu mai aveam alt gînd decît să-l văd din nou. M-am luat după ei, cu trenul, și i-am ajuns la Domnești, la vreo patruzeci de kilometri de Cîmpulung. Era acolo un mare tîrg de vite și am rămas cu toții cinci zile. Făcea scamatorii de două, trei ori pe zi și întotdeauna altele. Și de fiecare dată schimba

și ceremonialul. Căci îi plăcea grozav să facă lucrurile cu mare pompă, ca la un spectacol de gală. În prima zi, Lixandru a apărut pe un cal alb, împodobit ca un prinț, și a colindat tot tîrgul fără să scoată un cuvînt. Zic că era Lixandru, pentru că îl știam și vorbisem cu el de dimineață. Altminteri, nu l-aș fi recunoscut. Pentru că, întîi și întîi, în ziua aceea îl schimbase Doftorul, îl făcuse mai înalt și voinic, ca un flăcău de douăzeci de ani, și avea păr bogat, și lăsat plete pe spate, așa cum se purta pe vremuri, și fața, deși nu i-o schimbase propriu-zis, parcă totuși n-ar mai fi fost a lui, pentru că era mult mai frumos, și avea altfel de priviri, adînci, nobile și melancolice. Și ce să vă mai spun cum era îmbrăcat, și ce cal avea. S-a luat lumea după el și s-au ținut așa cîteva sute de oameni, pînă la cortul Doftorului. Era un cort uriaș, așa cum obișnuiesc să aibă numai circurile mari de la orașe. Cum îl purta Doftorul în cele două căruțe cu care colinda satele, n-am înțeles niciodată. Și acolo, în fața cortului, îi aștepta Ionescu, transformat și el de nu-l mai recunoșteai. Era înalt și gras, și negru, buzat, ca un arap, îmbrăcat în șalvari, cu pieptul gol și cu un iatagan, și striga: „Intrați, că muncim să strîngem zestre pentru Oana!" Iar cînd intrau în cort, îi întîmpina Aldea, așezat la o masă boierească, cu picioarele de aur, înconjurat cu saci de galbeni. „Cinci bani, cinci bani, striga Aldea, dar vă dăm restul!" Oamenii dădeau cinci bani și primeau rest un galben. „Dar să știți că nu mai sînt buni, n-au căutare", le spunea Aldea băgînd mîna în sac și numărînd galbenii.

— Mare iluzionist! exclamă domnul de la birou.

— Foarte mare! făcu Fărîmă. M-am uitat și eu în sacii cu galbeni! „Nu mai au căutare, domnule director", îmi spuse Aldea. Într-adevăr, erau taleri de pe vremea Măriei Tereza, și galbeni de-ai lui Petru cel Mare, și multe monede turcești... Dar asta nu era nimic pe lîngă ce venea. Cînd s-a umplut cortul cu oameni, a apărut Doftorul după o perdea. Era îmbrăcat în frac, cu mănuși albe, și purta musteți lungi, subțiri, foarte negre. A bătut din palme și după perdea a apărut și Oana. Ea singură era așa cum o știam că e; părea neschimbată, doar că era altfel îmbrăcată, într-un tricou

alb, lipit de corp, de părea o statuie. Apoi Doftorul a ridicat mîna în sus și a prins, din aer, o cutiuță, nu mai mare ca o cutiuță de farmacie. A început s-o întindă, și cutia se mărea văzînd cu ochii. A tot tras de ea, cînd dintr-o parte, cînd din alta, cînd de jos, cînd de sus, pînă ce-a făcut o ladă de vreo doi metri lungime și cam tot atîta în lărgime și înălțime. Apoi a luat-o și i-a dat-o Oanei s-o țină, cu amîndouă mîinile, cît putea mai sus deasupra capului. Acum, cum sta Oana nemișcată, susținînd lada cu amîndouă mîinele, în aer, semăna și mai mult cu o statuie, părea o cariatidă. Doftorul a făcut cîțiva pași, mulțumit, prin fața ei, apoi a întins din nou mîna în sus și a prins din aer o cutie cu chibrituri. A scos cîteva chibrituri și le-a întins, le-a lungit, le-a îngroșat, pînă ce-a făcut din ele o scară, și s-a dus și a proptit-o de ladă. Apoi s-a îndreptat spre public și a strigat: „Să poftească autoritățile!" Și cum nu îndrăznea nimeni să se apropie, a început el să-i cheme pe nume, de parcă i-ar fi cunoscut de cînd lumea: „Domnule primar, poftiți, domnule primar, poftiți cu doamna primăriță! Luați și pe Ionel cu dumneavoastră... Să poftească și domnul șef de post, plotonier-major Nămolosu. Poftiți și dumneavoastră, domnule institutor cutare." Și așa, pe rînd, se adresă fiecăruia și-l poftea să iasă din mulțime, îi lua de mînă și-i îndemna să urce pe scări și să intre în ladă. Oamenii se cam codeau, dar odată ajunși sus, la gura lăzii, le era rușine să se întoarcă, și intrau. Așa au intrat primarul cu primărița și cu băiatul lor, Ionel, și institutorul, și șeful de post, și apoi ajutorul de primar cu întreaga familie, că venise cu trei cumnate, fiecare cu cîțiva copii, și apoi au intrat oamenii la nimereală, după cum îi poftea el, Doftorul, chemîndu-i pe nume, au intrat așa încă vreo treizeci, patruzeci de persoane. Și în cele din urmă a zărit pe popă, care sosise tocmai atunci, și l-a poftit, făcînd un pas spre mulțime: „Poftiți, părinte, poftiți și sfinția voastră." Popa, la început, nu voia: „Ce-i drăcovenia asta, Doftore? l-a întrebat el din mulțime. Ce le faci oamenilor?" „Poftiți și sfinția voastră, și o să vedeți!" Și popa, care era bătrîn și călca cam anevoie, dar altminteri era chipeș și voinic, s-a urcat încet pe scări și a dispărut și el în ladă. Oana rămăsese

în tot timpul ăsta nemișcată, parcă ar fi ținut în mîini o năframă. După ce l-a văzut intrat și pe popă, Doftorul s-a suit pe scară și a început să potrivească lada. O strîngea, o apăsa, cînd pe lături, cînd de sus în jos, pînă ce-a rămas la jumătate. Apoi s-a coborît cu ea în brațe și, în fața mulțimii, a reînceput s-o apese și s-o îndese. Și în cîteva minute lada ajunsese ce fusese la început, o cutiuță ca de farmacie. Atunci a luat-o între degete, a mai învîrtit-o de cîteva ori, pînă ce s-a făcut măruntă ca un bob de mazăre, și a întrebat: „Cine-o vrea?" Și a răspuns un bătrîn din fund: „Dă-mi-o, Doftore, că am toți nepoții în ea!" Și Doftorul i-a făcut vînt cu unghia, dar era atît de măruntă încît, îndată ce-a zvîrlit-o, a și dispărut, și în clipa următoare s-a auzit ca un pocnet, și toată lumea, cu popa și primarul și toți ceilalți, erau din nou la locurile lor, fiecare acolo unde fusese...

— Grozav iluzionist!

— Nemaipomenit, spuse Fărîmă clătinînd din cap. Dar asta, ce vă povestesc eu acum, e nimic față de ce s-a întîmplat la Cîmpulung. Acolo, la Cîmpulung, Doftorul a întrecut măsura, căci venise garnizoana întreagă, cu general cu tot, și cu familiile lor, și pentru că fusese o serbare chiar în după-amiaza aceea în Grădina Publică, și generalul fusese mulțumit de cum ieșise, dăduse voie și trupei să vină, și se mai afla și muzica militară, și Doftorul i-a poftit pe toți să intre în ladă. Dar, după părerea mea, a făcut greșeala să pună fanfara să cînte în timp ce urca pe scări, și așa a urcat fanfara, suflînd din alămuri și tromboane, cu gorniștii în frunte și toboșarii la urmă, pînă ce nu s-a mai auzit, în capul scării, decît unul singur, ultimul toboșar. Nu știu ce i s-a întîmplat ăstuia din urmă, dar, ajuns sus, continua să bată toba fără să îndrăznească să se coboare și el. Și atunci Doftorul i-a făcut semn să înceteze și l-a întrebat: „Ce-i, mă, cătană? Tu de ce nu intri? Pentru tine nu mai e loc?" „Ba loc ar fi, răspunse toboșarul, că în ladă nu e nimeni." Doftorul izbucni în rîs și ridică mîna în sus, și în clipa următoare toți erau la locurile lor, și fanfara cînta imnul regimentului, și atunci s-a supărat generalul și a răcnit: „Cine v-a dat, mă, ordin să cîntați?!"

Și așa s-a făcut că acolo, la Cîmpulung, Doftorul n-a mai putut rămîne pînă la sfîrșitul iarmarocului...

Fărîmă tăcu și căzu visător pe gînduri.

— Ei, și pe urmă? îl întrebă celalt. Ce s-a mai întîmplat cu Oana?

— Ei, tocmai asta mă gîndeam și eu acum, începu Fărîmă frecîndu-și încurcat genunchii. Cum să vă povestesc urmarea fără să mă întorc înapoi și să vă vorbesc despre Lixandru și Darvari, și mai ales despre prietenii lor cei noi, întîlniți în cîrciuma lui Fănică Tunsu. Căci e o poveste lungă și, ca s-o înțelegeți, trebuie să știți ce s-a întîmplat lui Dragomir și Zamfirei...

Domnul de la birou izbucni într-un rîs scurt, tăcut, și apăsă pe buton.

— Bine, o să mai stăm noi de vorbă, spuse.

Ușa se deschise și reapăru tînărul cu figura luminoasă.

— Vă foarte mulțumesc, spuse Fărîmă ridicîndu-se brusc și înclinîndu-se de mai multe ori.

CAPITOLUL V

Fărîmă află chiar a doua zi că a fost la Economu, subsecretar de stat la Interne. Cînd Dumitrescu îl întîmpină din spatele biroului, îi spuse, mai posomorît ca de obicei:

— Am mai citit încă două sute de pagini și tot n-am ajuns să știu ce e cu Darvari. Pe noi ne interesează Darvari, și doar în subsidiar Lixandru și toți ceilalți. Tovarășul subsecretar de stat Economu are mare slăbiciune pentru literatură, dumnealui s-a pasionat de Oana. Dar pe noi ne interesează Darvari. Cînd ai venit la Borza, dumneata veniseși să-l întrebi despre Lixandru, nu veniseși să-i vorbești de Oana.

Întoarce-te la Lixandru și la Darvari... Spuneai acum cîteva zile că Lixandru se apucase să învețe pe Darvari limba ebraică. Ce legătură are una cu alta? Darvari intrase la Școala Militară. Ce avea el nevoie să învețe ebraica?

— Nu avea nevoie, începu Fărîmă intimidat. Dar cum vă spuneam, e o poveste lungă și toate cîte s-au întîmplat sînt în legătură cu Oana. Trebuie să știți că Lixandru plecase din București în toamna lui 1916 în retragere și cînd s-a reîntors, în 1918, băiat de vreo 16–17 ani, a intrat în clasa a VI-a, la Liceul „Spiru Haret", că dăduse cîteva clase în particular, la Iași. Un an mai tîrziu, Darvari intrase la Școala Militară de la Tîrgu Mureș. Dar, într-o bună zi, nu pot să-mi dau seama în urma căror împrejurări, Lixandru s-a dus la rabinul din Calea Moșilor și i-a spus: „Dumneata poate că nu mă mai recunoști. Eu sînt Lixandru, prietenul lui Iozi. Și vreau să știu ce s-a întîmplat cu Iozi, și pentru asta am venit la dumneata. Dacă ar fi trăit Iozi, l-ai fi învățat demult ebraica. Am venit la dumneata să mă înveți pe mine, așa cum l-ai fi învățat pe

Iozi." Rabinul n-a răspuns nimic, ci l-a privit așa multă vreme pe gînduri. Pe urmă i-a spus: „Bine, am să te învăț. Să vii la mine în fiecare dimineață, un ceas înainte de a merge la școală și în fiecare după-amiază, un ceas înainte de a apune soarele." Așa s-a făcut că Lixandru a început să învețe ebraica, și, cum era un băiat inteligent și silitor, în doi ani, cînd și-a luat bacalaureatul, știa atît de bine, încît traducea din cărțile Vechiului Testament, cum ar fi tradus dintr-unul din poeții lui. Căci am uitat să vă spun că Lixandru, care încă din școala primară era visător și se arăta aplecat spre poezie, în liceu nu mai făcea decît asta: citea pe poeți. Dar avea și aici, în poezie, gusturi ciudate. La șaisprezece ani citea pe Calderón[1], pe Camoëns[2], pe Sá de Miranda[3]...

— Lasă astea, îl întrerupse Dumitrescu. Spune-mi ce i-a venit lui să-l învețe ebraica pe Darvari. Și cum a acceptat Darvari elev de Școală Militară, cu atîtea materii pe cap, să mai învețe și ebraica? La ce i-ar fi folosit lui ebraica? Mai ales că voia să se facă aviator.

— Tocmai de aici i-a venit ideea lui Lixandru, de cînd i-a spus Darvari că se va face aviator. „Atunci trebuie să vii și tu cu mine, să-l căutăm pe Iozi, i-a spus. Și pentru asta trebuie să înveți ebraica. Că, a adăugat, să știi tu, Iozi n-a murit. Dacă ar fi murit, i s-ar fi găsit pînă acum corpul. El trebuie să fie undeva pe aici, pe pămînt, și nu-l vedem, sau nu știm să-l căutăm. Dar pînă la urmă eu tot am să aflu cum trebuie căutat..." Și așa s-a apucat să-l învețe, îi da lecții numai în timpul vacanțelor, dar îi cumpărase gramatică și dicționar și-l silea să învețe și cît era la Liceul Militar, la Tîrgu Mureș. Insă nu prea cred că Darvari a apucat să învețe

[1] Pedro Calderón de la Barca (1600–1681): dramaturg, poet și scriitor al epocii de aur spaniole *(n. r.)*

[2] Luís de Camoëns (~1524–1580): considerat cel mai mare poet al Portugaliei și al limbii portugheze în general; măiestria versurilor sale a fost comparată cu cea a lui Shakespeare, Vondel, Homer, Virgil și Dante *(n. r.)*

[3] Francisco de Sá de Miranda (1481–1558): poet portughez din perioada Renașterii *(n. r.)*

mare lucru. N-avea nici memoria lui Lixandru, nici tragerea lui de inimă. Și mai era ceva. În anii aceia, 1919–1920, Lixandru și cu băieții o regăsiseră pe Oana și veneau sîmbetele seara la cîrciuma lui Tunsu, și o luau pe Oana la plimbare, dar nu către oraș, ci tot către marginile de mahala, unde toți o cunoșteau pe Oana și ei, băieții, nu se sfiau să fie văzuți împreună. Se plimbau așa peste maidane și ajungeau pînă la cîmpuri, acolo unde încep lanurile de grîu. Oana umbla în mijlocul lor, cu cozile pe umeri, cîntînd și băieții îi țineau isonul. Iar cînd, în nopțile cu lună, se opreau să se odihnească printre bălării sau pe sub duzi, Lixandru îi striga: „Oana, am să scriu cu tine o nouă mitologie!...” Pentru că, dintre toți, pe Lixandru îl îndrăgise mai mult Oana.

— Las-o pe Oana, îl întrerupse Dumitrescu. Ți-am spus că pe noi ne interesează întîi și întîi cazul Darvari.

— Despre el voiam și eu să vă povestesc, zîmbi încurcat Fărîmă. Pentru că, în vacanțe, și mai ales în vacanța de vară 1919 și cea de Paște din 1920, Darvari era nelipsit de la plimbările cu Oana, Lixandru și băieții. Și de la o asemenea plimbare i s-a tras o seamă de întîmplări și poate de-aceea n-a mai apucat să învețe bine ebraica. Băieții aveau toți între cincisprezece și șaptesprezece ani și marea lor slăbiciune era să se întoarcă tîrziu, după ce umblaseră ceasuri întregi, să se întoarcă și să petreacă la cîrciuma lui Tunsu. Veneau uneori atît de tîrziu, pe la două–trei dimineața, încît cîrciumarul pleca să se culce de cum îi vedea intrînd și cîrciuma rămînea pe seama Oanei și a lăutarilor, dacă n-apucaseră și ăștia să plece. Rareori mai întîrzia cîte un bețiv dar se ferea să facă scandal, că știau toți de frica Oanei. Așa că rămîneau ei singuri stăpîni, băieții, în cîrciumă, și petreceau. Beau toți, dar cu măsură, iar Lixandru abia de-atingea vinul, deși era cel mai neodihnit și mai înflăcărat. Se suia pe masă și, cu mîna pe umărul Oanei, mîngîindu-i părul, recita din poeții lui, în special din poeții spanioli. Nu înțelegea nimeni spaniola, dar îl ascultau toți, cu ochii la el, iar Oana rămînea visătoare și pierdută, și adesea cînd o trezea Lixandru, i se părea că plînsese. Și așa s-a făcut că într-o noapte

tîrziu, spre zori, cînd recita el cu brațul pe umărul Oanei, a intrat în cîrciumă o pereche. El era un tînăr doar cu cîțiva ani mai mare ca Lixandru, dar era foarte elegant îmbrăcat și avea o figură frumoasă, dar sumbră, cu un zîmbet provocator. Părea puțin amețit cînd intrase, și auzindu-l pe Lixandru recitînd din Calderon, a exclamat: „Dar, cum, voi nu sînteți români?" Iar femeia rămăsese cu ochii la Oana. „Ea este! a strigat. Ea, statuia mea!..." Femeia asta care intrase, era de o neasemuită frumusețe, dar avea ceva sălbatec în purtarea și îmbrăcămintea ei, părea, cum se spunea pe vremuri, excentrică, pentru că începu dintr-o dată să bată din palme și se apropie de Oana ca de o operă de artă, și imediat își scoase brățara și i-o întinse: „Umilă ofrandă din partea Zamfirei", îi spuse. Pe ea n-o chema așa, au aflat mai tîrziu băieții, dar îi plăcea să-și spună Zamfira, iar vărului ei, tînărul cu care venise, deși îl chema Dragomir, ea îi spunea Dionis. Tinerii ăștia, cum am aflat mai tîrziu, trecuseră prin multe în viața lor, iar familiile lor se trăgeau din boierul Calomfir. Și ca să înțelegeți ce li s-a întîmplat și mai ales ce are să urmeze, trebuie să cunoașteți viața acestui boier Calomfir...

— Fărîmă, îl întrerupse cu severitate Dumitrescu. Te-am tot lăsat să vorbești ca să văd pînă unde crezi dumneata că poți întinde coarda fără să se rupă. Dumneata urmărești ceva, tot povestindu-ne verzi și uscate, și crezi că dacă ne porți așa cu vorba, ai să scapi mai ușor. Ți-am spus să te mărginești la Darvari.

— Dar tocmai despre el voiam să vă povestesc, se scuză Fărîmă. Pentru că toate i s-au tras din noaptea aceea, cînd a întîlnit-o pe Zamfira. V-am spus că fata asta, ce-și spunea Zamfira, era neasemuit de frumoasă. Darvari a încremenit cu ochii la ea și s-a îndrăgostit pe loc, parcă l-ar fi vrăjit. Și cînd Lixandru s-a adresat, politicos, dar foarte rece, tinerilor și i-a întrebat: „Ce poftiți?" iar Dragomir a răspuns: „Eu am venit să beau la cîrciumă, dar dumneaei, frumoasa Zamfira, a venit să-și caute modelul", iar Lixandru le-a spus: „Ne pare rău, dar acum, cînd e trei dimineața și se coboară Dumnezeu pe pămînt, ne place să petrecem singuri", Darvari i-a făcut semn lui Lixandru să-i lase, și l-a văzut Zamfira, a venit lîngă

el, i-a luat mîna și i-a spus: „Uite, vezi, că dumnealui e băiat bun și ne primește și pe noi să petrecem în cîrciuma voastră.” Darvari s-a făcut palid de fericire și emoție, și a strigat: „Eu zic să-i lăsăm, Lixandre, că poate au și ei semnele lor!...” Tînărul a adăugat, cu același zîmbet amar pe buze: „Dacă sînteți puși pe vrăjmășie, aproape că nu-mi pasă, că pe voi, pe toți, parcă-parcă, v-aș putea birui. Dar de model mi-e frică, și ar trebui să trag cu revolverul, și cine știe unde o nimeresc, și iese scandal...” Oana a început să rîdă și i-a strigat: „Nu mi-e frică de glonț, boierule, că de mine nu se atinge plumbul...” „Dar nu sînt gloanțe cu plumb, a răspuns tînărul, sînt doar pocnituri și cinci feluri de cerneală.” A scos revolverul din buzunar și le-a arătat. Era întocmai ca un „Browning”, dar în loc de gloanțe, avea doar o capsă puternică pentru pocnitură și în vîrf o bilă cu un lichid colorat. „L-am primit chiar acum de la Londra, a adăugat Dragomir. Poate servi pentru dueluri mondene, chiar în saloane. Are gloanțe cu cinci culori...” Și așa au rămas împreună în noaptea aceea, și au băut și au petrecut pînă ce a răsărit soarele și s-a trezit cîrciumarul. La plecare, Dragomir a scos un pachet cu bancnote din buzunar și a vrut să plătească, dar l-a oprit Oana. „După trei dimineața cînd, așa cum v-a spus Lixandru, se coboară Dumnezeu pe pămînt, sînteți toți oaspeții mei...” În fața cîrciumii se afla trăsura cu care veniseră tinerii, și au încărcat cît au putut, și printre ei erau, firește, Lixandru și Darvari. Și curînd după aceea s-a legat o mare prietenie între Dragomir și Lixandru și între Darvari și Zamfira. Fata asta era tare ciudată. Nu se pieptăna niciodată ca toată lumea, ci-și lăsa părul nici prea lung, nici prea scurt, cînd pe umeri, cînd numai pe ceafă, și nu se vopsea, și-și alegea tot rochii după moda veche, dar le mai potrivea ea, și în așa fel, încît pînă la urmă nu mai semănau cu nimic. Darvari era îndrăgostit nebun de ea, și cum era îmbrăcat în uniforma elevilor de la Școala Militară, credea c-o impresionează, dar Zamfira îi spunea...

În clipa aceea sună telefonul și Dumitrescu întinse mîna și ridică receptorul. După primele cuvinte pe care le auzi, se îmbujoră.

— Da, e la mine, spuse și iar începu să asculte. Bine, o să facem așa cum doriți. Am înțeles, adăugă el tîrziu și așeză receptorul în furcă. Destul pentru ziua de azi, se adresă el lui Fărîmă.

Părea preocupat, și Fărîmă simți deodată o mare simpatie pentru el.

— Ai să mai fii anchetat și de alte persoane, începu Dumitrescu. E în interesul dumitale să nu mai aduci vorba de Borza. Mărginește-te la Lixandru și Darvari. Borza ăsta nici n-a fost elevul dumitale la Mîntuleasa. N-a făcut nici o școală, nici măcar școala primară. L-au descoperit că fusese multă vreme bătăuș în Tei și agent de Siguranță. Se introdusese prin fraudă în Partid. Cred că m-ai înțeles, adăugă după ce apăsă pe un buton.

— Am înțeles și vă foarte mulțumesc, spuse Fărîmă ridicîndu-se brusc și înclinîndu-se respectuos.

VARIANTA COMPLETĂ A ACESTUI VOLUM VA FI DISTRIBUITĂ PE BAZĂ DE DONAȚIE

(dați un click pe butonul *PayPal* din pagina III)

Veți primi volumul la adresa dvs. de email.
Acesta va avea inserat în metadata
un cod unic de identificare.

ÎN CURTE LA DIONIS

Pentru Lisette

Pagină intenționat goală

— ...**S**-o fi văzut acum vreo zece ani, continuă Hrisanti, s-o fi văzut prin 1920–22, cînd cînta la „Floarea-soarelui”! Nu, n-ai de unde s-o știi. Era o cîrciumă măruntă, tăinuită, pe strada Popa Soare, dar avea și grădină, și în fiecare vară venea să cînte acolo Leana. Așa-i spuneam, și așa îi plăcea și ei să-și spună: Leana. Dar nu uita niciodată să adauge: „Nu mă cheamă așa. Pentru păcatele mele am ajuns să cînt prin cîrciumi, și oamenii îmi spun Leana. Dar eu n-am fost făcută pentru asta.” Și poate, uneori, îți lua paharul, îl ducea la buze, și uneori sorbea din el. Zic *poate*, pentru că nu făcea asta decît arareori, și numai dacă îi plăcea de tine, dacă te vedea că ești tînăr și i se părea ei că ești frumos sau melancolic și visător. Doar ce-și atingea buzele de pahar, dar nu era unul de la masa ei și de la mesele vecine să n-o urmărească avid, sorbind-o din ochi, pentru că, cum să-ți spun? cînd atingea Leana paharul, toată fața i se lumina de un zîmbet nemaivăzut și neînchipuit. Nu putea fi comparat cu nimic, nu semăna cu nimic – nici cu zîmbetul celor mai frumoase femei, nici cu al copiilor și nici cu zîmbetul îngerilor. Da. Nu semăna cu nimic zîmbetul ei cînd își apropia paharul de buze, cu ochii în ochii băiatului. Și zic într-adins „băiatului”, pentru că nu cred că am văzut-o vreodată luînd paharul vreunui tînăr trecut de douăzeci de ani. Pe-atunci, prin 1920–22, Leana părea că are vreo douăzeci și cinci de ani, poate, chiar, un an, doi mai mult.

— Cam tot atît pare să aibă și astă-seară, îl întrerupse Cladova.

— Da, nu prea s-a schimbat. Dar, în fond, zece ani, la vîrsta asta, mai ales la o femeie ca ea, nu prea contează... În orice caz, reluă, după ce umplu paharele, cine n-a văzut-o atunci, n-a văzut-o. Nu i-a văzut *adevăratul* ei zîmbet, vreau să spun. Căci, altminteri, Leana zîmbește întruna, și zîmbește în atîtea feluri – cînd tace, cînd te privește în ochi și te ascultă, chiar cînd cîntă

cîntecele ei cele mai triste… Dar începusem să-ți vorbesc de „Floarea-soarelui” pentru că, pe atunci, Leana cînta acompaniindu-se cu vioara. Da, cu o vioară, pe care o sprijinea într-un chip ciudat, așa cum n-am văzut pe nimeni altcineva, o sprijinea cînd de sîn, cînd de coapsă, cînd parcă ar fi ținut-o în aer, dar atunci se mulțumea să-și tremure arcușul pe ultimele coarde. De fapt, nici nu știu dacă era o vioară ca toate celelalte. Pe cît mă pricepeam eu, mi se părea că sunetele seamănă mai degrabă cu cele de violoncel. Și totuși era o vioară mică, dar parcă ar fi avut altfel de coarde, cu sunete joase, grave, melancolice. Și mai ales asta a făcut-o repede celebră la „Floarea-soarelui” – melancolia ei, melancolia cîntecelor ei. Nu știu de unde, nici de la cine le învățase, căci erau cîntece vechi, mai de nimeni cunoscute. Dar nu era numai asta, numai faptul că știa cîntece și balade atît de vetuste, și melodii arhaice: *le crea din nou*, le cînta așa cum trebuiau ele cîntate ca să ne placă nouă, tinerii de pe-atunci, după război.

— Păcat, vorbi absent Cladova fără să-l privească. Păcat că a renunțat la vioară. Mi-ar fi plăcut s-o văd și eu…

— Dar mai era și altceva. Era farmecul ei, melancolia aceea atît de discretă, aproape neînțeleasă. Te întrebai: Leana asta, de unde o fi venit, din ce mediu? Nimeni nu știa unde locuiește, și nici dacă are sau nu familie: nu știa de ce dispărea așa, pe neașteptate, și nu mai da pe la „Floarea-soarelui” cu săptămînile și nici de ce se întorcea. Enache, patronul, știa și el tot atît de puțin ca și noi. Sau, poate, pretindea numai că nu știe. De cîte ori îl întrebau unii și alții, repeta aceeași poveste: că s-a pomenit într-o bună zi cu ea, cînd el, Enache, tocmai se pregătea să așeze mesele în grădină, căci seara se vestea caldă, și Leana l-a rugat să-i dea voie să cînte,adăugînd repede că nu cere nici un ban și că nu va trece cu cheta pe la mese. „Am cu ce trăi, i-a spus. Dar dacă o să vă placă, să mă lăsați să vin aici, serile, căci așa mi-a fost scris mie. Pentru păcatele mele, mi-a fost scris să cînt prin cîrciumi.”

— Pentru păcatele ei, repetă Cladova visător. Cine știe ce-o fi vrut să spună prin asta…

— Așa răspundea cînd o întrebam: că așa i-a fost ei sortit, să cînte prin cîrciumi.

— Fără bani...

— Spunea că are cu ce să trăiască... Și cîți n-au încercat să-i facă curte, cîți fanți de mahala, și ofițeri, și negustori cu stare n-au încercat, în tot felul, s-o ademenească, și uneori rămîneau mult timp după ce plecase și ultimul client, așteptînd-o. Știau că nu doarme la „Floarea-soarelui". Își închipuiau că va trebui să se ducă acasă și o așteptau. Dar o așteptau zadarnic. În noaptea aceea, ca și cum ar fi presimțit, Leana plecase mai devreme, dispăruse fără ca nimeni să prindă de veste. Poate o aștepta vreo trăsură, pe una din străzile vecine, și se făcea nevăzută. Căci nici unul dintre toți cei care își puseseră ochii pe ea, și care, uneori văzînd că nu se reîntoarce în grădină, porniseră s-o caute pe străzi, nici unul nu izbutise vreodată să dea de ea, de Leana...

— Avea desigur pe cineva. Sau era îndrăgostită.

— Așa spunea și ea, cînd vreunul din noi îi mărturisea, poate mai mult în glumă, dar poate și serios, că e îndrăgostit de ea. „Sînt de mult îndrăgostită, spunea. De cînd mă știu sînt îndrăgostită. *De același*", repeta ea rîzînd, dacă vreunul din noi îi punea vreo întrebare obraznică.

— Și nu l-ați văzut niciodată? îl întrerupse Cladova, devenit parcă dintr-odată curios. Vreau să spun, nu venea și el acolo, tînărul de care era îndrăgostită Leana, nu venea s-o asculte?... Sau poate era acolo, la „Floarea-soarelui", și n-ați știut să-l identificați...

— Nu era, reluă după o pauză Hrisanti, zîmbind. Nu era nici la „Floarea-soarelui", și nici într-altă parte. Așa cel puțin mărturisea Leana, și cît ar părea de curios, o credeam. „Pentru păcatele mele, spunea, nu-l cunosc încă, *deși știu cine este și-l iubesc*. Îl iubesc de mult, și nu mai pot iubi pe altul..." „Spune-ne măcar cum este, stăruia unul din noi. Spune-ne dacă e frumos sau sclipitor, și cu ce daruri e înzestrat, ca să știm și noi și să-l invidiem." „Nu l-am întîlnit încă, răspundea Leana. Nu știu cum arată. Dar cînd îl voi întîlni, am să vi-l aduc aici, să-l cunoașteți și voi."

— Ciudat, spuse Cladova, întorcînd capul spre zidul acoperit cu iederă și zorele, care se prelungea, dincolo de boschete, pînă la bucătării. Foarte ciudat.

— Nu, nu vine încă, îl liniști Hrisanti. N-a trecut jumătate de ceas. Aici, la „Platani”, am observat asta mai demult, revine întîia oară după treizeci de minute, iar a doua oară, după vreo cincisprezece. Nu știu dacă astea au fost condițiile ei de la început, dar așa face. Iancu, patronul, e mut, parcă ar fi ferecat. Despre Leana, despre identitatea ei, sau condițiile contractului, și toate celelalte, nu scoate o vorbă.

— Poate că nici aici nu ia nici un ban.

— S-ar putea și asta. Căci și aici face ca la „Floarea-soarelui”: din cînd în cînd dispare, și dacă grădina e plină pînă la ultimul loc, Iancu se dă de ceasul morții. Umblă din masă în masă, se scuză față de clienți și improvizează și el cum poate. Acum două săptămîni, cînd am mai fost pe-aici, adusese un taraf de lăutari. Probabil că l-a costat o avere...

— Probabil ca asta e explicația, îl întrerupse Cladova. Mă tot întrebam, după ce-am ascultat-o, cum se face că fata asta, Leana, nu e încă celebră. Acum înțeleg de ce: nu are continuitate, nu se ocupă de ea, de cariera ei, vreau să spun. A fost și a rămas o amatoare... Dar din ce-o fi trăind? Cine o fi întreținînd-o?

Hrisanti zîmbi, încurcat, cu privirile pierdute în gol.

— Nu știu. Poate nu știe nimeni. Ea o ține una și bună: ca e îndrăgostită de același bărbat pe care-l iubea de la începutul începutului și de care ne vorbea acum vreo zece ani, la „Floarea-soarelui”. Dar, pretinde, încă nu l-a întîlnit, deși *acum* tot a mai aflat ceva, pe care nu-l știa la „Floarea-soarelui”. Cînd am întîlnit-o, în iunie, și s-a așezat la masa noastră, și m-a recunoscut – sau, poate, s-a prefăcut numai că mă recunoaște, pentru că îi vorbisem de „Floarea-soarelui” – cînd am întrebat-o, mi-a spus că e poet și-l cheamă Adrian.

— Adrian și mai cum?

— Nu știa. Sau poate n-a vrut să-mi spună. Mi-a spus doar că e îndrăgostită tot de el, de Adrian. Și părea fericită că-l cheamă așa, Adrian, și că e poet...

§

Adrian plăti și coborî grăbit din mașină. În fața hotelului mai privi o dată ceasul, apoi își făcu loc într-una din ușile turnante. Pătrunzînd în *hall*, clipi din ochi ca și cum ar fi trebuit să se obișnuiască cu lumina artificială. Se îndreptă spre recepție grăbind pasul.

— Am o întîlnire la patru și treizeci, spuse. Sînt puțin în întîrziere. Taxiul. Și nici măcar n-am scuza unui accident...

Se opri brusc și zîmbi. Bătrînul din fața lui clătină încet din cap și-i întoarse zîmbetul.

— Ce e mai curios... adăugă după un răstimp.

Continuînd să zîmbească (dar parcă într-un fel mai secret, ca și cum s-ar fi așteptat la o surpriză), băgă mîna dreaptă în buzunar și, cu mare atenție, începu să caute.

— Ce e mai curios, repetă, îmi scapă numele persoanei. Am, probabil, un lapsus. Dar să nu vă fie teamă, mi s-a mai întîmplat asta. Am, aș putea spune, perioade de amnezie parțială. Din fericire, destul de scurte...

— La patru și treizeci? întrebă bătrînul cu oarecare interes.

— Exact. La patru și treizeci. O voce clară distinsă: o auzeam pentru întîia oară, și încă la telefon, unde adesea vocile sînt desfigurate, năclăite în materie. Cineva care *exista* în mod plenar, și *știa* asta, mi-am dat imediat seama.

Își scoase portmoneul și răsfoi cîteva hîrtiuțe. Alese una din ele și o parcurse repede din ochi, ezită o clipă, apoi o mototoli între degete. Era gata s-o zvîrle dar se răzgîndi și o băgă în buzunar.

— Nu e asta. Eram de altfel aproape sigur că nu l-am

notat. De ce mi-aș fi dat osteneala să-l notez? Un nume simplu, *manifest*. Aș putea spune chiar *fante*, pentru că se arăta pe de-a-ntregul, nu ascundea nimic. De ce l-aș fi notat? N-am notat nici data, nici adresa. Și totuși uite că numele îmi scapă din minte. Baraj, adăugă zîmbind din nou. Lapsus.

Un grup se apropiase de birou, și Adrian se dădu în lături, lăsîndu-i să vorbească cu bătrînul. Apoi întoarse capul și făcu cîțiva pași, la întîmplare. De-abia acum *hall*-ul i se dezvăluia în toată vastitatea lui, luminat în chip misterios, parcă prin tavan și volutele coloanelor, căci nu se vedeau, nicăieri, ferestre, iar lumina zilei, care ar fi trebuit să se reverse prin cele două mari uși turnante, părea depărtată și palidă. Cît putea cuprinde cu ochii, se întindea un singur covor gros, roșu-aprins, a cărui dogoare era întreruptă doar de fotoliile și măsuțele joase, în jurul cărora așteptau, absenți, sau dormitau, bătrîni și bătrîne de toate vîrstele. La răstimpuri treceau și femei tinere. Priveau doar înaintea lor, acolo unde, departe, zăreau oglinzile.

— Era totuși un nume foarte simplu, transparent prin excelență *fanic*, șopti deodată Adrian, rostind rar și bine articulat cuvintele. Ceva cam ca Theodor, Constantin, William...

Se apropie din nou de birou și arătă condica pe care bătrînul tocmai o consultase.

— Nu aveți cumva pe un domn Constantin sau Theodor, sau poate William, mai ales William?

Bătrînul ridică ochii și-l privi, fără surpriză, dar și fără interes.

— A venit de mult? Adrian înălță din umeri.

— Ah, exclamă, asta nu știu! V-am spus, m-a impresionat vocea la telefon, cînd m-a rugat să vin să-l văd, azi după-amiază, la 4:30 și mi-a dat adresa. Și tot ce mi-a spus atunci m-a interesat în chip prodigios. Ca să vă dați seama: niciodată în viața mea n-am acceptat o întîlnire cu un necunoscut, vreau să spun, *o întîlnire la telefon*. Chiar dacă ar fi fost critic literar, sau ziarist eminent, sau

director de revistă. Chiar dacă ar fi fost un mare editor. Cu femei necunoscute e altceva, e întotdeauna ceva neprevăzut.

Se opri și zîmbi încurcat, dîndu-și seama că o pereche tînără ajunsă poate mai demult în spatele lui, îl asculta.

— Vă rog, le spuse el, trăgîndu-se deoparte și invitîndu-i să se apropie de birou.

Începu din nou să se caute în buzunare. Găsi foița pe care o mototolise cu puțin timp înainte, o desfăcu cu grijă, o întinse și o frecă încet între palme, ca s-o netezească. Apoi o reciti cu neașteptată curiozitate și încîntare. Fața i se lumină și, înseninat, se rezemă de birou, hotărît să aștepte.

— Cred că e William, spuse îndată ce tînăra pereche se depărtă, William, Williams, sau poate Theodor...

Bătrînul nu-și mai ridică privirile. Doar clătină din cap.

— Nu e la noi, spuse. Avem pe doamna William, la anexă, dar e văduvă.

— Nu poate să fie ea, îl întrerupse Adrian. V-am spus, era o voce de bărbat, matură, inteligentă, curtenitoare. Și tot ce mi-a vorbit, tot ce mi-a anunțat, mai ales că are să-mi vorbească, m-a interesat în cel mai mare grad. Ca să mă repet, este prima dată în viața mea cînd...

Bătrînul ridică brusc fruntea.

— Dar ce v-a spus? întrebă. În legătură cu ce?

— Lucruri de o excepțională importanță. Importante nu numai pentru noi, artiștii, scriitorii, sau, să spunem elita, inteligheanția, ci pentru orice om viu și întreg. Pentru orice om care vrea să rămînă așa cum s-a visat el întîi, preciză, luminîndu-se din nou la față.

— Afaceri? întrebă celalt, coborînd ușor glasul.

— Da. Adică, da și nu. Mai mult mă anunța ce are să-mi comunice astăzi, la 4:30, și s-a și scuzat că nu poate *el* să vină să mă vadă, dar avea nu știu ce întîlnire de afaceri...

— De afaceri? repetă bătrînul, scăzînd și mai mult glasul.

— Adică, mai precis, nu s-a exprimat așa, n-a spus „de afaceri”, dar am înțeles din context că era reținut la o ședință de lucru, poate o ședință de comitet. Pentru că lucrurile de care mi-a vorbit implică o organizație întreagă, comitete, manifeste, semnături...

Dar bătrînul nu-l mai asculta. Apucase receptorul, ceru un număr, apoi ridică ușor capul.

— E domnul Orlando, spuse. Adrian îl privi ușor dezamăgit.

— Parcă nu-i spunea așa. Era un nume mai simplu: Constantin, Theodor, cam așa ceva...

— E un domn, aici, începu bătrînul, apropiindu-și mult receptorul de buze. Avea întîlnire la 4:30. Dar nu era sigur că... Bine. Perfect. Îl trimit.

Atîrnă receptorul și ridică triumfător privirile.

— Eram sigur, șopti, parcă mai mult pentru sine. Vă așteaptă, continuă cu o voce fermă. E chiar nerăbdător. Vă așteaptă de un sfert de ceas. Domnul Orlando, etajul 11, camera 1029. Luați primul ascensor pe dreapta.

Întinse brațul, dar inutil, căci în acea clipă un grup întreg se îndreptă compact în direcția ascensorului. Adrian mulțumi și grăbi pasul să-i ajungă din urmă. Aproape toți vorbeau tare și vorbeau laolaltă. În fața lui se afla un domn purtînd sub braț un teanc enorm de reviste.

— Aș fi putut jura, îi spuse Adrian, că nu-l cheamă Orlando. Orice alt nume. Căci avea un nume simplu, direct...

Se simți împins de la spate, și atunci înaintă și el cu pas mai hotărît. Domnul cu teancul de reviste sub braț îl privea cu simpatie și deschise chiar gura, parcă ar fi vrut să-i spună ceva. Dar în clipa următoare Adrian se simți îmbrîncit cu o neașteptată forță și, înveselindu-se deodată, fără motiv, se trezi, strivit din toate părțile, în ascensor.

§

Cladova tresări și întoarse brusc capul. Femeia tocmai se apropiase de ușă.

— Evident, ea este, Leana, șopti Hrisanti zîmbind misterios. N-am vrut să spun nimic, să văd dacă ți-o mai aminteşti şi dacă o recunoşti. E drept, n-ai apucat s-o vezi de multe ori, pentru că s-a dat repede la fund. Şi, ca de obicei, nimeni n-a înțeles de ce.

— Marea pasiune, poate. Mai știi? Nu s-a vorbit de ea, acum cîțiva ani, că se îndrăgostise de doctorul Visarion? Se spunea că ies tot timpul împreună, că erau nedespărțiți...Cu un gest scurt, Hrisanti își trase scaunul mai aproape de masă.

— Nu e nimic adevărat, spuse. Știu foarte bine asta. Și o știu și alții. O știe – și o spune – chiar doctorul Visarion. Evident, nu înseamnă nimic că o spune și el. Doctorul e un om discret. Dar n-aveai decît să te uiți la el cînd erau împreună, și înțelegeai. Doctorul, sărac, era îndrăgostit ca un adolescent, și poate de aceea îi plăcea Leanei, că se purta ca un adolescent îndrăgostit pentru întîia oară, cast și exaltat, și puțin fantast, ca într-un roman (engl.) ezesc. Oricine îi vedea împreună, la vreun restaurant, la teatru, chiar la el acasă, la recepțiile acelea spectaculare, oricine îi vedea înțelegea că între ei nu era nimic, și nici nu fusese vreodată. Mai grav: ghicea că niciodată nu va fi nimic între ei. Şi faimoasa, mult lăudata stăpînire de sine a doctorului..., ei bine, și îmi cer iertare că aș putea părea indiscret, dar ai să înțelegi de ce trebuie să spun asta, ei bine, sînt prieteni care ți-ar putea povesti multe scene de deznădejde, cînd bietul om nu-și mai putea stăpîni nici măcar lacrimile. Pentru că, toată lumea înțelesese asta, doctorul era îndrăgostit așa cum nu fusese niciodată, și trecuse acum de patruzeci de ani, avea tot ce-ar fi putut să aibă un bărbat atît de inteligent, și de interesant ca el: glorie, și avere, și prestigiu, și influență, avea tot. Dar, din nefericire pentru el, exista Adrian. Cineva, un necunoscut, despre care Leana afirma că e poet, deși nu-l întîlnise încă. Dar se purta, și față de doctor, și față de ceilalți, ca și cum într-adevăr acest inaccesibil poet, Adrian, ar fi existat în carne și oase...

— Și poate că într-adevăr exista...

— Așa se pare că ar fi crezut și doctorul. Probabil că a pus s-o urmărească, fără știrea ei, bineînțeles, să afle ce făcea, unde se ducea, pe cine vedea, dar pînă la urmă, s-a convins și el că, oriunde ar fi existat acest Adrian, el nu se afla în București. Evident, doctorul știa – și știa asta de mult, de cînd se împrieteniseră – unde locuiește Leana. Probabil că era unul din puținii care-i călcaseră în casă. Dar nici el n-a spus nimic... Și, pentru mine, adăugă cu un alt glas, unul din lucrurile cele mai misterioase ale acestei povești e și faptul că n-am aflat niciodată *în ce fel de casă locuiește Leana*, dacă e o maghernită sau o vilă la Șosea, dacă e o mansardă sau o pensiune de familie, sau o căsuță de mahala, cu lămpi de gaz, și podele vopsite în roșu, care scîrțiie cînd intră cineva, dar scîrțiie și singure, nopțile, de umezeală, de plictiseală, de deznădejde sau Dumnezeu știe de ce...

Întinse brusc brațul și-și umplu iar paharul, dar cu multă grijă, ca și cum i-ar fi fost teamă că-i va tremura mîna.

— ...Să nu știu nimic despre fata aceasta, de care, crede-mă, n-am fost niciodată îndrăgostit, dar care-mi plăcea, care, într-un anumit fel, mă fascinează, poate și pentru că se leagă de ea amintirile adolescenței și tinereții mele, să nu fi izbutit să aflu nimic de cincisprezece, șaisprezece ani de cînd o cunosc, să știu că nimeni n-a aflat nimic în afară de ce ne-a spus ea în prima noapte, cînd s-a oprit la masa noastră, la „Floarea-soarelui" – eram cu Calomfir și cu un alt tînăr, pe care nu l-ai cunoscut, căci a dispărut și el de vreo cîțiva ani – și atunci, în acea noapte, cînd am întîlnit-o eu, mi-a spus, mi-a spus *mie*, pentru că pe ceilalți îi cunoștea de mult, mi-a spus că n-o cheamă Leana și că pentru păcatele ei a ajuns să cînte prin cîrciumi...

Cladova ridică din umeri, neîncrezător și totuși turburat.

— Și cu toate acestea, spuse zîmbind, nu cîntă întotdeauna. Și dacă n-a cîntat atîția ani, foarte probabil că o întreține doctorul, oricare ar fi fost legătura între ei...

— Nici de asta nu sînt atît de sigur, continuă Hrisanti. De cînd o știu, întotdeauna a spus că are din ce trăi... Dar de ce cîntă atunci prin cîrciumi și grădini de mahala, fără să ia bani, de ce nu încearcă să se lanseze, cum se zice, într-un local cunoscut, la vreo grădină de vară mai selectă, nu înțeleg, și nu înțelege nimeni. Dacă am fi aflat ceva despre familia ei, dacă am ști în ce fel de casă locuiește, de pildă, dacă doarme într-o odaie a ei, în care să se răsfrîngă ceva din personalitatea și biografia ei, în care să existe, bunăoară, anumite tablouri, un anumit fel de cărți, sau mai știu eu ce, bunăoară vioara aceea cu care se acompania la „Floarea-soarelui". De unde o fi fost vioara aceea? din ce țară, din ce veac? Căci în nici un caz nu semăna cu viorile care puteau fi cumpărate la București acum treizeci-patruzeci de ani... Și cîte altele n-am fi înțeles dacă *am fi aflat ceva precis* despre familia ei, despre copilăria ei. De ce-i plăcea să cînte, atunci, la „Floarea-soarelui", numai cîntece care păreau a fi de pe vremea duducăi Ralu și a lui Anton Pann? Cum le descoperise? Cine o învățase? Acum în urmă, ai văzut, numai arareori mai cîntă asemenea romanțe vetuste. Și cu toate acestea, repertoriul ei nu seamănă cu al nimănui. Iar cînd vreun cîntec devenea cu adevărat popular, de-l auzeai în toate grădinile de vară, Leana refuza să-l mai cînte, deși într-un anumit fel era cîntecul *ei*, ea îl descoperise. Ai mai auzit-o cîntînd de-atunci, din prima seară cînd te-am dus la „Platani", ai mai auzit-o cîntînd „În curte la Dionis"? Și totuși ea îl lansase, în vara aceea. Nimeni nu știe al cui e cîntecul, cine l-a compus. Nu se știe nici măcar dacă e cîntec popular sau de origine lăutărească, sau e vreo romanță veche, readaptată de Leana. Și așa cum s-a întîmplat cu „În curte la Dionis", s-a petrecut și cu altele...

Cladova își clătină cu îndîrjire capul, ca și cum ar fi vrut să se trezească.

— Și cu toate acestea, trebuie să existe o explicație, începu cu o greu stăpînită iritare în glas. Vreau să spun, o explicație la toate aceste bizarerii și mistere, sau pseudomistere. N-am avut

norocul s-o cunosc, dar de cîte ori am ascultat-o, mi-a lăsat impresia unui om perfect normal. O femeie tînără, frumoasă, echilibrată, trăind în lumea noastră, aici, pe pămînt – cu toată melancolia ei, cu toată purtarea ei curioasă, neobișnuită, aproape stranie. Nu părea deloc exaltată, n-avea nimic neurotic în ea... Deși, adăugă după o pauză căzînd pe gînduri, cînd, acum vreo doi ani, începuse să se îmbrace numai în negru, și nu se mai farda deloc, de i se spunea, în glumă „văduva"...

— Știu, știu, îl întrerupse Hrisanti, dar nu era nimic neurotic. Și, ca să înțelegi toată povestea, trebuie să știi că nici măcar n-a fost ideea ei. Doctorul a silit-o, da, pot spune foarte sincer: *a silit-o să se îmbrace în negru*. Și nici doctorul n-a făcut-o așa din senin, sau din vreo dorință ascunsă de răzbunare. Ca să dezlege ce se numea pe-atunci, acum cîțiva ani, în cercul intimilor lui Visarion „misterul Adrian" sau „complexul Poetului", doctorul a încercat o experiență, a încercat-o ca să verifice ipoteza la care ajunsese. Anume, își închipuia că Leana *cunoscuse și iubise cu adevărat* pe cineva, un tînăr poet, Adrian, și acesta, foarte probabil, murise sau dispăruse, dispăruse pentru totdeauna din viața Leanei. Doctorul își închipuia că Leana suferise un șoc, un soi de traumatism, nimic grav, credea el – căci ajunsese acum s-o cunoască bine pe Leana și se convinsese de *normalitatea* ei – dar, totuși, traumatismul i-ar fi provocat o anumită amnezie. Leana pur și simplu *nu voia* să recunoască pierderea lui Adrian, moartea lui în vreun accident, sau dispariția lui, sau ce-o fi fost. Și atunci, doctorul a încercat s-o convingă că numai *negru* îi șade bine. A vrut să vadă dacă Leana *se teme de negru, de doliu*. Și i-a dăruit cîteva superbe, somptuoase rochii de mătase neagră. Leana le-a purtat cu încîntare, și le-a purtat întruna, cîtva timp, deși pînă la urmă le modificase pe toate, le adaptase propriului ei gen de eleganță... Cladova îl ascultase zîmbind, pe gînduri.

— Deci, asta a fost *la Veuve, l'inconsolée*...

— Și *la Veuve*, și *Die traurige Witwe*, și *Jalea îi stă bine Electrei*, și *la Vedova*...

Obrazul îi tremură o clipă, și se îmbujoră, ca și cum ar fi fost gata să izbucnească în rîs, dar parcă și-ar fi adus brusc aminte de ceva, și se mulțumi să zîmbească, ridicînd din umeri. Apoi apucă sticla și umplu amîndouă paharele.

§

Nu ar fi trebuit să intre mai mult de opt persoane, dar pătrunseră deja unsprezece, și poate s-ar mai fi urcat și alții dacă ușile ascensorului nu s-ar fi închis pe neașteptate. O femeie scînci ușor, cîțiva izbucniră în rîs, și un bărbat gros, aproape pleșuv, deși tînăr, începu să întrebe și să apese repede pe diferite butoane: 8, 10, 11, 14, 15. Mai strigă o dată „15!", apoi întoarse capul spre ușă și răsuflă adînc.

La etajul 15 ultimii doi pasageri ieșiră. Adrian voi să-i urmeze, dar ușa se închise și ascensorul își continuă urcușul. Pe ecranul electric numerele se aprindeau și se stingeau parcă tot mai repede: 16, 17, 18, 19... Apoi ascensorul se opri, ușile se deschiseră și Adrian se lipi de perete, să lase să intre pe eventualii pasageri. Dar în fața ascensorului nu era nimeni. Coridorul părea destul de slab luminat și Adrian șovăi cîtva timp, nehotărît. Ieși în ultima clipă, simțind ușile ascensorului închizîndu-se chiar în spatele lui.

Coridorul părea nesfîrșit, așa cum se întindea de o parte și de alta, pierzîndu-se parcă foarte departe, în penumbră. Chiar în fața ascensorului era o oglindă, prea mare pentru locul unde se afla, și ușor înclinată. Adrian se privi cîteva clipe cu o secretă satisfacție, potrivindu-și nodul cravatei. Apoi își apropie obrazul de luciul rece al oglinzii. Arăta, așa cum îi spuneau toți, ca de 30 de ani, cu 15 ani mai puțin decît avea. Și credea că știe de ce: era înalt, zvelt, blond *și-și păstrase părul așa cum îl avusese în liceu*: căzîndu-i rebel pe frunte. *Frumos ca Îngerul Morții*, îi spusese cineva. Fără îndoială, o fată. Dar cine? *Cine?*

Îl trezi o ușă care se deschise undeva, destul de departe, pe coridor și-și desprinse repede capul de oglindă. Pașii aproape nu

se auzeau, și totuși, fără să privească, Adrian știu că două femei se îndreaptă spre el. Băgă mîna în buzunar, scoase hîrtiuța și începu s-o învîrtească între degete. Inutil să mai citească textul: îl știa pe dinafară. Îl repetă încă o dată, încet, cu oarecare emfază, ca pe un început de poem. Una din femei se oprise în fața lui și-i zîmbea.

— Căutați pe cineva? îl întrebă.

Avea o voce atît de blîndă, de melodioasă, încît Adrian o privi cîteva clipe fascinat, parcă nu i-ar fi înțeles întrebarea.

— Am o întîlnire, la 4:30, începu el brusc. Dar, cum îi spuneam și venerabilului domn de la recepție, am probabil un lapsus. Pentru că, vedeți, deși nu era Constantin, nici Theodor, și nici William, Williams, bătrînul dumneavoastră tot l-a identificat. A vorbit cu el la telefon și am înțeles că mă așteaptă nerăbdător, că începuse chiar să-și piardă răbdarea... Dar de ce nu mai spuneți ceva? întrebă.

Femeia zîmbi din nou, de data aceasta cu un efort, parcă ar fi obosit deodată.

— V-a spus că e la etajul nostru? La 21?

— Sîntem la 21? se miră Adrian. Ar fi trebuit să-mi dau seama de asta. Dar m-am învățat. Și nu trebuie să-mi pierd firea. Știu că orice aș face e inutil. E ca un baraj. Numele domnului care mă așteaptă, vreau să spun. Imposibil să mi-l reamintesc! Zadarnic l-a identificat la recepție, zadarnic mi-a spus numărul camerei. Au dispărut. Probabil că au dispărut în timp ce mă aflam în ascensor. Evident, n-au dispărut propriu-zis, ci s-au ascuns doar, s-au camuflat. *Au ajuns irecognoscibile...*

— Atunci nu poate să fie la 21, îl întrerupse femeia. Poate la anexă? se întoarse întrebătoare către tovarășa ei.

Se întoarse și Adrian și o privi mai bine. Era înaltă, cu o față oarecare, fără vîrstă, și răsucea distrat între degete un inel cu chei. Era, ca și cealaltă, îmbrăcată în cenușiu, cu un mic șorț verde, care, la lumina palidă a coridorului, părea decolorat.

— Depinde, rosti în cele din urmă, foarte încet, parcă ar fi șoptit. La ce anexă?

— În orice caz, o întrerupse Adrian, nu e la cea cu văduva... I-am uitat numele, dar știu că e văduvă. Să-i spunem Văduva. Sau chiar *La Vedova*, cu majusculă și încărcată de simbol, ca la Dante.

Femeia îi privi adînc, încruntîndu-se, apoi se depărtă severă, fără să mai adauge un cuvînt.

— Ați jignit-o fără să vă dați seama, șopti cealaltă, este și ea văduvă, adăugă, urmărind-o cu privirile. Și cum e de origine italiană, unii îi spun *La Vedova*.

Adrian o asculta fericit.

— Mai vorbiți, mai vorbiți! insistă el, văzînd că femeia tăcuse și-l privea cu același zîmbet obosit. Căci este pur și simplu extraordinar.

— Ce să vă mai spun? Sînt și eu italiancă. Am citit pe Dante, dar demult, demult. Sînt destui italieni pe aici. Uneori,- vin și ocupă un etaj întreg. Dar nu la 21. Aproape nimeni nu mai vine la 21. A tot încercat direcția... Dar vă rog să nu mai spuneți la nimeni... Pe mine mă cheamă Sylvia, continuă după o scurtă pauză. Am fost și eu cineva în viața mea. Am fost călugăriță. Uite c-a venit ascensorul, adăugă. Întrebați jos, la recepție, are să vă dea toate informațiile...

Continua să zîmbească, tot atît de obosit, cînd ușile ascensorului s-au închis pe neașteptate. Adrian se întoarse către tînărul care-l privea distrat, poate fără să-l vadă, fredonînd foarte încet o romanță.

— Dacă sînteți și dumneavoastră italian, începu, felicitările mele. Sînteți un neam extraordinar. Și apoi, ați avut pe Dante. Îl cunoștea și compatrioata dumneavoastră, cu care m-am întreținut o clipă la etajul 21. Evident, a fost călugăriță, a avut o altă educație. Și păcat că n-ați avut timp s-o priviți pe îndelete – o rară, nobilă frumusețe bolnavă – și, mai ales, păcat că nu i-ați auzit vocea, n-ați auzit rostit: *Sylvia, Dante, la Vedova...*

Tînărul încetase să fredoneze și-l asculta clipind des din ochi, parcă ar fi încercat să se trezească. Adrian se apropie și-i puse familiar mîna pe umăr.

— Deși mă întreb dacă a înțeles toată semnificația secretă, și evident polemică, a expresiei dantești *la Vedova*. Știți, în limbajul lui secret, poate împrumutat de la *Fedeli d'amore*, Dante se referea la Biserica romano-catolică. Biserica lui Petru, lăsa el să se înțeleagă, *rămăsese „văduvă"*...

Ascensorul se opri și Adrian se retrase ca să facă loc nou-veniților, două doamne și o foarte tînără fată, și doi bărbați, aproape bătrîni, dar încercînd zgomotos să-și ascundă vîrsta.

— Coborîm? întrebă Adrian pe unul din ei, cu oarecare mirare.

— Așa s-ar spune. Voiați să urcați?

— Ah, făcu Adrian ridicînd din umeri, asta e greu de spus. Cine ar îndrăzni, întrebat dacă vrea să urce, cine ar îndrăzni să răspundă: Nu?

Una din doamne izbucni în rîs și-l privi cu o subtilă cordialitate.

— Asta înseamnă că n-ați aflat de legendă, i se adresă ea. Ori spui „jos", ori spui „sus"...

— Ori urcăm, ori coborîm, o întrerupse jovial vecinul ei, *e același lucru...*

— Pentru că ascensorul *rămîne același*, continuă doamna, corect și totuși detașat, parcă ar fi fost un joc de societate. Numai *direcția* variază...

Adrian zîmbea fericit.

— Admirabil! exclamă. Admirabil! Dar nu văd de ce-i spuneți legendă.

Ascensorul se oprise, ușile se deschiseră lin, dar nimeni nu urcă, nici nu coborî.

— Nu e legendă, interveni cealaltă doamnă, e autentică. S-au scris și articole, unele cu fotografii. Dacă vă interesează, le puteți cere la direcție.

VARIANTA COMPLETĂ A ACESTUI VOLUM
VA FI DISTRIBUITĂ PE BAZĂ DE DONAȚIE

(dați un click pe butonul *PayPal* din pagina III)

Veți primi volumul la adresa dvs. de email.
Acesta va avea inserat în metadata
un cod unic de identificare.

IVAN

L-a zărit întîi Zamfira. Își trecu carabina în mîna stîngă și se apropie de el. Îl atinse ușor cu vîrful bocancului.

— Trage să moară, spuse fără să întoarcă capul.

Rănitul îi privea cu ochii foarte mari, deschiși. Era tînăr, bălai, plin de pistrui, și buzele îi tremurau necontenit, parcă tot s-ar fi trudit să zîmbească. Zamfira oftă adînc, apoi îngenunche lîngă el.

— Ivan! îl strigă. Ivan!

Desprinse bidonul și-l apropie cu grijă de buzele rănitului. Darie se oprise în fața lui. Își scoase casca și începu să-și șteargă fruntea cu mîneca tunicii.

— Trage să moară, spuse. Păcat de apă.

Cu o mișcare bruscă, speriată, brațul rănitului se desprinse de trup și se zbătu în aer, ca și cum ar fi căutat ceva, apoi căzu inert, și degetele i se încleștară pe un bulgăre de pămînt. Căzuse prea departe de buzunar. Zamfira întinse mîna, scoase revolverul și zîmbi.

— E pentru dumneavoastră, domnule elev, spuse. Poate îl păstrați ca amintire...

Darie își reașezase casca. Apucă revolverul și-l cîntări în mînă.

— Nu mai are gloanțe, spuse. Nu mai e bun de nimic.

Se pregătea să-l azvîrle în porumbiște, dar se răzgîndi.

Continuă să-l cîntărească în mînă, nehotărît. Iliescu îi ajunse din urmă.

— Trage să moară, rosti rar, clătinînd din cap. Fără lumînare, ca un cîine. Ca și ceilalți, adăugă coborînd glasul.

Întoarse capul și scuipă în lături. Darie mai privi o dată revolverul, apoi îl lăsă să cadă. Căzu, cu un sunet surd, între bulgări, lîngă brațul rănitului.

— Dacă vă e milă de el, spuse, mai bine împușcați-l. Să nu se mai chinuie...

Făcu cîțiva pași spre porumbiște, privind obosit în jurul lui, ca și cum ar fi căutat un loc mai ferit de arșiță, să se odihnească. Dar se întoarse curînd, posomorît, cu țigara neaprinsă în colțul gurii.

— S-o luăm din loc, spuse.

Zamfira se ridicase în picioare, dar nu-și desprindea privirile din ochii rănitului.

— Dacă am ști rusește, i-am cere să ne binecuvînteze, vorbi încet, parcă mai mult pentru sine. Așa se spunea pe la noi, că dacă te binecuvîntează cineva cînd trage să moară, îți aduce noroc.

— Așa am auzit și eu, îl întrerupse Iliescu. Dar îți aduce noroc numai dacă te binecuvîntează cu inimă bună... Și ăsta-i bolșevic...

— Orice-o fi, doar să te binecuvînteze pe legea lui, în limba lui...

Întoarse capul spre Darie.

— Poate dumneavoastră, domnule elev, care știți atîtea limbi...

Darie își aprinse țigara. Ridică descurajat din umeri, încercînd zadarnic să zîmbească.

— Nu știu. Acum îmi pare rău. Ar fi trebuit să învăț rusește... Se întrerupse, cu ochii la rănit, și trase adînc din țigară. Dar poate înțelege el, adăugă. Poate cunoaște el alte limbi...

Șovăi cîteva clipe, apoi înălță din nou din umeri.

— Încercați, domnule elev, îl auzi șoptind pe Zamfira. Încercați, că poate înțelege...

Darie zvîrli țigara, se apropie neîncrezător, îi căută ochii, apoi izbucni deodată, cu un glas uscat, înăbușit:

— *Nous sommes foutus, Ivan! Nous sommes des pauvres types!*[1] *Save our souls! Bless our hearts, Ivan!*[2] *Car nous sommes foutus!*

Rănitul gemu stins, și în acea clipă gura i se lumină deodată, parcă ar fi zîmbit. Îi privi pe rînd, încrezător.

[1] Sîntem terminați, Ivane! Sîntem oameni săraci! *(fr.) (n. r.)*

[2] Salvează-ne sufletele! Binecuvîntează-ne inimile, Ivane! *(engl.) (n. r.)*

— *Blagoslovenie!* strigă Zamfira îngenunchind lîngă el. *Boje, Christu!* Binecuvîntează-ne, Ivane...

Își făcu cruce, cît putu mai încet, ridică ochii spre cer, își împreună mîinile și închise puțin ochii, ca și cum s-ar fi rugat, apoi îl privi din nou, adînc, cercetător.

— Fă și tu așa, Ivan! strigă. Fă cruce după mine. *Boje, Christu!*

Apoi tăcu, și toți trei își pironiră privirile pe fața rănitului, așteptînd.

— Nu mă înțelege, oftă tîrziu Zamfira. Dacă i-am fi putut vorbi pe limba lui...

— Grijania lui de bolșevic! izbucni Iliescu printre dinți. Se preface că nu ne înțelege...

Darie întoarse capul și-l privi, zîmbind încurcat.

— Dacă-l înjuri, cum o să te mai binecuvînteze?

— N-are a face. Cînd omul trage să moară, nu mai înțelege și iartă tot. Îngenunche și se aplecă ușor spre urechea rănitului. Iartă, Ivane, iartă! șopti.

Atunci își dădu seama că nu-l mai privea și, întorcînd capul, văzu cîinele, la cîțiva metri de ei, în marginea porumbiștii.

— E din sat, spuse Iliescu ridicîndu-se în picioare și fluierîndu-l prietenește. Trebuie să fie satul pe-aproape.

Era un cîine slab, hămesit, cu părul arămiu decolorat de praf. Se apropie sfios de ei, neîndrăznind să se gudure. Rănitul întorsese capul și-l aștepta. Tremurul buzelor încetase brusc, și fața arăta acum streină, împietrită.

— Dacă e bolșevic și nu l-a învățat nimenea, n-are de unde să știe, vorbi Zamfira ridicîndu-se în picioare. Dar de Dumnezeu și Isus Christos tot trebuie c-a auzit el, și cruce nu se poate să nu știe să facă.

Se trase un pas înapoi și-l strigă: „Ivan!” Apoi își depărtă cît putu mai mult brațele și rămase așa, nemișcat, cu ochii la rănit.

— *Christu!* strigă din nou. Cristos pe cruce. Fă și tu cruce. Ridică trei degete în sus și binecuvîntează-ne...

Fața rănitului se luminase din nou, înmuiată de un mare zîmbet. Cîinele se apropiase și-i lingea mîna încremenită pe bulgărele de pămînt.

— Se preface că nu înțelege, spuse Iliescu, și scuipă cu furie în lături.

Zamfira intră în porumbiște și cîteva clipe în urmă se întoarse cu doi coceni.

— Ivan, strigă el căutîndu-i ochii. Privește încoace, Ivan! adăugă așezînd cocenii de-a curmezișul în formă de cruce. Privește bine și adu-ți aminte. Asta e crucea lui Isus Cristos, mîntuitorul lumii. Cristos care a fost răstignit pe cruce. Acum înțelegi? întrebă apropiindu-se și arătîndu-i cocenii. Îți aduci aminte?

Rănitul îi urmărise mișcările cu un neașteptat interes, dar și cu teamă. Încercă să-și ridice capul, dar gemu și, de durere, închise ochii. Îi deschise după cîteva clipe și zîmbi, văzîndu-l pe Zamfira așteptînd acolo, în fața lui, cu cei doi coceni încrucișați.

— *Christu!* rosti el tîrziu. *Christu!*

— Minunea lui Dumnezeu! șopti Zamfira îngenunchind din nou lîngă el și punîndu-i mîna pe frunte. Ai înțeles ce te rugasem. Binecuvîntează-ne!

— *Bénis-nous, Ivan!* izbucni cu fervoare Darie. *Bénis-nous, bless our hearts! Tu t'envoles au Ciel. Au Paradis, Ivan, auprès du Dieu Père. Auprès de la Vierge*[3], adăugă cu o bruscă, neînțeleasă oboseală în glas. Maică Preacurată și pururea Fecioară Maria...

Rănitul îl ascultase tremurînd ușor. Apoi își roti ochii de la unul la altul. Nu mai îndrăzni să-și ridice capul, dar își mișca acum degetele, parcă ar fi încercat să arate ceva.

— Maria! izbuti el să rostească în cele din urmă. Maria...

— Înțelege, șopti Iliescu.

Îi urmări privirile și văzu cîinele depărtîndu-se încet, cu capul plecat.

— Poate cunoaște cîinele, adăugă. Poate o fi și el din sat.

[3] Tu te ridici la cer. În paradis, Ivan, în fața Tatălui Ceresc. În fața Fecioarei *(fr.) (n. r.)*

Rănitul începuse să șoptească, mișcîndu-și tot mai nervos degetele, închizînd la răstimpuri ochii, apoi deschizîndu-i brusc, parcă tot mai înspăimîntat că-i regăsește acolo, lîngă el.

— Eu zic să încercăm să-l ducem pînă în sat, vorbi Zamfira.

Darie îl privi lung, neîncrezător.

— Are să fie greu, spuse. Trage să moară.

— Ar fi păcat, că acum înțelege, spuse Iliescu, și dacă ar mai duce-o un ceas, două, pînă în sat, poate ne binecuvîntează...

Cîinele se oprise la vreo zece metri, în preajma porumbiștii, așteptîndu-i.

Îl purtau pe carabine. Darie le luase ranițele și le atîrnase de carabina lui, pe care o proptise pieziș pe umeri. Rănitul tremura, gemînd înfundat, închizînd și deschizînd necontenit ochii. La răstimpuri, Zamfira îi striga:

— Binecuvîntează-ne, Ivane, că te ducem acasă!... Nu te-am lăsat să mori pe marginea drumului.

— Zi măcar atît, încercă Iliescu, zi Cristos! Cristos! Maria!

După vreo sută de metri, se opriră să-și tragă răsuflarea, dar nu-și lăsară povara din mîini. Rănitul încerca, scîncind, să se zvîrcolească. Își pironise privirile, rugător, în ochii lui Zamfira.

— Vorbiți-i dumneavoastră, domnule elev. Spuneți-i ceva, să vadă că-i vrem binele...

Darie își săltă ranițele în spate cu un gest scurt, de furie și deznădejde.

— Ce să-i spun? Pe ce limbă să-i vorbesc? Dacă nu știu rusește, cum o să mă înțeleagă?

— Vorbiți-i orice, îl încurajă Zamfira. Numai să vadă că ne dăm osteneala, că nu-l lăsăm să moară ca un cîine. Vorbiți-i în orice limbă, că dumneavoastră sînteți filozof...

Darie oftă fără voia lui și-și trase chipiul pe frunte.

— Cu adevărat filozof! exclamă, încercînd să zîmbească. Ivan! izbucni, întorcîndu-se spre rănit și căutîndu-i ochii. Îți mai aduci aminte de *Faust*?

Habe nun, ach! Philosophie,
Juristerei und Medizin,
Und leider auch Theologie!
Durchaus studiert...[4]

Acesta sînt eu, Ivan, cel care-ți vorbesc acum. *Filozofu'.* Mă auzi?

— Ziceți-i înainte, îl încurajă Iliescu pornind la drum. Vorbiți-i, că vă ascultă, și asta-i de-ajuns.

— Dacă vă ascultă, nu moare, adăugă Zamfira.

— ...Aș putea să-ți povestesc multe, Ivan, căci ce nu poate povesti un proaspăt licențiat în filozofie? Cîte nu i-au trecut prin minte? Cîte aventuri în două, trei volume, ba unele chiar în douăzeci și două – Proust, bunăoară, nu are douăzeci și două de volume? Sau poate mă înșel, poate am calculat greșit, am numărat și operele din tinerețe; știi la ce fac aluzie, *Pastiches et mélanges*[5] și celelalte...

— Ziceți-i înainte, domnule elev, că-i ziceți bine, îl încurajă Iliescu.

Apoi întoarse capul și scuipă cu putere, departe, către porumbiște.

— Ivan! exclamă emoționat Darie. Aș putea să-ți vorbesc o noapte întreagă numai despre probele inexistenței lui Dumnezeu. Iar despre Isus Cristos, de care probabil n-ai mai auzit de cînd ai fost în școala primară, despre Mîntuitorul vostru și al nostru, al tuturor, și despre a lui enigmatică existență istorică, sau ineficiență politică, ți-aș putea vorbi multe nopți, numai noi doi, fără comisari și fără teologi, căci simți și tu asta Ivan, *nous sommes foutus, nous*

[4] Fragment din *Faust* de Goethe, (trad. Lucian Blaga)
Am studiat cu rîvnă, ah, filozofia
Din scoarță-n scoarță, dreptul, medicina,
Și din păcate chiar teologia,
Arzînd de zel... (germ.) (n. r.)

[5] Colecție de scrieri de Marcel Proust lansată în 1919 *(n. r.)*

sommes tous foutus! Și noi, și voi. Dar mai ales noi, care ne tragem din bădica Traian… Și dacă mi-ar părea rău să mor acum, curînd după tine, sau poate înaintea ta, să mor la douăzeci și doi de ani, este și pentru că n-am să mai apuc să văd cum o să-i ridicați statuie lui bădica Traian. Căci lui i s-a năzărit să ne zămislească aici, la marginea pămîntului, parcă ar fi știut anume că într-o bună zi o să veniți și voi, obosiți după atîta rătăcire în stepă, și o să dați peste noi, frumoși, deștepți și bogați, și o să vă fie foame și sete, așa cum ne este și nouă acum…

— Ziceți-i înainte, domnule elev, că vă ascultă, îl încurajă Zamfira, văzînd că Darie se întrerupse și-și ștergea în neștire obrazul cu mîneca tunicii.

— …Și cîte altele n-aș putea să-ți povestesc… Deși, mă întreb, aș îndrăzni să-ți povestesc vreodată aventurile din 13 martie, din 8 noiembrie, și toate cîte au mai urmat? Sînt întîmplări prea intime, Ivan, care m-au făcut și m-au desfăcut, și m-au făcut din nou, așa cum mă vezi acum, filozof iti-nerant, ținîndu-ți de urît cît s-o mai îndura de noi Dumnezeu și brandturile[6] voastre, *car nous sommes foutus, Ivan, il n'y a plus d'espoir. Nous sommes tous foutus!* Ca într-o nuvelă celebră, pe care încă n-a scris-o nimeni, dar care va fi desigur scrisă într-o zi, pentru că e prea *adevărată*, dacă înțelegi la ce fac aluzie, prea seamănă cu tot ce s-a întîmplat în zilele noastre, și seamănă și cu ce ni se întîmplă și nouă acum, și mă întreb cum va mai îndrăzni autorul nuvelei să dea ochii, să spunem, cu soția și copiii lui, ba chiar cu vecinii lui, cum va îndrăzni să mai iasă pe stradă, pentru că ai ghicit la ce fac aluzie, fiecare se va recunoaște în personajul principal al nuvelei, și cum ar mai putea trăi cineva după aceea, cum s-ar mai putea bucura de viață după ce va înțelege că e condamnat, că nu există nici o ieșire, că *nu poate exista nici o ieșire* pentru că, pentru fiecare din noi, a existat, înaintea noastră, un împărat Traian, oricum s-o fi numit el, un Traian în Africa, unul sau mai mulți în China, oriunde îți arunci privirile nu vezi decît oameni condamnați pentru că cineva, un

[6] Mortiere Brandt de 8,14mm *(n. r.)*

împărat Traian, mult înaintea lor, cu mii și mii de ani înaintea lor, a hotărît să-i zămislească tot în locuri nepotrivite...

Se opri brusc și-și trecu, tremurînd, palma pe față.

— Ziceți-i înainte, domnule elev, șopti Zamfira, dar mai rar, mai rar, ca să vă înțeleagă...

Darie îl privi zîmbind, parcă l-ar fi recunoscut deodată, și-și săltă ranițele pe umăr cu o tinerească deznădejde.

— ...S-o luăm, deci, de la început, Ivan, s-o luăm de la 13 martie. Căci de-acolo a început tot începutul. Dacă aș fi murit la 12 martie, aș fi fost un om fericit, pentru că mă duceam în Cer; *au Ciel, Ivan, auprès de la Sainte Trinité*[7], acolo unde, cu ajutorul preotului – dacă o mai fi rămas vreunul – ai să ajungi și tu, curînd. Dar dacă îmi va fi dat să mor azi, mîine, poimîine, eu unde mă voi duce? În nici un caz, nu în Cer, pentru că la 13 martie am aflat că Cerul *pur și simplu nu există*. Nu mai există, Ivan! Din clipa cînd înțelegi, cum am înțeles eu la 13 martie, că Cerul e doar o iluzie, totul s-a terminat. Nu mai există nici Cer, nici sus, nici jos, căci Universul e infinit, n-are nici început, nici sfîrșit. Și atunci, te întreb, *eu unde mă duc?*... Știu, te întreb degeaba, pentru că te-ai hotărît să nu răspunzi. Dar îți răspund tot eu. Și îți răspund cu 8 noiembrie, cu al doilea început. Pentru că la 8 noiembrie, cred că ai ghicit asta, am înțeles ceva poate chiar mai important. Am înțeles că nu e nevoie să te duci undeva, pentru că *ești deja acolo*. La nemărginire, Ivan, răspund cu o altă nemărginire. Pentru că, ascultă-mă bine, eu, ca și tine, ca și toți ceilalți, eu, noi, oamenii, sîntem *indestructibili*. Nici brandturile voastre, nici avioanele nemțești nu ne pot distruge. Sîntem aici de la Începutul Lumii, și vom mai fi chiar după ce se va stinge și ultima stea din ultima galaxie. Și atunci, îți dai seama, Ivan, *nous sommes foutus, et sommes foutus pour l'éternité*. Pentru că, dacă sînt indestructibili, unde mă duc, azi, mîine, poimîine, cînd mi-o veni și mie rîndul? Nu mă pot duce nicăieri, pentru că sînt deja acolo, și sînt peste tot, în același timp. Dar asta e îngrozitor, să fii peste tot și totuși, într-un anumit fel, să *nu* fii, pentru că nu

[7] În Ceruri, Ivane, în fața Sfintei Treimi *(fr.) (n. r.)*

mai ești viu. E îngrozitor, să nu te poți odihni niciodată, cum se odihneau moșii și strămoșii noștri. Căci ei se duceau unde le era scris, unii în Cer, alții sub pămînt, alții la marginile Pămîntului, dar, înțelegi, ei se puteau odihni. Dar *noi*, Ivan, ce se va întîmpla cu *noi*?

Își săltă din nou ranițele pe umăr și grăbi și mai mult pasul.

— ...Și acum, dacă te-ai hotărît să rupi jurămîntul tăcerii, fără îndoială că m-ai întreba: dar după 8 noiembrie, ce s-a întîmplat *după* 8 noiembrie? Și pentru că legea războiului ne cere să fim sinceri și deschiși unii față de alții, aș fi obligat să-ți răspund. Dar mă vei înțelege? Pentru că ne lovim deodată de o *serie de evenimente mutual contradictorii*, dacă mă pot exprima astfel...

Se auzi strigat din urmă, și de-abia atunci își dădu seama că o pornise singur înainte, cu cîinele lîngă el. Cei doi așezaseră rănitul la umbra rară a unui salcîm, își scoseseră căștile și se ștergeau pe obraz. Darie se apropie stînjenit, silindu-se să zîmbească.

— A bolborosit mereu pe limba lui, în rusește, făcu Iliescu.

— Parcă ar fi cerut apă, îl întrerupse Zamfira, dar nu mai avem. Și cînd i-am arătat bucățelele de zahăr, a închis ochii. Nu vrea.

Luă din palma deschisă o bucată de zahăr și începu s-o sugă.

— Cît îl vedeți de tinerel și de slab, e greu, reluă Iliescu, și am obosit. Ne-am gîndit să ne odihnim aici, la umbră. Că satul tot nu se vede.

— Poate că își vine și el în fire, adăugă Zamfira.

Darie așezase ranițele pe iarba arsă, prăfuită, și îngenunchease lîngă rănit, ascultîndu-i încordat răsuflarea grea, precipitată.

— Mă întreb cum de mai trăiește, vorbi tîrziu. De-abia își mai trage sufletul...

Întinse brațul, apucă una dintre ranițe și începu să caute. Rănitul îl urmări cu privirea, tresărind la răstimpuri din tot trupul, parcă ar fi fost scuturat de friguri.

Darie întoarse capul spre Zamfira și-l întrebă, coborînd glasul:

— Ce facem cu el? Că nu-l mai putem duce, și e tîrziu. Îl lăsăm să se chinuie aici, sau îl ajutăm noi să moară?

Zamfira se codi și-și plecă privirile.

— Dacă ne-am trudit și l-am dus pînă aici... Poate se îndură Dumnezeu și-i dă putere să ne binecuvînteze. Pentru că, îmi dau eu cu părerea, acum *vrea* să ne binecuvînteze...

— L-am auzit și eu, interveni Iliescu. L-am auzit cînd a spus *Christu*. Dacă-l mai ținem de vorbă, poate o mai duce un ceas. Că satul nu e departe.

Darie își aprinse țigara și-i privi pe toți trei, pe rînd, zîmbind.

— Nu se vede nimic, spuse. Unde te uiți, numai lanuri de porumb, numai lanuri...

Cîinele se oprise la cîțiva metri, scîncind sfios, cu ochii ațintiți asupra bucățelelor de zahăr. Zamfira oftă.

— Să-i mai spunem de-ale noastre, că poate pe astea le înțelege mai bine. Cît ne-am odihni noi aici, să-l ținem de vorbă, să-i spunem cum o să fie în sat.

Iliescu se întoarse cu tot trupul spre răsărit și începu deodată, cu un glas nou, necunoscut, parcă ar fi vorbit unui copil bolnav:

— Ivan, nu mai e mult și ajungem în sat. Și o să fie bine la voi în sat, o să fie ca la noi în sat...

— Spune-i ce-o să-i dăm, îl întrerupse Zamfira. Apă proaspătă din belșug...

— Ivan, continuă Iliescu apropiindu-și și mai mult fața de el, la voi în sat sînt livezi cu tot felul de poame, cu prune și pere, și cîte altele, și-o să-ți aducem cîte vrei...

— O să-ți spele femeile obrazul, îl întrerupse Zamfira, o să te culce în pat...

Rănitul închisese ochii și-și mișca buzele parcă cu un mare efort, dar totuși din ce în ce mai repede.

— Doar să-ți aduci și tu aminte de noi, continuă Zamfira, să-ți aduci aminte de ce te-am rugat...

— O să-și aducă aminte, reluă Iliescu, nu se poate să nu-și aducă aminte. Că ne-am ostenit pentru el, i-am fost prieteni! *Priatin! Ivan, priatin!* strigă zîmbind cu toată fața. O să-ți aduci aminte, Ivan, și-o să-ți ridici brațul, o să-ți ridici brațul către noi, și ai să ne binecuvîntezi.

Cîinele începu deodată să geamă, apoi privi speriat în jurul lui și, tremurînd, cu părul zburlit, o luă la goană pe marginea drumului. Rănitul deschisese ochii, dar nu mai avu putere să întoarcă capul și să-l privească. Privea acum de-a dreptul către cer, și cu atîta intensitate încît nici lumina grea a după-amiezii de august, nici pulberea fină care plutea deasupra lor ca o nesfîrșită pînză de păianjen nu-l tulburau. Tăcură toți, cîteva clipe. Darie se apropie de rănit, îi puse mîna pe frunte și-l privi adînc în ochi.

— Mi-e teamă c-a murit, șopti. Dumnezeu să-l ierte! adăugă ridicîndu-se anevoie în picioare.

Zamfira îi puse și el mîna pe frunte, apoi îl bătu ușor pe obraz, îi scutură brațul.

— Dumnezeu să-l ierte! rosti făcîndu-și cruce. O să-l ierte Dumnezeu, pentru că ne-a binecuvîntat, și asta o să ne poarte noroc.

— Asta făcea cînd își mișca buzele adineaori, spuse Iliescu. Ne binecuvînta...

Darie își săltă ranița în spate și privi obosit drumul pe care apucase cîinele:

— S-o luăm din loc, spuse. Am întîrziat destul.

— Îndurați-vă încă puțintel, domnule elev, șopti timid Zamfira, desprinzînd din raniță o lopată scurtă. Nu-l putem lăsa aici, să-l sfîrtece corbii. Pînă mai fumați dumneavoastră o țigară, i-am săpat groapa...

Darie îl privea uluit, parcă nu l-ar fi înțeles.

— Îndurați-vă, domnule elev, interveni Iliescu. Că e pămînt sărac și groapa e gata cît ați bate din palme...

— Mă băieți, voi sînteți nebuni, vorbi tîrziu Darie. Sînteți nebuni de-a binelea... Dar e și vina mea, adăugă mai mult pentru sine, îndreptîndu-se spre porumbiște. E și vina mea...

Tîrziu întoarse capul și-i văzu cum săpau grăbiți, suflînd greu, fără să-și vorbească. Și în acea clipă i se părea că visează, pentru că săpau, la o distanță de peste doi metri unul de altul, ca și cum s-ar fi hotărît să sape o groapă în care să încapă cîteva trupuri, și tot atunci auzi șuieratul ascuțit al avioa-nelor de vînătoare germane zburînd foarte jos, iar în spatele lui, dincolo de lanurile de porumb în care se afundaseră în zori, poate chiar din șoseaua pe care se retrăsese compania întreagă cu o noapte mai înainte, auzi pocnetele scurte, surde, înfundate, ale brandturilor rusești.

§

— ...Evident, continuă desfăcînd un nou pachet de țigări, atunci mi-am dat seama că visez și m-am deșteptat. Dar am să vă mai spun ceva, deși poate n-o să mă credeți: ce m-a impresionat mai mult, și m-a trezit, n-au fost avioanele nemțești, nici brandturile, ci groapa aceea nefiresc de mare, pe care începuseră s-o sape Iliescu și Zamfira. În fond, mă întreb, unde le-o fi fost gîndul cînd s-au apucat să sape. Căci, v-am spus, eram toți însetați, înfometați și extraordinar de obosiți. De ce voiau să-și mai complice truda?

— În orice caz, îl întrerupse locotenentul privindu-l cu simpatie, aproape cu căldură, vina a fost, de la început, a dumitale. Nu trebuia să-i lași să-l transporte. Erați în retragere, și orice moment pierdut vă putea fi fatal. Dacă le-a fost milă de Ivan, trebuia să-l împuște pe loc...

— Nu crezi că putea fi salvat? îl întrebă Laura.

— Nu. V-am spus, cînd am dat cu ochii de el, trăgea să moară. Mă întreb cum a mai putut trăi atît. Evident, în vis lucrurile se întîmplă altfel...

— După cele șase zile de foc, îl întrerupse locotenentul, aveai destulă experiență. Nu mai aveai, ca la început, scuza că nu îndrăznești să comanzi unor soldați care luptaseră de un an, doi, în linia întîi.

— E adevărat, vorbi Darie zîmbind absent. Dar pe de altă parte, de cîte ori îndrăznisem să comand, în acele șase zile, ieșise prost. Plecasem cu un pluton, și, din comandă în comandă, rămăsesem trei...

— Știu la ce faci aluzie, îl întrerupse din nou locotenentul, dar n-a fost vina dumitale. Toată Ucraina era împînzită de partizani și de detașamente speciale admirabil camuflate. Îndată ce o unitate se despărțea de grosul diviziei, risca să fie înconjurată și decimată. Ați avut noroc dacă din șaisprezece ați scăpat trei.

— În orice caz, reluă Darie, de data aceasta nu mai voiam să-mi iau răspunderea. Și acum, pentru că sîntem între noi, mai vă pot spune ceva. Cum mă credeam urmărit de nenoroc și piază-rea, și mi-era teamă să nu-i pierd și pe ei, pe ultimii doi, mă hotărîsem să le mai dau un singur ordin: să ne despărțim, să ne îndreptăm spre sate, ei pe un drum și eu pe altul... De-aceea, poate, m-am lăsat ispitit de speranța lor absurdă: că binecuvîntarea lui Ivan, care trăgea să moară, ne va purta noroc...

Doamna Machedon veni dinspre bucătărie cu o farfurie mare fumegîndă, urmată de Adela, purtînd o tavă cu multe păhăruțe și o sticlă de țuică.

— Luați-le repede, cît sînt fierbinți, șopti doamna Machedon oprindu-se în mijlocul grupului.

— Eu mă tot gîndesc, începu judecătorul, cine-o fi fost Ivan? Ce fel de om? Și, mai ales, mă tot întreb: o fi înțeles ce voiați de la el? Și, pînă la urmă, vă va fi binecuvîntat?

— Fără îndoială că i-a înțeles și i-a binecuvîntat, răspunse Laura. Dovadă că le-a purtat noroc, și au scăpat.

— Se cunosc cazuri și mai extraordinare, spuse cineva rezemat de perete, pe care Darie nu-l văzuse pînă atunci. Soldați care au reușit să scape de la Stalingrad și au ajuns, pe jos, după nu știu cîte luni, în țară. Și mă întreb dacă i-o fi binecuvîntat și pe ei vreun Ivan care trăgea să moară...

Darie îl ascultase cu încordare, privindu-l mirat, cercetător.

— Nu cred că ne-am întîlnit pînă acum, continuă celălalt stînjenit, parcă ar fi încercat să se scuze. Numele meu este Procopie. Medic, dar am ciupit și eu ceva filozofie, pe vremuri, cînd eram student. Mi-a plăcut filozofia...

Locotenentul îi privi pe amîndoi surprins, aproape indignat.

— Dar cum se poate că nu v-ați întîlnit pînă acum? Ați fost în același regiment...

Darie întoarse capul către Laura și zîmbi cu înțeles, parcă ar fi așteptat un semn, să-l încurajeze să continue.

— Ce e mai curios, începu el deodată, este că am avut de la început impresia că ne-am mai întîlnit. Dar nu îndrăzneam să recunosc că impresia asta se datora întîmplării pe care v-am povestit-o adineaori. Într-adevăr, cu cît vă privesc mai bine, domnule doctor, cu atît mi se pare că semănați cu Ivan...

Cîțiva izbucniră în rîs și-i priviră pe rînd, încercînd să pară surprinși. Darie continua să zîmbească.

— Este în orice caz curios, exclamă Laura, pentru că nu mi-l închipuiam așa pe Ivan. Îl vedeam un tinerel de 18–19 ani, foarte blond și plin de pistrui. Și doctorul e așa cum îl vedeți: brun, fără pistrui și cu doi băieți la școală.

Darie începu să se frece pe frunte, parcă ar fi încercat să-și amintească un amănunt care, în clipa aceea, i se părea hotărîtor.

— În fond, asta n-are nici o importanță, continuă Laura. Important este faptul că ție ți se pare că seamănă cu Ivan. Și în cazul acesta îl putem întreba ce s-a întîmplat în mintea lui Ivan atunci cînd îl purtați pe carabine. Credeți că i-a binecuvîntat, domnule doctor?

Procopie ridică încurcat din umeri.

— Cum să spun? După cîte pot judeca, aș răspunde: da și nu. Este greu de închipuit că Ivan nu ghicise ce voiau de la el. Dovadă că a rostit cuvîntul *Christu*. Așa că, probabil, le-a vorbit, șoptind cuvinte pe care ei nu le puteau înțelege, pentru că nu știau rusește. Cuvinte, foarte probabil, de prietenie, poate chiar de

dragoste, creștină sau altfel, în sfîrșit, de dragoste între oameni. Dar, evident, nu asta așteptau Zamfira și Iliescu de la el; în fond, nici nu era o binecuvîntare propriu-zisă...

Darie ridică brusc fruntea și privi agitat în jurul lui.

— Acum mi-am adus aminte! exclamă. Mi-am adus aminte de ce mi-am spus la un moment dat, cînd, turburat de credința și nădejdea lui Zamfira, l-am implorat: „*Bless our hearts, Ivan! Save our souls!...*" Mi-am spus: dacă ar fi adevărat, dacă Ivan, așa cum este el, paralizat, aproape mut, trăgînd să moară într-o margine de drum, dacă Ivan *ne poate mîntui cu adevărat*, atunci ascunde un mister impenetrabil și cutremurător, căci, într-un anumit fel, incomprehensibil minții mele, el reprezintă, sau exprimă, pe Dumnezeul necunoscut, *agnōstos theos*, de care vorbea Sfîntul Pavel. Dar dacă a fost sau nu a fost așa, nu voi ști niciodată. Pentru că niciodată nu voi putea fi sigur că binecuvîntarea sau dragostea lui a avut sau nu vreo importanță în existența noastră...

Doamna Machedon se apropie de soba de zid, o deschise cu grijă și zvîrli ce mai rămăsese din butucul despicat în după-amiaza aceea.

— Parcă s-a lăsat deodată frig, spuse.

— E deschisă fereastra de la baie, explică Adela. Era prea mult fum, și am deschis fereastra...

— Nu ne întrerupeți! strigă Laura întorcînd capul. Să vedem ce spune doctorul. Căci ideea aceasta cu Dumnezeul necunoscut aduce un element nou, pe care nu-l bănuiam pînă acum. Dumneata ce spui, domnule doctor?

Procopie ridică din nou din umeri și-și trecu palma peste buze, parcă ar fi încercat să-și ascundă un zîmbet.

— E curios că și eu mă întrebam cu ce seamănă toată întîmplarea asta. Căci seamănă cu ceva care mi se pare cunoscut, dar nu reușesc să-mi amintesc cu ce. În orice caz, dacă ar fi fost o nouă epifanie a Dumnezeului necunoscut, nu putea fi *agnōstos theos* din Atena Sfîntului Pavel. Nu seamănă deloc cu un Dumnezeu imaginat de greci...

Darie clătină nerăbdător din cap.

— Evident, evident, dar sînt fel de fel de zei și dumnezei necunoscuți...

— Să lăsăm asta, îl întrerupse Laura. Eu regret un singur lucru: că n-ai apucat să-i explici lui Ivan ce înțelegeai prin acea expresie misterioasă: „o serie de evidențe mutual contradictorii...”

Darie tresări și o privi zîmbind, cu o secretă fervoare.

— Cred că a fost cea mai profundă, dar și mai nemiloasă autoanaliză din toate cîte am încercat în viața mea. Simțeam atunci că intuisem ceva care îmi rămăsese întotdeauna inaccesibil, că ghicisem, cum să spun?, însuși principiul existenței mele – poate nu numai al existenței mele, adăugă coborînd glasul. Simțeam că ghicisem misterul însuși al oricărei existențe umane. Și expresia aceea aproximativă – „o serie de evidențe mutual contradictorii” – era o primă încercare de traducere a misterului pe care tocmai îl pătrunsesem și eram pe cale de a-l analiza și formula. Dar, evident, așa cum se întîmplă mai întotdeauna în vis, acum nu mai mi-aduc nimic aminte...

Privi în jurul lui și i se păru că, în afară de Laura și Procopie, ceilalți îl ascultaseră mai mult din politețe. Tocmai fuseseră chemați la masă cînd Laura intervenise cu ultima întrebare și fuseseră obligați să-l asculte, cei mai mulți în picioare, unii din ei chiar lîngă ușa sufrageriei. Ar fi trebuit să se ridice și el, să arate limpede că s-a pus capăt discuției, dar parcă o stranie, deși plăcută, oboseală îl pironea acolo, în fotoliu. Zîmbea în neștire, încercînd să înțeleagă ce se întîmpla cu el. Laura îi puse mîna pe braț:

— Haide, c-am rămas ultimii, șopti. E tîrziu...

§

Nu s-a ridicat decît cînd s-a simțit tras, cu putere, de braț.

— E tîrziu, domnule elev, vorbi Zamfira zîmbindu-i. Înnoptează...

Darie privi buimac în jurul lui și începu să-și frece ochii. Apoi privi din nou, clipind repede, încercînd să se trezească. Erau în porumbiște, și parcă niciodată nu auzise atîția greieri deodată. Deasupra lor cerul pălise, dar stelele încă nu se deslușeau.

— Unde-i Ivan? întrebă Darie.

— Odihnește sub pămînt, vorbi Zamfira. Numai cruce n-am avut de unde să-i punem.

— Ne-a purtat noroc, adăugă Iliescu. Ce-a mai fost și pe-aici! Mai rău ca alaltăieri, la pod. Și dumneavoastră dormeați dus, iar noi ne-am văzut de treabă...

Zamfira întinse brațul peste porumbiște.

— Zburau atît de jos avioanele nemțești, de mi-era teamă că au să-și încurce aripile în știuleți. Mitraliau porumbiștea, credeau că erau ascunși rușii acolo. Pe noi ne-au lăsat în pace, să ne vedem de treabă... Credeau, poate, că îngropăm pe unul de-ai noștri.

— Iar dintr-acolo, îl întrerupse Iliescu întinzînd brațul în direcția opusă, începuseră rușii cu brandturile. Noroc că n-au ajuns pînă aici. Au bătut ce-au bătut cu brandturile, și apoi nu s-au mai auzit. Ori că i-au mitraliat avioanele de vînătoare – că erau vreo douăzeci – ori au schimbat direcția. Că dacă au trimis nemții atîtea avioane, desigur că tot pe-aici se retrage și ce-a mai rămas din divizia lor... Mai bine le trimiteau alaltăieri, la pod, adăugă întorcînd capul și scuipînd cu necaz. N-ar mai fi fost atîta măcel...

Cu un gest scurt, Darie se aplecă și își apucă ranița.

— Și acum, începu Zamfira ajutîndu-l să și-o salte în spate, cum o vrea Dumnezeu. Că dacă au schimbat rușii direcția, ne-au tăiat drumul, și trebuie să ne strecurăm tot prin spatele lor, pînă dăm de batalion.

— N-avea grijă, îl întrerupse Iliescu, că ne strecurăm. Scăpăm noi și de data asta...

Ieșiră într-o cărare largă, noduroasă, care părea că se întinde pînă foarte departe printre lanurile de porumb.

— Am visat, începu Darie fără să-i privească. Se făcea că eram la Iași, iarna, cu prietenii, și le povesteam de Ivan...

— Ați visat frumos, spuse Iliescu văzînd că tăcerea se prelungește.

— Dacă ați visat pe Ivan, poartă noroc, adăugă Zamfira.

— Ce e mai curios e că domnul locotenent spunea că rău am făcut, că am pierdut prea mult timp. Că, spunea, dacă ne-a fost milă de el, ar fi trebuit să-l împușcăm, să nu se mai chinuie. Dar nu trebuia să-l purtăm cu noi.

— Așa sînt ordinele, spuse Iliescu. Dar, ați văzut și dumneavoastră, ne-a purtat noroc...

— Ce e drept, ne-am dat și noi osteneala, îl întrerupse Zamfira. I-am vorbit, i-am povestit.

Darie se opri deodată și-i privi pe rînd.

— Mă băieți, mi se pare mie sau sînt pe-aici milioane de greieri? M-au asurzit...

— Sînt greieri, domnule elev, spuse Zamfira. Sînt mulți, dar așa sînt totdeauna la vremea asta... Poate n-ați mai fost de mult pe la țară, vara, adăugă zîmbind.

Darie își scosese casca și-l privi cîtva timp nehotărît. Apoi, brusc, se întoarse și porni din nou.

— Curios vis, reîncepu după o lungă tăcere. Nu-i pot da de rost. De ce mi s-o fi părut mie atunci, *în vis*, că ce mă pregăteam să-i spun lui Ivan, *aici*, acum cîteva ceasuri, cînd m-ați strigat voi din urmă, era atît de important? E curios, nu e așa? întrebă întorcînd capul spre Zamfira.

— Visuri, spuse Zamfira. Cine poate să le dea de rost?

— Au și visele tîlcul lor, dacă știi cum să le tălmăcești, vorbi Iliescu.

Darie clătină din cap, gînditor, și grăbi brusc pasul.

— Nu, eu mă gîndeam la altceva, de-aceea spusesem că-i curios. E curios pentru că *în vis* eram convins, pe de o parte, că acele cîteva cuvinte pe care începusem să i le spun lui Ivan anunțau lucruri foarte profunde, pe care n-am mai apucat să i le spun pentru că m-ați strigat voi, iar, pe de altă parte, tot acolo, în vis, nu

mai mi-aduceam aminte de acele lucruri atît de importante, nu mi-aminteam decît de început: „o serie de evidențe mutual contradictorii". Ce revelație extraordinară anunța această expresie care, acum, mi se pare destul de banală și stilistic incertă! Pentru că știu foarte bine la ce mă refeream. Și dacă nu m-ați fi strigat, i-aș fi povestit lui Ivan măcar cîteva din asemenea „evidențe mutual contradictorii". Bunăoară, Laura, fata aceea de la Iași. Avea, și are încă, modul ei propriu de a fi *evidentă*. Dar nu era numai ea. Era, bunăoară... Era... Era, bunăoară, să zicem, pasiunea mea pentru filozofie...

Se întrerupse brusc și-și trecu mîna prin păr. Apoi începu să se frece, absent, pe frunte.

— E grea, începu Zamfira, e grea filozofia.

— Este cea mai grea, continuă Iliescu. Și este cea mai grea pentru că n-ai cum să-i dai de rost...

Darie își așezase absent casca pe cap.

— Ce e mai curios, începu el cu o voce gravă, aproape severă, este că *atunci*, în vis, aveam dreptate. *Am uitat.* Am uitat ce mă pregăteam să-i spun lui Ivan. Probabil că mă inspirase, ca să spun așa, prezența lui, agonia lui neverosimilă, așa cum se stingea, zidit din toate părțile în singurătatea lui absolută. Probabil că *exemplul* lui Ivan îmi revelase propria mea condiție umană, deși, evident, nu-mi dădeam seama de asta. Voiam, pur și simplu, să fac cum mi-ați spus voi, să-l țin de vorbă, să-i vorbesc, *orice*, numai să nu moară...

Se întrerupse brusc, dîndu-și seama că lăsase cărarea și umbla acum, călcînd anevoie, printre porumbi. Întoarse capul și-l zări pe Zamfira la cîțiva pași în urmă.

— Mă băieți, spuse, da voi știți unde mergem? Pe-aici ne afundăm în porumbiște...

— Pe-aici e drumul, domnule elev, spuse Zamfira apropiindu-se. Că dacă am umbla pe cărare, poate dă peste noi vreo patrulă rusească. O ținem tot pe-aici, prin porumb, pînă către miezul nopții,

și numai după aceea, cu ajutorul lui Dumnezeu, ieșim în șosea în spatele rușilor, și ne luăm după ei pînă ce se luminează. După aceea ne înfundăm din nou în porumbiște, și ne odihnim.

Iliescu se oprise la cîțiva pași, pe stînga, și le făcu semn, ridicînd brațul.

— Să fim mai cu băgare de seamă, șopti. Să mergem răsfirați, ca să nu răscolim porumbiștea. Asta pînă ce se înnoptează bine. După aceea, ne-om lăsa mai în voie... Domnule elev, adăugă apropiindu-se, dumneavoastră vă țineți la mijloc, între noi. Vă uitați cînd la stînga, cînd la dreapta, și urmăriți cum se clatină porumbii. Cînd vreți să vă odihniți o clipă, să vă trageți răsuflarea, ne fluierați ușor, și ne oprim și noi și vă așteptăm...

Pe aici, își dădu seama Darie, greierii se împuținaseră, sau poate amuțeau la apropierea lor. Se întunecase, dar nu pătrundea de nicăieri nici o adiere, și văzduhul era încă încins, și din foile uscate de porumb pe care le atingea se ridica o pulbere înecăcioasă, amăruie. Încerca să se strecoare printre porumbi fără să-i scuture prea violent, dar ranița și carabina îl încurcau și se lovea necontenit de bulgări uscați de pămînt, și uneori bocancul îi rămînea prins în vreo buruiană cu multe lujere, subțiri întortocheate, și smucindu-și piciorul, smulgea buruiana din rădăcini, clătinînd puternic porumbul, și-l năpădea pulberea, îl loveau în față fluturi mărunți de noapte.

După vreun sfert de ceas, se auzi fluierat și se opri. Privi în dreapta și în stînga lui, dar nu desluși nimic. Răsuflă adînc, apoi își lăsă capul pe spate și regăsi cerul. Se acoperise cu stele și începuse să se limpezească. Răsuflă rar, adînc, așteptînd. Apoi auzi din nou fluieratul și, de foarte aproape, din stînga lui, glasul lui Iliescu:

— O luăm din loc, domnule elev.

§

— Am umblat așa pînă după miezul nopții. Că eram obosit, înfometat, însetat, n-ar fi fost nimic, dar mă întrebam

necontenit ce se va întîmpla cu noi în zori, sau a doua zi, în cel mai bun caz a treia zi. De cînd intrasem în porumbiște, avusesem impresia că ne întoarcem înapoi, ne îndreptăm spre pod, de unde scăpasem ca prin minune în viață cu o zi mai înainte. Înțelesesem că nu mai putem intra în sat dacă ipoteza lui Zamfira era justă, și anume că rușii schimbaseră direcția după atacul aviației germane. Grosul coloanei rusești părăsise șoseaua principală și se răsfirase prin satele din apropiere. Dar nu înțelegeam de ce trebuia să ne întoarcem înapoi spre pod. Evident, mă încredeam în simțul lor de orientare. Amîndoi erau siguri că mergem în direcția cea bună. Zamfira mă avertizase că va trebui să ne strecurăm în spatele rușilor, dar în loc să ne ținem după ei, mi se părea că ne întoarcem acum înapoi... Îi mai așteptăm și pe ceilalți, sau o pornim înainte? întrebă după ce întoarse capul spre brazii crescuți la întîmplare printre stînci. Nu se vedea nici unul.

— Eu zic să-i așteptăm, spuse Arhip rezemîndu-și capul pe rucsac. Să-ți spun drept, peretele ăsta din urmă m-a secătuit. N-am mai luat drumul ăsta de cîțiva ani. Urcam Piatra-Craiului pe la Omul. Uitasem că pe aici urcușul e atît de abrupt... Și aș vrea să ascult și sfîrșitul povestirii, adăugă. M-ai făcut curios...

Darie își căută pachetul cu țigări.

— Evident, Laura e convinsă că, într-un fel sau altul, Ivan ne-a binecuvîntat, și binecuvîntarea lui ne-a purtat noroc.

— Nu mai aprinde țigara, îl întrerupse Arhip. Mai așteaptă. Ești încă obosit. Te-a obosit și pe dumneata urcușul.

— Ce este mai curios, continuă Darie punîndu-și cuminte pachetul cu țigări în buzunar, este că o singură clipă nu m-am întrebat ce căuta acolo Ivan, atît de grav rănit, singur în mijlocul lanurilor de porumb, unde nu fuseseră lupte, locuri pe care avioanele germane de vînătoare nu apucaseră încă să le mitralieze. Cine l-ar fi putut răni atît de grav, încît nu se mai putea mișca și abia dacă-și mai putea mișca buzele? Și cum de nu pierduse mai mult sînge, căci lîngă el pămîntul era abia umezit? Și unde îi era pușca, unde îi era ranița? Nu avea, în buzunarul pantalonului,

decît un revolver, și acela fără gloanțe. Altceva nimic, pentru că l-a căutat Zamfira. Spera să găsească ceva, un act de identitate, vreo scrisoare, vreo fotografie. Cum era sigur că ne binecuvîntase, voia să-i afle numele, să anunțe mai tîrziu familia, să le spună unde l-am îngropat. Dar n-a găsit nimic. Și nici unul dintre noi, adăugă după o pauză, scoțîndu-și din nou pachetul cu țigări, nici unul dintre noi nu s-a întrebat: *ce căuta acolo Ivan?* cum ajunsese el acolo?

— Fiecare lume cu structura și logica ei, spuse Arhip. Cum știți prea bine, contradicțiile sau inconsecvențele sînt de două moduri: cele evidente chiar *dinlăuntrul* sistemului de referință, și cele care ni se descoperă ca atare, ni se arată că sînt contradicții sau inconsecvențe numai cînd le privim *din afara sistemului*.

Darie îl ascultase pe gînduri, fumînd absent.

— E curios, începu el tîrziu, dar acum, că te privesc mai bine, îmi dau seama cît de mult semeni cu Ivan. Cu toate că, aparent, nu ai nimic din Ivan. Dar repet, și subliniez: asta numai în *aparență*...

Arhip își ridică capul de pe rucsac și-l privi, parcă pentru întîia oară, serios, cu interes.

— Aș putea spune că mă așteptam la observația asta, începu zîmbind. Într-un anumit fel, dumneata ești încă obsedat de taina lui Ivan și, conștient sau inconștient, încerci prin orice mijloace să-i pătrunzi secretul, să-i descifrezi mesajul. Dar cum Ivan ți-este inaccesibil – nu pentru că a murit, ci pentru că, viu fiind, aproape nu mai putea vorbi, și acele puține cuvinte pe care le-a rostit îți erau pecetluite cu șapte peceți, pentru că nu știai rusește – cum Ivan îți este inaccesibil, încerci să-l regăsești în fiecare necunoscut pe care-l întîlnești. Ultimul necunoscut pe care l-ai întîlnit, de foarte curînd, acum 5–6 ceasuri sînt eu. Așa că înțeleg foarte bine: erai gata să mă întrebi ce cred eu că s-a petrecut în mintea lui Ivan. Nu mă supăr. Întreabă-mă, și am să încerc să-ți răspund

Darie rîse încurcat, apoi ridică din umeri și întoarse capul, căutînd o piatră pe care să-și stingă țigara.

— Dumneavoastră, tehnologii, sociologii, psihologii, sînteți oameni foarte ciudați. Dar nu cred că lucrurile sînt întotdeauna atît de simple pe cît le vedeți dumneavoastră. Ca să fiu foarte sincer, cînd ți-am spus că semeni cu Ivan, ce mă turbura mai mult în această bruscă descoperire nu era speranța că, prin dumneata, aș fi putut ghici ce se petrecuse în mintea lui Ivan, ci speranța că omologarea aceasta simbolică a dumitale cu Ivan mi-ar fi îngăduit *mie* să regăsesc contextul acelei misterioase formule: „o serie de evidențe mutual contradictorii". Formula pe care i-o spusesem lui Ivan ca să-i explic ce s-a întîmplat cu mine după 8 noiembrie. Și în care, mi se părea atunci, surprinsesem, ca într-o ecuație de gradul I simplă, secretul condiției umane...

— Tot despre Ivan vorbiți? îi întrebă Laura, răsărind deodată în spatele lor. Unde ați ajuns?

— Dar tu pe unde ai venit? o întrebă surprins Darie. Cum de nu te-am văzut?

— Am fost după cumpărături, spuse Laura așezîndu-se cu un suspin de ușurare. Sînt frîntă de oboseală...

— Dar ceilalți unde sînt? întrebă Darie întorcînd capul.

— Vin și ei într-o clipă. Adela s-a oprit la chioșc, să cumpere ziare, și doctorul cu mama și ceilalți au trecut pe la vecini, să vadă dacă ne mai împrumută ceva lemne. Că s-a făcut frig, și parcă stă să ningă...

Darie își dădu seama că mîngîie cu amîndouă palmele spetezele fotoliului și zîmbi misterios.

— Va trebui să-mi destăinuiți și mie într-o zi povestea acestui fotoliu, spuse. Am impresia că de cîte ori îmi aduc aminte de Ivan, mai precis, de cîte ori îmi aduc aminte de el *în acest fotoliu*, ori visez, ori mă trezesc din vis...

— De data aceasta n-a fost nici una, nici alta, îl întrerupse Arhip.

— Ce vrei să spui? îl întrebă Darie turburat, privindu-l fix.

Arhip ridică din umeri.

— Cum s-ar mai putea spune altfel? Ai încercat formularea „o serie de evidențe mutual contradictorii”, dar nu păreai prea entuziasmat. Atunci, să mai căutăm, adăugă depărtîndu-se, să mai căutăm...

Îl privea cum se depărtează, mîhnit și furios totodată că nu mai poate adăuga nimic.

— *Alors, nous sommes foutus!* șopti. *Il n'y a plus d'espoir. Foutus pour l'éternité!*

§

— *Nous sommes foutus!* repetă Darie printre dinți cînd Zamfira le făcu semn de plecare. *Foutus pour l'éternité!*

Ieșiseră la un drum prost, de căruțe, șerpuind, zdrențuit de gropi, printre lanurile de porumb. Se auzi din nou, izbucnind parcă din toate părțile odată, larma greierilor. Acum, că scăpaseră din porumbiște, își scoseseră căștile; Darie o ținea în mînă și ceilalți le atîrnaseră de ranițe. Cerul începuse să sticlească, dar nu se simțea încă răcoarea nopții.

— Nu mai spuneți nimic, domnule elev, vorbi Zamfira. Trebuie că sînteți ostenit...

— Acum, că a trecut de miezul nopții, putem vorbi mai cu curaj, adăugă Iliescu. Pînă om da de șosea. Acolo, iar trebuie să fim cu băgare de seamă...

Darie regăsise batista în buzunarul de sus al tunicii și începu să-și șteargă în neștire fruntea și obrazul.

— Mă băieți, întrebă el tîrziu, voi știți bine că ăsta-i drumul?

— Acesta-i, domnule elev, îl liniști Zamfira. Uitați-vă la stele. Am făcut doar un ocol ca să nu cădem în sat, dar încolo mergem bine. Ne ținem după ruși...

Darie privi în treacăt cadranul fosforescent.

— Acum e unu fără douăzeci și cinci de minute, spuse. Dacă dăm curînd de șosea, și totul iese bine, putem mărșălui pînă

aproape de patru. După aceea, spuneați, trebuie să ne ascundem iarăși în porumbiște. Dar dacă încep pe-acolo, peste zece-doisprezece kilometri, lanurile de grîu și ovăz și rapiță, sau mai știu eu ce? Acolo cum ne ascundem?

— N-aveți dumneavoastră grijă, domnule elev, spuse Iliescu. Eu am mai fost pe-aici astă-primăvară, cînd ieșeau grînele. Toată Ucraina e așa cum o vedeți: porumb, pe cîțiva kilometri, și alături grîu, sau secară, sau ce-o mai fi, pe alți kilometri, și apoi iar porumb.

— O s-o ducem mai greu cu apa, adăugă Zamfira. Poate n-o să găsim apă, vreun puț părăsit, pe cîmp, vreo băltoacă, poate n-o să găsim nimic o zi, două. O să fie greu la început, dar cu ajutorul lui Dumnezeu, ieșim la capăt. Cunosc eu ierburi, și mai sînt și rădăcini, și uneori poate mai dăm de un porumb crud de lapte... Ieșim noi la capăt, n-aveți grijă, repetă.

— De mîncat, o să mîncăm ce-am mîncat în noaptea asta, reluă Iliescu. Porumb. Păcat că e cam trecut și nu putem face jăratic să-l coacem, dar e bun și așa. Ține de foame.

Darie se hotărî să-și vîre batista în buzunar, tocmai cînd bocancul i se afundă într-o groapă. Era gata să cadă, cu ranița alunecîndu-i brusc pe ceafă, cînd îl prinse de braț Zamfira.

— Doamne-ajută! că dacă vă scrînteați piciorul tocmai acum, nu era bine.

— Cînd aluneci într-o groapă și nu cazi, se spune că e semn bun, își aminti Iliescu.

Darie își îndesă batista în buzunar.

— Pentru că veni vorba de groapă, începu el zîmbind, voiam mai demult să vă întreb de ce v-ați căznit să-i săpați lui Ivan o groapă atît de somptuoasă, vreau să spun atît de mare?

— Nu era mare, domnule elev, făcu Zamfira. Groapă de creștin, ca toate gropile.

— Cînd ați început să săpați, îl întrerupse Darie, erați la doi metri și mai bine unul de altul. S-ar fi spus că vă pregăteați să îngropați o patrulă întreagă...

Și începu să rîdă, dintr-odată binedispus, ca și cum și setea și oboseala i-ar fi dispărut ca prin farmec. Rîseră și ei deși, înțelese Darie, rîdeau mai mult ca să-i facă plăcere.

— Doamne ferește! spuse tîrziu Zamfira. Dar să știți că n-avea doi metri...

— Acum că stau și mă gîndesc, începu Iliescu, dumneavoastră n-aveați cum s-o vedeți, domnule elev, pentru că intraserăți în porumbiște.

— Asta a fost mai tîrziu, cînd am văzut apropiindu-se avioanele germane. Dar în clipa cînd le-am zărit de departe, și am auzit și brandturile rusești, vă vedeam pe voi cum săpați, îmi aduc foarte bine aminte.

— Să vă spună Zamfira, îndrăzni tîrziu Iliescu. Să vă spună el cum a fost. Doar ce încercasem pămîntul cu lopețile, și cînd am văzut primele avioane germane, le-am făcut semn, că începuseră să mitralieze în marginea porumbiștei. Și v-am căutat, să vedem de nu v-a atins cumva vreun glonte. V-am găsit acolo unde v-am trezit mai tîrziu. V-am lăsat să vă odihniți, și de-abia *după aceea* ne-am întors și-am săpat groapa. Cînd a trecut al doilea val de avioane, poate un sfert de ceas mai tîrziu, groapa era aproape gata, și le-am făcut semn de departe, cu lopețile, dar ne văzuseră și ei și n-au mai mitraliat pe lîngă noi... N-a fost așa, Zamfira?

— Așa a fost, cum spune Iliescu, întări Zamfira.

Darie începu din nou să rîdă.

— Cu atît mai bine. Asta înseamnă că începusem să visez înainte de a adormi. Mi s-a mai întîmplat și altă dată, adăugă.

Apoi tăcu, absent.

După vreun sfert de ceas, Iliescu porni repede înainte, plecîndu-se ușor din spate, căci porumbii în-cepuseră să fie mai rari și mai piperniciți. Le făcu semn cu mîna să se apropie cu grijă.

— Am ajuns în cîmp, șopti Zamfira. Șoseaua trebuie să fie chiar în fața noastră, și nu prea departe. Lăsați-mă să trec eu înainte, domnule elev...

De două ceasuri mergeau răsfirați pe cîmp. Găsiseră repede șoseaua, dar o traversară în goană, căci din spate se auzeau înaintînd spre ei, cu farurile stinse, o coloană nesfîrșită de camioane rusești. Noaptea era aici limpede și rece. Cerul parcă se apropiase deodată, scăpărînd de stele, cu un singur nor, transparent, plutind departe, în fața lor, spre apus. La răstimpuri, ajungea pînă la ei o adiere leneșă de vînt, cu miros de iarbă uscată și benzină.

Zărise de departe arborele crescut singuratic și îi fluieră, scurt, să se îndrepte într-acolo, să se odihnească. Dar Zamfira îi făcu semn cu brațul să meargă înainte, după el.

— *Nous sommes foutus!* șuieră Darie printre dinți.

Ar fi vrut să poată scuipa, ca Iliescu, dar gura îi era uscată, și în acea clipă simți, cu surprindere, aproape cu spaimă, că i se face dintr-odată frig. Încercă să grăbească pasul dar aproape nu-și mai dădea seama cît de repede înaintează. Se trezi că fuge, cu carabina în mîna dreaptă, și cu stînga ținîndu-și ranița, să nu-i salte în spate. Se opri obosit și respiră adînc, de mai multe ori.

— De ce v-a fost frică, domnule filozof? se auzi întrebat în șoaptă.

Întoarse speriat capul și dădu cu ochii de Procopie. Îl aștepta lîngă pom, cu cîinele lîngă el. Zîmbea.

— De ce v-a fost frică? îl întrebă văzînd că Darie rămăsese cu privirile pironite asupra lui.

— Dar ce-i cu dumneavoastră, aici, domnule doctor? Cum ați ajuns aici?

Oboseala îi pierise deodată și se apropie de el repede, înviorat.

— Unde vă este unitatea? întrebă din nou, ajuns în fața lui. În aceeași clipă își dădu seama de confuzie și încercă să se scuze, încurcat: E întuneric, nu v-am recunoscut. Sînteți domnul Arhip. Dar tot nu înțeleg ce căutați aici. Tot căutați formula, tot o mai căutați?

Celalt îl privea cu același zîmbet senin și totodată ironic.

— Eu v-am pus o întrebare, domnule filozof, și văd că nu voiți să răspundeți. Îmi spuneați că sîntem indestructibili. Atunci, de ce v-a fost frică?

— Ivan! șopti Darie.

— Nu mă cheamă așa, dar nu mă supăr. Spuneți-mi cum vreți. Spuneți-mi Ivan.

Darie făcu încă un pas spre el.

— Așadar, știai românește, și nu ne-ai spus nimic. Ne-ai lăsat să ne chinuim...

— Acum înțelegem toate limbile, îl întrerupse Ivan. Dar nu mai are importanță, că nu mai avem nevoie de ele... Spuneați totuși că sîntem indestructibili. Nu trebuia să vă fie frică...

Darie își trecu încurcat mîna pe frunte.

— Nu mi-a fost frică. M-a luat deodată cu frig și nu știam ce am, și atunci am început să fug... Asta a fost tot...

Ivan îl privi lung, cu simpatie, și zîmbi din nou.

— Mi-ați vorbit frumos adineaori, ieri, alaltăieri, cînd o fi fost asta. Mi-a plăcut mai ales pentru că ați înțeles, atît de tînăr! că sîntem indestructibili.

— Vasăzică, *ai înțeles tot*, șopti Darie.

— Ce n-am înțeles, continuă Ivan, a fost deznădejdea dumitale, domnule filozof, frica dumitale că nu te vei odihni niciodată. Dar de ce vrei să te odihnești? De-abia am început. Ce-avem în spatele nostru? Poate nici un milion de ani, și încă! Dacă începem să numărăm de la *homo sapiens*, doar cîteva zeci de mii de ani. Și uită-te în fața noastră: miliarde și miliarde de ani!

Darie îl ascultase surprins, concentrat.

— Miliarde de ani, repetă în șoaptă. Știu, știu, dar ce să facem cu ele, cu miliardele de ani?

— Să însuflețim Pămîntul, și apoi sistemul solar, și galaxiile, și tot ce-o mai fi pe-acolo, și pe care nu le știm încă. Să le însuflețim, adică să le aducem la viață și să trezim spiritul care zace alienat în orice viață. Să binecuvîntăm întreaga Creație, așa cum vă place la unii dintre dumneavoastră să spuneți.

VARIANTA COMPLETĂ A ACESTUI VOLUM
VA FI DISTRIBUITĂ PE BAZĂ DE DONAȚIE

(dați un click pe butonul ***PayPal*** din pagina III)

Veți primi volumul la adresa dvs. de email.
Acesta va avea inserat în metadata
un cod unic de identificare.

UNIFORME DE GENERAL

Înaintau amîndoi în vîrful picioarelor, cu mare grijă, și de cîte ori podeaua scîrțîia mai puternic, se opreau brusc, ținîndu-și răsuflarea. Și în acea clipă, aproape fără să-și dea seama, Ieronim apăsa butonul lămpii de buzunar și rămîneau pe întuneric.

— Să nu-ți fie teamă, îi șopti cînd, puțin timp în urmă, se împiedică de o frînghie pe care nu o putuse vedea și, rezemîndu-se, ca să nu cadă, de un dulap, una din uși se deschise încet, scîrțîind prelung, ca un geamăt înfundat. Să nu-ți fie teamă. Nu e nimeni în toată casa...

— Atunci de ce vorbești atît de încet? îl întrebă celălalt.

Ieronim reaprinse lanterna și roti de cîteva ori conul de lumină în jurul băiatului, fără să-l înalțe totuși pînă în dreptul figurii. Dar nu avea nevoie. O vedea destul de bine: fața ofilită de licean, cu ochii adînciți nefiresc în orbite, buzele subțiri și părul tuns scurt, cu un început de breton pe frunte.

— Spuneai că te cheamă Vlad, nu e așa?

— Vlad. Vladimir Iconaru.

— Află de la mine, amice Iconaru, spuse apropiindu-și puțin capul, că niciodată, nimeni, în nici o piesă de teatru, în nici un roman, în nici o poezie, nimeni, repet, n-a cutezat să vorbească cu glas normal cînd se introduce noaptea în podul unei case străine și se introduce, ca noi, cu un scop bine precizat: să găsească lada în care văduva eroului de război, generalul Iancu Calomfir, a păstrat cu pietate uniformele de gală ale soțului ei; să găsească, zic, lada, să-i spargă lacătul și *să fure* cele două uniforme. Repet, să fure două uniforme de general.

— Dar spuneai că sînteți rude...

— Sîntem. Mai mult: tatăl meu era nepotul favorit al văduvei general Iancu Calomfir. Dar ce-are a face? Ne-am introdus în acest pod cu chei false, la căderea nopții, ca să căutăm un anumit obiect și *să-l furăm*. E adevărat, un obiect de artă poate de un anumit interes istoric, dar fără valoare: două uniforme.

— Și o colecție de coleoptere, adăugă Vladimir.

Ieronim își înălță din nou lanterna și, de data aceasta, își concentră lumina deasupra capului băiatului, apoi îi făcu semn să-l urmeze. Dar după cîțiva pași se opri.

— N-am mai fost de mulți ani în acest pod, începu cu un glas neutru. Dar îmi aduc foarte bine aminte toate obiectele, toate aceste dulapuri, lăzi și cufere, și i le arătă plimbîndu-și lanterna de-a lungul pereților. Îmi aduc, de asemenea, foarte bine aminte de poziția lăzii cu uniforme: este acolo, la vreo zece metri în fața noastră, deși n-o putem încă vedea, pentru că e ascunsă de nenumărate alte lăzi, cufere și multe, foarte multe pachete cu ziare vechi. Dar un singur lucru nu-mi aduc aminte, Vladimir Iconaru: nu-mi aduc aminte să-ți fi vorbit de o colecție de coleoptere. Ți-am spus doar atît: că în această casă există multe insectare, că există mai ales o foarte bogată colecție de fluturi...

— Păcat! Și fluturii sînt frumoși, dar marea mea pasiune sînt coleopterele...

Ieronim își lăsă ușor capul pe spate și-l privi surprins, cercetător.

— Interesant, continuă după cîteva clipe, și trebuie să recunosc, nu mă așteptam. Dacă aș scrie vreodată un tratat de morală, ar trebui să discut și cazul dumitale. Căci ești un caz interesant; într-un cuvînt, accepți cu entuziasm condiția de spărgător pentru o colecție de coleoptere, dar eziți, sau mai precis ești turburat de scrupule, cînd afli că e vorba numai de fluturi...

— Nu ezit! protestă Iconaru îmbujorîndu-se. Pentru că de fapt nu e furt. Sînteți rude. E vorba de aceeași familie... Și apoi, adăugă coborînd glasul, toți sînt morți.

— De ce spui *toți*?

— Toți care au trăit în casa asta, generalul și văduva lui, și copiii pe care i-au avut, și care au murit pe rînd, unii în război, alții în bombardament. Nu mi-ai spus alaltăieri că au murit toți, și casa e pustie, iar dacă n-a luat-o nimeni pînă acum, este pentru

că a rămas șubredă de la bombardament, și că poate au s-o dărîme la primăvară?

Ieronim îl privi din nou, lung, cu o mare tristețe, apoi stinse lanterna.

— Așa este, șopti. Toți au murit. Sau, adăugă după o pauză, ca să fiu foarte precis, aproape toți. Dar ce-are a face? Nu avem dreptul să pierdem speranța. Cînd te-am zărit alaltăieri dimineață...

Aprinse lanterna și-i îndreptă lumina direct spre fruntea celuilalt. Băiatul își duse repede palma la ochi.

— Iartă-mă, continuă Ieronim după ce stinse lanterna. N-am vrut să-ți fac rău. Dar a trebuit să-ți privesc încă o dată ochii înainte de a-mi aminti. Nu, nu e vorba de amintire, ci de *evocare*. Așa cum îmi place mie să-mi închipui, e ca și cum am asculta Corul într-o tragedie greacă. Corul care rezumă, evocă sau prevestește acțiunea eroilor și pedeapsa zeilor... Și acum, nu te mișca și ascultă. Decorul e simplu, îl cunoști. O stradă din Bucureștii anilor 1950. Început de toamnă. În fund, un maidan. Către acel maidan mă îndreptam eu, cu un anumit scop, cînd am văzut venind un licean cu un porumbel în mînă...

— Era rănit...

— Te rog, nu mă întrerupe. Ți-am spus că acum vorbește Corul. Venea un licean zgribulit, cu obrazul palid, ținînd un porumbel în mîna dreaptă și mîngîindu-l la răstimpuri cu palma stîngă...

— Era rănit și mi-era teamă să nu-l mănînce pisicile...

— Așa mi-ai spus și atunci. Dar eu te-am recunoscut imediat, căci *duceai un porumbel în mînă...* Și am știut ce știam de mult: că nu avem dreptul să pierdem speranța... Mai trăiește? întrebă după o clipă.

— Avea doar aripa stîngă pe jumătate ruptă, îl lovise vreun derbedeu cu praștia. Dar se vindecă. Se vindecă repede ca toate păsările...

— În orice caz, continuă Ieronim, acesta a fost începutul

aventurii noastre. Pentru că, recunoaște, nu ți-am ascuns din prima clipă că e vorba de o aventură.

— Mi-ai spus că știi de un pod, într-o casă părăsită, un pod plin cu lăzi și cufere, și lucruri de tot felul, săbii și coifuri, și jucării, și reviste ilustrate vechi...

Ieronim își trecu nervos mîna prin păr, ca și cum ar fi încercat să-și potolească nerăbdarea.

— Și cîte altele, și cîte altele, adăugă, și vorbindu-ți, te priveam. Dacă ai ști cum te priveam, să ghicesc ce te-ar fi putut atrage sau interesa... Și totuși, din cînd în cînd, îmi zvîrleam privirile, pe furiș, asupra porumbelului...

— Îl găsisem pe maidan, îl lovise cineva cu o piatră...

Ieronim întinse brusc brațul prin întuneric și-i puse mîna pe umăr.

— Să nu-ți închipui cumva că voiam să te pun la încercare sau să te ispitesc. Dar pentru mine, care trăiesc numai pentru teatru, scena era prea excepțională ca să nu ghicesc că făcea parte din acel scenariu misterios, pe care mă trudesc necontenit, *și totuși zadarnic*, să-l reconstituiesc, dacă înțelegi ce vreau să spun...

Își retrase mîna de pe umărul băiatului și continuă cu un alt glas:

— Ascultă: să pot urca cu el, după ce-l văzusem venind dinspre maidan *cu un porumbel în mînă*, să pot urca scările acestui pod, noaptea, pe întuneric, și să-l simt acolo, lîngă mine, cînd am să încerc cheile, una după alta, și apoi, deodată, una din chei se va potrivi și ușa se va deschide gemînd și vom pătrunde aici, în acest pod, unde n-a mai intrat nimeni de foarte mulți ani, de cînd a murit și ultimul băiat al văduvei generalului Calomfir... Ascultă! nu mă întrerupe! spuse ridicînd brațul, căci abia acum ne apropiem de scena cu adevărat dramatică. Ascultă și imaginează-ți. Am fi intrat încet, încet, îndreptîndu-ne spre fund, acolo unde se găsește lada. Și cîte nu s-ar fi putut întîmpla! Dumnezeule, *cîte nu s-ar fi putut întîmpla!* O biată lanternă electrică de buzunar. Abia mai luminează, căci o am din timpul războiului, de cînd eram

cercetaș. În orice clipă s-ar fi putut stinge, și am fi rămas pe întuneric. Și nici măcar nu eram unul lîngă altul. Eu o luasem înainte, grăbind pasul, căci presimțeam că bateria e pe sfîrșite. Și ne-am fi trezit deodată în întuneric, pierduți aici, în acest pod plin cu lăzi și cufere acoperite de praf și pînze de păianjen, și nici n-aș fi îndrăznit să strig, să te chem. Șopteam doar: Vlad, parcă Vlad sau Vladimir te cheamă, nu e așa? Vladimir, mă auzi?... Dar nu mă puteai auzi, pentru că rămăseseși mult în urma mea și, orbecăind prin întuneric, te depărtai tot mai mult de mine, și nu mă puteai auzi. Chiar dacă aș fi îndrăznit să ridic glasul, tot nu m-ai fi putut auzi, pentru că tocmai atunci începuse să bată vîntul, și aici, în podul acesta, dărăpănat de la bombardament, unde vîntul se aude sinistru, ca la teatru, cînd se pregătește să izbucnească furtuna...

Se opri brusc, suflînd greu, extenuat.

— Nu m-aș fi rătăcit, vorbi calm celălalt. Nu m-aș fi rătăcit, pentru că sînt obișnuit cu întunericul. Am copilărit la munte. Nu mi-e frică de întuneric, nici de vînt...

— Vasăzică, numai *asta* ai înțeles? îl întrerupse Ieronim cu o neașteptată tristețe în glas. Ai înțeles că aș fi vrut să te sperii, să te pun la încercare în întuneric? Elev Iconaru Vladimir, nu ai imaginație. Nu ești singurul, de altfel. Aproape nimeni nu mai are imaginație. Trăim vremuri grele. Cine mai are timp să-și imagineze o altă lume, cu *altfel* de oameni, o lume mai poetică, și deci mai *adevărată*?

— Dacă credeai că m-aș fi speriat lăsîndu-mă singur în întuneric...

— Te rog nu mă întrerupe, căci acum sîntem la teatru și ne apropiem de scena capitală... Pînă la urmă te-aș fi găsit lipit de unul din dulapurile acestea și atunci ai fi înțeles ce se întîmplă, ai fi înțeles de ce mă depărtasem și de ce te lăsasem să crezi că se terminase bateria. Acolo, lipiți amîndoi de dulap, ți-aș fi povestit istoria acestei case, care e de fapt istoria generalului Calomfir, adevărata lui istorie, pe care nu o mai cunoaște nimeni pentru că, așa cum prea bine ai ghicit, au murit aproape toți...

— Atunci, de ce nu mi-ai povestit?

Ieronim ridică obosit din umeri.

— A intervenit ceva. O nimica toată...

— Puteai să-mi povestești, continuă Vladimir, căci nu mi-ar fi fost frică. Și acum poți să-mi povestești, îmi place să ascult pe alții povestindu-mi. Mă întreb atunci, mă tot întreb: Cînd o să-mi vină și mie rîndul, eu ce-am să povestesc? Să le spun ce mi s-a întîmplat, o dată, noaptea, la stînă?

Ieronim își trecu din nou mîna, nervos, prin păr.

— A intervenit ceva, și *spectacolul* a dispărut. S-a reîntors în neant. A lăsat loc altor probleme, unele mai banale, altele, mai precis una din ele, extrem de importantă, capitală. Nu ghicești? Ai făcut să intervină, recunosc, fără voia dumitale ideea morală: diferența dintre coleoptere și fluturi.

— ...Și lepidoptere, preciză Iconaru.

Ieronim reaprinse lanterna și, cu grijă, ca să nu-l orbească, îl privi lung.

— Să ne grăbim, spuse pornind brusc înainte. Că a început să se facă frig.

Se simțea urmărit și încetinise pasul, așteptînd din clipă în clipă să se audă strigat din spate. Dar necunoscuta șovăia. Atunci își rezemă cutia violoncelului de peretele coridorului și, alene, începu să-și caute batista.

Începu prin a-și descheia laborios pardesiul.

— Maestre! auzi deodată, în spatele lui, o voce neașteptat de limpede și robustă, de contraltă. Maestre, e adevărat că nu mai dați lecții particulare?

Antim întoarse capul și o privi, încercînd să pară surprins, își scoase batista, și-o trecu, absent, pe frunte, apoi rămase cu ea în mînă.

— E adevărat, spuse. M-am hotărît să nu mai dau lecții particulare pentru că...

În clipa aceea parcă ar fi văzut-o pentru întîia oară și o

privi adînc, mirat, aproape în panică. Începu să se șteargă repede cu batista pe frunte, pe obraji.

— Să nu crezi că-mi tremură mîna, spuse, încercînd să zîmbească.

— Sînteți obosit, Maestre...

— E și oboseala, dar e și altceva. Mi s-a părut că am mai zărit undeva figura asta, figura dumitale, vreau să spun...

Fata se apropie mai mult de el, plecîndu-și ușor umerii.

— Nu mi-a scăpat nici un concert, Maestre! Vă urmăresc de cinci ani, de cînd eram încă la Conservator... Și din toată orchestra, nu vă privesc – *și nu vă ascult* – decît pe d-stră!

— Nu, nu mă gîndeam la asta, o întrerupse, continuînd s-o privească și trecîndu-și batista dintr-o mînă într-alta. Ești româncă? Vreau să spun, ai trăit aici, în București?

Fata se îmbujoră brusc.

— Părinții mei sînt din provincie, dar eu am fost crescută aici.

— Ah, deci am avut dreptate. Într-un anumit sens, ești străină, vii din altă parte?

Fata clătină din cap, zîmbind încurcată. În acea clipă, Antim observă cu emoție că are gura foarte mare și dinții neregulați – și asta îi dădea un aer de frumusețe sălbatică, amenințătoare, aproape agresivă.

— Auzisem dar nu-mi venea să cred. Ar fi îngrozitor, îmi spuneam, ar fi îngrozitor să fie adevărat că Maestrul nu mai dă lecții particulare, tocmai acum, cînd mi-am găsit slujbă și am bani. Tocmai acum, cînd puteam lua și eu lecții. Măcar cîteva. Măcar o lecție, două pe lună, adăugă văzîndu-l că tace privind-o neliniștit, parcă nici n-ar fi ascultat-o, ci i-ar fi urmărit doar mișcările buzelor și lumina, cînd umedă, cînd mată, a dinților.

Își împături batista, o puse în buzunar și începu să-și încheie nasturii de la pardesiu.

— Îmi pare rău, spuse apucînd cutia violoncelului. M-am

hotărît să renunț la lecțiile particulare cînd mi-am dat seama că *nu izbutesc*. Nu izbutesc nici în doi ani, nici în patru sau cinci: pur și simplu, *nu izbutesc*...

Întoarse capul și văzu că, în fundul coridorului, luminile începeau să se stingă.

— Trebuie să mergem, adăugă, că altminteri riscăm să găsim poarta încuiată.

Înainta totuși agale, ținîndu-și violoncelul în mîna stîngă și încercînd, cu dreapta, să-și ridice gulerul pardesiului.

— Înțelegi ce vreau să spun. Într-o bună zi mi-am dat seama că nu izbutesc să-i ajut, adică să-i fac *să mă întreacă*...

Fata izbucni deodată în rîs, și cu un gest scurt familiar se apropie de el și-i luă brațul.

— Maestre, începu cu fervoare, nici nu bănuiți cît sînt de fericită!

Auzisem atîtea despre d-stră. Ce nu se spunea, ce nu se povestea despre Maestrul Manolache Antim! Dar asta nu mi-a spus-o nimeni, și nu aveam cum s-o ghicesc. Știam doar atît: că, într-un anumit fel, nici d-stră n-ați avut noroc.

Antim se opri și o privi din nou, pe deasupra ochelarilor, derutat.

— N-ați avut noroc de elevi, Maestre. Cine a venit să învețe cu d-stră? Tot felul de premianți. Premiul I și Premiile II. Poate chiar și cîțiva cu Premiul III. Dar ceilalți, Maestre? *Ceilalți?* repetă ea subliniind cuvîntul și apropiindu-și mai mult fața de el.

— Adică cum, ceilalți?

— Da, Maestre, ceilalți, cei mistuiți de ambiție și urmăriți de nenoroc, cei mai numeroși de altfel. Ca Horia Grădișteanu bunăoară, de care n-a auzit nimeni pentru că s-a sinucis la optsprezece ani. Sau ca Maria Da Maria. Asta, Maria Daria Maria, sînt eu, adăugă coborînd glasul. Dar la școală mi se spunea Maria Da Maria...

— Trebuie să ne grăbim, că altminteri riscăm să...

— Lăsați-mă pe mine să duc violoncelul, îl întrerupse.

Gestul fusese atît de neașteptat, încît nu se împotrivi. Încurcat, își duse amîndouă mîinile în jurul gîtului, încercînd să-și potrivească fularul sub gulerul ridicat al pardesiului.

— Dacă aș fi avut cu zece ani mai puțin, m-aș fi supărat, spusese.

— V-ați fi supărat și acum, îl întrerupse ea din nou, dacă ar fi fost altcineva, un alt gen de femeie, vreau să spun. N-are importanță dacă ar fi fost tînără sau mai puțin tînără. Diferența nu trebuie căutată în vîrsta femeilor, ci în destinul lor.

Se opri brusc și strînse violoncelul cu amîndouă brațele, lipindu-l de corp.

— Maestre! exclamă cu un glas sugrumat, parcă ar fi fost gata să izbucnească în plîns. Maestre, dacă nu l-ați cunoscut pe Horia, atunci aveți în fața dumneavoastră ființa cea mai înzestrată și cea mai orgolioasă, aproape bolnavă de ambiție, dar și cea mai urmărită de nenoroc pe care ați întîlnit-o vreodată în viața dumneavoastră. Au fost zile întregi cînd nici nu îndrăzneam să trec strada: *știam* că are să mă răstoarne o mașină; Maestre, *simțeam* mașina de departe, de la zeci de metri, o simțeam cum mă răstoarnă și-mi strivește degetele. *Degetele*, Maestre, degetele astea pe care, dacă nu m-ar fi urmărit nenorocul... pentru că de ani de zile căutam o slujbă care să-mi îngăduie să iau cîteva lecții particulare cu dumneavoastră, orice fel de slujbă, cît ar fi fost de anostă sau dezgustătoare, numai degetele să mi le cruțe; ani de zile am tot căutat, și între timp trăiam din mila unuia și altuia, căci nici garderobieră la un local de noapte n-au voit să mă țină... Și doar acum, de curînd, de săptămîna trecută, mi-am găsit o slujbă, dar ce folos? Dacă nu m-ar fi urmărit nenorocul, aș fi găsit slujba acum două, trei luni, și atunci degetele acestea le-ați fi văzut ce pot face, și, credeți-mă, Maestre, v-ați fi simțit minunat!

Cu un efort, Antim o împinse încet către ușă, încercînd să pară amabil și totuși detașat, prefăcîndu-se că nu-i vedea lacrimile alunecîndu-i lin pe obraji.

— Noapte bună, Vasile, se adresă portarului. Iartă-ne că am cam întîrziat, adăugă strîngîndu-și din nou fularul în jurul gîtului. Nu prea m-am simțit bine în antract. M-a luat cu frig. A venit deodată toamna!

După ce rupseseră pînzele de păienjeni cu suluri făcute la repezeală din ziare vechi, încercaseră să scuture praful de pe capacul lăzii. Dar curînd, Ieronim își dădu seama că praful se lipise ca un strat de noroi, neted și uscat, și zvîrli sulul printre pachetele de lîngă perete. Încredință lanterna lui Iconaru și scoase din buzunar o verigă cu chei vechi. Începu să le încerce la nemereală, fără prea mare convingere. La răstimpuri, scutura cu putere lacătul, parcă ar fi vrut să verifice dacă era cu adevărat încuiat.

— Fii mai cu băgare de seamă, șopti Iconaru, că faci prea mult zgomot. Și poate ne aude cineva...

Ieronim îl privi surprins, încruntîndu-se, apoi clătină din cap, ca și cum și-ar fi dat deodată seama că băiatul avea dreptate.

— Atunci, stinge lumina, spuse cît putu mai încet. Și să nu vorbim, să nu ne mișcăm cîteva minute. Să vedem dacă se aude ceva...

La început, nu se auzi decît vîntul, așa cum îl auzeau de cîte ori rămîneau pe întuneric, tăcînd amîndoi. Dar curînd ajunse pînă la ei un geamăt surd, ca un suspin prelungit peste măsură, și apoi brusc sugrumat. După cîteva secunde, parcă mai aproape de ei, geamătul se auzi din nou, de astă dată mai profund, urmat de un gîfîit scurt, speriat, ca și cum cineva ar fi trecut repede pe lîngă ei și s-ar fi îndreptat grăbit spre ușa podului.

— Nu e nimeni, șopti Ieronim. Nici un duh, nici o stafie, vreau să spun. Toate zgomotele pe care le auzi vin de sus, de la lucarna care nu se mai închide bine și o clatină vîntul...

— Șșșt! îl întrerupse Iconaru, apucîndu-i brațul. Ascultă acum!

Se auzi din nou geamătul, dar se auzeau de asemenea, dinspre ușa podului, altfel de zgomote, mai puternice, parcă cineva

ar fi înaintat anevoie pe podeaua veche și șubredă, trăgînd după el un sac cu lemne și uscături.

— Poate au prins de veste, continuă Iconaru, coborînd și mai mult glasul, și vin să ne caute...

Tăcură amîndoi, ținîndu-și răsuflarea.

— Dacă ne surprinde cineva, începu brusc Ieronim, silindu-se să nu ridice glasul, le spui adevărul. Ne-am întîlnit întîmplător alaltăieri și ți-am vorbit de o colecție de fluturi. Dar ți-am vorbit mai ales de teatru, de tainele artei dramatice. Le spui de uniforme, că venisem hotărît să le iau – poți chiar să precizezi că venisem hotărît să le iau cu împrumut, pentru o săptămînă, două, căci cine ar vrea să păstreze, *pentru totdeauna*, două uniforme de general? Deci, sîntem bine înțeleși: venisem să le iau cu împrumut, dar nu le spui de ce, cu ce scop. *Teatrul*, le spui. E în legătură cu concepția lui despre teatru. Ești elev de liceu, adăugă după o scurtă pauză, cu un aer aproape solemn, știi să păstrezi un secret. Nu le spui decît asta: uniformele sînt în legătură cu...

— Degeaba încerci să mă sperii, îl întrerupse Iconaru, aprinzînd brusc lanterna. Pentru că m-ai văzut cu un porumbel rănit în mînă, crezi că sînt un biet băiat de la țară incult și prostănac!

Ieronim îl ascultase surprins, mîhnit, cu palma dreaptă acoperindu-și ochii.

— Să nu mai vorbești așa, că făptuiești un sacrilegiu, șopti. Nu trebuie să vorbești așa despre un porumbel rănit...

— Atunci, de ce vrei să mă sperii că poate vine cineva și ne prinde aici, în pod, și ne dă pe mîna poliției?

Ieronim își retrase încet palma de pe ochi și zîmbi.

— Nu m-am gîndit o singură clipă să te sperii. Am voit doar să-mi închipui o scenă *posibilă*, nu un *eveniment...*

— Dacă crezi că mi-e frică de stafii sau de poliție...

Ieronim ridică din umeri și începu să examineze cheile, una după alta.

— Îmi aduc foarte bine aminte..., șopti.

Dar se întrerupse brusc, privi una din chei, apropiind-o mult de ochi, o șterse, frecînd-o cu batista, și o încercă, atent, aproape cu emoție.

— Asta era, spuse. Acuma ține-te bine...

Scoase lacătul, îl așeză pe un pachet de jurnale și încercă ușor capacul. Făcu semn cu capul, și Iconaru, trecînd lanterna în mîna stîngă, îl ajută cu dreapta să deschidă lada. Scîrțîia atît de strident, încît se opriră de mai multe ori, speriați de aceste țipete neașteptat de puternice, metalice, sinistre.

În cele din urmă, izbutiră să ridice capacul. Îi surprinse albul imaculat al cearceafului și un miros pătrunzător de camfor, naftalină și busuioc.

— Cum se vede și aici, ca în cele mai mici amănunte, mîna Generălesei! Așeza lucrurile într-o ladă, așa cum alții, altădată, zideau mînăstiri sau ridicau piramide. Ia privește ce frumusețe de cearceaf, alb și bine întins, parcă l-ar fi așternut ieri, alaltăieri și, uite, pune mîna și vezi cît e de mătăsos, parcă ar fi un giulgiu.

Cu grijă, aproape cu emoție, Ieronim trase încet cearșaful, înfășurîndu-l și strîngîndu-l într-un colț. Vladimir apropiase mai mult lanterna și-i plimba conul de lumină de la un capăt la altul al lăzii. Ieronim nu-și putu reține un strigăt de surpriză:

— Numai la asta nu mă așteptam!... Și totuși, ar fi trebuit să mă gîndesc...

Cîteva clipe, priviră amîndoi, în tăcere, rochia verde-pal, cu gulerul înalt, de dantelă neagră.

— E neatinsă, șopti Ieronim, așa cum i-o adusese croitoreasa cu puține zile înainte. N-a mai apucat s-o îmbrace la serata de binefacere. O comandase special pentru serată, căci ea, Caty, era una din vicepreședintele societății. Dar avea groază de bombardamente și, cînd s-a dat alarma, și-a luat copiii și s-au dus în adăpostul antiaerian din capătul străzii, colț cu Popa Nan. Se opri și respiră adînc, de mai multe ori, ca și cum s-ar fi trudit să-și înăbușe suspinul. Praful și pulberea s-a ales de toți, adăugă.

Covor de bombe. N-a mai rămas o casă în picioare din Popa Nan și pînă aici, lîngă noi, la vreo două sute de metri. Zadarnic s-a luptat Generăleasa, s-a dus pînă la Palat, să obțină o echipă specială, să dezgroape adăpostul și să-i caute. Să-i găsească măcar fata. Voia cu orice preț s-o înmormînteze cu rochia ei cea nouă. Cu rochia asta, adăugă apucîndu-i gulerul cu sfială și trăgînd-o încet spre el. Zadarnic. Nu s-a mai găsit nimic. Doar cenușă...

Întinse brațul cît putu mai mult, înălțînd rochia, iar Iconaru o lumină întreagă, plimbîndu-și lanterna de sus în jos.

— Dar, vezi, trebuia să mă gîndesc, reluă Ieronim, împăturind rochia și așezînd-o peste cearceaf. Trebuia să-mi închipui că Generăleasa o va păstra cu sfințenie, căci asta era tot ceea ce-i rămăsese de la Caty de la fata ei cea mai mică, și, pînă atunci, cea mai norocoasă, căci avea patru copii și fusese singura fericită în căsătorie. (Atunci, în ziua bombardamentului, nu știa că soțul ei, Vanghele, căpitanul Vanghele, trăgea să moară într-un spital din Iași.) Celelalte două fete nu avuseseră noroc în căsnicie. Una divorțase și trăia la Craiova; se încurcase cu un subdirector de Bancă. Iar cealaltă, Voica, mai bine să nu-mi mai amintesc de ea. În cele din urmă și-a pus capăt zilelor...

— Dumnezeu s-o ierte, spuse Iconaru și-și făcu cruce.

— Dumnezeu să le ierte pe toate, șopti Ieronim. Pe toate și pe toți, adăugă mai mult pentru sine, pentru că aproape nu i se auziră cuvintele. Parcă a fost blestem, ca într-o tragedie antică. N-a scăpat nici unul... Își îndreptă deodată umerii și-și ridică fruntea. Dar ce frumos ar fi fost să fie, doar așa, ca într-o tragedie antică, vorbi deodată cu un glas neașteptat de ferm. Să fie doar *spectacol*, dacă înțelegi ce vreau să spun. Toate astea să fi făcut doar parte dintr-o dramă, pe care mi-aș fi închipuit-o eu. Și, evident, pentru că aș fi inventat-o eu, ar fi fost mai adevărată decît tot ce s-a întîmplat. De aceea teatrul e mai *adevărat*, pentru că poți ieși dintr-o dramă și poți trece în alta. Sau poți ieși chiar din spectacol. Oricînd m-aș fi putut adresa Corului, și le-aș fi spus: „Acum, destul! V-am

ascultat destul. E prea mult, prea multă tragedie! Să ne ducem cu toții la Caty și să-i cerem iertare: «*Tante Caty*, iartă-mă, i-aș fi spus, că iar te-am omorît; de astă dată te-am omorît cu toți copiii, într-un bombardament!...»"

Se încruntă și se aplecă mult deasupra lăzii. Începu să răscolească, grăbit, concentrat, dînd la o parte bluze țărănești, marame de borangic și broboade de lînă, fote, brîuri.

— Asta era marea lor pasiune, să se deghizeze în țărănci. Au adunat costume din toate provinciile țării, căci au fost crescute în cultul unității neamului românesc. De aceea trebuie să le respectăm această pasiune, cît ar părea ea de naivă. Cel puțin, nu se costumau, ca aristocrații occidentali din secolul XVIII, în păstori și păstorițe, în speranța, ridicolă, că ar putea recupera beatitudinea vieții pastorale, în mijlocul naturii, adică în preajma grotelor artificiale, a fîntînilor arteziene și a ruinelor preromantice...

Își dădu deodată seama că lui Iconaru îi tremură brațul.

— Te-a luat cu frig, nu e așa?

Căută printre costume, alese două broboade și i le așeză pe umeri.

— Încă puțină răbdare și, cînd ajungem la uniforme, le îmbrăcăm...

— Dar fluturii? întrebă Iconaru strîngîndu-și una din broboade în jurul gîtului. Cînd ajungem la fluturi?

Cîtva timp, Ieronim nu-i răspunse, căutînd tot mai nervos și mai repede, dînd la o parte rochii de fetițe, șaluri de dantelă, bluze și tricouri de toate culorile.

— Cutia cu fluturi, repetă Iconaru. Căci, în ceea ce mă privește, eu pentru asta am venit...

— Mai precis, cutiile cu fluturi, căci sînt multe, foarte multe.

Vorbind, Ieronim apucase cu emoție o rochie de mireasă, înălțînd-o cît putu mai sus, în bătaia lanternei, ca s-o poată admira mai bine.

— Asta oare a cui să fi fost? se întrebă, curios și totuși cu

o urmă de tristețe în glas. După formă și material, a fost desigur utilizată cu mult înaintea vremii mele... Tot ți-e frig? se adresă lui Vladimir. Stai, să-ți mai pun ceva pe spate.

Găsi o fotă ardelenească și i-o așeză ca o pelerină pe umeri. Ar fi vrut să mai adauge ceva, dar zări un păianjen negru, uriaș, răsărit parcă atunci de sub ladă și, întinzînd repede piciorul, îl ajunse din urmă și-l strivi.

— Mă rog, cutiile cu fluturi, insistă Iconaru.

— Sînt jos, într-una din camere. Și nu e niciodată închisă cu cheia... Doar ce îmbrăcăm uniformele de general, ne încingem și cu cîte o sabie, dacă le mai găsim la locul lor în dulap – și i-l arătă, întinzînd brațul către ușă – și coborîm. Să nu-ți fie frică, nu ne poate surprinde nimeni. El, *Maestro*, e o rudă depărtată de-a mea, un fel de unchi. *Oncle Vania*, așa-i spun eu. Și îi cunosc bine obiceiurile. Nu se întoarce niciodată înainte de două, trei dimineața, după ce se închide berăria. Dar trebuie să fim cu băgare de seamă, să nu aprindem luminile, căci ne-ar putea observa vecinii. Trebuie să ne mulțumim cu lanterna asta...

Se întrerupse și-și mișcă repede picioarele, urmărind cu o neobișnuită dexteritate, unul după altul, și strivindu-i, trei mari păianjeni negri care se avîntaseră, în mici salturi ce păreau aeriene, în direcții deosebite.

— E păcat, șopti Iconaru. Nu trebuia să-i omori. Nu-ți făceau nici un rău...

De mai multe ori, în fața cafenelei, Antim încercase zadarnic să-i ia violoncelul din mînă. În cele din urmă, ridicase exasperat brațele în aer și, deschizîndu-i larg ușa, o poftise să intre. Spre mirarea lui, fata intrase cu pasul sigur, cu fruntea sus, zîmbind și rotindu-și privirile în toate părțile, parcă ar fi căutat pe cineva, sau poate doar ca să se convingă că nu era intimidată. Cînd au intrat, abia trecuse de zece, și cafeneaua, care era totodată berărie, căci serile se puteau comanda crenvurști și omletă, era aproape plină. De la cîteva mese, Antim se auzi strigat, dar se prefăcu că nu aude și se îndreptă direct spre fundul sălii.

— *Bravos, Maestro!* îl felicită Iliescu, căruia nu i se încredințase nici un rol în stagiunea de toamnă și, ca nu cumva să creadă lumea că suferă, venea în fiecare seară la cafenea, întovărășit de un grup gălăgios de fete tinere.

Antim înălțase din umeri și făcu cu brațul stîng un gest vag, de plictiseală și resemnare.

— Sînt cam obosit, îi spuse. E o elevă de-a mea...

Fata înainta tot atît de sigură, grăbind pasul, căci zărise o masă liberă în fund, într-un colț retras.

— Bravo, Maestre! se auzi din nou strigat. Să știi că te prinde bine...

— E o elevă de-a mea, răspunse cu un zîmbet amar. Ultima mea elevă. O să auziți curînd despre ea...

Cînd se așezară, unul în fața altuia, Maria îi luă repede mîna între mîinile ei și-i șopti:

— Vă mulțumesc, Maestre. Vă mulțumesc pentru tot.

Își retrase încet mîna și, întorcînd capul, făcu semn chelnerului.

— Nu-mi mulțumi, spuse, pentru că nu știi ce urmează...

Zîmbind misterios, își scoase fularul, apoi își căută batista și-și șterse ochelarii. Chelnerul voi să-l ajute să-și dezbrace pardesiul, dar se împotrivi.

— Îl mai păstrez puțin, pînă ce mă mai încălzesc. Apoi întoarse capul spre fată: Pentru domnișoara..., începu.

— Mie, un ceai, spuse Maria. Și dacă mai aveți un *sandvici*, cu șuncă sau cu brînză. Sau cu orice, adăugă repede, zîmbind, fără să-și plece privirile.

— Iar pentru mine, o dată cu ceaiul, îmi aduci și un coniac. M-a cam luat cu frig...

Își potrivi ochelarii și o privi din nou, concentrat, cercetător.

— Vasăzică, ești *străină*. Îți repet asta pentru că întotdeauna am simțit că veștile importante, noutățile semnificative le aflu de la străini, de la oameni veniți din altă parte. În imaginația

mea, vin din *altă lume*, chiar dacă vin doar de la Iași sau de la Ploiești. De aceea mă bucur că ne-am întîlnit. Fără să vrei, fără să știi, ai să-mi aduci o veste. Sînt foarte curios să știu: ce fel de veste? Ce noutate? Ce revelație?

Fata se îmbujoră brusc, apoi zîmbi.

— Eu, Maestre?

— Nu zîmbi. Nu crede că sînt un bătrîn maniac. Nu sînt nici chiar așa de bătrîn, deși mă simt cam șubred de la o vreme, și sigur nu sînt maniac. Dar asta a fost viața mea: *exclusiv* rezultatul unor întîlniri cu străini și străine. E prea lung ca să ți le povestesc pe toate într-o seară. Dar trebuie să-ți spun măcar atît: toate femeile de care am crezut că sînt îndrăgostit erau *străine*, erau din altă parte...

Fata plecase brusc privirile, căci i se păru că cei de la masa vecină se pregăteau ca să-i asculte.

— Poate să fie numai o întîmplare, continuă Antim. Dar ce stranie întîmplare cînd îți voi spune că nici una din acele dragoste nu s-a împlinit. Mai mult, am rupt, deși nu din vina mea, trei logodne. Și toate astea *pentru o povestire*. Da, Maria Daria Maria, spuse ridicînd ochii și privind-o, brusc emoționat, pur și simplu pentru o povestire. E adevărat, o povestire cam stranie, și probabil scrisă de un autor destul de obscur, pentru că i-am uitat demult numele, și nimeni nu auzise nici de el, nici de povestirea aceasta, spune-i, dacă vrei, nuvelă, deși era destul de scurtă, era mai degrabă o schiță...

Se întrerupse, privind visător, aproape absent, cum chelnerul așază ceștile de ceai și farfuria cu *sandviciuri*.

— Mulțumesc, Petrache, spuse cînd chelnerul, clipind din ochi cu înțeles, apropie cu mare atenție paharul cu coniac plin pînă în vîrf. Te rog, nu te jena, adăugă văzînd că fata rămăsese cu ochii ațintiți asupra farfuriei. Încearcă întîi unul cu șuncă...

Sorbea, pe rînd, o linguriță de ceai și cîteva picături de coniac.

— Cred că am citit-o în liceu, cînd aveam vreo 14, 15 ani,

începu după ce-și roti privirile în jurul lui, parcă ar fi vrut să mai verifice încă o dată că nu se află nici o figură cunoscută. Nici nu bănuiam atunci că am să fiu muzicant de meserie, deși cîntam la vioară de la cinci ani, și curînd după aceea descoperisem violoncelul. Dar eram pasionat de științele naturale, îndeosebi de entomologie, în primul rînd de fluturi. Și de pasiunea aceasta nu m-am lecuit nici pînă în ziua de azi. Dar, după ce-am citit povestirea de care-ți vorbesc, viața mea a fost schimbată. A *trebuit* să devin muzicant. Am simțit, am știut că numai arta, în cazul meu muzica, mă va putea vindeca de obsesie. Căci, în fond, asta era: o obsesie. Mă regăsisem, de la început pînă la sfîrșit, în eroul povestirii. Parcă mi se întîmplaseră mie toate aventurile lui. Și despre ce era vorba? Pare absurd ce-ți spun: era vorba despre ce se întîmplase într-o viață anterioară...

— Într-o viață anterioară? îl întrerupse Maria, privindu-l adînc în ochi, nedumerită, cu oarecare teamă. Era deci o poveste cu metempsihoză?

Antim apucase ceașca cu ceai, dar se răzgîndi și o așeză, încet, cu mare grijă, în farfurie.

— Sînt multe povești cu metempsihoză pe lume, spuse ridicînd din umeri, și zîmbi. Dar asta mă impresionase: că lucrurile se întîmplaseră într-o altă viață. Ce mă impresionase pe mine era acest amănunt, în aparență simplu și aproape banal, că doi îndrăgostiți au rupt logodna pentru că el, tînărul, fără să vrea, făcuse într-o zi o descoperire. Și, evident, se grăbise s-o povestească logodnicei, care, din motive greu de înțeles, s-a simțit jignită și l-a părăsit. Mi-e peste putință să înțeleg ce s-a întîmplat, de ce s-a supărat fata...

Fără să-și dea seama, Maria se îmbujorase.

— Povestea, îți repet, e foarte simplă, continuă Antim ridicînd ochii și privind-o, așa cum abia mușcase din al doilea *sandvici* și rămăsese încurcată, neîndrăznind să mestece. Într-un cuvînt, lucrurile se petreceau cîteva secole în urmă, probabil în Evul Mediu, în Occident. Și eroul povestirii era un *jongleur*, un saltimbanc, un prestidigitator, cum vrei să-i spui...

Se întrerupse, ca să soarbă mai spornic din coniac, își șterse din nou ochelarii, apoi rămase o clipă visător, privind drept înaintea lui, fără s-o vadă.

— Și acum, cînd ai să asculți povestea, începu cu un ton ferm, ai să te miri că m-a putut impresiona atît. Tînărul acela, logodnicul fetei, era, cum îți spuneam, un *jongleur*, un saltimbanc. Îmi aduc și acum aminte scena decisivă: era costumat și-și pregătea masca, își punea vopselele acelea pe obraz și auzea voci și rîsete, nu prea departe de el; se afla, probabil, într-un bîlci oarecare, într-un cort, ascuns după o perdea, gata să apară din nou în fața spectatorilor și să-i facă să rîdă cu acrobațiile și jongleriile lui. Și deodată, spune autorul, tînărul și-a dat seama de *decăderea* lui, într-un anumit sens de *trădarea* lui. Deodată, în clipa aceea, a înțeles că un *jongleur* și un saltimbanc ca el fusese făcut să *distreze* zeii, să-i amuze prin acrobațiile și prestidigitațiile lui, iar acum el, ca și toți cei ca el, distrau pe *oameni*...

— Nu înțeleg, șopti Maria, pălind ușor.

— E greu de înțeles, continuă Antim, făcînd semn de departe chelnerului, pentru că asta nu se știa pe atunci, în secolele XIV – XV, și mă întreb cum a descoperit-o el, *jongleurul*. În fond, lucrul acesta nu-l știe nici astăzi toată lumea. Dar așa a fost. Toate acrobațiile, jongleriile și glumele saltimbancilor fuseseră la începutul începuturilor inventate pentru a distra pe zei.

Se întrerupse, așteptînd să se apropie chelnerul.

— Același lucru, dar poate că vrea și domnișoara un coniac.

— Nu, mulțumesc, Maestre, vorbi repede Maria. Poate, cel mult, puțin rom în ceai. Dar de ce-or fi avut nevoie zeii de jongleriile noastre? adăugă zîmbind, cîteva clipe în urmă.

— Nu mă întreba, pentru că n-aș ști ce să-ți răspund. Ce este *sigur* este că toate artele, muzica vocală și instrumentală, dansul, sculptura, pictura, toate au fost inventate ca să omagieze și să slujească pe zei...

— Muzica, dansul, teatrul, asta înțeleg, vorbi Maria.

— Dar nu asta constituia, propriu-zis, subiectul nuvelei, o întrerupse Antim. Adevărata dramă a început după aceea, după ce tînărul i-a povestit logodnicei descoperirea pe care o făcuse: că el, faimosul artist, neîntrecutul saltimbanc și *jongleur*, își trădase adevărata lui *vocație*, care era, într-un anumit sens, *religioasă* și ajunsese, ca toți cei din breasla lui, un simplu meșteșugar de bîlci, flatat și fericit că poate amuza oameni de tot felul, de la castelani și castelane la argați și slugile lor...

— Și atunci, întrebă nedumerită Maria, ce s-a întîmplat? De ce s-au despărțit?

— Tocmai asta nu înțeleg prea bine. Poate nu mai mi-aduc aminte sfîrșitul povestirii. Logodnica, scria autorul, l-a părăsit chiar în noaptea aceea, a plecat în lumea largă...

— Dar de ce? stărui Maria.

— I-o fi fost teamă că, în urma acelei descoperiri, în fond, o descoperire tragică, el, logodnicul, nu va mai fi, cum se spune, la înălțime? Nu va mai fi artistul neîntrecut, admirat și adulat de pînă atunci?... Nu știu. Nu-mi dau seama.

Tăcu cîtva timp, zîmbind visător.

— Mi-ar fi plăcut să mai urmeze ceva, ceva mai dramatic, chiar melodramatic; bunăoară, el s-o fi surprins cînd se pregătea să fugă și să-i spună că-l va căuta tot restul vieții și, dacă nu-l va găsi, îl va căuta în alte vieți și, pînă nu va da de el, nu se va liniști...

Se întrerupse, privind cu atenție, aproape cu admirație, îndemînarea cu care chelnerul îi pusese în față paharul cu coniac, fără să verse o picătură.

— Mulțumesc, Petrache. Ești formidabil!

Își apropie buzele și sorbi cu grijă. Apoi se întoarse spre Maria.

— ...Dar nu i-a spus nimic, adăugă. Sau, în orice caz, dacă i-o fi spus, nu mai mi-aduc aminte. Sfîrșitul povestirii era destul de banal. Probabil că de aceea l-am uitat...

— Păcat, șopti Maria.

— Pe cîți n-am întrebat! continuă Antim însuflețindu-se. Cînd eram tînăr, nu apucam să cunosc bine pe cineva, și-l întrebam dacă a citit povestirea asta. Și i-o rezumam, uneori foarte emoționat, căci dacă vedeam că mă ascultă cu atenție, încruntîndu-se parcă ar fi încercat să-și amintească, începeam să sper: poate că de data asta am noroc să aflu numele autorului sau titlul nuvelei, sau măcar sfîrșitul... Ajunsesem de pomină, atunci, prin 1914, în preajma războiului, adăugă zîmbind.

Sorbi din ceașca cu ceai, apoi apucă paharul cu coniac și-l păstră mult timp în palmă.

— Dar, cum ți-am spus, povestirea aceasta mi-a schimbat viața. Nu numai pentru că *a trebuit* să devin muzicant. Dar mai ales pentru că – pare atît de absurd, de ridicol, încît nici nu-ți vine să crezi – pentru că, îți vorbesc foarte serios, toate femeile de care mă îndrăgosteam și cărora, evident, nu puteam să nu le povestesc descoperirea pe care o făcuse acel personaj de nuvelă, mă părăseau; nu *chiar pe loc*, ca în nuvelă, dar scurtă vreme după aceea...

Maria îl ascultase fascinată, cînd foarte palidă, cînd îmbujorîndu-se.

— De ce s-or fi supărat? M-or fi crezut naiv sau sentimental, sau poate prost de-a binelea, căci cine ar fi putut lua în serios o povestire scrisă de un autor obscur și atît de absurdă?

— N-a fost chiar atît de absurdă, șopti Maria, dacă v-a schimbat viața...

Pentru întîia oară, Antim izbucni în rîs. Rîdea împăcat și totuși amar, așa cum rîd uneori bătrînii.

— Îmi pare bine că te-am convins atît de repede, vorbi continuînd să zîmbească. Nici nu-ți dai seama cîtă dreptate ai!... Pe de o parte, nu mi-am putut lega viața de nici una din femeile pe care le-am iubit și care, îți repet, erau toate *străine*. Pe de altă parte, povestirea aceea m-a smuls dintre fluturii mei și m-a făcut, în cele din urmă, violoncelist; întîi într-un cuartet din Viena și apoi

aici, în orchestra Filarmonicii. Dar de ce numai atît? De ce n-am ajuns ce mi se prezicea în tinerețe, ce mi-a prezis chiar Casals, prin 1926? Unul din cei mari, din primii doi, trei celiști ai lumii?

— Ba da, Maestre, îl întrerupse Maria, ați ajuns! Asta sînteți: unul din cei mari.

— Eu știu ce-ți spun, continuă Antim zîmbind amar. Vorbeai de ambiție, spuneai că ești mistuită de o ambiție aproape maladivă. Felicitările mele, Maria Daria! Dacă crezi în geniul dumitale, așa trebuie să fii: bolnavă de ambiție...

— Dar în cazul meu...

— Nu mă întrerupe, că nu știi ce voiam să-ți spun mai departe. Poate că, într-un anumit fel, eram și eu ambițios. Căci, în fond, acceptasem să dau concerte, încercasem, cum se spune, *să mă manifest*. Dar asta nu era de-ajuns. Nu mă interesa succesul – nici de critică, nici de public. Nu mă interesa pentru simplul motiv că *nu puteam cînta pentru oameni*. Povestirea aceea îmi schimbase radical concepția despre artă. Nu puteam cînta pentru semenii mei, pentru oameni. Dar atunci, pentru cine? Pentru zei? Dar zei nu există. Pentru Dumnezeu? Dar dacă crezi cu adevărat în Dumnezeu, ar fi o impietate să cînți muzică profană, să-i cînți, Lui, lieduri, valsuri și romanțe, ca oricărui bogătaș. Iar dacă nu crezi în Dumnezeu, cum mi-e teamă că e cazul meu, atunci *pentru cine*?

— Pentru îngeri, Maestre! exclamă emoționată, aproape patetic, Maria. Pentru îngeri!

Antim izbucni din nou în rîs. Îmbujorîndu-se, Maria întinse brațul peste masă și-i apucă mîna.

— Nu m-ați înțeles, Maestre. Cînd spun: pentru îngeri, nu mă gîndesc la îngerii din biserici sau din cer, din muzee sau din cărțile poștale. Cîntăm pentru îngerii din noi. Căci fiecare om are în el un înger, nu îngerul păzitor, ci îngerul care geme închis în întunecimile sufletului fiecăruia din noi, și pe care arareori, numai rareori, izbutim să-l descătușăm, să-l lăsăm liber să-și ia zborul, să se înalțe, și atunci, o dată cu el, se purifică, și se înalță, și sufletul nostru, sufletul fiecăruia din noi.

VARIANTA COMPLETĂ A ACESTUI VOLUM
VA FI DISTRIBUITĂ PE BAZĂ DE DONAȚIE

(dați un click pe butonul ***PayPal*** din pagina III)

Veți primi volumul la adresa dvs. de email.
Acesta va avea inserat în metadata
un cod unic de identificare.

INCOGNITO LA BUCHENWALD

Pentru Sibylle

Pagină intenționat goală

Se adunaseră toți în fața ferestrei. Tăceau, ca și cum s-ar fi silit să pară indiferenți, privind ninsoarea. Și deodată, tresărind, Maria da Maria începu să șteargă geamul cu palma stîngă, apropiindu-și fruntea și clipind repede din pleoape ca să vadă mai bine. Cineva se trudea să deschidă poarta. Atunci o văzu și Făgădău. Călcînd anevoie, dar fără șovăială, printre troiene, înainta o femeie îmbrăcată într-o manta de ploaie, cu cizmele înalte pînă aproape de genunchi. Un șal a cărui culoare nu se mai putea distinge îi acoperea aproape în întregime figura. Curînd o auziră pe verandă, ciocnindu-și cizmele militărește, ca să le scuture de zăpadă. Ieronim deschise larg ușa și, pentru că necunoscuta rămăsese nehotărîtă în prag, îi apucă brațul și o trase înăuntru. Apoi închise ușa împingînd-o cu piciorul. Femeia îl privi zîmbind, cu o neașteptată lumină în ochi.

— Dumneata ești Ieronim Thanase? întrebă.

— Eu sînt.

— E adevărat că ai un cîine savant?

Ieronim începu să rîdă.

— Nu unul, spuse. Am doi!

— Atunci, știu cine ești, reluă femeia și începu să-și scoată atent, fără grabă, mănușile. Astă-vară veneai la Spitalul Colentina, la pavilionul copiilor, ca să-i distrezi...

— Așa e. Ba chiar, o dată...

— Ieronim! îl întrerupse Maria, apucîndu-i brațul. Nu e nevoie să intri în amănunte...

— *Purgare non est necesse!* adăugă cineva.

Necunoscuta își scutură de cîteva ori, cu gesturi scurte, pletele și zîmbi din nou.

— Te cunosc bine, spuse. De aceea am îndrăznit să te caut pe o vreme ca asta, deși nu știi cine sînt. Eu sînt Marina Darvari.

— Nu. Nu cred că ne-am cunoscut.

— Dar nu e vorba de mine. E vorba de o fetiță, un fel de nepoată de-a mea. O fetiță bolnavă, într-o odăiță întunecată și umedă, și nici o păpușă, nici un ursuleț, nici o jucărie, din toate cîte i-au dăruit rudele și vecinii, nu o mai face să rîdă...

Numai rouă dacă-ar bea,
Cu cenușă, scrum de stea...

recită melancolic un tînăr cu fruntea larg descoperită. Apoi, înclinîndu-se, adăugă: Numele meu e Petru Lorinț. Student în anul III, Conservator și Facultatea de Litere.

Marina îl privi adînc, cu gravitate, ca și cum și-ar fi cumpănit bine răspunsul, apoi își plecă fruntea.

— E adevărat, spuse. Poate că nici nu-ți dai seama cît este de adevărat!... Dar nici măcar ninsoarea, chiar acolo, la fereastră, nu o mai impresionează. Stă, de zile și nopți, stă cu ochii deschiși, uscați, pironindu-și privirile în tavan. Nici o lacrimă... În cîteva zile va împlini opt ani, adăugă după o clipă de tăcere.

Dintr-o singură privire, întrebător, Ieronim îi cercetă pe toți. Apoi se hotărî.

— Va fi greu, spuse. Cîinii nu-i țin aici. E prea frig, și n-am ce să le dau de mîncare. Ar trebui, deci, să mă duc să-i iau, și apoi să găsesc o sanie sau vreo mașină, sau poate un camion de la teatru. Pe zăpada asta, îi omor sigur, și-i omor degeaba...

Marina începu să-și descheie, absentă, nasturii de sus de la manta. Îi privi pe rînd, oarecum la întîmplare, apoi întrebă:

— Dar *voi* ce credeți? Doctorii, ei, nici măcar nu știu ce are. Dar voi? Voi credeți că va scăpa cu viață?

Se strînseră și mai aproape unul în altul și izbucniră toți, ca o singură voce, puternică, stranie, profundă:

— *Va trăi! Va trăi! Va trăi!*

Maria întoarse capul spre Ieronim.

— *Corul!* exclamă solemn Ieronim. Ei alcătuiesc Corul. Singurul Cor autentic pe care-l avem azi în București. Singurul care ar putea fi comparat cu Corul tragediilor grecești...

O clipă, Marina păru că luptă să-și înece un suspin, dar, își dădură seama, nu era decît respirația ei curioasă, aritmică, întretăiată de pauze lungi, în care parcă și-ar fi reținut răsuflarea. Se îndreptase spre jilțul cu spătar înalt, rezemat de perete.

— Vă cred, spuse așezîndu-se. Sînteți toți tineri, și tinerii nu se înșală niciodată atunci cînd e vorba de viață...

Maria apucă iar brațul lui Ieronim.

— Ai auzit ce-a spus? A spus: *cînd e vorba de viață!* Am putea începe așa. Ieronim, chiar așa cum s-a întîmplat...

Ieronim înălță din umeri.

— Ar fi prea frumos, spuse. Adică, *ar părea* prea frumos...

Ceilalți se strînseră din nou lîngă el, turburați și totodată însuflețiți.

— Ar putea avea dreptate, spuse Făgădău. În orice caz, să încercăm...

— Am *sigur* dreptate, exclamă Maria. Și spectatorii ar descoperi, treptat, că nu e vorba de o fetiță bolnavă, ci de altceva, infinit mai grav, că e vorba de...

Se întrerupse brusc, roșind vinovată. În clipa următoare se afla lîngă Marina.

— Doamnă, începu, luîndu-i mîna. Vreți să ne faceți un serviciu? Un foarte mare serviciu? O să vă explic îndată despre ce este vorba. Doar o clipă...

O trase ușor după ea, îndreptîndu-se spre ușă. O ajută să-și încheie nasturii de sus ai mantalei și îi înfășură șalul deasupra capului.

— Să nu răciți, spuse. Deși nu va dura mai mult de un minut. Ieșiți pe verandă, vă scuturați cizmele ca și cum le-ați scutura de zăpadă, apoi intrați. Și cînd Ieronim vă deschide ușa, îi puneți *aceleași întrebări*.

— Ce fel de întrebări?

— Ce-ați spus adineauri: Dumneata ești Ieronim Thanase? E adevărat că ai un cîine savant?... Și celelalte. Nu sînt multe...

Deschise ușa și o împinse cu emoție pe verandă.

— Tăcere! șopti fără să întoarcă capul. Apoi, către Ieronim: Acum, Ieronim, fii gata. Ușa!

Cînd o deschise, ninsoarea răbufni cu putere în odaie. Iritat, pentru că Marina rămăsese în prag, Ieronim îi apucă brațul și o trase înăuntru. Scoțîndu-și absentă șalul, Marina îl privi, zîmbindu-i cu neașteptată căldură, aproape cu dragoste, și totuși, parcă silindu-se să-și păstreze o anumită gravitate.

— Dumneata ești Ieronim Thanase?

— Eu sînt.

— E adevărat că ai doi cîini savanți? Pardon! E adevărat că...

— N-are nici o importanță, o încurajă Maria. Continuați!

— E adevărat, spuse Ieronim.

— Atunci știu cine ești... Astă-vară veneai la Spitalul Colentina, la pavilionul copiilor...

— E absurd! izbucni Ieronim. N-are nici un sens!

Corul rosti încet, aproape în șoaptă, dar mustrător: *Sensul îl creăm noi, Ieronim. Sensul îl revelăm noi, prin spectacol. Prin Spectacol, Ieronim, fără început și fără sfîrșit!*

Întorcîndu-se către Marina, Ieronim începu să rîdă:

— Ați ghicit că e vorba de *începutul* unui spectacol experimental. Dar...

— Așa începe și acolo, îl întrerupse Făgădău. Mai precis: așa ar putea începe și acolo, dacă vom ști...

— Și mai precis: dacă vom izbuti să înțelegem ce s-a *întîmplat* acolo, continuă Maria.

— Eu, personal, știu ce s-a întîmplat, reluă Făgădău. Am trecut și eu pe-acolo.

— Băiețaș, îl amenință Maria, *purgare non est necesse!* Spune ce ai de spus, scurt și concis. Arată-ne!

Făgădău se depărtă cîțiva pași, apoi se întoarse brusc, încruntat, cu o privire sălbatică, înfigîndu-și pumnii în șolduri. Părea un alt om.

— Tu ești ăla care, așa și pe dincolo?! strigă el cu un glas sălbatic, izbucnit parcă din gîtlej, îngroșat de tutun și alcool.

— Eu sînt, răspunse Lorinț.

— Este adevărat că aveți aici, la numărul 18, unul care se pretinde făcător de minuni?

— N-a spus niciodată că e făcător de minuni.

— Dar atunci ce mă-sa pretinde că este? Fachir? îmblînzitor de șerpi?

— El spune că e Boddhisattva...

Ieronim ridică exasperat amîndouă brațele în sus:

— Nu! Nu! Nu! Pur și simplu, *nu poate începe așa!* Deocamdată, uităm tot, și apoi încercăm altceva.

Maria o ajutase să-și descheie nasturii de sus ai mantalei, silind-o apoi să se așeze în jilț.

— Numele meu este Maria Daria Maria, dar mi se spune Maria da Maria. Eu nu fac parte din trupa lui Ieronim, eu sînt muzicantă. Violoncelistă. Dar mă fascinează ideea lui. Închipuiți-vă că...

— Cred că am înțeles ceva, o întrerupse Marina. Scena se petrece într-un lagăr de concentrare și de exterminare; să-i spunem, Buchenwald...

Maria da Maria întoarse brusc capul către ceilalți și-i privi speriată.

— Dar cum ați ghicit? Ați aflat de la cineva?

Marina își scutură din nou pletele, apoi își netezi prelung fruntea cu palma dreaptă.

— Nu. Nu mi-a spus nimeni nimic. Dar mi se pare evident: gesturile, tonul vocii, vocabularul...

— Ați auzit? Ați auzit? strigă Făgădău.

— Dar nu înțeleg ce-are a face Buchenwaldul cu Boddhisattva, adăugă Marina.

Cîțiva începură să rîdă, tinerește, fericiți, căutîndu-și unul altuia privirea.

— Dacă doamna ne asigură că va fi discretă, să-i spunem? îi întrebă Ieronim.

— I-am spus deja esențialul, vorbi cel mai vîrstnic dintre ei.

Blonziu spălăcit, cu mici pete roșietice pe obraz, era îmbrăcat cu un palton vechi, mult prea lung pentru statura lui.

— Eu sînt Valerian și mi se spune că sînt cel mai înțelept, adăugă. Ieronim s-a gîndit la Boddhisattva pentru că a voit să detașeze problema libertății din contextele în care a fost dezbătută pînă acum – iudeo-creștin, existențialist, marxist – și s-o plaseze într-o altă perspectivă, într-o perspectivă *nouă*. Și ca să nu spună de la început că este nouă, a camuflat-o sub un termen exotic: Boddhisattva... Așa este, Ieronim?

— Cam așa, răspunse Ieronim, zîmbind melancolic. Pentru că, Doamnă, continuă întorcîndu-se către Marina, noi, cîțiva, am ajuns mai demult la concluzia că numai prin teatru, adică prin *spectacol* (incluzînd, evident, mimul, coregrafia, corul), numai prin spectacol am putea izbuti *să arătăm* că, deși condiționați și îngrădiți din toate părțile, noi, ca și contemporanii noștri din celelalte țări și continente, nu sîntem asemenea șoarecilor prinși în cursă...

— Chiar dacă cineva e gata să ne stropească cu gaz și să ne dea foc, adăugă Valerian.

— Și vă rugăm să păstrați această imagine, interveni Făgădău, căci Buchenwald asta înseamnă: locul unde oamenii au fost prinși și carbonizați ca șoarecii într-o cușcă stropită din belșug cu gaz... Iartă-mă, Ieronim, adăugă. Acum, spune înainte...

— Ar fi multe de spus, reluă Ieronim. Dar dacă, așa cum credem noi, numai spectacolul poate *arăta* că oamenii din zilele noastre nu sînt în situația șoarecilor prinși în cursă, trebuie să precizăm modalitatea libertății de care dispun. Este evident, bunăoară, că într-o situație-limită, ca la Buchenwald, libertatea nu poate fi

decît *interioară*. Așadar, aproape imposibil de verificat de ceilalți din jur. Pe de altă parte, acea libertate interioară absolută nu se dobîndește ușor. În fond, cucerirea ei este tot atît de dificilă pe cît este cucerirea libertății exterioare, bunăoară evadînd dintr-o închisoare modernă...

Fata se apropie și-l bătu pe umăr.

— Fiind cea mai tînără, se adresă Marinei, sînt considerată și cea mai nepricepută. Deși am un nume frumos: Sofia Speranția. Dar, Ieronim, adăugă repede, pentru că vorbim de libertate și afirmăm că *nu* sîntem asemenea șoarecilor prinși în cursă, ce ne facem *acum*, în cazul acesta: e vorba de o fetiță bolnavă pe care cîinii tăi ar face-o să rîdă, și poate i-ar grăbi însănătoșirea. Și, totuși, uite, numai pentru că ninge întruna de aseară, *nu putem face nimic!* Iar dacă va ninge toată noaptea asta, chiar dacă ți se va da camionul teatrului, tot nu vei mai putea ajunge pînă la ea... Stă departe, doamnă? întrebă întorcînd capul.

— Destul de departe, răspunse Marina. Dar nu vă mai gîndiți la ea, adăugă ridicîndu-se din jilț. M-ați liniștit voi. *Știu* acum că nu se va întîmpla nimic. Și îndată ce se va potoli ninsoarea...

Se întrerupse pe neașteptate și-și opri privirile în fundul sălii, unde se distingea, anevoie, un perete curios reparat, care părea o ușă blocată cu scînduri, bătute una peste alta, oarecum la întîmplare.

§

— Dacă nu e vorba de o întîlnire *cu adevărat* importantă, spuse Manole subliniind cu înțeles cuvîntul, te rog să mai ai puțină răbdare. Așa ceva n-ai să întîlnești pe acolo, pe la Charlottenburg, de unde vii tu...

— Ca să fiu foarte sincer, spuse Condurachi, acum vin de la Zürich.

— Trebuie să sosească dintr-un moment într-altul,

continuă Manole. A spus că vine *exact după un an*, și atît cît cunosc eu, adică foarte puțin, nu mă îndoiesc că va veni... Dacă ți-e cald, adăugă, scoate-ți haina...

Condurachi se apropiase de tablou.

— Nu, nu mi-e cald, spuse. Dar nu văd ce-ar mai putea schimba, ce-ar mai putea adăuga. Este pur și simplu perfect. Evident, eu nu mă pricep în pictură...

— Nici eu, îl întrerupse Manole. Dar m-a fermecat îndată ce-am dat cu ochii de el.

— E cel mai frumos corp de femeie pe care l-am văzut vreodată, în pictură, în sculptură sau în realitate. Se întoarse către Manole și-l întrebă zîmbind: Dar ce-a spus, Generăleasa? Cum de l-a acceptat?

Manole începu să rîdă:

— La asta nu ne gîndisem. Și, evident, numai aici, în salon își are locul. Ce folos să-l fi atîrnat într-una dintre odăile noastre, unde nu intră nimeni? Ei bine, cînd s-a întors Generăleasa și a dat cu ochii de tablou, a înlemnit. Nu știam ce să credem: îi place, nu-i place? Și deodată a exclamat: „E foarte frumos, e admirabil. Dar nu-l putem ține aici...” „De ce? am întrebat-o. Pentru că e un nud de femeie?” Ea s-a uitat curios la mine, după obiceiul ei, și mi-a spus: „Manolache, eu nu mă sperii de un cur de femeie, așa cum nu m-am speriat, în tinerețea mea, nici de un cur de bărbat!... Dar știi că pe-aici se vîntură atîția copii...” Într-un fel, avea dreptate, adăugă Manole. Și-atunci, ne-am înțeles ca de sărbători, cînd vin rudele și copiii, să acoperim tabloul cu o perdea, așa cum acoperim oglinda...

— În fond, îl întrerupse Condurachi, aproape că nu mai poți spune că e un nud de femeie. E mai degrabă un corp de zeiță...

— Așa spunea și ea, Zamfira, cînd mi l-a arătat. „Vă aduc o zeiță în casă”, spunea. Rămase o clipă pe gînduri, apoi începu din nou să rîdă: De altfel, așa ne-am cunoscut. Eram aici, cu Luchian, și auzim soneria. Am deschis eu. O femeie necunoscută, de vreo cincizeci de ani, aproape sărăcăcios îmbrăcată și totuși, nu știu cum

să spun, cu mult gust. Părea suferindă, obosită; de-abia izbutea să zîmbească. Și totuși avea ceva nobil și, cum să spun, „enigmatic" în figura ei. „Maestrul Manole Antim? întrebă. Am auzit că sînteți oameni cu stare și că vă plac lucrurile frumoase. Nu vreți o zeiță? Nu e vorba de o zeiță din Antichitate, ci una din zilele noastre. Acum zece ani, am fost la nunta ei..." Făcu semn unui tînăr care rămăsese afară și pe care nu-l văzusem cînd deschisesem ușa. Tînărul intră, ne salută timid și, proptindu-și tabloul de genunchi, începu să-i desfacă sforile. Apoi a scos pînza cu care fusese acoperit și s-a dus să rezeme tabloul de jilțul Generălesei. Luchian și cu mine am împietrit. „E cu cîțiva centimetri mai scundă decît originalul, ne-a spus. Cînd am văzut-o ultima oară, zeița împlinise optsprezece ani și avea doi metri patruzeci și cinci."

— Adevărat? exclamă Condurachi.

— Nu, astea făceau parte din, mă rog, să zicem „misterul" ei. Inventa tot felul de întîmplări stranii, așa cum își inventase nu știu cîte nume și pseudonime. O chema, de fapt, Zamfira, dar prietenii îi spuneau Marina. Ea pretindea că, de fapt, nu e pictoriță, că adevărata ei vocație e sculptura.

— Zamfira și mai cum? îl întrerupse Condurachi.

— Bănuiesc că o cheamă, sau a chemat-o, Darvari.

Condurachi clătină neîncrezător din cap:

— N-am auzit niciodată de o sculptoriță sau o pictoriță cu acest nume.

— Evident că nu. Pentru că, am aflat mai tîrziu, de altfel cu totul întîmplător, că la expoziții își semnează operele cu fel de fel de nume sau pseudonime. Și cum nu prea vrea să vîndă – nu vinde decît la străini, sau în orașele de provincie – e necunoscută...

— Curios! exclamă Condurachi apropiindu-se din nou de tablou. Atunci de ce-a venit să vă ofere Zeița?

Manole începu să se plimbe, cu mîinile la spate, parcă ar fi vrut să-și ascundă nervozitatea.

— Dacă e adevărat ce ne-a spus, lucrurile s-ar fi petrecut așa. Vărul ei, Dragomir, avea nevoie urgentă, adică în două, trei

zile, de o anumită sumă. Ea l-a asigurat – evident, a recunoscut în fața noastră că-l mințise – l-a asigurat că avea de încasat nu știu cîte mii de lei de la niște comenzi mai vechi și că nu are de făcut altceva decît să ceară clienților să elibereze cecurile pe numele lui. Nu știu ce-a crezut și cît a crezut acest Dragomir. Îți repet ce mi-a spus ea: că s-a suit în trăsură cu vreo patru-cinci lucrări – acesta era, ne-a asigurat, singurul tablou, restul, sculptură – și s-a dus la cîteva adrese, de oameni cu stare, dar nu colecționari de meserie. Și, evident, prețurile erau atît de derizorii, încît n-a avut nici o dificultate. Pretindea că știa de noi, că cineva din familia ei cunoscuse pe nu știu cine din familia noastră; *bref*, ne-a oferit Zeița. Prețul era cam tot atîta cît trebuie să fi fost costul ramei...

— E de necrezut! exclamă Condurachi.

— Dar, evident, a pus această condiție: că va veni după un an...

Se îndreptă grăbit spre tablou și din spatele ramei desprinse cu grijă o hîrtiuță.

— Uite, scris chiar de mîna ei: 12 iulie 1930. Și azi sîntem în 12 iulie 1931...

Văzîndu-l că se uită nervos la ceas, Manole adăugă:

— Fă un efort și mai stai încă cinci, zece minute. N-are să-ți pară rău...

Condurachi se așeză resemnat în fotoliu și-și căută tabachera.

— Numai de s-ar ține de cuvînt și ar veni, spuse.

§

— ...Îndată ce se va potoli ninsoarea, repetă Marina absentă, vin eu cu o mașină bine încălzită. Mașina unui prieten din corpul diplomatic...

Parcă de-abia acum își dădu seama cît e de vastă și de ruinată sala. Se îndreptă încet către cămin și-l privi cu atenție. Sub cenușă, se mai zăreau resturi din jăratic, pîlpîind brusc, la

răstimpuri, cînd, pe sub ușă, ajungea pînă aici viscolul. În gura căminului rămase, doar pe jumătate carbonizat, un picior de lemn, neașteptat de gros. Cînd întoarse mirată capul, Ieronim zîmbi.

— Credeți că e picior de masă? întrebă. Nu. Picioarele de masă le-am ars săptămîna trecută. Acesta e picior de cuier. Cel mai gros cuier din tot cartierul. Mîndria Generălesei!

Marina tresări, parcă ar fi pătruns-o deodată frigul, și-și încheie nasturii mantalei, pînă sus. Apoi porni mai departe, de-a lungul pereților goi, cu zugrăveala căzută, cîrpită pe alocuri cu cartoane și jurnale nepriceput lipite.

— Dar ce-o să faceți într-o zi, două? Nu mai aveți nimic de ars. Nu puteți arde și aceste cîteva scaune care v-au mai rămas!

Ieronim începu să rîdă; părea deodată foarte binedispus.

— Mai sînt destule lucruri prin celelalte încăperi, și arătă vag cu brațul în jurul lui. Iar în pod a mai rămas cîte ceva; pachete cu cărți și ziare, lăzi vechi și alte nimicuri. Știți, adăugă coborînd glasul, casa ar fi trebuit să fie dărîmată astă-toamnă. Dar s-au ivit anumite încurcături... În orice caz, la primăvară nu mai scapă. Au de gînd să construiască aici un imobil de douăsprezece etaje.

Marina îl ascultase fascinată, fără să-și poată desprinde privirile de buzele lui.

— Dar pînă atunci? întrebă. Pînă atunci, ce-o să faceți? Iarna de-abia a început...

Ieronim ridică din umeri.

— Aici nu mai locuiește nimeni. Venim doar pentru repetiții. Fiecare dintre noi avem, pe unde a dat Dumnezeu, cîte un pat cald...

— Și, totuși, trebuie să vă adunați aici, pentru repetiții, reluă Marina privind melancolic în jurul ei.

— Mai avem, v-am spus, diferite obiecte combustibile. Și chiar aici, uite, acolo, vedeți, ne-a mai rămas dulapul. E un dulap cum nu s-a mai făcut altul de o sută de ani. L-a adus un unchi al meu din Bavaria. Are vreo patru, cinci sute de kilograme. Ne încălzește cel puțin o săptămînă...

Dar Marina nu-l mai asculta. Se apropiase, grăbind ușor pasul, de colțul din stînga, de lîngă ușă. Acolo, peretele părea mai bine conservat. Doar cîteva crăpături adînci, înălțîndu-se către tavan. Și, în mijloc, o suprafață mai puțin decolorată, cu marginile aproape regulate. Numai cînd se apropie la cîțiva pași, își dădu seama că se înșelase. Peretele era tot atît de zdrențuit ca și restul sălii.

— Dar de ce *Buchenwald*? întrebă ea pe neașteptate, cu un glas surprinzător de puternic. Ce știți voi de Buchenwald?

— Nu, nu, doamnă! o întrerupse Marcian. Vă rog să-mi iertați tonul, dar așa sînt eu, arțăgos din fire. Oricare dintre noi, *astăzi*, înțelegem esența și mesajul Buchenwaldului. Dar nu asta e problema. Problema începuse să v-o explice Ieronim, adineauri, cînd, din nefericire, a intervenit cine nu trebuia să intervină...

— Băiețaș, fii atent la ce spui, îl mustră Maria da Maria. Nu sîntem singuri.

— Cer iertare celor în drept, continuă Marcian scoțîndu-și brusc ochelarii și așezîndu-i în buzunarul de sus al paltonului. Dar dacă doamna a fost acceptată în secretele spectacolului nostru, măcar să afle esențialul. Anume, ce spunea Ieronim: că libertatea interioară este aproape întotdeauna irecognoscibilă. Să ne închipuim că se aflau acolo, printre condamnații la incinerare, sfinți, martiri, Boddhisattva, numiți-i cum veți voi. Odată ce, din caritate, din dragoste pentru semenii lor au refuzat soluția, să-i spunem magică, a *miracolului* – porți deschise ca prin farmec, ziduri abolite etc. – și au acceptat, aparent, condiția celorlalți, cum și-ar fi putut *arăta* altfel libertatea pe care...

— Ia priviți! întrerupse Maria da Maria, ridicînd brațul.

Făgădău călca apăsat, grav, parcă ar fi avut cizme de campanie, cu mîinile în șolduri. Se opri în fața unui tînăr înalt, slab, cu ochii adînciți în orbite.

— Tu ești ăla care, așa și pe dincolo, ziceai că ești fachir?

— Poți fi și fachir, dar asta nu mă mai interesează. În India, în China, în Japonia, mi-ar fi spus Boddhisattva.

— În orice caz, făcător de minuni. Atunci, fă minunea, s-o văd și eu.

— Am făcut-o, și de mai multe ori. Ultima oară erau doi doctori acolo, trimiși special de la Centrală. S-au convins și ei. Nu simțeam fierul roșu, nici măcar pe limbă, și cînd mi-au curățat una din coaste cu bisturiul le-am spus să fie atenți, căci mă gîdil...

Făgădău îl plesni cu cravașa, invizibilă, și tînărul începu să-și șteargă liniștit sîngele de pe obraz.

— Minunea e, reluă Făgădău, că nu știi ce te așteaptă.

— Ba știu foarte bine: crematoriul. Dar ce folos, dacă nu vei fi și dumneata acolo, să mă vezi cum am să tremur, zgîlțîit de frig, și o să-mi suflu în pumni ca să mă încălzesc...

Ieronim se apropie de ei și-i întrerupse cu blîndețe:

— De-ajuns pentru azi. Doamna va vedea restul la premieră. Și, să sperăm, va înțelege...

— Am înțeles mai mult decît vă închipuiți voi, vorbi grav Marina. Am înțeles, bunăoară, că cel căruia voi îi spuneți Boddhisattva va muri carbonizat, dar va muri liber. Și e probabil că, dacă n-ar fi fost un Boddhisattva, și-ar fi dovedit libertatea și altfel, în chip public: bunăoară, scuipînd în obraz pe comandantul lagărului.

— Este extraordinar! exclamă Ieronim. Cum ați ghicit? Asta făcea parte, pînă de curînd, din scena de-adineauri: după ce-i spune că lui îi va fi frig în crematoriu – căci, evident, pentru el se alesese pedeapsa maximă: incinerarea de viu – după ce-i spuse asta, îl scuipă în obraz. Dar ne-am dat seama că asemenea reacție, *eroică*, nu se potrivește unui Boddhisattva, după cum nu s-ar fi potrivit, bunăoară, lui Isus sau unui martir creștin...

Marina îl ascultase cu o neașteptată emoție, privindu-l adînc în ochi.

— Îmi place de voi că vă trudiți să respectați adevărul istoric, spuse. Dar cînd v-am întrebat: De ce Buchenwald? mă gîndeam la altceva. După cît am înțeles, pentru Ieronim, și pentru voi toți, spectacolul își propune să reveleze spectatorilor nu numai

scopul suprem – cucerirea libertății interioare – dar și mijloacele prin care această libertate poate fi cucerită.

— Exact! spuse Ieronim.

— Dar atunci v-ați ales episodul cel mai greu de ilustrat, continuă Marina. Știm toți ce s-a petrecut la Buchenwald, chiar dacă nu știm, și nu vom ști niciodată, eroismul sau sfințenia anumitor victime. Dar cum o să *arătați* mijloacele prin care a fost cucerită libertatea interioară?

Toți începură să aplaude, entuziasmați. Fericit, emoționat, cu obrajii îmbujorați, Ieronim se întoarse către ei:

— Să-i spunem? exclamă. Nu, nu putem să-i spunem!

— Nu avem dreptul, vorbi, cu o senină gravitate, tînărul înalt și slab. Numele meu este Petru Petrovan, adăugă adresîndu-se Marinei. Sînt poet. Dar din deznădejde, căci sînt și tuberculos, am devenit actor. Evident, așa cum înțelege Ieronim că trebuie să fie *adevăratul actor...*

§

— Ea trebuie să fie, șopti Manole cînd auzi soneria. Nu ți-am spus eu că vine?

Deschise ușa și nu-și putu ascunde surpriza. Din prag, îi zîmbi Marina, așa cum fără îndoială fusese ea cu cincisprezece, douăzeci de ani mai înainte. Era îmbrăcată tinerește și totuși sobru. În mînă avea un buchet de trandafiri roșii.

— Pentru stăpîna casei, pe care n-am avut încă plăcerea s-o cunosc, spuse.

De-abia după ce, încurcat, așezase buchetul pe una din măsuțe, rezemîndu-l de o enormă scoică de mare, Manole își dădu seama că nu făcuse prezentările.

— Inginerul Ștefan Condurachi, pronunță el rar, intimidat, încercînd să fie solemn. Locuiește mai mult în străinătate. Doamna Zamfira Darvari...

Marina zîmbi absentă, cu privirile ațintite asupra tabloului. Se îndreptă spre el agale, oprindu-se la răstimpuri ca să-l contemple.

— E cu adevărat o zeiță, începu Condurachi. Și după cîte mi-a povestit Manole, există, în carne și oase.

Marina se întoarse și-l privi surprinsă, parcă atunci ar fi dat cu ochii de el.

— Sper că mai trăiește încă. Dar nu mai avem vești de la ea. De cînd a plecat din țară, acum unsprezece ani, n-am mai primit nici o veste. E drept că nu prea știa să scrie; dar soțul ei era un filolog desăvîrșit, vorbind și scriind perfect românește...

Manole făcu cîțiva pași spre ea și o întrebă, timid:

— Dar soțul dumneavoastră? L-ați regăsit?

Marina încercă să-și ascundă zîmbetul, melancolic și totuși amuzat.

— Încă nu. El m-a așteptat zece ani. Tot atîta am să-l aștept și eu...

Manole roși și începu să-și frece mîinile.

— Atunci, să vă ofer ceva? O cafea? O dulceață? Îmi pare atît de rău că nici de data aceasta Generăleasa nu este acasă.

— Nu, mulțumesc. Am venit doar să schimb tabloul... V-am adus, la alegere, un nud de Bonnard, altul de Pătrașcu și cîteva marine de Iser, aproape singurele pe care le-a făcut.

Cînd întoarse din nou capul și-l văzu pe Manole, izbucni în rîs.

— Dar nu vi-l iau *de tot*! exclamă. Vi-l înapoiez la anul...

— Și totuși, doamnă, interveni Condurachi, nu văd ce-ați mai putea adăuga sau schimba. Este pur și simplu perfect. Este o capodoperă!

— Mulțumesc, spuse Marina, mulțumesc foarte sincer. Dar nu cred că voi schimba ceva. Am nevoie de Zeiță, o nevoie *personală*, adăugă coborînd ușor glasul.

Manole o privea stînjenit, neștiind ce să facă cu mîinile.

— Ne-am învățat cu ea, cu Zeița, spuse în cele din urmă. Ne va lipsi...

— Un an trece repede, îl întrerupse Marina. Și cînd veți vedea ce vă aduc în loc!

Traversă repede salonul, deschise ușa și, după cîteva minute, se întoarse însoțită de o foarte tînără pereche.

— Proaspăt logodiți, îi prezentă ea.

Apoi, tustrei, cu mare grijă, începură să desfacă sforile și să scoată tablourile, unul după altul, din pînzele cu care fuseseră acoperite.

§

Ca de obicei, așa cum făceau de cîte ori simțeau că nu mai e nimic de spus, nimic de încercat, se strînseseră toți în fața ferestrei. Priveau ninsoarea. Nu se mai distingeau decît stîlpii verandei și, cîțiva metri mai departe, aproape de stradă, bradul. Dar nu îndrăznea nimeni să plece. Treptat, sala se încălzise din nou și, unul cîte unul, se întorceau de la fereastră, apropiindu-se de cămin. Valerian, cel dintîi care își scosese paltonul, încercase chiar un început de poem.

— Un dulap, doar atît! șoptise. Un vechi, bătrîn și obosit sau, poate, înțelept? – dulap...

Ieronim îl sfărîmase cu mare pricepere, în chip savant, mînuind aproape cu dragoste toporișca, blînd, abil, concentrat. Cînd începuse să se înfierbînte căminul, Maria da Maria își întinse mîinile cît putu mai aproape de flăcări, frecîndu-le, mîngîindu-le.

— Eu știu la ce vă gîndiți, vorbi ea deodată, fără să întoarcă capul. Și de-aceea nu ne reușește nimic, nici nu *spunem*, nici nu *arătăm*. Nu vă e mintea la spectacol. Vă tot întrebați de ce ne-a cerut ea să privim petele astea?

— Nu ne-a cerut, o întrerupse Ieronim. Ne-a spus doar atît: că dacă am ști cum să privim petele acestea...

— Cum să le privim și să le înțelegem, completă Făgădău.

— Petele acestea decolorate de soare și adîncite de umezeală...

— A spus altfel: „sensibilitate” de umezeală...

— În orice caz, nu ne-a cerut nimic, continuă Ieronim. Nici nu i-am fi îngăduit, de altfel, să ne ceară ceva... Dar, la un moment dat, am avut impresia că mă privește ironic, poate cu oarecare milă, poate chiar sarcastic, ca și cum ar fi vrut să spună: „Vă pierdeți tinerețea cu himere, vă riscați talentul încercînd tot felul de experiențe, cînd aveți aici, în fața voastră, aceste pete decolorate de soare și de igrasie...”

Se apropiaseră de zid, privindu-l atent, concentrat, clipind uneori din ochi, mișcîndu-și încet capetele cînd spre stînga, cînd spre dreapta, ca să surprindă toate nuanțele posibile. Erau pete fără forme precise care-și modificau contururile după unghiul din care erau privite. Doar crăpătura care se înălța aproape în diagonală către tavan își păstra direcția și adîncimea, oricum ar fi fost privită.

— Decolorate de soare și de igrasie, repetă visător Lorinț. Atunci am înțeles. Asta a vrut să ne spună: aveți aici modelul exemplar al uniunii contrariilor, umezeala și soarele, adică Apa și Focul...

— Ar fi fost prea banal. Trebuie să fie altceva.

— Am citit odată o poveste cu un rabin din Cracovia, care visa mereu o comoară, începu Făgădău.

— O știe toată lumea, îl întrerupse Ieronim. Se dusese s-o caute nu mai știu unde, poate la Varșovia, și pînă la urmă descoperă comoara chiar la el acasă, sub cenușa căminului. O cunoaște toată lumea, repetă, povestea rabinului din Cracovia... Doamna aceasta, Marina Darvari, a vrut să spună altceva. Dar, poate ca să se răzbune că nu am introdus-o în anumite secrete ale spectacolului, a vrut să pară cît mai enigmatică și mai oracular-misterioasă: „Dacă ați *ști* voi, dacă *voi* ați ști cum să le priviți, cum *să priviți* petalele acestea” etcetera etc, etc.

— Dar vezi că a reușit, îl întrerupse Maria da Maria. Nu

recunoaștem, dar fiecare din noi numai la asta ne gîndim: enigmatică și oracular-miraculoasă, cum prea bine spui, *dar ce-a vrut să spună?*

— Eu recunosc foarte sincer, reluă Ieronim, că, oricît ar fi de absurd, enigma aceasta mă obsedează. Dacă a făcut vreo aluzie la trecutul mai mult sau mai puțin misterios al casei acesteia sau la trecutul familiei mele, *nu mă interesează*. Le cunosc toate cîte s-au întîmplat și, deși le păstrez amintirea, nu mă interesează. Sînt singurul – sau ultimul, cum vreți să spuneți – supraviețuitor al familiilor Antim-Calomfir-Thanase, dar faptul acesta nu mă emoționează. Mă consider *primul* dintr-o nouă dinastie. A doua, „descălecare" Antim-Calomfir-Thanase. Cu mine începe o nouă istorie, pe alt plan, mai înalt și mai creator. Puțin îmi pasă de enigmele sau nostalgiile care se leagă de trecutul acestei case, sau de trecutul familiei mele. Nu mă interesează decît viitorul, așa cum cred eu că-l putem împlini trăind *liber* orice epifanie a *prezentului*, cît s-ar dovedi ea de tragică, născută din nenoroc și ursită deznădejdii...

Îl ascultaseră toți cu frunțile sus, emoționați.

— Asta am învățat și noi, învățînd să ne închipuim închiși la Buchenwald, spuse Petru Petrovan. Nu există altă cale de mîntuire.

— Eu evit termenul „mîntuire", îl întrerupse melancolic Ieronim, pentru că ar putea da loc la confuzii. Orice tip de mîntuire presupune credința într-un mîntuitor. Respect, și chiar invidiez pe cei care cred într-un mîntuitor, dar eu n-am fost dăruit cu asemenea credință. Și atunci a trebuit să caut altceva, pentru că fără libertate n-aș putea trăi...

— Dar, Ieronim, exclamă Marina, v-am vorbit eu despre trecut astfel decît un mijloc, și cel mai la îndemînă, de a trăi *exclusiv* în prezent?

O priveau toți, surprinși, nedumeriți. Marina înainta încet către ei, ca un personaj dintr-un film mut de la începutul veacului, îmbrăcată cu o blană de astrahan, cu un buchet de violete

în mînă. Dacă nu i-ar fi recunoscut glasul, n-ar fi crezut că este ea, Marina, atît părea de tînără. Și în locul cizmelor militărești, avea o pereche de șoșoni îmblăniți, așa cum nu mai văzuseră pînă atunci.

— Dar cum ați intrat? o întrebă Ieronim izbutind să nu-și trădeze emoția.

— Eu v-am vorbit exclusiv de *prezent*, continuă Marina. Și cînd v-am spus să învățați a privi petele acestea, n-am vrut să spun decît atît: învățați să le priviți așa cum sînt *acum*, pur și simplu așa cum *sînt* ele în clipa de față, și atunci veți înțelege.

Se apropie de Maria da Maria și, cu un zîmbet, îi oferi buchetul de violete.

— În fond, adăugă Marina, v-am propus o altă variantă a spectacolului vostru cu libertatea care se poate cuceri chiar la Buchenwald. E drept, o variantă mai puțin spectaculară.

Își opri o clipă ochii asupra Mariei, care rămăsese cu buchetul de violete în mînă, neîndrăznind să-l miroasă.

— O să mai vin pe la voi, reluă Marina, și o să stăm de vorbă. Acuma trebuie să mă duc, căci sînt așteptată. Am trecut să vă spun doar că fetița noastră rîde și se joacă, și ar vrea să-i facem un om de zăpadă, chiar acolo, în fața ferestrei. Și i-am făgăduit că o să i-l facem...

§

— Cînd te-ai întors? îl întrebă Manole.

— Acum cîteva zile, răspunse Condurachi absent, preocupat. Ai auzit? A declarat și Franța război.

— Era de așteptat, spuse Manole. Dar ce ai? Pari obosit...

— Am prea multe pe cap. Dar să lăsăm asta... Voi cum o mai duceți?

Manole ridică din umeri.

— Ca toată lumea. Necazuri, boli, greutăți.

— *À propos*, îl întrerupse Condurachi, încercînd să zîmbească. Tot nu v-a înapoiat Zeița?

Manole clătină din cap, parcă s-ar fi întristat deodată, fără voia lui.

— Nu ne-a înapoiat-o, și nici nu mai sperăm să ne-o înapoieze vreodată. Va trebui să ne mulțumim cu Bonnard, adăugă melancolic. Dacă nu cumva îl vom vinde. Ni s-au oferit trei milioane...

— Dar pe ea, pictorița...

— Zamfira Darvari sau cam așa ceva. Pretindea că, în primul rînd, ea e sculptoriță...

— Ai mai întîlnit-o?

Manole clătină din nou din cap.

— Am întîlnit-o de cîteva ori, dar nu m-a văzut sau s-a făcut că nu mă vede. Era, o dată, cu un grup întreg...

– Tot atît de tînără și frumoasă? îl întrerupse Condurachi.

Manole îi puse mîna pe umăr.

— *Mon cher*, n-ai să mă crezi, a îmbătrînit îngrozitor. E de nerecunoscut! Ce mai încolo și-ncoace, cînd am zărit-o ultima oară, primăvara trecută, era o babă!

§

Eleazar se opri brusc în mijlocul odăii.

— Mă asculți, sau preferi să te uiți pe fereastră?

— Te ascult, spuse Lorinț, dar nu mă pot reține să nu privesc pe fereastră. *Niciodată toamna nu fu mai frumoasă...*

— Atunci, hai în grădină, să vorbim despre altceva.

Lorinț se reașeză în fotoliu.

— Nu, nu, ți-am spus foarte sincer, mă interesează. Pentru că, ori eu nu înțeleg nimic, ori tu faci, undeva, vreo confuzie...

— Nu fac nici o confuzie. Ți-am citit și fragmentele din scrisoarea lui Adrian. Totul a pornit de la petrecerea aceea, cînd două din fete s-au îmbătat, și, voind să se ducă undeva au alunecat și au căzut în mijlocul salonului și încercînd zadarnic să se ridice, cu rochiile lor scurte și subțiri, îți dai seama ce-a fost și ce

s-a văzut. Mai ales că și ceilalți, noi toți – cu excepția lui Adrian și a Leanei – eram mai mult sau mai puțin beți. Viki a voit să le ajute, dar amețită cum era și, încercînd să le ridice pe amîndouă deodată, s-a împiedicat și au căzut grămadă, toate trei, și acum nu mai îndrăznea nimeni să le ajute, pentru că ele se prăpădeau de rîs rostogolindu-se pe covor, și cine știe ce-ar fi urmat dacă Elefterescu nu s-ar fi ridicat brusc în picioare, palid, tremurînd ușor de emoție, exclamînd: „Așa s-a întîmplat și cu prințul Siddharta!”

— Ce-l apucase? întrebă amuzat Lorinț.

— Citise o viață a lui Buddha, și de-atunci, de cîte ori avea prilejul, la birou sau la petreceri, numai de asta ne vorbea: Cum a văzut el, prințul Siddharta, într-o zi, pentru întîia oară, un bolnav, și apoi, în altă zi, tot pentru întîia oară, un mort... știi povestea. Noi o știam toți, pentru că ne-o povestise de nenumărate ori, o știau și fetele. Și e probabil că și-au adus aminte de gravitatea cu care ne povestea Elefterescu – oh! de cîte ori, și aproape întotdeauna cu aceleași cuvinte – și-au adus aminte de gravitatea cu care ne povestea „Marea Plecare”, evident cu majusculă, noaptea în care Siddharta și-a părăsit familia, palatul și haremul. Cum a văzut el atunci, traversînd gineceul, cum a văzut toate concubinele dormind dezgolite, în fel de fel de posturi grotești și impudice, și această ultimă, supremă viziune a Eternului Feminin i-a fost de mare folos lui Siddharta, cînd prințul a devenit ascetul Gautama...

— Văd că ți-a rămas și ție bine întipărită în minte viața lui Buddha, îl întrerupse Lorinț.

— Dar cui nu i-a rămas, dintre toți prietenii și colegii lui? Ne-a repetat-o pînă la exasperare.

— Și fetele de pe covor?

— Asta începusem și eu să-ți povestesc, reluă Eleazar. Foarte probabil că și-au amintit și ele „Marea Plecare” și scena din gineceu. Și atunci au început să rîdă și mai isteric, tăvălindu-se pe covor, jucînd puțin teatru, încercînd să pară lubrice, iar Vera i-a strigat: „Siddharta! s-au împlinit scripturile. Acum e momentul să lași totul și s-o pornești spre Himalaya!”... Elefterescu rămăsese

în picioare, tot atît de palid, ca o statuie, doar buzele îi tremurau. Și apoi Elvira, care era lîngă el la masă, destul de amețită și ea, a început să plîngă și i-a strigat: „Siddharta! Eu sînt soția ta, prea iubita Yasodharta, pe mine nu mă lași!...” „Ba să plece, trebuie să plece, să-și împlinească destinul!” strigau fetele de pe covor, rostogolindu-se provocatoare. Cineva din capul mesei, nu mai știu cine era, a voit să intensifice spectacolul și s-a dus repede să stingă luminile. Toți au început să exclame, să strige, să cînte, să rîdă. Parcă ar fi fost o „orgie” din acelea pe care le citeau părinții noștri prin romane. Unii strigau: „Lumină! Să se facă lumină!” Alții repetau refrenul: *„À poil! À poil!...”* Toate acestea n-au durat mai mult de două, trei minute. Dar cînd s-au aprins luminile, Elefterescu dispăruse. Și așa a început...

Lorinț își îndreptă din nou privirile pe fereastră, apoi ridică din umeri.

— Nu văd legătura cu ce vrem să facem noi, mai precis, legătura cu spectacolul lui Ieronim.

— Atunci n-ai ascultat bine cînd ți-am citit fragmente din scrisoarea lui Adrian. Pentru că, am uitat să adaug, cînd s-au reaprins luminile și ne-am dat seama că Elefterescu dispăruse, Adrian s-a ridicat, și el foarte palid, și ne-a făcut semn cu brațele, dar zadarnic, căci larma nu s-a potolit. Dar eu l-am auzit bine, eram destul de aproape, la masă, și mi-era milă de Leana, căci părea speriată, deznădăjduită... Cunoști povestea lui, adică a lor, cu Orfeu și Euridice?

— O cunosc, bineînțeles.

— Adrian se afla acum într-una din perioadele lui de luciditate, și ne bucuraserăm toți auzind că scrisese din nou... În sfîrșit, nu asta voiam să-ți spun acum. Voiam să-ți spun că l-am auzit pe Adrian. Încerca să ne convingă de gravitatea întîmplării. „Eu rămîn occidental, spunea, eu am mitologia care mi-a fost ursită, dar știu ce înseamnă să ți se reveleze mesajul unui mit. Dacă Elefterescu și-a revelat secretul mitului care-l obsedează, nu mai

scapă. Ori își urmează modelul, cu riscurile pe care le implică, ori îi rezistă, și atunci e strivit!...”

— Bine, dar îl cunoaștem toți pe Adrian, îl întrerupse Lorinț. El e poet, și traduce tot ce se întîmplă în jurul lui prin mitul lui personal.

— Dar nu e vorba numai de asta, reluă Eleazar, de cît a fost el de impresionat de dispariția lui Elefterescu. E vorba de ce spune Adrian în scrisoarea de astă-vară, din care ți-am citit fragmente. Nu știu cum a auzit el, acolo unde era, de spectacolul vostru, dar Adrian a recunoscut imediat legătura: totul a pornit de-acolo, de la petrecerea aceea. Pentru că a doua zi, la birou, cînd ne-am întîlnit cu Elefterescu, am început să-l tachinăm: „Tot pe-aici, Siddharta, tot pe-aici, printre curve și bucureșteni?” Evident, a încercat să rîdă, dar am simțit că e ceva *schimbat* în el.

— Schimbat? se miră Lorinț. În ce sens?

— Simțea, poate, că ce se întîmplase cu o noapte mai înainte ar fi putut avea o anumită semnificație. Ți-am spus: citise viața lui Buddha.

— Bine, bine, îl întrerupse nerăbdător Lorinț. Dar nu văd legătura cu ce facem noi...

Eleazar începu să se plimbe cu pași mari prin odaie, ca și cum ar fi încercat să-și potolească exasperarea. Se opri brusc în fața lui Lorinț.

— Nu e vorba acolo de un Boddhisattva și de Buchenwald?

Celălalt ridică din umeri.

— Într-un anumit fel, e vorba și de asta. Dar Ieronim prezintă lucrurile cu totul altfel. În primul rînd, nu e nimic, nici măcar o aluzie, în legătură cu Siddharta, care a devenit Gautama Buddha, și toate celelalte. Cel căruia i se spune Boddhisattva, pentru că n-avem cum să-i spunem altfel – îți repet, nu vrem să facem din el un sfînt sau un martir în sensul creștin al termenului – cel căruia i se spune Boddhisattva este un fost inginer, pacifist, și deci antinazist, închis, ca și atîția alții, la Buchenwald.

Eleazar îl ascultase impasibil, cu un zîmbet sarcastic în colțul buzelor.

— Încerc să mă rezum, începu el cînd celălalt își întoarse iarăși capul spre fereastra deschisă. Atunci, cînd s-au întîmplat toate astea, nu se știa nimic de Buchenwald. Era în toamna lui 1939. Războiul abia începuse. Dar, cu timpul, ne-am convins că Elefterescu luase în serios buddhismul. Citea orice carte care-i cădea în mînă și începuse să ne exaspereze cu teoriile lui...

— Ce fel de teorii?

— Teoriile lui buddhiste, ce citise el în cărți. Dar mai ales asta: că, spunea, să presupunem, chiar așa în glumă, să presupunem că un nou Buddha, un Boddhisattva, s-ar afla printre noi. Cum l-am recunoaște?

— Începe să devină interesant! exclamă Lorinț. Să auzim mai departe.

— Eram sigur că, dacă ai să mă asculți cu atenție, ai să vezi imediat legătura. Deci, cum l-am recunoaște? Pentru că nu se va reîncarna într-o familie princiară, și nici nu va părea de la început un geniu sau un sfînt. Va fi un om ca toți oamenii. Va face armata, va avea o meserie, și chiar dacă nu se va căsători, va trăi și el ca toți ceilalți. Dar, evident, reîncarnîndu-se ca să aducă mesajul salvării, sau al eliberării, spune-i cum vrei, va fi silit, la un moment dat, să *predice*, să-și proclame, în chip public, mesajul.

Tăcu brusc, îndreptîndu-se către fereastra deschisă, apoi se întoarse și se opri în fața lui Lorinț.

— Ei, și aici îl încurcam noi cu întrebările noastre. Mă rog, îi spuneam, oricît de mult ar semăna el cu oricare dintre noi, atunci cînd va începe să predice, își va revela identitatea. Va fi deci recunoscut ca un Boddhisattva.

— Și ce vă răspundea?

— Nu prea știa ce să răspundă. Teza lui era că *poate* – recunosc că spunea întotdeauna: *poate* – *poate* una din filozofiile, gnozele sau sectele religioase, sau creațiile artistice contemporane,

camuflează noua versiune a salvării, formulată pentru epoca noastră și în termeni accesibili culturii noastre, formulată, proclamată, spunea, de un Boddhisattva.

— Foarte interesant, spuse Lorinț, căzînd pe gînduri. Dar ești sigur că menționa, alături de filozofii și gnoze religioase, *creațiile artistice contemporane*?

Eleazar ridică încurcat din umeri.

— După atîția ani, nu mai pot repeta exact vorbele sau expresiile lui. Evident, adăugă, el citea mai mult filozofie și istoria religiilor...

— Și acum spune mai departe. Ce s-a întîmplat cu el?

— Cu Elefterescu? A murit pe front, în primele zile ale războiului, prin iulie 1941...

— Păcat! exclamă Lorinț, ridicîndu-se brusc din fotoliu. Era un om interesant. I-ar fi plăcut lui Ieronim... Dar vreau să te asigur că, deși o fi auzit de el, de acest Elefterescu, Ieronim nu s-a inspirat din „cazul” lui. Spectacolul e construit într-o perspectivă cu totul diferită.

— Dar ideea că un nou Boddhisattva va fi fatalmente camuflat și, deci, anonim? Asta de unde a luat-o? Ți-am citit adineauri fragmente din scrisoarea lui Adrian.

— Știu, știu, continuă Lorinț. Dar, repet, chiar dacă auzise de ideea lui Elefterescu, de imposibilitatea de a recunoaște un Boddhisattva contemporan. Spectacolul este altfel construit și urmărește altceva.

— Anume ce? îl întrerupse iritat Eleazar.

— Nu am dezlegarea să-ți spun. Pot adăuga numai un lucru: corul, dansul, muzica, luminile sînt tot atît de importante pe cît sînt dialogurile. Ce ți *se spune*, ți *se arată*, și acest fel de spectacol este cu totul nou. În fond, reluă după o pauză, gînditor, nici nu știu dacă îl mai putem numi „spectacol” în sensul curent al cuvîntului.

Se pregătea de plecare, dar parcă nu se îndura să se despartă de grădina pe care o vedea prin fereastră.

— *Niciodată toamna...* murmură el încet.

— Bine, înțeleg, vorbi calm Eleazar, vreți să fie marea surpriză a sezonului. Dar spune-mi măcar cum începe.

Lorinț îl privi mirat, cu un zîmbet enigmatic.

— Îți spun și totuși ai să crezi că nu-ți spun adevărul. Dar adevărul este că *nu există început!*

Eleazar izbucni în rîs.

— Îți bați joc de mine!

— Sau poate există, continuă Lorinț, dar încă nu l-am găsit. Să nu crezi că nu l-am căutat. Îl căutăm și acuma. Dar cum să recunoști *adevăratul început*, cînd spectacolul se întemeiază pe cel mai banal mister, banal în sensul că ne lovim la tot pasul de el și în fiecare zi? Dar, în sfîrșit, ar fi prea multe de spus!

§

Cînd o văzu de departe, călcînd apăsat și totuși cu eleganță, în cizmele ei militărești, printre troiene, sub ninsoarea care cădea necontenit de trei zile, Maria da Maria își înfășură fularul în jurul capului, ca un turban, și ieși s-o întîmpine. Se întîlniră în fața verandei.

— Doamnă, șopti Maria, vă rog să nu intrați acum, că de-abia a început repetiția, și Ieronim e nebun de fericire, e de nerecunoscut. Spune că de data aceasta...

Marina își șterse fără grabă fulgii care i se așezau molatec pe obraji și zîmbi.

— De aceea venisem și eu, să-i spun doar atît: că nu e nevoie să caute începutul, pentru că îl va găsi de la sine, fără nici un efort.

De-abia atunci Maria da Maria își dădu seama că plînge.

— De ce te uiți așa la mine? o întrebă Marina. Pentru că plîng sau pentru că ți se pare c-am îmbătrînit peste noapte?

Nu-i lăsă timp să răspundă.

— Ah! dacă aș ști să răspund la întrebarea aceasta, cîte alte răspunsuri nu ne-ar cere să le mai întrebăm o dată, și apoi încă o dată, încă o dată...

§

De cîteva zile, ploua mărunt, mohorît, ca printr-o ceață fumurie. Ieronim se opri pe trotuarul din fața casei și-și scoase absent bascul din buzunarul macferlanului. Rămase cîteva clipe cu bascul în mînă, privind cum cei trei lucrători de pe acoperiș se pregăteau să zvîrle în curte fîșiile mari, aproape pătrate, de tablă ruginită. Își potrivi bascul, trăgîndu-l ușor pe frunte. Apoi căută cu ochii un loc pe unde ar putea traversa strada, printre băltoace și noroiul amestecat cu ulei negru pe care-l lăsaseră camioanele. Ultimul camion, încărcat cu giurgiuvele, fierărie și blocuri de piatră, îl întîmpinase, cu puține minute mai înainte, la colțul străzii. Grăbise atunci pasul, crezînd că va ajunge prea tîrziu. Dar se liniști de departe. Casa părea încă întreagă, deși fără treptele scării de la intrarea principală, fără uși și cu ferestrele ca niște mari orbite speriate. Doar cînd ajunse, pe trotuar, chiar în fața porții, își dădu seama că odăile din fund dispăruseră, lăsînd să se vadă, stingher, un perete cu tapetul albăstrui, de mult zdrențuit, și sus, la etaj, restul scării de lemn care ducea în pod.

Mai cercetă o dată, cît de departe izbuti să pătrundă cu privirile prin ploaia măruntă, dar nu întîlni decît aceeași stradă îngropată în noroi, pe alocuri înecată în băltoace. Aproape că nu auzi zgomotul bucăților de tablă: căzuseră pe molozul din curte. Dar în clipa următoare își dădu seama că bradul fusese retezat și că încercaseră chiar, deși fără succes, să-i smulgă rădăcinile. Alte două camioane goale se opriră, fumegînd, în fața casei, și Ieronim căută un alt loc, ca să poată privi mai bine. Cîțiva lucrători cu căști de metal apăruseră din spatele casei. Ploaia se întețise, și ceața începu să semene cu o negură, înecăcioasă, cu gust de fum.

— Eram sigură că am să te găsesc aici, auzi chiar în spatele lui glasul Marinei.

Întoarse brusc capul, enervat, dar se trezi, fără voia lui, zîmbind. Marina îl privea în ochi, rîzînd, cu fața luminată de o bucurie copilărească, parcă i-ar fi făcut o farsă.

— Cum ai știut? o întrebă.

Marina se hotărî să-și deschidă umbrela, dar o ținea mult aplecată spre stînga, ca să-l poată vedea.

— Am trecut pe aici azi-dimineață, cînd tăiau bradul, spuse. Cred că nu-ți pare rău, întrebă repede, cu un aer vinovat în priviri.

Ieronim ridică din umeri, apoi își apăsă bascul pe frunte.

— De ce să-mi pară rău? spuse întorcînd capul spre casă. Era de mult o ruină. Pînă și șoarecii o părăsiseră...

— Întrebam așa, cum am învățat la școală, dar și din anumite romane, reluă Marina după o lungă tăcere. Trecutul. Urmele sfinte ale trecutului...

— O parte din viața mea care se duce, o întrerupse Ieronim, copilăria și adolescența mea, îngropate pentru totdeauna, fără urme etcetera etc...

Și pentru că îl vedea că privește visător brațul macaralei care se pregătea să lovească peretele cu tapetul albăstrui, Marina adăugă:

— Etcetera etc! Ai dreptate. Orice viață, oricît ar fi ea de nobilă, de unică, se poate rezuma, la un moment dat, prin această formulă: etcetera etc...

— Sîntem de perfect acord, spuse Ieronim continuînd să urmărească manevra macaralei.

— Dar, dar mi-e teamă că, deși ai înțeles, *totuși* nu-ți dai seama unde trebuie să ducă această înțelegere...

Se întrerupse, așteptînd să se risipească ecoul prăvălirii unui zid întreg, care luase cu el jumătate din încăperile rămase încă în picioare.

— Să nu-ți mai fie teamă, vorbi Ieronim, știu unde duce acest fel de înțelegere. Știam asta de mult. Ce nu înțelesesem încă era *legătura*...

Cu toate că ploaia se întețise din nou, praful răzbătea încet, persistent, pînă la ei. Ieronim începu să tușească și, zîmbind, parcă tot mai binedispus, își căută batista.

— Legătura? întrebă tîrziu Marina.

— Da, legătura între lucruri și evenimente, toate cîte se întîmplă în jurul nostru...

Camionul se împotmolise chiar în fața lor. Șoferul își zvîrli mucul de țigară pe care îl păstrase în colțul gurii, înjură și făcu semn cu brațul unui lucrător din curte.

— În fond, continuă Ieronim, cu o voce caldă, schimbată, privim și de data aceasta petele de pe zid, petele pe care ni le-ai arătat astă-iarnă. Multă vreme n-am înțeles ce voiai să spui. Dar acum cred că încep să înțeleg.

— Numai atît? îl întrerupse Marina, hotărîndu-se brusc să închidă umbrela. Numai să înțelegi?

— Așteaptă, continuă Ieronim zîmbind, făceam doar istoria descoperirii mele...

Camionul se urni brusc, și Ieronim începu să-și șteargă, cu o copilărească încîntare, stropii de noroi de pe bărbie.

— Lecția era prea simplă, de aceea mi-au trebuit două luni ca s-o înțeleg. Nu mă întrerupe, te rog, adăugă precipitat, cu o bruscă exaltare în glas. Ai vrut să ne spui un lucru pe care, în ceea ce mă privește, îl știam de mult, dar nu făcusem încă legătura cu petele de igrasie de pe zid. Ai vrut să ne spui că *oricînd și oriunde* putem fi fericiți, adică liberi, spontani, creatori. Nu e nevoie de peisaje paradisiace, nici de prezențe nobile și înălțătoare, de muzică angelică și celelalte. *Aici*, ca și oriunde în altă parte, *oricînd*, în orice împrejurare, dacă știm cum să privim, și *înțelegem*, atunci...

— Ieronim! șopti Marina, Ieronim!

Nu simțise cînd încetase ploaia și se ridicase negura

înecăcioasă, și cerul se limpezise, înălțîndu-se și parcă totodată adîncindu-se. Privea înfrigurat lumina, tot mai puternică, mai sclipitoare, care se răspîndea deasupra orașului, prefăcînd clădirile în imense cristale, asemenea unor nesfîrșite flăcări de aur și de pietre scumpe. Cristalele se înălțau, apropiindu-se unul de altul, contopindu-și pe nesimțite vîlvătaia.

— E adevărat! murmură Ieronim fără să-și dea seama că vorbește singur. Știam că e adevărat! Așa au văzut și ei...

Îl orbea acum, și totuși nu clipea din ochi, îl orbea lumina, ca și cum orașul ar fi fost incendiat de o nefirească incandescență de gheață.

— ...Știam că așa au văzut și ei, acolo. Acolo, la Buchenwald... Dar cum să le-o arăți și *celorlalți*?! exclamă deodată, ridicînd brusc glasul. Cum să le arăt că este aceeași lumină ascunsă pretutindeni, în toate lucrurile, cît ar fi ele de urîte? În orice pată de igrasie pe un perete, în orice împroșcătură de noroi?

Își auzi atunci glasul și zîmbi încurcat. Inima începu să i se bată tot mai repede, apoi, pe neașteptate, se opri, și în acea clipă îl asurzi un trăsnet nesfîrșit, izbucnit parcă din toate părțile deodată, și înțelese, dar fără să simtă că se cufundă, pierzîndu-se într-o albă, suprafirească incandescență...

— Sînt nebuni! se auzi exclamînd cînd dădu cu ochii de cîțiva trecători zgribuliți, ascunși sub umbrele. Ce i-a apucat?

Nedumerit, întoarse capul ca să-i urmărească. Atunci Marina îl cuprinse în brațe și-l sărută pe amîndoi obrajii. Lui Ieronim i se păru că întîlnește pentru întîia oară această femeie tînără, neînchipuit de frumoasă, așa cum nu mai întîlnise niciodată în viață, cum nu întîlnise nici în vis. O privea amuțit.

— Ieronim! șopti Marina. Știam că într-o zi am să te regăsesc!

Chicago, martie 1974

Pagină intenționat goală

PELERINA

CAPITOLUL I

Îl recunoscu de departe. Purta aceeași pelerină scurtă, învechită, cu două petice simetric și provocator cîrpite pe umeri, ca și cum ar fi vrut să ascundă urma epoleților. Dar Pantelimon știa acum că pelerinele cu epoleți nu făcuseră parte din uniformele armatei române; cel puțin nu în secolul nostru, îl asigurase Ulieru. Se vor fi purtat altădată, poate în epoca feudală. Și, dacă s-ar putea dovedi că peticele ascund cu adevărat urmele epoleților, adăugase Ulieru, după o pauză, vreau să spun: dacă s-ar putea dovedi, cu mijloace moderne, științifice, atunci ar fi grav!

Se întrerupse și-l privise lung.

— De cînd îl cunoști?

— Eu? Nu-l cunosc. Habar n-am cine e, nici cum îl cheamă. Ți-am vorbit de pelerina lui pentru că m-au impresionat cele două petice. Ți-am spus: păreau cusute exact pe umeri, ca niște epoleți...

— Destul de suspect, îl întrerupse Ulieru. Și, dacă s-ar putea dovedi cu precizie, prin mijloace științifice, ar putea fi chiar foarte grav. Cred că înțelegi de ce...

Pantelimon înălțase încurcat din umeri.

— Nu, spuse, nu înțeleg.

— Pentru că, în acest caz, pelerina a fost sigur furată. Furată de la Muzeul Armatei... Și totuși, adăugă gînditor, spui că nu-l cunoști...

— L-am văzut doar de două sau trei ori, ieșind de la alimentara Mătăsari. El ieșea și eu mă îndreptam spre intrarea B. Mă duceam să cumpăr niște mezeluri...

De data aceasta micșoră pasul ca să-i poată privi cu atenție pelerina. Nu se înșelase: peticele erau cusute exact pe locul și pe măsura epoleților: Poate privirile sau zîmbetul lui îl încurajase, pentru că se opri brusc la un pas de el.

— Vă rog, dacă nu vă supărați, îmi puteți spune în ce an sîntem?

— Nouăsprezece mai, răspunse Pantelimon.

— Nu, nu m-ați înțeles. Nouăsprezece mai, asta știam. Dar anul? În ce an sîntem?

Pantelimon se trase ușor spre zid, lăsînd să treacă o femeie cu un copil de mînă.

— 1969! spuse, 19 mai 1969.

— Așa credeam și eu, exclamă celălalt. Pot spune chiar că eram convins: 1969. Și cu toate acestea, sînt unii oameni care cred contrariul. Ca să fiu mai precis: Sînt oameni care pretind că sîntem în 1966! Mi-au arătat chiar ziare. Le-am citit cu cea mai mare atenție: trebuie să recunosc că erau ziare din martie, aprilie și mai 1966.

— Nu înțeleg, spuse Pantelimon zîmbind încurcat.

— Vă rog să mă credeți, continuă celălalt scuturîndu-și pelerina cu un gest surprinzător de tineresc. Sînt om serios, am, cum se spune, capul pe umeri. Dar în fața evidenței, a ziarelor, vreau să spun, a trebuit să mă înclin...

— Ce fel de ziare? întrebă Pantelimon.

— Ziarul nostru cel mai popular: *Scînteia*, îl citesc în fiecare zi. *Scînteia* de azi dimineață am citit-o de la primul la ultimul rînd.

— Ei și? îl întrerupse nervos Pantelimon, dîndu-și seama că mai mulți trecători se opriseră lîngă ei și-i ascultau. Am citit-o și eu, și tot de la primul la ultimul rînd...

— Da, dar ziarul de care vă vorbesc mă asigură că sîntem în mai 1966!

— Poate o fi fost un număr vechi, interveni un tînăr cu șapcă trasă adînc pe frunte pînă în dreptul sprîncenelor.

— Da, dar vedeți..., se pregăti să-i explice, scuturîndu-și din nou pelerina, parcă ar fi vrut s-o arunce peste umeri, adunînd-o, întreagă pe spate.

— Despre ce e vorba? întrebă cineva de lîngă zid, fără să-și scoată țigara din gură, înaintînd încet spre Pantelimon.

— Tovarășul susține că sîntem în 1966...

— Îmi dați voie, tovarășe; n-am susținut asta. Mi-am permis doar să vă întreb în ce an sîntem. Mai precis, am vrut să mă conving că nu mă înșel cînd afirm că sîntem în 1969, deși...

— Deși?

Își scoase țigara dintre dinți, și vorba părea acum schimbată, aproape severă.

— Deși, cum spuneam, ziarul pe care l-am citit azi dimineață, *Scînteia*, vreau să spun, indică precis: 19 mai 1966. Și nu e pentru prima dată. Acum trei zile și de două ori săptămîna trecută, și mai înainte, toată luna aprilie, *Scînteia* pe care am primit-o și am citit-o eu.

— Se întîmplă, vorbi cineva. Am un prieten la Slatina, și mi-a arătat și el, le-am văzut cu ochii mei... Numere din *Scînteia*... Toate erau din 1966...

— Era din provincie, îl întrerupse cineva. Slatina e un oraș frumos, dar e în provincie...

Cîțiva încercară să rîdă. Pantelimon se simți atins pe braț, și întoarse capul. Bătrînul îi zîmbea cu înțeles.

— Ar trebui să te repezi și d-ta pînă la Slatina, spuse. Poate te trezești din nou în anul 1966. Și...

Dar îi întîlni privirile, îl văzu cum trage cu sete din țigară și tăcu, zîmbind încurcat.

— Nu vă mai astîmpărați! șuieră printre dinți, strivind țigara cu piciorul. Vă țineți de prostii. În loc să vă vedeți de treabă...

CAPITOLUL II

Cînd, o jumătate de ceas în urmă, ieși de la alimentară, îl găsi rezemat cu spatele de zid, așteptîndu-l.

— Pantelimon, îl întrebă, de cînd îl cunoști pe Zevedei?

Pantelimon înghiți cu greu și-și trecu pachetul în cealaltă mînă.

— Nu-l cunosc. Nici nu știam că-l cheamă Zevedei. L-am zărit de vreo două, trei ori, și m-au frapat peticele de la pelerină: parcă ar fi fost cîrpite pe locul epoleților. Dar, cum spune directorul nostru, tovarășul Ulieru, armata română n-a cunoscut pelerine cu epoleți. De aceea e suspect... Poate, în epoca feudală...

— Lasă epoca feudală, îl întrerupse celălalt. De ce spuneai că e suspect?

— Pentru că, așa cum spune tovarășul Ulieru, dacă s-ar putea dovedi cu certitudine, prin mijloace științifice, vreau să spun, dacă s-ar putea dovedi că peticele au fost cîrpite pe locul epoleților, atunci pelerina este *sigur* furată de la Muzeul Armatei.

— Asta e altă mîncare de pește, vorbi celalalt scoțîndu-și pachetul cu țigări. Lasă în pace Muzeul Armatei. De cînd îl cunoști pe Zevedei?

Pantelimon își trecu pachetul în mîna stîngă. Dar se răzgîndi repede și, apucîndu-l cu mîna dreaptă, se trase spre zid.

— V-am spus. L-am cunoscut acum o jumătate de ceas. Mă duceam la alimentară pentru niște mezeluri, și el m-a oprit, și m-a întrebat: Vă rog, dacă nu vă supărați, îmi puteți spune în ce an sîntem? Și i-am răspuns...

Pantelimon își înălță brusc fruntea, și zîmbi.

— Nu înțelesesem, credeam că mă întreabă de zi, și i-am răspuns: 19 mai. Dar el m-a întrerupt: Nu, spuse, știu și eu că sîntem în 19 mai. Dar, anul? În ce an sîntem?

— În ce an sîntem? repetă celălalt zîmbind. Și d-ta n-ai bănuit nimic?

Pantelimon se apropie și mai mult de zid.

— Am crezut că poate nu-i în toate mințile sau că...

— Adică, ce vrei să spui cu asta? Că i s-a întîmplat ceva? Că a fost amestecat în vreo afacere suspectă și că, în sfîrșit, de-acolo i se trag toate?

— Cam așa ceva sau poate că... În sfîrșit, înțelegeți ce vreau să spun.

Celalt zîmbi din nou, apoi își aprinse absent țigara.

— Dar de ce în *1966*? întrebă privindu-l cu pleoapele brusc și sever apropiate. Nu ți s-a părut suspect că Zevedei a precizat: *1966* și nu un alt an, bunăoară 1956 sau 1960?

— Nu, recunoscu timid Pantelimon. Acum, că-mi spuneți d-stră, parcă mi se pare și mie suspect. Căci, în fond, de ce 1966?

Celalt izbucni în rîs.

— Prea mă crezi prost, tovarășe.

Pantelimon păli și încercă zadarnic să zîmbească.

— Eu? începu. De ce să vă cred cum spuneți d-stră?... Eu...

Dar se întrerupse, văzînd apropiindu-se foarte grăbit, aproape în fugă, pe tînărul cu șapca trasă pe frunte.

— Plecase de-acasă, șopti gîfîind. Plecase cu cinci minute înainte.

— De la n-rul 13?

— Nu, de la 13 bis.

— Atunci te-a păcălit din nou. Ți-am spus că la 13 bis... Dar, în sfîrșit, deocamdată n-are importanță.

Apoi, întorcîndu-se brusc spre Pantelimon.

— De unde știai de Muzeul Armatei?

— Eu? Nu știu nimic.

— Tovarăşe Pantelimon, vorbi celalt printre dinţi, eu sînt un om bun de felul meu, dar...

Pantelimon îşi plecă umerii, şi se lipi de zid.

— Directorul nostru, de la administraţie, tovarăşul Ulieru, mi-a atras atenţia şi mi-a spus: Dacă s-ar putea dovedi cu precizie, prin mijloace ştiinţifice moderne, că în locul peticelor...

— Bine, bine, asta mi-ai mai spus-o. Dar de ce Muzeul Armatei?

— Tovarăşul director, Ulieru, spunea că e grav, pentru că era o piesă de muzeu. Cu alte cuvinte, era o piesă furată de la Muzeul Armatei.

Celalt îşi scoase ţigara şi-l întrerupse clătinînd de cîteva ori mîna foarte aproape de obrazul lui Pantelimon.

— Dar dacă ai înţeles asta, cum de n-ai înţeles legătura cu 1966? Căci Zevedei ţi-a vorbit de 1966 iar nu de 1960 sau 1956!

Îl privi din nou, cu pleoapele mult apropiate, apoi şuieră printre dinţi.

— Prea ne credeţi proşti, tovarăşe!

— Eu, tovarăşe? exclamă Pantelimon lipindu-şi mîna liberă de piept.

— Nu vă mai astîmpăraţi!

Apoi, întorcîndu-se brusc către tînărul cu şapcă.

— Ce era cu Slatina? Îl cunoaşte cineva?

— E de la aceeaşi secţie cu Făinaru. Se referea la chestia din septembrie.

— Atunci e suspect...

— Aşa spunea şi Făinaru. De aceea...

— Bine, am înţeles! îl întrerupse privindu-l ameninţător în adîncul ochilor.

CAPITOLUL III

Ca în fiecare zi, cîteva minute înainte de ora prînzului, se îndreptă spre biroul lui Ulieru. Dar în fața ascensorului îl întîmpină dactilografa.

— Nu vă urcați degeaba, că astăzi n-a venit. Treburi, adăugă zîmbind, 20 mai, 21 mai, și așa mai departe...

Lui Pantelimon i se păru că dactilografa încercase să clipească din ochiul stîng, și roși, încurcat.

— Înțeleg, spuse și se îndreptă spre ușă.

Dar după cîțiva pași se întoarse și întrebă coborînd glasul:

— Este ceva special? Vreau să spun 20 sau 21 mai au vreo semnificație specială?

Dactilografa îl privi din nou, mirată, și de data aceasta Pantelimon nu se mai îndoi: tînăra clipea într-adevăr cu înțeles, din ochiul stîng.

— Depinde de oraș, spuse. În anumite orașe de provincie 20 mai e mai important decît 21 mai...

— Orașe de provincie, repetă visător Pantelimon. Ce curios! Aseară, nu știu nici eu bine de ce, mă gîndeam la orașele de provincie. La Slatina, bunăoară...

Ca și cum nu l-ar fi auzit, tînăra zîmbi și, clătinînd scurt din cap, îi întoarse spatele.

În ziua următoare, Pantelimon se hotărîse să dejuneze în laborator. Desfăcuse pachetul cu mezeluri și se pregătea să destupe o sticlă de bere, cînd în ușă apăru Ulieru.

— Te-ai și întors? îl întîmpină Pantelimon cu bucurie. Atunci mergem la cantină...

Și pentru că Ulieru tăcea, privindu-l preocupat, destupă sticla de bere, umplu un pahar și i-l întinse.

— De unde știai că am fost la Slatina? îl întrebă Ulieru după ce sorbi cu grijă cîteva înghițituri.

Pantelimon tresări surprins.

— Ai fost la Slatina? Să mă trăsnească Dumnezeu dacă am știut ceva!

— Atunci de ce i-ai spus dactilografei că orașul dumitale favorit e Slatina? De ce tocmai Slatina, unde mă aflam eu? Și, pentru că sîntem prieteni și am încredere în d-ta, îți spun că fusesem trimis într-o inspecție...

Pantelimon își goli paharul și se așeză pe scaun.

— Întîi și întîi, n-am spus că Slatina e orașul meu favorit. Nici nu-l cunosc. N-am fost niciodată la Slatina. I-am spus doar că, cu o seară mai înainte, mă gîndeam nu știu nici eu bine de ce, mă gîndeam la orașele de provincie, bunăoară, la Slatina.

— Dar de ce tocmai la Slatina? îl întrerupse Ulieru căutîndu-i privirile.

Pantelimon ridică încurcat din umeri.

— Pentru că, n-am apucat să-ți spun, pentru că, în sfîrșit, alaltăieri, îndreptîndu-mă către alimentară, m-am întîlnit din nou cu individul acela cu pelerină, știi care... Tipul despre care spuneai că dacă s-ar putea dovedi cu precizie...

Ulieru se apropie în vîrful picioarelor de ușă și o deschise brusc, privi în dreapta și în stînga, apoi se întoarse și se reașeză pe scaun.

— Cred că nu e în toate mințile, continuă Pantelimon.

— Ai vorbit cu el?

— Doar cîteva cuvinte. N-am apucat să-i vorbesc mai mult, pentru că... E o poveste întreagă.

— Dar ți-a spus el ceva despre Slatina?

— Nu el. Se adunase acolo, pe trotuar, un grup întreg, și cineva, nu mai mi-aduc bine aminte cine, a spus că și la Slatina

apare *Scînteia* cu data, să spunem, de 19 mai 1966 în loc de, cum ar trebui, 19 mai 1969. Să vezi cum a fost...

Ascultîndu-l, Ulieru își trecea la răstimpuri batista pe frunte. Apoi o ascundea rușinat în buzunar și începea să-și frece mîinile.

— Ar putea fi foarte grav, rosti în cele din urmă. M-ai băgat – recunosc, fără să vrei – ne-ai băgat pe amîndoi într-o încurcătură din care Dumnezeu știe cine are să ne scoată.

— Dar de ce e atît de grav? întrebă turburat Pantelimon.

— Pentru că individul acela foarte suspect, individul cu pelerină, a adus vorba de ziarele din 1966.

— Dar ce s-a întîmplat în 1966?

Ulieru se ridică brusc și deschise din nou ușa, privind pînă în fundul coridorului.

— Bună, bună! strigă, fluturîndu-și mîna.

Apoi își apropie scaunul de al lui Pantelimon și continuă în șoaptă.

— Să vorbim mai încet, că Petrescu Doi s-a întors să-și verifice aparatele...

Se întrerupse și răsuflă adînc.

— Ce s-a întîmplat în 1966? S-au întîmplat multe. În orice caz, în 1966 era mai bine ca acum, în 1969. Și atunci, înțelegi, dacă oamenii citesc ziarele din mai 1966 cînd noi, de fapt, sîntem în mai 1969... E, în orice caz, ceva subversiv. E împotriva Statului.

Se întrerupse o clipă, întoarse capul spre ușă, făcu un semn, și continuă ridicînd glasul.

— Este împotriva așezării noastre socialiste. Întîlnești saboteuri în orice întreprindere. Nu e de mirare. Dușmanul de clasă nu renunță la privilegiile pe care, pe bună dreptate, partidul și poporul...

Ușa se deschise și în prag apăru Ioanichie Petrescu. Intră, cu tabachera deschisă, îmbiindu-i.

— Știu, știu bine că nu fumați, dar eu, în orice caz, vă pun la încercare...

Apoi, întorcîndu-se către Ulieru.

— Cum decurge ancheta, tovarășe inginer?

— N-a fost anchetă, răspunse Ulieru încercînd să pară detașat, aproape plictisit. Am fost în misiune de control. Totul decurge conform planului...

Ioanichie Petrescu îl privea, zîmbind ironic.

— Și cu toate acestea, n-au livrat nici 20% din comenzile noastre.

— Au să livreze, au să livreze totul conform planului... Dar mie mi-e foame, adăugă ridicîndu-se brusc. Și cum nu mă prea împac cu mezelurile, mă duc la cantină.

— Azi au ciorbă de fasole, preciză Petrescu continuînd să zîmbească.

Lăsă să treacă un răstimp, jucîndu-se absent cu tabachera, apoi, fără să-l privească, se adresă lui Pantelimon.

— Nu știam că-l cunoști pe Năstase...

Pantelimon tocmai sfîrșise de desfăcut pachetul cu mezeluri.

— Nu cred că-l cunosc. Cine e Năstase?

— Ai stat mult de vorbă cu el alaltăieri, în fața alimentarei Mătăsari. Să știi că e un element foarte capabil. Și un om integru. Poți să ai toată încrederea în el. Dar, adăugă căutîndu-i privirile, pentru că sîntem numai noi doi, îți pot spune că l-ai cam dezamăgit.

— Eu? exclamă Pantelimon ducîndu-și mîna la piept.

— Dumneata. Ai fost reticent, parcă ți-ar fi fost frică de el. Nu i-ai spus nimic de legăturile d-tale cu Zevedei, de cînd îl cunoști, și celelalte...

Pantelimon înghiți cu greu, și apucînd paharul lui Ulieru, dădu peste cap restul de bere.

— Dacă ți-e sete, continuă Petrescu, vino la mine, în laborator. Am întotdeauna o sticlă de bere rece.

— Nu, mulțumesc, nu mi-e sete. Dar pentru că veni vorba de tovarășul Năstase și de individul cu pelerină...

— Asta e mania lui, a lui Zevedei, îl întrerupse Petrescu: să poarte pelerina lui unchiu-său, colonelul.

— Tovarășul Ulieru bănuia că a furat-o de la Muzeul Amatei.

— Nu, n-a furat-o. Unchiu-său, colonelul, a fost în armata austro-ungară. A murit foarte bătrîn, aproape centenar, la sfîrșitul războiului. Dar Zevedei e un om ciudat: vrea să se distingă de popor, și atunci recurge la orice semn distinctiv...

Pantelimon prinse curaj și începu să-și așeze mezelurile pe o farfurie de plastic.

— În fond, ține să se declare pe față dușman de clasă...

— Cam așa ceva, spuse Petrescu deschizînd tabachera. Dreptul lui.

— Dreptul lui? se miră Pantelimon. Într-o societate socialistă ca a noastră?

— Așa a crezut el. Și a tras consecințele. Știi și d-ta că a stat 15 ani la închisoare; 15 ani, pînă a fost grațiat.

Pantelimon mușcase cu spor dintr-o felie de parizer, și se trudea acum s-o mestece cît mai repede. Ioanichie Petrescu îl privea zîmbind.

— Și dacă a fost grațiat, continuă după o pauză, nu mai poate fi arestat pentru că poartă pelerina lui unchiu-su... Dar vezi că nu se astîmpără. Are dreptate Năstase: sînt unii oameni care, oricîte li s-ar întîmpla în viață, nu se astîmpără.

Treptat, Pantelimon se lumină la față.

— D-aia întreabă în ce an sîntem, spuse.

— Exact. Și de aceea l-ai decepționat pe Năstase, încercînd să te prefaci...

— Eu? exclamă Pantelimon cu oarecare greutate, căci avea gura plină.

Petrescu rîse cu poftă și apoi, brusc, se hotărî și alese o țigară din tabacheră.

— Una străină, cu filtru; pentru zile mari... Da, d-ta, reluă calm, cu un glas neutru. Ai încercat să joci rolul tînărului naiv și

cu capul în nori, cînd noi toți te cunoaștem, și te apreciem ca pe un element strălucit, de încredere și de viitor.

— Nu înțeleg, spuse Pantelimon. Să mă trăsnească Dumnezeu dacă înțeleg la ce faceți aluzie.

— Răspundeai ca și cum nu l-ai fi cunoscut pe Zevedei...

— Dar nu-l cunosc.

— Dă-mi voie, te rog, îl întrerupse Petrescu ridicînd brațul în aer. Ca și cum nu l-ai fi cunoscut, iar pe de altă parte, te prefăceai că nu înțelegi legătura cu anul 1966.

— Acum înțeleg, mărturisi Pantelimon cu un aer de triumf. Foarte probabil, 1966 este anul cînd a fost grațiat...

Ioanichie Petrescu îl privi cîteva clipe în tăcere, fumînd absent.

— Recunosc că ești mare meșter, știi să-ți ascunzi jocul. Dreptul d-tale, adăugă, regăsindu-și zîmbetul. Dar dacă n-o știai, ți-o spun eu: Zevedei a fost grațiat, ca toți ceilalți, în 1964. O știe toată lumea...

CAPITOLUL IV

Ca de obicei cînd vecinii ascultau programul de nouă seara, Pantelimon își propti coatele pe birou, își înfundă degetele în urechi și, cu încăpățînare, continuă lectura. De cîte ori întîlnea un nume străin, îl silabisea de mai multe ori, cu glas tare. Celebrul fiziolog englez John A. Davenport... Da-ven-port. Da-ven...

Dar auzise semnalul bine știut – cele cinci bătăi în ușă, cu o scurtă pauză după a treia ciocănitură – și se grăbi să deschidă.

— Ar trebui să te căsătorești și d-ta, ca toți tinerii de viitor, spuse Ulieru. Ai avea și d-ta televizor, ai asculta programul de la nouă seara...

Apoi coborînd brusc glasul, adăugă:

— Hai să bem o bere.

După ce traversară bulevardul, Ulieru îl întrebă:

— Ce ți-a spus Petrescu Doi după ce-am plecat eu?

Îl ascultă atent, întorcînd la răstimpuri capul, să vadă dacă sînt singuri. Tîrziu, se opri din mers și răsuflă lung, adînc, de mai multe ori.

— Vasăzică, știe și el ceva. Știe cel puțin două lucruri: Întîi, că la Slatina e fierbere mare de cînd cu explozia de la Fabrica de Cerneală. Și al doilea, știe și rezultatul anchetei...

Tăcu brusc, ridicînd ca din întîmplare capul către o fereastră deschisă de la etajul trei. Pantelimon îi urmări privirile, apoi porniră amîndoi deodată, grăbind pasul.

— Adică? îndrăzni să-l întrebe tîrziu.

— Știe și el că, în urma anchetei, s-a descoperit originea cernelii cu care se tipăreau pînă acum vreo două, trei săptămîni, numerele din *Scînteia* fals datate februarie și martie 1966.

— Vasăzică, exclamă Pantelimon, Zevedei avea dreptate!

— Vorbește mai încet, îl întrerupse Ulieru. Omul d-tale avea dreptate, pentru că numerele apocrife există: le-am văzut și eu. Le-am văzut la Slatina.

— Și?... întrebă emoționat Pantelimon.

— Nu înțeleg nimic, dar, evident, eu nu știu mare lucru. Știu doar ce mi s-a spus: că este la mijloc un complot vast și foarte inteligent organizat... Mare ghinion! exclamă după un răstimp.

Se apropie de bordura trotuarului și scuipă, cu furie, de mai multe ori.

— Mare ghinion! Și pentru mine, că am fost trimis la Slatina, și pentru d-ta, că te-a interesat o pelerină cu petice în dreptul epoleților, și ai intrat pe mîna lui Năstase. Orice am face de aici înainte, sîntem amîndoi suspecți. Ai văzut pe Petrescu Doi? A mai venit vreodată la dumneata, așa, din senin, la ora prînzului?

— Nu cred.

— Asta, pentru că m-a zărit cînd am deschis ușa...

Pantelimon călca cu privirile în caldarîm, absent, preocupat.

— Dar nu înțeleg de ce fel de complot ar putea fi vorba, murmură după o lungă tăcere.

— Nu înțeleg nici eu. Cei care au cumpărat edițiile – tirajul real, din 1966, și edițiile apocrife, din 1969 – spun că textele sînt *aproape* identice. Doar cîteva modificări, de altfel fără însemnătate, și multe greșeli de tipar, mai multe ca de obicei...

— Atunci?

— Ei spun că e complot. Deocamdată, se silesc să descopere pe toți cei care primesc asemenea exemplare antedatate. Căci ajung cu poșta de dimineață, odată cu exemplarele ediției curente. Dar, evident, oamenii au prins de veste și le ascund, poate chiar le distrug... Deși, pe de altă parte, adăugă după o nouă pauză, am auzit că în unele orașe de provincie se vînd la bursa neagră...

Cu mare atenție, au pipăit amîndoi banca, să vadă dacă e bine uscată, apoi s-au așezat, tăcuți.

— E curios, e cît se poate de curios, șopti Pantelimon mai mult pentru sine.

Ezită o clipă, apoi continuă cu un glas ferm.

— Vreau să spun, curios tip de complot... Să reproducă numere întregi din *Scînteia*, avînd totuși grijă să le antedateze cu trei ani, adică să le denunțe singuri că sînt apocrife...

— Așa îmi spuneam și eu. Dar, dacă organizatorii complotului vor să transmită mesaje în toată țara, nu puteau găsi un mijloc mai sigur decît să le trimită prin chiar organul partidului.

Pantelimon clătină din cap.

— Bine, dar acum, o dată descoperiți, nu mai au nici o șansă. Exemplarele vor fi controlate, unul cîte unul, înainte de a fi expediate.

— Nu poți controla, în fiecare noapte, zeci de mii de exemplare. Ai paraliza circulația ziarului... În plus, exemplarele apocrife apar neregulat, uneori două, trei zile în șir, apoi deloc, o săptămînă întreagă...

Tăcu brusc, își frecă nervos mîinile, apoi spuse încet privind bordura trotuarului:

— Ar trebui să te însori, să ai și d-ta o familie, să-ți cumperi televizor. Ești tînăr. Să nu ajungi ca mine, adăugă.

Răsuflă adînc, obosit, și întoarse capul spre Pantelimon.

— Tot ce ți-am spus adineaori, nu le-am aflat la Slatina. Mi le-a spus Năstase, astă-seară. A venit la mine, și mi le-a spus. Ca să-mi cîștige încrederea, pretinde el. Și, evident, m-a descusut, m-a întrebat tot ce e în lună și în soare, dar m-a întrebat mai ales despre d-ta, de cînd te cunosc, și celelalte... Iar la plecare mi-a mai spus ceva. Mi-a spus că te așteaptă mîine, la el, la birou, către ora prînzului. Să n-ai nici o grijă, a adăugat, că dacă te va reține acolo ceva mai mult, va telefona chiar el, acolo unde trebuie...

CAPITOLUL V

Plouase din nou, toată dimineața, și, o dată ajuns în stradă, Pantelimon cercetă neliniștit cerul. Își ridică gulerul mac-ferlanului, își înfundă bascul pînă la urechi și porni cu pas repede. Dar peste cîteva minute ploaia se înteți și fu nevoit să-și deschidă umbrela. Se prefăcea că nu remarcă zîmbetele trecătorilor, întorcînd capul ca să-l privească, aproape alergînd zgribulit sub jumătatea de umbrelă – dar știa că roșise. Ajuns la cîteva case de numărul 4 se hotărî brusc și închise umbrela.

— Ești ud leoarcă, tovarășe, exclamă Năstase cînd îl văzu intrînd. Să nu răcești. Poate ar fi bine să iei o aspirină. Dacă nu ai la îndemînă, îți dau eu.

— Nu, mulțumesc, nu cred că va fi nevoie. Nu răcesc atît de ușor.

Rezemîndu-se de speteaza fotoliului, Năstase îl privi ironic și totuși afabil, aproape cu simpatie.

— Am auzit numai bine despre d-ta, începu brusc. Îndeosebi directorul d-tale, tovarășul Ulieru, te ridică în slava cerului. Spuneau că ești pe cale de a face o mare descoperire. Nu știu ce substanță care, în caz că...

Pantelimon zîmbi încurcat.

— Da, e în legătură cu una din materiile prime... Dar, vedeți, e oarecum delicat... Într-un anumit fel, e un secret de Stat...

— Știu, de aceea nici nu insist... D-ta nu fumezi? îl întrebă scoțînd din buzunar un pachet de țigări.

— Nu, mulțumesc. N-am fumat niciodată.

— Bine faci... Știi de ce te-am chemat? îl întrebă privindu-l în ochi.

— Mi-a spus aseară tovarășul Ulieru.

— Ce ți-a spus?

— Mi-a spus să mă prezint la biroul d-stră pe la ora prînzului. Iar dacă mă veți reține...

— Nu ți-a spus tot. De altfel, nici nu mă așteptam să-ți spună tot. Să revenim, deci, la esențial.

Înghiți cu sete fumul, apoi continuă, fără să scoată țigara din gură.

— Esențialul, pentru noi, *nu* este povestea pe care ai auzit-o de la Zevedei. Esențialul pentru noi este legătura, de care ai pomenit și d-ta, acum trei zile, legătura între explozia de la Fabrica de Cerneluri din Slatina, tipografia clandestină unde se imprimă numerele false din *Scînteia* și, mai ales, subliniez: *mai ales*, incidentul de la Muzeul Armatei, *tot* din 1966, incident care a dus la procesul subdirectorului. Cunoști detaliile, nu ți le mai amintesc... Dar, adăugă scoțînd țigara din gură și plecîndu-se puțin deasupra biroului, cu privirile în ochii lui Pantelimon, d-ta mai știi și altceva... Bunăoară, continuă după o scurtă pauză, formula vopselelor prin care au fost alterate culorile cîtorva uniforme din secolul XIX. Subdirectorul Muzeului spunea „modificări”, dar de fapt erau falsuri, pentru că au fost schimbate radical culorile originale. Or, s-a dovedit la anchetă, substanțele întrebuințate nu se puteau obține, în 1966, decît în două locuri: la Fabrica de Cerneală din Slatina, și la laboratorul unde lucrai d-ta atunci, în 1966.

Își stinse țigara, strivind-o îndelung, fără grabă, în scrumieră.

— De aceea te-am chemat, reluă tîrziu. Din scurta convorbire de acum patru zile, mi-am dat seama că ai remarcat și d-ta legătura ce ne interesează... Începe de unde vrei d-ta.

Pantelimon își dădu deodată seama că zîmbește și se răsuci încurcat pe scaun.

— Dacă v-aș spune adevărul, începu brusc, cu glasul ferm, ați crede că sînt ori prost, ori nebun – și mi-aș pierde slujba, aș fi trimis la munca de jos. Dar eu tot vi-l spun, pentru că n-am încotro. Adevărul este că acum trei ani, în 1966, eu lucram tot la proiectul de care v-am spus, cel în legătură cu materiile prime. Sînt pur și simplu nul în chimia cernelurilor. Iar despre schimbarea culorilor anumitor uniforme de la Muzeul Armatei, aud de asta pentru prima oară astăzi, de la d-stră. În ce privește explozia de la Slatina, știu doar ce mi-a spus aseară tovarășul Ulieru.

— Nu m-ai înțeles bine, îl întrerupse, aproape sever, Năstase. Eu n-am spus că ai fi fost implicat direct în pregătirea cernelurilor. Ți-am amintit, doar, că ai lucrat într-un laborator unde se puteau fabrica asemenea cerneluri. Nu numai că ai lucrat acolo, dar printre colegii și colegele d-tale de laborator se află și o anumită tînără, foarte frumoasă, care...

Pantelimon se îmbujoră.

— A fost greșeala mea, spuse. Nu eram făcuți unul pentru altul și ne-am despărțit.

— Nu, nu mă refeream la asta. Îți aminteam doar că tînăra chimistă locuia în strada Luceafărului numărul 13, iar la 13 bis locuia Zevedei...

Pantelimon înghiți de mai multe ori, cu efort, ca și cum ar fi încercat zadarnic să-și recapete glasul.

— E greu de crezut că n-ai întîlnit niciodată pe Zevedei.

— Și totuși acesta este adevărul, izbucni Pantelimon. Nu l-am întîlnit!

— Să admitem și asta, continuă calm Năstase. Dar este de neînchipuit că n-ai aflat nimic din tot ce se lucra, și se vorbea, în celelalte secții, bunăoară în laboratoarele cernelurilor...

— V-am spus, sînt nul în chimia cernelurilor.

— Și, totuși, colega d-tale, domnișoara Sanda Irineu, lucra în secția cernelurilor.

Pantelimon ridică încurcat din umeri.

— Cînd eram singuri, spuse, nu discutam niciodată probleme de chimie.

— Dar cînd erați în grup? La cantină, bunăoară, sau în excursia pe care ați făcut-o, cu alți doisprezece colegi și colege, în Munții Neamțului, în vara 1966?

— Atunci am fost ultima oară împreună, vorbi grav Pantelimon, ridicînd fruntea. Cînd ne-am întors la București, nu mai era nimic între noi.

— Și nu te-a frapat nimic din tot ce se vorbise și se discutase atunci? Nu-ți mai aduci nimic aminte? Bunăoară, de doctorul Magheru, care a fost apoi transferat la Slatina? Colegii d-tale spun că erați prieteni...

— Nu eram prieteni. De altfel, dacă vreți să cunoașteți adevărul, din cauza lui m-am despărțit de Alexandra...

Năstase continua să-l privească, clătinînd încet capul.

— Și cu toate acestea, d-ta n-ai rupt definitiv legăturile cu tovarășa Irineu. Îi scriai la răstimpuri...

— Cărți poștale ilustrate, zîmbi Pantelimon, căci făcea colecție...

— Anul trecut i-ai trimis chiar o carte...

— Era o broșură în limba germană, știam că o interesează... Am voit să-i fac plăcere.

— Dar nu i-a mai ajuns, continuă Năstase, pentru că, între timp, tovarășa Irineu schimbase din nou adresa. A fost trimisă în misiune în Suedia și a rămas acolo...

Pantelimon păli, își trecu mîna prin păr și începu să-și șteargă picăturile de ploaie, parcă atunci le-ar fi simțit pentru întîia oară.

— Nu știai că a rămas în Suedia?

— Nu, răspunse absent Pantelimon.

Apoi își privi mîna udă și o lăsă stînjenit pe genunchi.

— Dacă ți-a rămas părul ud, atunci răcești la sigur, spuse Năstase, ridicîndu-se. Să-ți dau o aspirină.

Pantelimon o înghiți supus și goli pe nerăsuflate paharul cu apă.

— Mulțumesc, spuse așezînd paharul în colțul biroului.

— Dar știi, nu s-a împăcat cu clima din Suedia și a plecat mai departe. Mult mai departe... Se pare că s-a stabilit în Uganda...

VARIANTA COMPLETĂ A ACESTUI VOLUM
VA FI DISTRIBUITĂ PE BAZĂ DE DONAȚIE

(dați un click pe butonul *PayPal* din pagina III)

Veți primi volumul la adresa dvs. de email.
Acesta va avea inserat în metadata
un cod unic de identificare.

SERIA PROZĂ FANTASTICĂ

DOMNIȘOARA CHRISTINA (Vol. I)

DOMNIȘOARA CHRISTINA

ȘARPELE

SECRETUL DOCTORULUI HONIGBERGER

NOPȚI LA SERAMPORE

UN OM MARE

DOUĂSPREZECE MII DE CAPETE DE VITE

FATA CĂPITANULUI

O FOTOGRAFIE VECHE DE 14 ANI

PE STRADA MÎNTULEASA (Vol. II)

LA ȚIGĂNCI

GHICITOR ÎN PIETRE

PODUL

ADIO!

PE STRADA MÎNTULEASA

ÎN CURTE LA DIONIS

IVAN

UNIFORME DE GENERAL

INCOGNITO LA BUCHENWALD

PELERINA